



**EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ  
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI  
RESİM-İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**VARLIK SEBEPLERİ İLE İLGİLERİ AÇISINDAN  
RESİM-İŞ EĞİTİMİ ANABİLİM DALLARI**

**Hazırlayan  
Sadık ŞENER - 23000012**

**Danışman  
Prof. Dr. Memduh ERKİN**

**DOKTORA TEZİ**

**SAMSUN- 2014**

Ondokuzmayıs Üniversitesi  
Eğitim Bilimleri Enstitüsü  
Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı  
Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı

**VARLIK SEBEPLERİYLE İLGİLERİ AÇISINDAN  
RESİM-İş EĞİTİMİ ANABİLİM DALLARI**

Hazırlayan:  
Sadık ŞENER

Danışman:  
Prof. Dr. Memduh ERKİN

Doktora Tezi

Samsun - 2014

KABUL VE ONAY

Sadık ŞENER tarafından hazırlanan “ **Varlık Sebepleriyle İlgileri Açısından Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları**” başlıklı bu çalışma, 04/04/2014 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Metin EKER .....

Üye: Prof. Dr. Memduh ERKİN .....

Üye: Doç. Dr. Ali SEYLAN .....

Üye: Doç. Dr. Yücel ÖKSÜZ .....

Üye: Yrd. Doç. Dr. Hasan BALTAÇI .....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

-----/-----/-----

Prof. Dr. Mehmet AYDIN

Müdür

## **BİLİMSEL ETİK BİLRİDİMİ**

Hazırladığım Doktora çalışmasında, bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet ettiğimi, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel olarak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak doğrudan veya dolaylı yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu taahhüt ederim.

-----/-----/-----

İmza

Sadık ŞENER

## Ö Z E T

İlk ve ortaöğretim kurumlarına “Resim” dersi ile “İş Eğitimi (İş ve Teknik Eğitimi)” dersi öğretmenlerini yetiştirmek amacıyla açılmış bulunan “Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları”, 97 Eğitim Fakültesi’nin 30’unda vardır ve eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmektedirler. Bu anabilim dallarında halen öğrenim gören öğrenci sayısı 5.647 ve biriken mezun sayısı da, Milli Eğitim Bakanlığı’nın 2012 istatistiklerine göre 9000’in üzerindedir.

Oysa, 2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmasına başlanmış olan ilköğretim müfredatında “Resim”dersi ile “İş ve Teknik Eğitimi” dersi kaldırılmış, bunların yerine “Görsel Sanatlar” dersi ile “Teknoloji ve Tasarım” dersi getirilmiştir. Devamında ortaöğretim seçmeli dersi olan “Resim” dersi de Talim ve Terbiye Kurulu’nun 30.12.2009 tarih ve 337 sayılı kararı ile “Görsel Sanatlar” dersi olmuştur.

İlk ve ortaöğretim kurumlarındaki alan derslerinin adları ve içerikleri değişirken, bu kurumlara öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında 8 yıldır aynı yönde değişikliklerin veya güncellemelerin yapılmamış olması, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları’nın varlık sebepleriyle ilgilerini tartışmalı duruma sokmuştur.

1932-1933 eğitim-öğretim yılındaki tanımlamaya dayanan “Resim-İş Eğitimi” adlandırması, eğitim-öğretim amaçları, hedefleri, stratejileri, yöntemleri, teknolojileri ve süreçleri açısından sürekli olarak güncellenerek yaratıcılık eğitimi ekseninde geliştirilmiş;ancak teori-pratik dengesinin keşfe, bulmaya odaklanarak kurgulandığı esnek, canlı bir strükture sahip olan günümüzdeki akademik programı karşısında yetersiz kalmıştır.

Bu durumun ortaya koyduğu önemli bir sonuç ise, mezunlarının diplomalarındaki tanımları (veya tanımlanamamaları) yüzünden özellikle “Teknoloji ve Tasarım” dersi öğretmenliğine atanamamalarıdır. MEB Talim ve Terbiye Kurulu’nun 07.07.2009 tarih ve 80 sayılı kararı kapsamındaki “Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumlarına Öğretmen Olarak Atanacakların Atamalarına Esas Olan Alanlar ile Mezun Oldukları Yükseköğretim Programları ve Aylık Karşılığı Okutacakları Derslere İlişkin Esaslar” ve eki çizelgeye göre

söz konusu dersler için Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı mezunlarının yerine değişik yükseköğretim programı mezunlarına öğretmenlik hak ve yetkisinin verildiği görülmektedir.

Teknoloji kavramı hakkında herkesin algıları, öznel yargıları ve hatta bir birikime dayalı olarak tek doğrultulu bir görüşü de olabilir. Ancak, “Teknoloji” kavramı “Tasarım” kavramı ile birlikte ele alındığında ortaya çıkan bağlamın çok boyutlu okunması ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bilgi donanımı ve geliştirdikleri beceriler açısından yetkin olan Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı mezunlarına, konuyla ancak dolaylı ilgisi kurulabilecek yükseköğretim programları mezunlarının alternatif olarak getirilmesi, ciddi bir tutum hatası olarak gözükmemektedir. (Erkin, 2012)

Bu da, genç nesillerin, ülkemizin dünyada etkin yerini almasını sağlayacak araştırmacı-geliştirici-yaratıcı insanlar olarak yetişmesinde özel bir işlevi yerine getirebilecek son derece ayrıcalıklı bir eğitim alanı iken, bu alanın verimsiz kılınmasına yol açmaktadır.

**Anahtar sözcükler:** Eğitim, Sanat, Sanat Eğitimi, Resim-İş Eğitimi, Teknoloji ve Tasarım, Görsel Sanatlar

## ABSTRACT

The Business Education Department Divisions of Art Education opened to train teachers in Primary and secondary education institutions are present in 30 of the 1997 education faculties and continue their educational activities.

This number of students still studying in the department is 5647 and the accumulated number of graduates according to statistics from the Ministry of Education in 2012 was over 9,000.

However, the 2006-2007 academic year from the implementation of which started primary school curriculum "art" class "Business and Technical Education" course was removed, replaced them with "Visual Arts" class "Technology and Design" course.

Art lesson which is secondary education optional lesson has become "visual arts" lesson by the decision of the Board of Education dated 30.12.2009 and numbered 337 .

The contents of the first and secondary education field courses institutions have changed their names and, in the meantime, these institutions train teachers in higher education institutions is the same direction changes or updates haven't been made for seven years put their interest in the art work main divisions existence reasons in a controversial state. The "art work training" based on the definition in 1932-1933 academic year is continuously updated in the axis of creativity in terms of education strategies purposes, goals, methods, technologies and processes. The Program, remained inadequate against the of today's academic program which is focusing on finding practical and explore the balance theory, constructed with a structure that is flexible and alive.

An important consequence of this situation is revealed, especially because of the definition of a graduate diploma of "Technology and Design" course that they can not be assigned to a teacher.

Ministry of Education of the Council on 07.07.2009 and No. 80 decisions under the "Ministry of National Education Education Institutions Affiliated to the teachers to be

appointed as the assignment to the Main Areas that their graduated Higher Education Programs and the basis related to the Monthly Provision classes to be lectured " and the attachment according to the schedule for these courses, it is seen the graduates of various higher education programs are given becoming teacher rights instead of Art Work Education Main Provision Department graduates.

Everyone's perceptions about the technology concept, and even an accumulation of subjective judgment, based on an opinion may be unidirectional. However, the "Technology" concept when taken in conjunction with the concept of "Design" resulting context needs to be evaluated and read multi-dimensional.

It seems a serious attitude error that they present the higher education program graduates who may have indirect interest with the subject as an alternative to the Art Education Department graduates who are proficient in terms of hardware information and developed skills.

So this makes this area inefficient while it is an extremely education area which may serve as growing researcher –developer-creative young generations who can make our country take its efficient place in the world.



## ÖNSÖZ

2006-2007 eğitim öğretim yılından itibaren, MEB ilk ve ortaöğretim müfredatından, “Resim” ve İş Eğitimi dersleri çıkarılmış, bunların yerine “Görsel Sanatlar” ile “Teknoloji ve Tasarım” dersi getirilmiştir. Fakat, bu kurumlara öğretmen yetiştiren YÖK lisans eğitimi veren Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları için paralel güncellemeler yapılmamıştır.

İlk ve ortaöğretim kurumlarındaki alan derslerinin adları ve içerikleri değişirken, bu kurumlara öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında, 8 yıldır aynı yönde güncellemelerin yapılmamış olması bu birimlerin varlık sebeplerini tartışılır hale getirmiştir. Talim ve Terbiye Kurulu’nun 12.5.2006 tarih ve 133 sayılı kararı ile başlayıp, 7.7.2009 tarih ve 80 sayılı kararıyla son şeklini alan öğretmen atamaya esas kararlar, bu alan eğitimine öğretmen kaynağı olmaktan çıkarılan “Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları” mezunlarının, bu dersi yürütebilecek bilgi, beceri ve donanım açısından yeterli olmalarına rağmen, özellikle Teknoloji ve Tasarım dersi öğretmenliğine atamaları yapılmamaktadır.

Diğer yandan, Talim ve Terbiye Kurulu’nun öğretmen atamaya esas kararları ve Milli Eğitim Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü’nün 12.5.2011 tarihli duyurusu ile, birbirinden farklı ve alanla organik bağı olmayan yükseköğretim kurumu mezunlarının bu alanlara öğretmen kaynağı gösterilmesi konuya yeni bir boyut kazandırmıştır. Araştırmamızın konusu olan bu sebepler, hergün yeni durum ve kararlarla güncelliğini korumaktadır.

Bu araştırmada, Eğitim Fakülteleri’nin bir akademik birimi olarak “Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları” başta Anayasalar, Yasalar, Kalkınma Planları, Milli Eğitim Şura ve Talim ve Terbiye Kurul kararları, bürokratik kararlar bağlamında incelenmiş, olabildiğince literatür taraması yapılmıştır.

Araştırmanın, TTK’nun 80 sayılı kararına dayanarak, öğretmen ihtiyacının giderilmesi amacıyla “Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı mezunları mevcut iken, değişik ve öğrenim alanı ile ilgisiz yükseköğretim kurum mezunlarını atamadaki tutum hatasını vurgulama ve

bu birimlerin varlık sebepleri açısından yeniden tanımlanmasına, yapılandırılmasına temel oluşturacak çözümler üretmeyi amaçlamaktadır.

Birinci Bölüm olan kuramsal çerçevede Sanat-Bilim-Teknoloji Bağlamı, Eğitim, Milli Eğitim, Sanat, Sanat Eğitimi ile İnsanın Zihinsel Yetileri ve Fonksiyonları tanımlanmıştır.

İkinci bölümde konumuzla ilgili Anayasalar, Yasalar, Beş Yıllık Kalkınma Planları, Milli Eğitim Şuraları ile Talim Terbiye Kurulu kararlarına yer verilmiştir. Üçüncü bölümde Türkiye’de ilk ve ortaöğretime öğretmen yetiştiren kurumların kısa tarihçesi verilmiştir. Dördüncü bölümde Resim-İş eğitiminin tarihsel süreçteki durumu irdelenmiştir. Beşinci bölümde Kalkınma Planları ve TTK Kararları üzerine tartışma yapılmıştır. Altıncı bölümde de, bu birimlerin varlık sebeplerine bağlı olarak mezunları aleyhine olan haksızlığın ortadan kalkmasını, eğitim sisteminde bu alanla ilgili yeni düzenlemelerin yapılmasını ve toplumun sanata, sanat eğitimine, teknoloji ve tasarım olgusuna bakış açısının pozitif yönde değişmesini umduğumuz öneriler geliştirilmiştir.

Araştırmamın her aşamasında, bana destek ve rehber olan tez danışmanım sayın Prof. Dr. Memduh ERKİN’e, tabloların düzenlenmesinde teknik destek veren sayın Doç.Dr. Ali SEYLAN’a, tezimin redakte edilmesindeki katkıları ve önerileri için sayın Prof.Dr. Metin EKER’e ve araştırma sürecinde kendilerine zaman ayıramadığım eşim ve çocuklarıma, beni anlayışla karşıladıkları için teşekkür ederim.

Sadık ŞENER  
2014 SAMSUN

## İÇİNDEKİLER

Kabul ve Onay .....	II
Tez Etik Bildirim .....	III
Özet .....	IV
Abstract .....	VI
Önsöz .....	VIII
İçindekiler .....	X
Tablolar .....	XIII
Kısaltmalar .....	XIV

## GİRİŞ

1. Problem .....	1
2. Alt Problemler .....	4
3. Araştırmanın Amacı .....	5
4. Araştırmanın Önemi .....	5
5. Varsayımlar .....	6
6. Kapsam ve Sınırlılıklar .....	7
7. Araştırmanın Yöntemi .....	7
8. Tanımlar .....	7
9. Araştırma Konusuyla Doğrudan veya Dolaylı İlgili Kurulabilecek Akademik Çalışmalar .....	8

## BİRİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Sanat-Bilim-Teknoloji-Tasarım Bağlamı .....	19
1. 2. Eğitim .....	21
1.2.1.Milli Eğitim .....	23
1.2.2. Sanat-Kültür .....	30
1.2.3. Sanat Eğitimi .....	33
1.3. “İnsan”ın Zihinsel Yetileri ve Fonksiyonları .....	41
1.3.1 Zeka .....	41

1.3.2. Akıl .....	42
1.3.3. Bellek .....	43
1.3.4. Hayal Gücü/Hayal Etme (İmgelem) .....	44
1.3.5. Soyutlama .....	45
1.3.6. Sezgi/ İçe Doğma (Entüisyon) .....	46
1.3.7. Düşünme .....	47
1.3.8. Öğrenme .....	48
1.3.9. Estetik Duyarlık .....	49
1.3.10. Yaratıcılık .....	51

## İKİNCİ BÖLÜM

### **ANAYASALAR, YASALAR, BEŞYILLIK KALKINMA PLANLARI, MİLLİ EĞİTİM ŞURA KARARLARI, TALİM VE TERBİYE KURULU ÖĞRETMEN ATAMAYA ESAS KARARLARI, DUYURULAR**

2. Anayasalar .....	56
2. 1. 1921 Teşkilatı Esasiye Kanunu .....	56
2. 1.2. 1924 Anayasası .....	56
2. 1.3. 1961 Anayasası .....	57
2. 1.4. 1982 Anayasası .....	58
2. 2.1. Yasalar .....	58
2. 3. 1. Beş Yıllık Kalkınma Planları .....	68
2. 3. 2. Milli Eğitim Şuraları .....	79
2. 3. 3. Talim ve Terbiye Kurulu Öğretmen Atamaya Esas Kararları .....	95

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### **CUMHURİYET DÖNEMİ İLK VE ORTAÖĞRETİM KURUMLARINA ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLAR**

3.1 Köy Enstitüleri .....	
3.2 Eğitim Enstitüleri .....	104
3.3 Yüksek Öğretmen Okulları .....	107
3.4 Eğitim Fakülteleri .....	111
3.5. Bazı Ülkelerde Öğretmen yetiştirme .....	115

**DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**  
**RESİM-İŞ EĞİTİMİ ANABİLİM DALLARI**

4. Tarihsel Süreçte Resim-İş Eğitimi .....	
4.1. Cumhuriyet Dönemi Resim-İş Eğitimi .....	
4.2. Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları'nın 1975'den Buyana Programındaki Ders Çizelgeleri .....	126

**BEŞİNCİ BÖLÜM**  
**TARTIŞMA VE YORUM**

5. Yasalar .....	
5.1. Beş Yıllık Kalkınma Planları .....	
5.2. Milli Eğitim Şuraları .....	
5.3. Talim ve Terbiye Kurulu'nun Öğretmen Atamaya Esas Kararları .....	148
5.4 Değerlendirme .....	150

**ALTINCI BÖLÜM**  
**SONUÇ VE ÖNERİLER**

6.1. Tespitler .....	184
6.2. Öneriler .....	186

<b>KAYNAKÇA</b> .....	193
-----------------------	-----

<b>ÖZGEÇMİŞ</b> .....	201
-----------------------	-----

<b>EKLER</b> .....	202
--------------------	-----

## TABLolar

Tablo 1: Heinig'in, Tarihsel Süreçte Çocuk, Ders ve Sanat Bağlamındaki Öncelikler ...	34
Tablo 2: Mitchell'in İmge Soyağacı .....	45
Tablo 3: 1995-2000 Öğretmen Arzı .....	75
Tablo 4: 1995-2000 Öğretmen Arz-Talep tablosu .....	76
Tablo 5: 2000-2005 Öğretmen Arz Talep tablosu .....	77
Tablo 6: IX. MEB Şurası'na göre İlköğretim Kurumları Seçmeli Derler Çizelgesi .....	86
Tablo 7: XI MEB Şurası'na göre, Öğretmen Yetiştiren 4 yıllık Lisans .....	
Programlarının Derslerinin Yüzdeleri .....	89
Tablo 8: 1983-1993 dönemi Resim-İş Eğitimi Bölümlerinin Akademik Yapısı .....	115
Tablo 9: 1997 Eğitim Fakültelerinin yapılanmasına göre Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Akademik Tablosu .....	122
Tablo 10: Bazı Ülkelerde Öğretmen Yetiştirme Eğitim Süreci .....	123
Tablo 11: Bazı Avrupa Ülkelerinde, Okullarda Teknoloji Eğitimi .....	124
Tablo 12: 1980'de Yüksek Öğretmen Okullarının Bölüm Yapısı .....	131
Tablo 13: 1975-1978 Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Ders Çizelgesi .....	135
Tablo 14: Gazi Yüksek Öğretmen Okulu Resim-İş Eğitimi Bölümü Ders Çizelgesi ....	136
Tablo 15: 1980'de Samsun Yüksek Öğretmen Okulu Resim-İş Bölümü Ders Çizelgesi	137
Tablo 16: 1996-2000 Omü. Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Bölümü 1998'den sonra Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Ders Çizelgesi	138
Tablo:17 2007/2008 Omü. Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Ders Çizelgesi .....	139
Tablo 18: 1012 Omü. Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Ders Çizelgesi .....	140
Tablo 19/a: 1999-2003 Dönemi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları ve Kontenjanları ...	142
Tablo 19/b: 2004-2009 Dönemi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları ve Kontenjanları	143
Tablo 19/c 2010-2013 Dönemi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları ve Kontenjanları	144
Tablo 20: Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları Mevcut Ders Çizelgesi .....	189
Tablo 21/a: Öneri Olarak, <b>Görsel Sanatlar-Teknoloji ve Tasarım Bölümü</b> , Görsel Sanatlar Anabilim Dalı Ders Çizelgesi .....	191
Tablo 21/b: Öneri Olarak, <b>Görsel Sanatlar-Teknoloji ve Tasarım Bölümü</b> , Teknoloji ve Tasarım Anabilim Dalı Ders Çizelgesi .....	192

## **KISALTMALAR**

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurulu
TTK	: Talim ve Terbiye Kurulu
DTP	: Devlet Planlama Teşkilatı
MEGEP	: Milli Eğitimi Güçlendirme Projesi
KB	: Kalkınma Bakanlığı
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
SGGM	: Strateji Geliştirme Genel Müdürlüğü
ÖSYM	: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
Yay.	: Yayın
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
Çev.	: Çeviren

# GİRİŞ

## 1 – PROBLEM

Erkin'in işaret ettiği gibi “Yükseköğretim sistemimizde Eğitim Fakülteleri kurumsal kimlikleri, fonksiyonları ve akademik yapılanma esasları 2547 ve 2908 sayılı yasalarda belirttikleri üzere, nitelikli öğretmen yetiştirmek ve sonuçları ülke ve toplum gerçeklerinin gereklerine uygun düzenlemelere temel alınabilecek araştırmaların/çalışmaların yapılacağı akademik ortamlar oluşturmak amacıyla açılmışlardır” (Erkin, 2000).

20 Temmuz 1982 tarihinde çıkan “41 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” gereğince Milli Eğitim Bakanlığına bağlı öğretmen yetiştiren bütün yükseköğretim kurumlarının üniversitelere devredilmesiyle yeni kurumsal kimliklerine kavuşan Eğitim Fakülteleri'nin bir akademik birimi olarak Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarının sayısı 2013 itibari ile 30 (otuz)'a ulaşmış olarak eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmektedirler. (Tablo: 19/1 ) (1999-2013 dönemi ÖSYM Klavuzu Tablo :5 Özel yetenek Sınavı İle Öğrenci Alan Yüksek Öğretim Programları )

Bu bölümlerin ilki, 1932'den 1946'ya kadar Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü'nün bir bölümü, 1946-1978 yılları arasında Eğitim Enstitüleri'nin, 1978-1982 arası Yüksek Öğretmen Okullarının ve 1982'den bu yana Eğitim Fakülteleri'nin akademik bir birimi olarak varlığını sürdürmekte iken, 1997-1998 eğitim öğretim yılından itibaren Milli Eğitimi Geliştirme Projesi (MEGEP) çerçevesinde Eğitim Fakültelerinin yeniden yapılandırılmaları sonucu bu fakültelerin 8 bölümünden biri olan Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünün iki anabilim dalından biri olarak, günümüzdeki tanımıyla Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı olmuş, MEB ilk ve ortaöğretim kurumlarına branş öğretmeni yetiştirme işlevini sürdürmektedir. Bu bölümlerin ÖSYM sınav klavuzlarındaki adı “Resim-İş Öğrenenliği”dir. Oysa, doğru tanımlamayla günümüzdeki adı “Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı”dır

2004 programının, 2006/2007 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmasıyla ilköğretim müfredatındaki “Resim” dersi ile “İş ve Teknik Eğitimi” dersi kaldırılmış; bunların yerine “Görsel Sanatlar” dersi ile “Teknoloji ve Tasarım” dersi getirilmiştir. Ortaöğretim seçmeli



dersi olan “Resim” dersi de Talim ve Terbiye Kurulu’nun 30.12. 2009 tarih ve 337 sayılı kararı ile “Görsel Sanatlar” dersi olmuştur.

İlk ve ortaöğretim kurumlarındaki alan derslerinin adları ve içerikleri değişirken, bu kurumlara öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında 2006/2007’den bu yana aynı yönde program değişikliklerinin yapılmamış olması, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları’nın, varlık sebepleriyle ilgilerini tartışılır hale getirmiştir.

*“Bundan daha önemlisi, mezunlarının bilgi donanımı ve geliştirdikleri beceriler açısından yeterli oldukları halde diplomalarındaki tanımları (veya tanımlanamamaları) yüzünden özellikle “Teknoloji ve Tasarım” dersi öğretmenliğine atanma isteklerinde karşılaştıkları zorluklardır. Oysa, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları’nın yaratıcılık eğitimi ekseninde geliştirilmiş olan akademik programı, teori-pratik dengesinin keşfe, bulmaya odaklanarak kurulduğu esnek, canlı bir strüktüre sahiptir (Erkin, 2013). MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü’nün Düzenlediği (9-11 Eylül 2013) Çalıştay Raporu*

2004 İlköğretim programında yeni yer alan ve 2006/2007 eğitim-öğretim uygulanan bu derslerden “Teknoloji ve Tasarım” dersinin öğretmen ihtiyacını karşılamak için MEB Talim ve Terbiye Kurulu’nun 07.07. 2009 tarih ve 80 sayılı kararı probleme yeni boyutlar kazandırmıştır. Anılan karar kapsamındaki “Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumlarına Öğretmen Olarak Atanacakların Atamalarına Esas Olan Alanlar İle Mezun Oldukları Yükseköğretim Programları ve Aylık Karşılığı Okutacakları Derslere İlişkin Esaslar” ve eki çizelgede bu dersler için Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları mezunlarının yerine değişik yükseköğretim programı mezunları bu alana öğretmen kaynağı gösterilmektedir.

Ayrıca, “Teknoloji ve Tasarım” dersine kaynak olarak belirlenen 07.07.2009 tarih ve 80 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu karar eki çizelgedeki yükseköğretim programları mezunlarından, taban puanı aranmadan başvuruda bulunanların tamamının puan üstünlüğü esasına göre atanmasından sonra, Teknoloji ve Tasarım Alanı Öğretmenliği açığının giderilememesi durumunda, 2011 atama dönemine mahsus olmak üzere, kuruluş amaçları bakımından birbirinden çok farklı ve bu alanla organik bağı olmayan 23 değişik

yükseköğretim kurum mezunlarının taban puan “-0- (sıfır)” alınarak atanabilecekleri bilgisinin yer aldığı 12.05.2011 tarihli MEB Personel Genel Müdürlüğü duyurusu bulunmaktadır. (Ek: 2) Bu duyuruda, bu şekilde atananların hizmetiçi eğitimden geçireleceği belirtilmektedir. Sadece verilecek bir kurs ile söz konusu alan öğretmenliğini bihakkın yürütebileceği kanısı büyük bir yanılgıdır.

*“Mezunları “Teknoloji ve Tasarım” dersi öğretmenliğine uygun görülen bu 23 değişik/farklı alandan, adında “teknoloji” sözcüğü bulunanlar, tartışılabilir olmakla birlikte az çok anlaşılabilir, ama, “Yiyecek ve İçecek Hizmetmeleri”, “Muhasebe ve Finansman”, “Büro Yönetimi ve Sekreterlik” vb. bazı alanların bu mütalaada nasıl yer aldığı anlaşılammaktadır”(Erkin, 2012). Eğitim Fakültesi Dekanlar Konseyine Sunulan Rapor*

“Teknoloji” kavramı hakkında herkesin bir bikime ve tek doğrultulu algı düzeyine göre bir kanatı ve tanımlaması olabilir. “Ancak, “Teknoloji” kavramı “Tasarım” kavramı ile birlikte ele alındığında ortaya çıkan bağlamın çok boyutlu okunması ve değerlendirilmesi gerekir” (Erkin, 2012).

Bir toplumun kalkınma kriterleri, ileri ülkelerin gelişmişlik göstergelerinin, o toplumun bütün katmanlarında yansısıyla, sürdürülebilirliğiyle, geçerli ve kabul gören yeniliklerle mümkündür. Erkin’in işaret ettiği gibi;

*“Bu yeniliklere araştırma ve denemelerle varılır. Araştırma ve denemenin, deneysel planda en güçlü ortak paydasını oluşturduğu gerçekleştirim alanları, Sanat, Bilim ve Teknolojidir. Hemen burada değinilmesi gereken bir gerçekleştirim alanı da, bunların ara kesitlerinde doğan ve ana bileşke niteliği taşıyan “Tasarım”dır. Tasarım, spesifik bilgilerin önemli olduğu uzmanlık alanlarından çok daha fazla eleştirel ve prestijli bir etkinliktir. Zira, geniş bir bilgi ve beceri spektrumu gerektiren, geribildirimlere açık, yeni beğeni ve kullanım ölçütlerininin oluşturulduğu interdisipliner ve multidisipliner bir çaba alanıdır. İcatta olduğu gibi, sorun sınırlama, önerme ve alternatif çözümler üretme süreci olarak, konu hakkında bir düşünce edinmenin en iyi yoludur. İmgeleme dayanması ve kurgusal özelliklerinden ötürü sanat, bilim ve teknoloji ile içiçedir. Bu alanlarla ilgisi tek doğrultulu ve durağan olmayıp, çok yönlü sarmal ve dinamiktir. Bu bakımdan estetik*

*duyarlık ve yaratıcılık eğitimini, insana özgü yüksek bir performans alanı olarak Tasarımı böyle anlamadıkça hakkındaki her tasarruf kadük kalacaktır (Erkin, 2012).*

Bu bağlamda Talim ve Terbiye Kurulu'nun öğretmen atamaya esas.7.7.2009 tarih ve 80 sayılı kararı ile 12.5.2011 tarihli MEB Personel Genel Müdürlüğü'nün duyurusunda belirtilen "Teknoloji ve Tasarım" ders alanı için, eğitim-öğretim amaçları, hedefleri, stratejileri, yöntemleri ve süreçleri açısından bu anlayışa en yakın olan Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarına, duyuruda belirtilen ve konuyla ancak dolaylı ilgisi kurulabilecek yükseköğretim programlarının seçenек olarak getirilmesi, ciddi bir tutum hatası olarak gözükmektedir.

Bu durum, araştırmanın yöneldiği problemin ana eksenini oluşturmaktadır.

## **2. ALT PROBLEMLER**

- A) "Resim-İş Eğitimi", oluşturduğu kavramların kapsam ve içerikleri açısından günümüzde bağdaşık/kaynaşık bir bütünlük ortaya koymakta mıdır?
- B) "Resim-İş Eğitimi", 1932'den günümüze nasıl bir seyir göstermiştir?
- C) "Resim İş Eğitimi Anabilim Dalları akademik programının çağdaş niteliklerini "Resim-İş Eğitimi" tanımlaması karşılamakta mıdır?
- D) Talim ve Terbiye Kurulu'nun öğretmen atamaya esas kararlarında, "Görsel Sanatlar" ile "Teknoloji ve Tasarım" dersleri için öğretmen kaynağı olarak gösterilen yükseköğretim kurumlarının kuruluş amaçları ve akademik programları bu alanlara öğretmen yetiştirmeye yönelik olarak mı hazırlanmıştır?
- E) Beş Yıllık Kalkınma Planları'nın Öğretmen yetiştirme hedefleri nelerdir?
- F) Yasalarda "Öğretmenlik Mesleği" nasıl tanımlanmıştır?
- G) "Görsel Sanatlar" ve "Teknoloji ve Tasarım" derslerinin programdaki diğer derslerle yatay ve dikey ilişkileri nasıl değerlendirilmelidir?

**H)** Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarının varlık sebepleri konusunda bilimsel çalışmalar yapılmış mıdır?

### **3 –ARAŞTIRMANIN AMACI**

Bu araştırmanın amacı, İlköğretim Kurumlarındaki “Görsel Sanatlar” ile “Teknoloji ve Tasarım” derslerine öğretmen olarak atanabilecek Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarından mezun öğretmen adayları var iken, Talim ve Terbiye Kurulu’nun 07.07.2009 tarih ve 80 sayılı kararına dayandırılarak öğretmen ihtiyacının karşılanamamasına çare olacağı gerekçesiyle değişik yükseköğretim programları mezunlarından yapılan öğretmen atamaları ile ilgili çelişkiyi ve diğer branş öğretmenlerinin bu dersler için görevlendirilmesinin yanlışlığını vurgulamak; ilköğretimdeki yapılanmaya dayanarak “Resim- İş Eğitimi Anabilim Daları”nın, varlık sebepleri açısından yeniden tanımlanmasına ve yapılandırılmasına temel oluşturacak çözümler üretmektir.

### **4 – ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ**

Araştırma, genelde ilk ve ortaöğretim kurumlarına branş öğretmeni yetiştiren yükseköğretim kurumlarının, özelde Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarının varlık sebepleri, programları, yetiştirdiği öğretmen adaylarının mesleki bilgi, donanım ve becerileri ile ilk ve ortaöğretim kurumlarının ilgili alan derslerine öğretmen kaynağı göstermedeki tutum hatalarını konu etmektedir.

2004 sonrasında yapılan ilköğretim kurumları müfredat değişikliğine bağlı olarak bazı derslerin kaldırılıp, yerine yeni derslerin getirilmesi, yeni derslere öğretmen istihdamı konusunda karışıklıklara ve uygulama hatalarına sebep olmaktadır. Diğer yandan bazı alanlarda, özelde görsel sanatlar alanında ihtiyacın üzerinde öğretmen yetiştirilmesi, öğretim üyesi, fiziki ortamlar ve sosyal çevre olarak uygun olmayan yerlerde bu anabilim dallarının açılmış ve hala da açılıyor olmasıyla hem nicelik, hem de nitelik bakımından sorunlar ortaya çıkarmaktadır.

Bu anabilim dallarının kuruluş, işleyiş ve programları bakımından ilk ve ortaöğretim kurumlarının alan öğretmeni yetiştirmek üzere yapılanmış akademik birimler olmasına karşılık, söz konusu ders alanlarına ilgisiz ve bu alanlarla organik bağı olmayan yükseköğretim kurum mezunları alternatif getirilmesi ciddi bir uygulama hatası olarak gözükmektedir.

Sanat- Bilim- Teknoloji-Tasarım bağlamında, kavramların yerine oturtulması, Talim ve Terbiye Kurulunun, 2011 den sonra da, 14.9.2011 tarih ve 652 sayılı kanunla bu görevi üstlenen Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü'nün öğretmen atama ve istihdamı uygulamalarında, ilk ve ortaöğretim kurumları ders alanlarına öğretmen kaynağı gösterme konusunda görülen bir dizi tutum hatalarının giderilmesi, bunu sonucunda da bu uygulamaların istenen anlaşılır, ve kabul edilebilir bir standarda kavuşturulması gerekmektedir.

Diğer yandan, bu anabilim dallarında, öğretmen yetiştirdiği kurumlar müfredatındaki değişikliklere paralel olarak değişiklik ve güncellenmeleri zorunlu kılmaktadır.

Araştırmanın, bu anabilim dallarının akademik yapıları, işleyiş ve programlarında yeni yaklaşımlarla yaşanan sorunların çözümüne katkı yapacağı ümit edilmektedir.

Söz konusu sorunların çözümü gereğinin, özümseyerek her kademedeki eğitim uygulamalarına anlayış tabanı, zihniyet eksenini olarak alınması, yüksek bir stratejik değer taşımaktadır.

Geleceğin dünyasında güçlü ve bağımsız bir ülke, mutlu ve zinde bireylerden oluşan gelişmiş ve müreffeh bir toplum olarak insanlığa, uygarlığa ve evrensel değerlere katkıda bulunabilmemiz buna bağlıdır.

## **5 – VARSAYIMLAR**

-İlköğretim okullarındaki “alan” dersleriyle ilgili programlar, “deneyimin sürekliliği ilkesi”ne aykırı olarak sık sık değişmektedir.

-Öğretmen atamalarında alan esasına göre atamalar yapılırken “Alan” kapsamlarının algılanması ve değerlendirilmesi, yol açacağı sonuçlar açısından tartışmalı durumlar ortaya çıkartmaktadır.

-Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretim ve orta öğretim kurumlarında söz konusu alan derslerinin adı ve içeriği değişmesine karşılık, bu kurumlara öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarında aynı yönde ya da paralel değişikliklerin ve gerekli güncellemelerin yapılmamış olması YÖK'ün ilgili organları ile MEB'in ilgili organları arasında iletişim ve koordinasyon bulunmamasından kaynaklanmıştır.

## **6 – KAPSAM VE SINIRLILIKLAR**

Bu araştırma, ilköğretim 2004 programının 2006- 2007 öğretim yılından bu yana MEB Öğretmen Yetiştirme Geliştirme Genel Müdürlüğü ile Personel Genel Müdürlüğünün uygulamasına bağlı gelişmeleri, Talim ve Terbiye Kurulu'nun öğretmen atamaya esas kararları ve YÖK ile MEB arasında olan ve olmayan öğretmen yetiştirmeye dair protokollerin, yazışmaların, Eğitim Fakültelerinin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları'nın statüleri üzerindeki etkilerini incelemek ve tespitlerde bulunmak, olması gereken işbirlikliliğinin ilkesel dayanakları konusunda öneriler geliştirmekle sınırlıdır.

## **7- ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ**

2004 programı hazırlıkları sırasında, bu programı yürütecek öğretmenlerin “öğretmen yeterlikleri” konusunu nasıl etüt edildiğini anlamaya yönelik olarak ilgili kitaplar, makaleler, tebliğler, bürokratik kararlar, yasalar ve yapılmış tez çalışmalarını kapsayan literatür taraması, YÖK ile MEB arasındaki öğretmen yetiştirmeyle ilgili protokoller, Milli Eğitim Şuraları, Talim ve Terbiye Kurulu'nun öğretmen atamaya esas olan kararları, Beş Yıllık Kalkınma Planları, bu konuyla ilgili Anayasalar, Yasalar, doğrudan veya dolaylı ilgisi olan akademik çalışmalar incelenmiş; elde edilen veriler, ilişkilendirilerek, öneriler bağlamında geliştirilmiştir.

## **8-TANIMLAR**

**Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı**, Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümleri'nin bir bilim dalını,

**Görsel Sanatlar** dersi ile **Teknoloji ve Tasarım** dersi, ilk ve ortaöğretim kurumları müfredatında olan dersleri,

**Sanat Eğitimsi**, İlk ve ortaöğretim kurumlarının ilgili derslerini yürüten öğretmeni,

**Şura**, Milli Eğitim Şuralarını tanımlamaktadır.

## 9- ARAŞTIRMA KONUSUYLA İLGİ KURULABİLECEK ÇALIŞMALAR

### 1 - Alpaslan UÇAR, Türkiye ve İtalya'da Yükseköğretimde Plastik Sanatlar ve Bilgi Teknolojisinin Sanat Eğitime Katkısı (Doktora Tezi)

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı, İstanbul -2007

“Sanat eğitimi; tarihsel gelişim, kültürel, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin ışığında gelişir ve bunun yanı sıra siyasal gelişmeler, eğitim politikaları da sanat eğitiminin gelişimine yön verir” (Uçar, 2007 ).

Uçar'ın çalışması, “problemden yola çıkarak İtalya L'Aquila Güzel Sanatlar Akademisi, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi ve Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde eğitim almayı hedefleyen farklı lise türlerinde eğitim almış ve mezun olmuş yaratıcı bireylerin; ülkesel, kültürel ve teknolojik açıdan sahip oldukları genel plastik sanatlar bilgileri ve teknoloji birikimlerini ortaya çıkartmak için benzer ve farklılıkları belirlemek amacıyla hazırlanmıştır” (Uçar, 2007).

*“Amaç, bu farklı kurumlarda eğitim almış öğrencilerin yaşadığı olumlu ya da olumsuz gelişmelerin yanı sıra, sanat eğitiminde model olabilecek standart bir eğitim sistemini oluşturma idealini sunmaktır. Bu doğrultuda farklı liselerde sanat eğitimi almış öğrencilere hem İtalya, hem ülkemizde eğitim fakültesi ya da güzel sanatlar fakültesinde okumak isteyen öğrencilere kendilerini tanıtıcı, genel plastik sanat bilgilerini ve bilgi teknolojilerini ölçen anketler düzenlenmiştir. Konuyla ilgili olarak ülkemizde ve İtalya'daki sanat eğitimcisi, estetikçi ve düşünürlerin görüşleri, sanat eğitimi ve ankette hedeflenen bilgilere ışık tutması açısından temel oluşturmuştur. Sözgelimi, Croce, Montessori, Munari ve Fabbri'nin görüşleri, ülkemizde ve yurtdışında sanat eğitiminin oluşumu ve gelişimi eğitsel yönde oluşturulan öneriler ve uygulanması gereken kurallar; tezin oluşumuna teorik alt yapıyı oluşturmuştur. Aynı paralellikte İtalya'da sanat eğitimcisi olarak görev yapan Prof. Lea Contestabile'nin kullandığı müfredat İtalya'daki sanat eğitimi anlamamız ve algulamamızda yol gösterici olmuştur” (Uçar, 2007).*

“Ülkemizde uygulama alanları ve sanat eğitiminin tarihsel süreci hem öğrenciler hem de sanat eğitimcisi boyutunda irdelenmiş daha ideal bir sanat eğitimi fikri oluşturulmaya çalışmıştır. Rabustic ve Rabusicova'nın araştırmasında da benzer bir şekilde fonksiyonel okuryazarlık ve ailelerdeki kültürel iklimlerin farklılık ve bezerlikleri araştırılmış sanat sosyolojisi açısından önemli bulgular elde ettiğimiz sonuçlarla paralellik göstermektedir” (Uçar, 2007) Uçar, araştırmasında elde ettiği bulgular olarak; “öğrencilerin aile durumları, kullandıkları ya da bildikleri bilgisayar programları, genel plastik sanatlar bilgileri, hangi amaçla sanat eğitimi almak istedikleri, (santçı veya öğretmen) okul türüne göre aldıkları eğitimin farklılıkları ya da benzerlikleri, bireylerin yaş ve cinsiyet gruplarına göre farklılık gösterip göstermedikleri, genel plastik sanatlar bilgilerinin bilgisayar programı bilip bilmemelerine yönelik farklılığı, ayrıca teknoloji bilgilerinin okul türü, yaş ve cinsiyete göre etkisini açığa” (Uçar, 2007) çıkardığını gösteren bir sonuç elde edildiğini belirtmektedir.

“Sözgelimi, İtalya L'Aquila Güzel Sanatlar Akademisinde sınava giren öğrencilerin, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ve Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesinde sınava giren öğrenciler arasında genel plastik sanatlar bilgilerinin cinsiyete göre aralarında anlamlı bir farklılık göstermektedir” (Uçar, 2007).

“Öğrencilerin teknoloji kullanarak hem bilgisayar çağını yakalaması, hem istediği kaynağa kolayca ulaşabilmesi, diğer ülkelerdeki aktivitelerin haberdar olması, genel plastik sanatlar bilgisini ve kültürünü geliştirmesi açısından pozitif yönde gelişim gösterdikleri görülmüştür

Öneri olarak, “öğrencilere ve sanat eğitimcilerine teknoloji ve genel plastik sanatlar eğitiminde uluslararası boyutta bir müfredatın uygulanması gerekliliği sanat eğitimi müfredatında yer almalıdır” (Uçar, 2007).

Sanat eğitimi ile “yaratıcı bireylerin bu gelişmeden haberdar etmek, yorum yapmalarını sağlamak” olduğundan, “sanat eğitiminin ne denli elzem bir konu olduğunu öğretmek” (Uçar, 2007) Uçar, sanat eğitiminin, nitelikli bir hayatı da beraberinde getirebileceğini belirtmektedir.

“Böylece, plastik sanatlar ve bilgi teknolojisinin sanat eğitiminde kullanılmasıyla, birey etrafındaki estetik nesnelere fark eder, günlük hayattan zevk almasını bilen sezgisi olan ve kendisini sürekli yenilemeyi amaç edinen bir yapıya sahip olur. Sanatsal deneyimler ise bireyin duyarlılığı ve ilgisini arttırmakta bir nesnenin algılanması ve tasarlanmasının farklı koşullarda nasıl izlemesini, gözlemlemesi gerektiğini öğretir” (Uçar, 2007)



“Bütün kültürler bir şekilde kendilerini görünür hale, plastik sanatlar ve bilgi teknolojisinin bize sunduğu olanaklarla gerçekleştirir. Plastik sanatlar, kabaca; bir kültürün değerlerini ve inançlarını çok çeşitli yollarla görünür hale getirerek sanatsal boyutta aktarır” (Uçar, 2007)

**2- Ayfer UZ, Köy Enstitülerinde Verilen Görsel Sanat Eğitiminin Günümüz Görsel Sanat Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi (Doktora Tezi)**

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim dalı Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı, Ankara - 2008

Uz, bu arıtmada, “Köy Enstitülerinde, sanat eğitimine, özellikle görsel sanatlar eğitimine verilen önem ve ayrıcalıkların neler olduğu araştırılarak, bu eğitim sürecinde ve sonucunda ortaya çıkan bulgular, günümüz görsel sanatlar eğitimi açısından” değerlendirildiğini ifade etmektedir.

“İş Eitimi temellerine oturtulmuş ilk güzel sanatlar okulu olan Bauhaus, Tonguç’un sanat eğitimine bakışını etkilemiş ve Köy Enstitüleri’ndeki temel düşünce sistemine yansımıştır” (Uz, 2008)

“Toplumun bütünleşmesinde en önemli etken kültürdür. Kültürü oluşturan etkenlerin en büyük ve en önemli kanadını “sanat” oluşturur. Bunun için Köy Enstitülerin’de, üretim içinde eğitim, iş eğitimi ve sanat eğitimi bir bütünlük içinde yürütülmüştür” (Uz, 2008 s. 2).

Uz, okul öncesi, ilk ve orta öğretimde sanat eğitiminin hedeflenen aşamaya gelmesi için sanat eğitimin yapılacağı ortamların sağlanması, araç ve gereç bakımından donatılmasını önermiştir.

**3- Raif KALYONCU, İlköğretim 8. Sınıf Görsel Sanatlar Dersi, Kent Projesi Konusunda Proje Tabanlı Öğrenmeye Dayalı Bir Uygulama Örneği (Doktora Tezi)**

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Anabilim Dalı Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı, Ankara -2009

“Bu çalışmanın amacı, görsel sanatlar dersinde uygulanan proje tabanlı öğrenme yönteminin öğrencilerin akademik başarılarına, kalıcılığa ve uygulama becerilerine etkisini ölçmek, ayrıca öğrencilerin uygulanan öğretim hakkındaki görüşlerini belirlemektir” (Kalyoncu, 2008).

Yöntem olarak, “araştırmanın çalışma grubu, kullanılan deneysel desen, deneysel işlemler, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel işlem ve tekniklere ilişkin bilgiler yer almaktadır” (Kalyoncu, 2008).

Yapılan çalışmada belirlenen bir çok alt problemde, deney gurubu ile kontrol gurubu arasında anlamlı farklar görülmüştür. Bu yüzden proje tabanlı öğrenme önerilmiştir.

#### 4- Burçin TÜRKKAN, **İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Bağlamında Görsel Kültür Çalışmaları Bir Eylem Araştırması** (Doktora Tezi)

**Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2009 - Eskişehir**

Araştırmanın Amacını: “Bu araştırmanın temel amacı, ilköğretim okullarındaki Görsel Sanatlar dersinde uygulanacak olan görsel kültür çalışmalarının nasıl yürütülebileceğini belirlemeye çalışmaktır. Belirtilen bu temel amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır” (Türkkan, 2009: 55)

Görsel kültür çalışmalarına dayalı olarak gerçekleştirilen Görsel Sanatlar dersinin uygulama sürecinde;

Öğrenciler görsel kültür çalışmalarına nasıl yönlendirilebilir?

Öğrencilerin görsel kültür çalışmalarına katılımları nasıldır?

Öğrenciler görsel kültür çalışmaları bağlamında izledikleri görsel kültür aracını eleştirel bir bakış açısıyla irdelemekte midir?

Öğrenciler görsel kültür çalışmaları bağlamında izledikleri görsel kültür aracına ilişkin kültürel sorgulamalar yapmakta mıdır?

Öğrenciler daha önceki bilgi ve deneyimleriyle birlikte kendi bakış açılarını ortaya koymakta mıdır?

Öğrenciler kendi düşünceleri ile arkadaşlarından gelen düşüncelerin önemini farkında mıdır?

Öğrenciler görsel kültür çalışmaları ile edindikleri imgeleri sanatsal bir ürüne nasıl dönüştürmektedir?

Öğrencilerin görsel kültür çalışmalarıyla işlenen Görsel Sanatlar dersine ilişkin görüşleri

nelerdir? (Türkkan, 2009) gibi alt problemler belirlenmiş ve bunlara cevap aranmıştır.

“Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının da vurgu yaptığı günümüzün çoklu uyarıcıları yerel ve küresel anlamda yeni kültürel etkileşim nesnelere üretilmesine neden olmaktadır. Sanat ve tasarım nesnesi, kültürel etkileşim ürünü olarak ele alındığında, sanatın oluşum sürecini etkileyen etmenler arasında toplumsal yaşam ve kültürün etkisi büyüktür. Toplumsal yaşam ve kültürün özleri, nesnelere yorumlayışları ve sanatsal bağlamları ise “görsel kültür” kavramını ortaya çıkarmaktadır” (Türkkan, 2009: 11).

Türkkan’ın önerilerinden bazıları;

1. Görsel Sanatlar dersinde görsel kültür çalışmalarının uygulanabilmesi için, öncelikle dersin çizim ve boyama etkinliklerinden oluşmadığı anlaşılmalı ve dersin geleneksel işleniş biçimlerinde değişikliklere yer verilmelidir. Bu değişikliklere ilişkin olarak öğrencilere çeşitli üretim ve tüketim nesnelere sunularak bir görsel kültür nesnesinin ne ifade ettiği, nereden geldiği, kim tarafından üretildiği, nasıl bir kültürden geldiği gibi soruların işe koşularak bunların anlam zenginlikleri üzerinde durulmalıdır. (Türkkan, 2009: 259)

Görsel kültür çalışmalarından yararlanan öğretmenlerin öğrencilerin eleştirel düşünme, yansıtıcı düşünme, yaratıcı düşünme becerilerini işe koşmaları gerekmektedir. Bu nedenle öğretmenler, konuya ilişkin düşündürücü sorular sormalı, öğrencilerin düşüncelerine müdahale etmemeli ve görsel dünyanın altında yatan anlam katmanlarını sorgulamalarını sağlayacak bir anlayış sergilemelidir. (Türkkan, 2009: 259)

Görsel Sanatlar dersinde görsel kültür çalışmalarının yapılabilmesi için ilköğretim basamağında bu dersi yürüten sınıf öğretmenlerinin görsel kültür çalışmalarının nasıl uygulanacağına ve öğrencilere sağlayacağı katkılara ilişkin bilgilendirilmesi sağlanmalıdır. (Türkkan, 2009: 259)

## **5- Melek GÖKAY YILMAZ, Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yöntemine Göre İlköğretim II. Basamağında Sanat Eleştirisinin Uygulanması ve Sonuçları (Doktora Tezi)**

Selçuk üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü, Konya -1998

Çalışmanın amacı olarak: “İlköğretimde, ezbere dayalı olmayan bir sistemle uygulamasına yönelik çalışmaların içerisinde, sanat eğitiminin yeri, sanat eleştirisi eğitimi ve bu eğitimin

verilmesinin öğrencilere sağladığı yararlar ve uygulama problemlerinin belirlenmesidir” (Gökay Yılmaz, 2009: 5).

“Bu çalışmada Yök-Dünya Bankası işbirliği ile yapılan MEGEP proje çalışmasında “1996/1997 öğretim yılından itibaren sanat tarihi, estetik, sanat eleştirisi ve uygulamalı çalışmaları içine alan Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yöntemi (Disiplin Merkezli Sanat Eğitimi) Eğitim Fakültelerinin eğitim programlarında yürürlüğe konmuştur. (Gökay Yılmaz, 2009 ). Gökay Yılmaz, bu dört disiplinin öğrencilerin sanat eğitimindeki başarılarını nasıl etkilediğini araştırdığını ve bulgu olarak, çalışmada deney ve kontrol gurubu öğrenciler denek olduğunu, deney gurubunun lehine anlamlı sonuçlar bulunduğu belirtilmektedir.

#### **7- Yavuz ERİŞEN, Öğretmen Yetiştirme Programlarına İlişkin Kalite Standartlarının Belirlenmesi ve Fakültelerin Standartlara Uygunluğunun Değerlendirilmesi (Doktora Tezi)**

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Entitüsü Eğitim Programları ve Öğretim (Program geliştirme) Anabilim Dalı, Ankara -2001

Erişen, bu çalışmada “mesleki ve teknik eğitime öğretmen yetiştiren teknik eğitim fakültesi esas alındığını, çalışmanın büyük bölümünü Teknik eğitim fakülteleri öğretim üyeleri, bu alanda okuyan öğretmen adayları ve teknik ve endüstri meslek liselerinde görev yapan öğrenmenler ile görüşme yöntemi” (Erişen 2001) ile yapıldığını belirtmektedir.

Bu çalışmanın amacı, mesleki ve teknik eğitime öğretmen yetiştirme programlarına ilişkin kalite standartlarının belirlenmesi ve belirlenen standartların fakültelerde gerçekleştirilme derecesinin değerlendirilmesi olarak belirtilmiştir. (Erişen. 2001 s 37)

Çalışmanın özet bölümünde araştırma sonucunda belirlenen bütün standartların uygun ve önemli bulunduğu belirtilmekte, ancak bu standartların fakültelerde gerçekleştirilmesi konusunda ciddi yetersizlikler olduğunun tespit edildiği belirtilmiştir.

Önerilerde de, öğretmen yetiştiren kurumların, belirlenen bu standartların kar amacı gütmeyen bağımsız sivil kuruluşlarca gerçekleştirilmesi,

Standartlar komisyonca belirlenmeli, standartlar belirlenirken konu alanlarının özellikleri dikkate alınmalı, uygulayıcılara esneklik sağlayabilmeli, standartlar zaman içinde yenilenmeli denmektedir.

**7- Erhun ŞENGÜL, Teknolojinin Görsel Sanatlarda Kullanımı ve Sanat Eğitimine Katkısı (Doktora Tezi)**

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İstanbul- 2006

“Bu çalışma, nitel bir çalışma olup deney ve kontrol gurubu öğrenciler ile ilköğretim okullarında görev yapan sanat eğitimi öğretmenleriyle görüşme tekniği uygulanmıştır” (Şengül, 2006)

Araştırmanın iki amacı olduğu belirtilmiş olup, 1. İlköğretim Resim-İş derlerinde teknolojik destekli sanat eğitiminin (kompozisyon, hız, teknik, özgünlük, biçimsel anlatımsal yaratıcılık, soyutlama eğilimi ve /veya stizasyon) resim becerilerine olan etkisini incelemeye çalışıldığı belirtilmektedir.

Hipotezler olarak: MEB ilköğretim resim dersi müfredat programı hazırlayan program geliştirme uzmanlarının teknolojik tabanlı sanat eğitimi programları geliştirmelerine,

İlgili kurumların görsel sanatlar eğitiminde görevli resim öğretmenlerinin eğitim yöntemlerini sorgulamasına, bu uygulamalar için alt yapı ve techizat gibi eğitim materyallerinin iyileştirilmesine katkıda bulunacağı belirtilmiştir.

Bazı hipotezler ile ilgili deney ve kontrol gubu arasında önemli farkların bulunduğu belirtilmiştir.

**8- Yasemin SÖZER SARAÇ, Yeniden Yapılandırılmış Eğitim Fakültelerinde Sanat Eğitimine Hümanist Bir Yaklaşım (Doktora Tezi)**

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir -2006

Bu çalışmanın amacı “Eğitim Fakültelerinin yeniden yapılandırılması sürecinde Resim-İş eğitimi Ana Bilim Dallarındaki öğretim üyelerinin ve öğrencilerinin öğretmen yetiştirmeye ilişkin oluşturulmuş programlar ve içerdiği davranış hedefleri konusundaki görüşlerini hümanist bir bakış açısıyla belirlemek ve bu çerçevede, yeni modelin hümanist bir eğitim anlayışını ne denli içerdiği ve desteklediğini değerlendirmek olarak belirlenmiş, bu doğrultuda araştırma, sanat eğitiminde öğretim amaçlarının hümanist felsefeye uygunluğu ve bu konuya eğitim yoluyla ulaşılabilirliği, mevcut olanaklar içinde gerçekleştirebilme

düzelelerinin olumlu ve olumsuz yönde ortaya çıkarılması için yapıldığı belirtilmektedir. (Saraç 2006: 10)

Sanat eğitiminin gerekliliği üzerinde durulmuş, ancak sanatın insan oluşumundaki yaratıcı yerinin bu gün bile gereğince anlaşılması değildir. (Saraç, 2006: 76)

Toplumsal kültürün oluşumunda eğitimin, dolayısıyla eğitilmiş insanın, eğitilmiş insanın ise bütün benliğini, insana dair bileşenlerin görünür kılınabilmesinde, sanatın önemli ve inkar edilemeyecek katkının olduğu, bunun sonucu olarak; “yaratıcı, gelişmeye açık, üretken, çok yönlü düşünmeye ve estetik duyarlılığı gelişmiş bireyler olma çabası olarak tanımlanmaktadır. “Bu çabanın özünde toplumun en küçük üyesi olarak bireyin, gerçekten uygar bir kişi olması ve buradan da uygar bir toplum oluşturmanın amaçlandığı dikkate alındığında, sanat eğitiminin gerekliliği daha iyi kavranmış olur.” (Saraç, 2006: 79)

Bulgulardan bazıları; yeniden yapılanma sürecinde Eğitim Fakültelerinde görev yapan öğretim üyelerinin görüşünün alınmadığı (%84.61 oranı verilmiştir.) bu yapılanmanın hümanistçe değil bir dayatma biçiminde merkezden verildiği ülke gerçekleriyle örtüşmediği tespit edilmiştir. (bkz. Saraç, 2006: 603)

Bunun sanat eğitiminde beklenen başarıyı sağlayamadığı, ders programlarının yeterince öğrencileri donanımlı kılmadığı ve atanma şanslarının az olduğu, programın yetersiz olması sebebiyle başka sektörlerde çalışmak için de imkansız hale getirdiği, resim-iş ve müzik ana bilim dallarının tek bir bölüm altında topladığı gerekçesiyle hümanist bir yaklaşım olmadığı, oysa öğretim üyelerinin “eğitim enstitüleri modellerinin yararlı yönlerinin alınıp yeniden düzenlenmesinin daha faydalı olacağını belirttikleri, bazı derslere sanat eğitiminin temel kavramlarını bilmeyen öğretim üyelerinin girmesi gibi olumsuz bulgulara rastlanıldığı belirtilmektedir.(bkz. Saraç, 2006: 603 ve devamı)

#### 9- Kibar Evren **BOLAT AYDOĞAN**, **Sanat Eğitimi ve Sanat Eleştirisi: Türkiye’de Görsel Sanatlar Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar Örneği** (Doktora Tezi)

Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir - 2010

Bu çalışmanın amacı; “Sanat alanındaki değerler karmaşasına benzer bir durum, bugün sanat öğrencisi için güncel sanatı değerlendirme sürecinde yaşanmaktadır. Bu da sanat eğitimi içerisinde yer alan bir sanat disiplini olan sanat eleştirisinin eğitsel boyutunu ve bu

konuda yapılan araştırmaların önemini artırmaktadır (BOLAT EVREN,2010)

Bununla birlikte ülkemizde eğitim özellikle de sanat eğitimi ile ilgili yapılan araştırmaların genellikle ilk ve ortaöğretim düzeyinde yoğunlaştığı görülmektedir. Sanatçı ve sanat eğitimcisi yetiştiren yüksek öğretim kurumları üzerine yapılan araştırmalar son yıllarda artmasına karşın bu alanda üzerinde durulması gereken birçok sorunsal yer almaktadır. (Bolat Evren, 2010: 62) diye belirtilmektedir.

Yöntem olarak öğretim üyelerine önceden belirlenmiş sorular yöneltildiği bildirilmekte (Ankete katılan öğretim üyesi sayısının 26 da 24 olarak katılan sayısı verilmiş, fakat bunun Türkiye geneline göre % olarak az bir kısmını kapsamıştır.) (bkz. Bolat Evren ,2010: 174)

**10- Mustafa şAHİN, Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Uygulamalarında Yabancı Uzmanların yeri (1923-1960) (Doktora Tezi)**

Dokuzeylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir -1996

Bu çalışmada ağırlıklı olarak yabancı uzmanların Türk eğitimi üzerine etkileri, onların eğitim hakkında raporları ve Türk eğitim Tarihinde öğretmen yetiştiren kurumlar ele alınmıştır. Sonuç olarak; ülkemize gelen yabancı eğitimcilerle kimi zaman sözleşme yapıldığı, kimi yabancı uzmanların raporlarının hiç uygulanmadığı, ilkokul öğretmenlerinin öğrenim süresinin azlığını öne süren Roben J. Maaske bu sürenin 16 yıl olmasını önerdiği, Parker’in elbette bu sürenin artması gerektiği ancak mevcut şartlarda lise seviyesi öğretim süresinin yeterli olacağı yönünde görüş bildirdiği, bu okullarda meslek bilgisi derslerinin azlığı sebebiyle bu oranın yükseltilmesi gerektiği konusunda fikirlerin öne sürüldüğünden söz edilmektedir. (şahin,1996)

Yabancı uzmanların menşei itibari ile 1950 yılına kadar hem Amerika’dan hem Avrupa’dan uzmanın geldiği, fakat 1950’den sonra yabancı uzmanların neredeyse tamamı A.B.D. den olduğu belirtilmektedir. (Bkz. şahin,1996) Bu durum 1997 yapılanmasında da görülmektedir.

**11- Mücahit BORA, Eğitim Fakültelerinde Uygulanan Plastik Sanatlar Eğitimi Programlarının Sorunlarını Belirleme ve Bir Program Önerisi (Doktora Tezi)**

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2000 -İzmir

Bu araştırmanın amacı “Türkiye’de Eğitim Fakülteleri Plastik Sanatlar Eğitimi (Resim-İş Eğitimi) Bölümlerinin sorunlarını belirlemek ve bu sorunların bulunmadığı bir öneri model” geliştirmek üzere yapıldığı belirtilmiştir. (Bora, 2000: IV) Tarama modelinin kullanıldığı bu çalışmada anketlerin düzenlendiği ve sonuçların değerlendirildiği belirtilmektedir. Özel Yetenek sınavlarının uygulanmasında temel kriterlerin belirlendiği bir çizelge önerilmiş, hangi kritere kaç puan verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Öğretme-Öğrenme süreçleriyle ilgili ve sosyal faaliyetlerin yapılmasının önemine vurgu yapılmıştır

## 12- Kani ÜLGER, Görsel Sanatlar Eğitiminde Probleme Dayalı Öğrenme Modelinin Yaratıcı Düşünmeye Etkisi (Doktora Tezi)

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara - 2011

Bu araştırmanın amacı, “İlköğretim 7. sınıf Görsel Sanatlar dersinde Probleme Dayalı Öğrenme (PDÖ) yönteminin yaratıcı düşünmeye etkisinin belirlenmesidir. Araştırmada ön test-son test eşitlenmiş kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2009-2010 eğitim- öğretim yılının güz döneminde Ankara İli, Yenimahalle İlçesi sınırları içinde yer alan M.E.B’e bağlı Osman Ülkümen İlköğretim Okulu’nun 7. sınıfına devam eden toplam 72 öğrenci oluşturmuştur. Deneysel çalışma öncesinde mevcut 7. sınıflara Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (TYDT) Şekilsel-B ve Problem Çözme Envanteri (PÇE) ön test olarak uygulanmıştır. Ön test verilerinin tek yönlü varyans (ANOVA) analizine göre, sınıflar arasında ortalama puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı, sınıfların birbirine denk olduğu belirlenmiştir. Buna göre sınıflardan biri deney (n:36) diğeri kontrol (n:36) grubu olarak random seçilmiştir. Deney grubu öğrencileri 9 haftalık PDÖ modeli öğrenim görürken, kontrol grubuna bir müdahalede bulunulmamış, süregelen öğretim yöntemine göre öğrenimlerine devam etmişlerdir. (Ülger, 2011)

“Araştırmada, veri toplama aracı olarak TYDT Şekilsel A-B eşdeğer formları ve PÇE kullanılmıştır. Bu ölçme araçlarından elde edilen veriler, uygun istatistik teknikler kullanılarak analiz edilmiştir. Dokuz haftalık deney çalışmasının ardından her iki gruba TYDT -A formu ve PÇE son test olarak uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizine göre ortaya çıkan bulgular şu



*şekildedir: Gruplar arasında deneysel işlem sonunda TYDT ve PÇE son test puan ortalamaları açısından anlamlı farkın deney grubu lehine olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum, PDÖ modelli öğrenim gören deney grubu öğrencilerinin bu model ile öğrenim görmeyen kontrol grubu öğrencilerine kıyasla yaratıcı düşünme ve problem çözme becerilerini olumlu yönde geliştirdiklerini göstermektedir. Bu bulgular ışığında, ilköğretim 7. sınıf Görsel Sanatlar Eğitimi'nde PDÖ modelli öğretimin yaratıcı düşünmeye olumlu yönde anlamlı etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.(Ülger, 2011 s. 5)*

Sonuç olarak, yukarıdaki açıklama, bilgi ve bulgular ışığı altında, İlköğretim 7. Sınıf Görsel Sanatlar Dersi, “Görsel Sanatlarda Biçimlendirme” öğrenme alanında Probleme Dayalı Öğretim modeli ile öğrenim gören öğrencilerin, yaratıcı düşünme ve problem çözme becerilerini olumlu yönde geliştirdikleri gözlemlenmiştir. Bu sonuç, Görsel Sanatlar Eğitimi'nde Probleme Dayalı Öğretim modelinin yaratıcı düşünmeye olumlu yönde anlamlı etkisi olduğunu göstermektedir. (Ülger, 2011 s.70)

**13- Melek ŞAHAN, İlköğretim 6. Sınıflarda Üç Boyutlu Çalışma Konularının Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemiyle Uygulanması, (Doktora Tezi)**

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara - 2004

Bu çalışmada ülkemizde ve bazı dünya ülkelerinde uygulanan sanat eğitimi ve bu eğitimim amaçları, öğrencilere, bireylere kazandırdıklarıyla, sanat eğitiminin gerekliliği üzerinde durulmuş, bütün ülkelerde bireyin estetik beğeni, yaratıcılığı ve kendine güveni sağlayan bir öğrenme alanı olduğu (küçük ayrılıklar olsa da) noktasında hemfikir oldukları belirtilmiştir. (bkz. Şahan 2004: 37-45)

# BİRİNCİ BÖLÜM

## KURAMSAL ÇERÇEVE

### 1. Sanat-Bilim-Tenoloji- Tasarım Bağlamı

Ondokuzmayıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü (2009) web sayfasında vizyonumuz başlığında şöyle ifade edilmektedir:

*“Dünya toplumları arasında tanınmanın, kabul edilmenin temel ölçütü bilimsel ve teknolojik düzeydir. Bilim ve teknolojinin kaynağı da bilgidir.*

*Bilgi, üretim ve elde edilme amaçlarıyla ilgisinde özel bir değer taşır. Pratik işlevselci bir espri taşıyan bu görüşün holistik bir versiyonu da bilginin, onu kullanma becerisi ve ötelenmesiyle bir bütün olarak algılanması, üretilmesi ve paylaşılması esasına temellenen anlayıştır. Bu yalın anlayışın özümsemesi ile bilgiyi yaşama geçirme başarısı doğru orantılıdır. Bilim ve teknoloji tarihi, adeta bu yargının dayandığı kanıtların tarihidir.*

*Bugün değişik endüstri kollarında belli işleri yapmak üzere programlanmış robotlar, siborglar kullanılmakta; bilgisayar, çok karmaşık işler için bile kusursuz ve nicel açıdan insan performans limitlerinin çok üstünde bir işlem hızı ve güvenilirliği ile akla gelebilecek her üretim ve hizmet alanında kullanıma girmiş bulunmaktadır. Sınırsız açılım olanakları taşıyan kompüterizasyon, iletişim/bilişim teknolojileri, çeşitli üretim, ulaşım ve uzay teknolojileriyle ara alanlar oluşturmaktadır. Günlük yaşam pratiğinde kısa bir süre öncesinde bile tahmin edilemeyecek değişimlere yol açan bu gelişmeler, dünya toplumları arasında da, toplumların kendi bünyelerinde de sosyal, kültürel, ekonomik ve politik dengeleri değiştirebilecek boyutlarıyla sürekli olarak değerlendirilmeleri gereğini gündemde tutmaktadır.*

*Günümüzde toplumların gelişmişliğini, ülkelerin kalkınmışlığını belirlemede ekonomik ve sosyo-kültürel yapının yenileştirilmesindeki yönelimleri, geliştirilmesindeki performansı gösteren tespitler önemli görülmektedir. Kalkınma da, sosyo-ekonomik unsurlar arasındaki korelasyona dayalı olarak, toplumun yeni denge eşiklerine erişmesi şeklinde açıklanmaktadır. Bu bağlamda*

*kalkınma, yaşam pratiğince geçerliliği onaylanmış yeniliklere bağlıdır. Bu nitelikteki yeniliklere araştırma ve denemelerle varılır. Araştırma ve denemenin, deneysel planda en güçlü ortak paydasını oluşturduğu gerçekleştirim alanları; Sanat, Bilim Teknoloji ve bunların ana bileşkesi durumunda olan “Tasarım”dır. Yenilikler, bu üretim ve paylaşım alanlarında ortaya konan vargularla, bulgularla, ürünlerle topluma mal olurlar ve değişik yansıma süreçleri geçirerek kollektif bilincin gelişmesini, yeni boyutlar kazanmasını sağlarlar. Paylaşıldıkça çoğalan değerlerin üretildiği ve birlikte organik bir bütünlük oluşturan bu alanlar arasında toplumsal-kültürel yönsemeleri dolaylı yollarla önce ve çok çabuk, ayrıca kalıcı etkileme gücüne sahip olduğu için sanat özel bir konumda bulunmaktadır. Dili başka dillere indirgenemeyen bir gerçekleştirim alanı olmasından ve multifonksiyonel işlerliğinden ötürü, etkileri, öznel kapasiteleri oranında toplumun her bireyine ulaşan sosyo-kültürel, psiko-sosyal ve sosyo-politik bir güç sistemi oluşturmaktadır. Bundan ötürü ciddiyet ve özenle geliştirilmesi, toplumsal yapının sağlığı için yaşamsal önem taşımaktadır. Bu ayrıca, dünya toplumları arasında var olabilme, varlığını kabul ettirebilme için bir ön şarttır. Bilişim ve iletişim teknolojilerinin ivme kazandırdığı küreselleşmeyle doğru orantılı gelişen kültürel karmaşa ortamında kendi kültürel ve estetik değerlerimizden evrensel ölçekte yeni beğeni ölçütleri, kullanım önerileri ve normlar üretebilmenin de ön şarttır.*

*Doğasından kaynaklanan ama, diğerlerine üstünlüğü anlamına gelmeyen özel konumuna ilişkin değerlendirmeyi geçerse, sanatın bilim, teknoloji ve tasarımla önceden de ifade edildiği gibi organik bir bütünlük oluşturmaya, simultan prosesler olarak çağın kuramsal, felsefi ve estetiksel yaklaşımlarıyla etkileşim içinde birbirlerini geliştirerek varlıklarını sürdürüyor olmalarıyla açıklanabilir. Günümüze yaklaştıkça geçerliliği daha da artan bu bağlamın öne çıkardığı değerler alanının estetik olduğu görülmektedir. Bu da, estetiğin sadece sanatla, sanatsal yaratımla ilgili olduğu yaygın kanısının doğru olmadığını ortaya koymaktadır. Bu durumu doğrulayacak çok sayıda örneği, karşılaştırmalı olarak bilim, sanat, düşünce ve teknoloji tarihinden sıralamak mümkündür. Varlıkların, durumların, fenomenlerin değişik ve çok kapsamlı algılanması, alımlanması, duyumsanması, bir gerçekliğin görülebilen boyutlarının ötesinde içsel bağlamların sezilebilmesi ve imgelenebilmesi, özgün sanatsal yaratımlar*

*gibi büyük bilimsel buluşların, geliştirilen paradigmalardan/ sentagmaların ve teknolojik yaratımların da derin bir estetik duyarlılığın ürünü olduklarını göstermektedir. Buradan çıkarılacak sonuç: estetik duyarlılığın, insanın her plandaki kendini gerçekleştirme başarılarının dinamojenliği olarak çok yüksek bir değer taşıdığıdır. Bu tespit, insanın hem kaynak, hem araç, hem de amaç olduğu her hizmet, üretim ve paylaşım alanı için son derece önemli görünmektedir.*

*Eğitim, bu alanların başında gelmektedir. Alanı ve yöneldiği kişi / grup/ kitle özellikleri ne olursa olsun, bir eğitim-öğretim etkinliğinin üç temel fonksiyonu yerine getirmesi öngörülür. Bunlar: bilgi kazandırmak, beceri kazandırmak ve tavır/ tutum/ davranış kazandırmak şeklinde sıralanır. İlk ikisi, üçüncüsünde pratik bir değer ve doğrultu kazanır. Estetik duyarlılığın geliştirilmesi, bu fonksiyon kapsamında yer almaktadır.*

*Gözlemci, düşünen, imgeleyen, yorumlayan, araştırmayı bir davranış özelliği olarak içselleştirmiş yaratıcı insan tipinin yetiştirilmesi, bu fonksiyonların üçünü de yerine getirecek çağdaş eğitim uygulamalarıyla sağlanabilir.*

*Bu gereğin özümseyerek her kademedeki eğitim uygulamalarına anlayış tabanı, zihniyet eksenini olarak alınması, yüksek bir stratejik değer taşımaktadır.*

*Geleceğin dünyasında güçlü ve bağımsız bir ülke, mutlu ve zinde bireylerden oluşan gelişmiş ve müreffeh bir toplum olarak insanlığa, uygarlığa ve evrensel değerlere katkıda bulunabilmemiz buna bağlıdır.*

## **1. 1. Eğitim**

**Eğitim**, Latince “Educate” mastarının isim şekli olan “Education” sözcüğünün Türkçe karşılığıdır. Yetiştirmek, büyütme, geliştirmek anlamındadır (Binbaşıoğlu, 1988: 2).

Eğitim, önceden planlanmış hedef davranışların, bireyde somutlaşması olarak tanımlanabilir. Hedef davranış ve tutumlar, her toplumda farklılıklar gösterebilir. Bunu belirleyen de, o toplumun kültürü; hayatı algılama biçimi olduğu söylenebilir. Bu algının da, yeni nesilde

yansıması, bilginin, kültürün ve becerilerin aktarılması ve geliştirilmesinin sağlanması için yapılan etkinliklerle mümkün olabilir. Bu etkinliklerin tümüne eğitim eğitim denebilir.

Eğitim bilimleri sözlüğünde (TDK, 1974) Eğitim: 1. Yeni kuşakların, toplum yaşayışında yerlerini almak için hazırlanırken, gerekli bilgi, beceri ve anlayışlar elde etmelerine ve kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme etkinliği. 2. Önceden saptanmış amaçlara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler dizgesi. 3. Belli bir konuda, bir bilgi ya da bilim dalında yetiştirme ve geliştirme. 4. Her kuşağa, geçmişin bilgi ve deneylerini düzenli bir biçimde aktarma ya da kazandırma işi olarak tanımlanmıştır. Erkal'a göre eğitimin nihai hedefi, "fertleri uyumlu hale getirmek, fertleri yaratıcı kılmak ve topluluğun üyeliğine hazır hale sokmaktır (Erkal, 1984: 6).

(Kapsamlı ve gerçek olarak alan içindekileri kapsayıp, diğerlerini dışarda bırakan tanım olarak,) Binbaşıoğlu'nun Carter V.Good'an aktarımıyla, "eğitim, kişinin içinde bulunduğu toplumda geçerli olan ve olumlu değer taşıyan yeteneklerini, tutumlarını ve diğer davranış şekillerini geliştirmesini sağlayan süreçlerin tümü"dür (Binbaşıoğlu, 1988: 7).

Başaran'na göre, "eğitim, yeni kuşakların, toplum yaşayışında yerlerini almak için hazırlanırken, gereken bilgi, beceri ve anlayışlar elde etmelerine ve kişiliklerini geliştirmelerine yardım etmek etkinliğidir (Başaran, 2007: 33). Eğitimin önceden tespit edilen amaçlara göre insan davranışında belli gelişmeler sağlayan planlı etkinliklerdir diyen Başaran, (Başaran, 2007: 34) eğitimin amaç ve öncelikleri konusunda kültür merkezli, bilgi merkezli ve beceri merkezli eğitimden söz ederek, eğitimin amaçlarını şöyle sıralamaktadır: O'na göre, "**kültürü** merkez alan eğitimde, eğitimin amacı millet ve millet koruyan devlete kültürleme yoluyla üyeler yetiştirmektir (Başaran, 2007: 60).

**Bilgiyi** merkeze alan eğitim görüşünde eğitimin amacı kuşaktan kuşağa birikerek gelen bilgiler aracılığı ile insanın zihinsel yetilerini eğitmektir (Başaran, 2007: 64).

**Beceriye** merkeze alan eğitim görüşünde eğitimin amacı bazı alanlarda, özellikle teknik konularda ilkin beceriye dayanan öğrenme ortaya çıkmıştır (Başaran, 2007: 67).

Karabulut, Herbert Read'in, "eğitimde en önemli noktalardan birisinin, bireylerin yönelişlerini ve ruhsal tutumlarını bilmek olduğunu ileri sürmektedir. Ona göre estetik duyarlılığın eğitilmesi, eğitimin en önemli ve temel görevlerinden biridir (Karabulut, 2008: 61). dediğini aktarmaktadır.

J.Dewey, Yılmaz'ın aktarımıyla “eğitimin amacı öğrenciye sadece bilgi aktarmak değil, gelecekte karşısına çıkabilecek sorunlarla nasıl baş edeceği konusunda onu hazırlamak, eleştirel bakış açısı kazandırmak” (Yılmaz, 2009: 49). olarak tanımlamaktadır.

Görüldüğü üzere bütün eğitim tanımlarında ortak payda olan, birey, birey-toplum ilişkisi, toplumun hedefleri açısından yetişecek yeni neslin istenilen özelliklerle donatılması olup, evrensel özellikler baki olmak şartıyla, toplumların kendi iç dinamikleri, eğitimin şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Günümüzde eğitim, Başaran'ın belirttiği eğitimdeki yaklaşımlardan sadece biri değil, tümünü kapsayan amaçlar ve hedefler olarak, bireyin tüm yetilerini eğitmek olduğu kabul edilmektedir..

## **1.2. Milli Eğitim**

Salt olarak eğitim, beklenen tutum ve davranışların fertlerde somutlaşması için yapılan çalışmaların bütünüdür denebilir. Milli eğitim ise, her toplumun kendi öznel özelliklerine göre yaptığı eğitim faaliyetleridir.

Topçu'ya göre, “milli eğitim denince, bir milletin dil ve geleneklerine aykırı olmayan bütün irfan müesseseleri akla (Topçu,1970: 138) gelmesi gerekmektedir.

Milli eğitimin ilk amacını Atatürk, 1Mart 1338'in (1922) meclis açış konuşmasında, “Efendiler yetişecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekleri tahsilin hududu ne olursa olsun, en evvel ve herşeyden evvel Türkiye'nin kendi benliğine ve ananati milliyesine düşman olan bütün anasırla mücadele etmek lüzumu öğretilmelidir. Beynelmilel vaziyeti cihane göre, böyle bir cidalin istilzam eylediği anasırı ruhiye ile mücehhez olmıyan fertlere ve bu mahiyette fertlerden mürekkep cemiyetlere hayat ve istiklal yoktur.” ifadesiyle belirtmektedir. (M.Meclisi Tutanakları İ : 1.3.1338 C:1: 8)

Yine 1 Mart 1339'da (1923) meclis açış konuşmasında Atatürk, Milli Eğitimimiz için şu hedefi göstermiştir. “ Efendiler! Terbiye ve tedriste tatbik edilecek usul, malumatı, insan için fazla bir süs, bir vasıta-ı tahakküm yahut medeni bir zevkten ziyade, maddi hayatta muaffak olmayı temin eden ameli ve kaabili istimal bir cihaz haline getirmektir.Maarif vekaletimiz bu esasa ehemmiyet vermektedir” (M.Meclisi Tutanakları İ : 1.3.1338 C:1: 11).

Bu anlayışın bir yansıması olarak, bir yandan Maarif Vekaleti'nin çalışmaları sürerken,

Cumhuriyet döneminin eğitim alanında ilk sivil toplum kuruluşu olarak tanımlanabilecek bir cemiyet, 1927 de Türk Maarif Cemiyeti adıyla kurulmuş, amaç ve ilkeleri belirlenmiştir.

1927’de Ankara’da kurulan bu cemiyetin nizamnamenin ikinci maddesinin C bendinde şöyle denmektedir:

C-Türk çocuklarının ecnebi mekteplere müracaattan vareste kılacak asrî ihtiyaçlara muvafık mektepler vücuda getirmek ve cemiyetin maksatlarını temine mâtuf her nevi neşriyatta bulunmak (Çelebi, 2004: 40). Daha sonra adı değişerek “Türk Kültür Kurumu, ve 8 Haziran 1946’da yedinci genel kurulu yapılmış ve cemiyetin adı “Türk Eğitim Derneği” olarak kabul edilmiştir (Çelebi, 2004: 48).

Bu çabaların bir sonucu olarak, 25 Mart 1931 tarih ve 1778 sayılı kanunda, Türk çocuklarının tahsillerini bundan böyle Türk mekteplerinde yapabileceği maddesine yer verilmiştir.

Cumhuriyet dönemi yönetimleri, eğitim alanında yapılması gereken yenilikleri ve reformları gerçekleştirmek ve gelişmiş ülkelerin eğitim tecrübelerinden faydalanmak için yabancı uzmanlara müracat etmiştir. Bunun için 1960’lı yıllara kadar ülkemize eğitim, sanat ve ekonomik sorunların halledilmesi konusunda çok sayıda yabancı uzman getirilmiştir. Birçok reform çalışmalarının bu yabancı uzmanların raporları doğrultusunda yapıldığı bilinmektedir.

Benzer süreçleri Japonya’nın da yaşadığı görülmektedir. Japonya, 1935 ten sonra da yeni bir eğitim reform gerçekleştirmiştir (Bkz. So- Amano,1986: 69). 1945’te II. Dünya savaşından sonra, özellikle A.B.D nin öncülüğünde bir eğitim reformu daha yapmıştır. (Bkz.So-Amano,1986: 75 ve devamı) Fakat, 1951’de bu reformun niteliğine karşı yabancı memleketlerin sisteminin alındığı, bu da Japon gerçeklerine uymadığı gerekçesiyle tepkilerin arttığı, bunun yerine, revizyon komitesi raporunda “Japonya’nın milli yapısına ve dahili şartlarına uygun rasyonel, başarılı bir eğitim sistemi kurulabilirdi denilerek yeni bir eğitim çalışması yapılmıştır. (Bkz. So- Amano, 1986: 84) Görülüyor ki, eğitimde reform denince, gelişmiş ülkelerin sisteminin aynen taklidi yerine Atatürk’ün belirttiği gibi bu sistemlerin milli bünyeye uygunluğu çerçevesinde yapılması gerekmektedir. Japonya’nın 1951’deki tutumu ve anlayışı da böyle olmuştur.

Eğitim konusunda yapılması gerekenin Topçu’nun ifadesiyle “Türk ahlakının, değerli insan

şahsiyetinin ve fazilet idealinin doğmasını istiyorsak, hiç vakit kaybetmeden milli hayatımızın kaynaklarında bulacağımız kuvvet ve hayat unsurlarıyla dünya sahnesine atılmamız ve Müslüman Türk'ün ancak kendine has olan şahsiyetini yabancı esaretinden kurtarmamız lazımdır” (Topçu, 1970: 141). Bunu sağlamanın yolu, özgün bir milli eğitim sistemi kurmaktan geçmektedir.

Eski eğitim kurum ve sistemlerini eleştiren ve Atatürk'ün bu alanda yapmaya çalıştığı reformlarda etkisi görülen -“Gökalp ile Atatürk'ün milli kültür anlayışları da esasta farksızdır” (Doğan, 1976: 173).- Ziya Gökalp'e göre, “Türkiye’de medrese ve mektep, terbiye ettiği fertlerin ahlak ve seciyesini bozuyor, Bizi diğer milletlerden ayıran bu özelliğin sebebi nedir? Bence bunun tek sebebi var: Diğer milletlerin Maarifi milli bir nitelikte olduğu halde bizim eğitim eğitimimizin kozmopolit halde bulunmasıdır (Akyüz, 2008: 310).

Doğan'ın belirttiğine göre Gökalp, “Türklerin, muasır bir millet olması için Batı medeniyetinin kabulünü gerekli buluyordu. Fakat, Batı'dan ilim, teknik ve metot alınmalı, kültür (hars) unsurlarının girmesi önlenmeliydi. Atatürk, Gökalp'ten daha müsamahalı davranmış,. Batı kültür unsurlarının nüfuzuna karşı koymamıştır (Doğan,1976: 174).

Dura da, benzer bir yaklaşımla bu durumu “Batı’yı “insan yetiştirme” kalıplarını alarak “taklit” etmeliyiz. Aslında bu, taklit de değildir, evrensel aklın gösterdiği yola girmektir. Bu yönelişin gerektirdiği bir politika, her şeyden önce, **gençleri iyi yetiştirecek öğretmenler** ister ( Dura, 1990: 86). diyerek, “Baticı” olmanın kültürel olarak onları taklit değil, ama bilimsel yaklaşımlar konusunda, metotlar konusunda Batı'ya uyulmasını ifade etmiştir. Japonya'nın bu stratejiyi izlediğini söyleyen Esin'e göre “Bu ülke, kopyacılıktan kendi tasarımına geçtikten sonradır ki, dünya kalitesine öncülük eder duruma (Esin,1996: 48). gelmiştir.

“Çağdaş” kavramı “muassır” anlamında alındığında daha doğru bir anlamlandırma yapılmış olabilir. “Çağdaş” kavramın yanlış değerlendirildiğini belirten Turgut'a göre, “Bir ulus çağdaşlaşma standartlarını kendisi koymalıdır. Bu da, o ulusun kendi kültürel, tarihsel gelişmesi için de mümkündür. Aslında bizim gibi ülkelerin en büyük sorunu budur: kendi standartları bulunmamaktadır. Başka kültürlerin standartlarına girildi mi, o zaman taklit tehlikesi başlar. Bizde daha çok böyle olmuştur (Turgut, 1990: 200). Bu yaklaşım, Dura'ın tespitiyle örtüşmektedir.



Yaratıcılığın yerini taklitçiliğin alması sonucu son üç asırlık yenileşme çabalarımızın verimsizliği ile son buldu diyen Topçu, “Geçen asırdan beri sahneye çıkan yeni taklit rüzgarı sırası ile bizi Fransız, Alman, Amerikan modalarına tabi kıldıktan sonra, ruh ve kültür buhranı iradesiz varlığımızı bir yandan Japon kıyılarına, öbür taraftan Çin ve Slav davası olan anarşist bir sistemden gıdalanmaya kadar götürdü.. Çoğuna göre ise her fikir ve hareketin doğruluğunun delili dışardadır; değer ve hakikatlerin bütün delilleri Batı’da bulunmaktadır (Topçu,1970: 20). gibi algılar, bu milletin ilerlemesini engelleyen manilerdir. Atatürk’ün dediği gibi, kendi bünyemizden, milli ve yeni modeller üretmemiz gerekmektedir. Buna bir örnek vermek gerekirse Kavcar’ın,yüksek öğretmen okulları modeli önermesidir. “Nitelikli eğitim, her şeyden önce nitelikli öğretmen demektir. Bu konuda en sağlam model, 1959’da oluşan Yüksek Öğretmen Okulu Modelidir. “ithal” modeller değil (Kavcar, 2002:12). Elbette eğitim alanındaki yeni yaklaşımların sürece dahil edilmesi, eğitim sisteminde güncellemeler yapılması, hayatta hiçbir şeyin durağan olmadığı gerçeği ile örtüşmesi gerekmektedir.

Görüldüğü gibi, bireyin içinde olduğu toplum vurgusu bütün eğitim tanımlarında vardır. Buna göre eğitimin genel ilkeleri yanında, her milletin **kendine göreliliği** olduğu gerçeğini göstermektedir. O halde eğitim sistemi kurulurken veya reform yapılırken, 1869’daki Fransa eğitim modelini alma, daha sonraki yıllarda ve günümüzde buna benzer model alma uygulamalarının çok da doğru olmadığı anlaşılmaktadır. Elbette eğitimin genel ilkelerini dışarda tutmak üzere, bu ilkelerin altındaki boşluklar, toplumların kendine özgü kültürel, sosyal ve ekonomik doneler ve durumlara göre doldurulması gerekmektedir. Eğitim tarihçileri ve eğitimbilimcilerin çok büyük bir kısmı, eğitimdeki yapılan ve yapılmak istenen değişiklikler konusunda, kendi eğitim tecrübelerimiz dururken başka ülkelerin sistemlerini kopya etmenin sakıncaları üzerine durmaktadırlar.

Eğitim sisteminin temel bileşenlerinden biri de öğretmendir. O halde öğretmen yetiştirmek önem kazanmaktadır. Bunun için yasal düzenlemeler ve ilkeler önemli görünmektedir. Cumhuriyet döneminde ilk defa öğretmenliğin tanımı, 13 Mart 1924 Tarih ve 439 sayılı Orta Tedrisat Muallimleri Kanunu’nda yapılmış ve her derece eğitim kurumuna öğretmen yetiştirme ve istihdamını düzenlenmiştir.

3.4.1926 tarih ve 789 sayılı “Maarif Teşkilatına Dair Kanunla da Milli Eğitim Sistemi düzenlenmiştir. Bu kanunda zaman içinde kimi değişiklikler yapılmıştır. Fakat, Türk Milli

Eğitiminin amaçlarının belirlendiği köklü bir yasal düzenleme olan ve 14.06.1973'te kabul edilip, 22.06.1973 tarih ve 14574 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 1739 sayılı "Millî Eğitim Temel Kanunu" çıkarılmıştır. Bu kanunda Türk Millî Eğitimi'nin amaçları şöyle belirlenmiştir:

Genel Amaçlar:

Madde 2-Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini,

a) Atatürk inkılâplarına ve Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan millî, demokratik, lâik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

b) Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

c) **İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak** ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak; Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

Özel Amaçlar:

Madde 3-Türk eğitim ve öğretim sistemi, bu genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenir ve çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarının özel amaçlardan, genel amaçlara ve aşağıda sıralanan temel ilkelere uygun olarak tespit edilir.

Madde 5- Millî eğitim hizmeti, **Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre** düzenlenir denmiştir.

Aynı Kanununun 28. Maddesinde, ortaöğretimin amaç ve görevleri şöyle belirlenmiştir:

Millî Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak; “Bütün öğrencilere orta öğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak” ve “Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yüksek öğretime veya hem mesleğe hem de yüksek öğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamak” olarak belirtilmektedir (Milli Eğitim Temel Kanunu; Madde: 28).

Güzel Sanatlar Eğitimi :

Madde 33- Güzel sanatlar alanlarında özel istidat ve kabiliyetleri beliren çocukları, küçük yaşlardan itibaren yetiştirmek üzere temel eğitim ve ortaöğretim seviyesinde ayrı okullar açılabilir veya ayrı yetiştirme tedbirleri alınabilir. Özellikleri, dolayısıyla bunların kuruluş, işleyiş ve yetiştirmeleri ile ilgili esasları ayrı bir yönetmelikle düzenlenir.

27.08.2003 tarih ve 25212 sayılı resmi gazete yayımlanan ilköğretim kurumları yönetmeliğinde:

İlköğretim kurumlarının amaçlarından bazıları şöyledir:

- f) Öğrencilere bireysel ve toplumsal sorunları tanıma ve bu sorunlara çözüm yolları arama alışkanlığı kazandırmak,
- h) Öğrencilerin becerilerini ve zihinsel çalışmalarını birleştirerek çok yönlü gelişmelerini sağlamak,
- ı) Öğrencilerin kendilerine güvenen, sistemli düşünebilen, girişimci, çağdaş teknolojileri etkili biçimde kullanabilen, plânlı çalışma alışkanlığına sahip estetik duyguları ve yaratıcılıkları gelişmiş bireyler olarak yetiştirmek,
- m) Öğrencilere, bilgi yüklemek yerine onlarda zekâyı ve yaratıcı düşüncüyü ortaya çıkarmak, onlara bilgiye ulaşmanın yöntem ve tekniklerini öğretmek olarak belirlenmiştir.

Bu kanun hükümlerini yerine getirebilmenin yolu, herşeyden önce, eğitim-öğretim faaliyetlerinde, eğitimin temel bir bileşeni olan öğretmenin, alan eğitiminin doğru yapılarak yetiştirilmesinden geçmektedir. Aldıkları eğitim, edindikleri bilgi ve beceriler açısından, herhangi bir yükseköğretim kurum mezunlarının, herhangi bir eğitim-öğretim alanına öğretmen olabilir biçimindeki hatalı uygulamalardan kaçınmak gerekmektedir. Bu yüzden, öğretmen yetiştirmede Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı eğitim kurumları programındaki değişme ve gelişmelere paralel olarak, branş bazında öğretmen yetiştiren yükseköğretim

kurumları programlarında da MEB-YÖK işbirliği ile programların güncellenmesi kaçınılmaz olmaktadır. Esasında bu işlem, 1997’de kurulan “**Öğretmen Yetirme Milli Komitesi**” şimdiki tanımıyla “**MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü’nün** görevleri arasında yer almaktadır. MEB 2010-2014 stratejik planında bu durum şöyle ifade edilmektedir:

*“Öğretmen yetiştirme sorumluluğunun üniversitelere devri ile MEB Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) ilişkileri bağlamında, eğitim fakülteleriyle MEB arasında, müşterek sorumluluk temelinde oluşturulan ilişkilerin bu güne kadar istenilen düzeye ulaşamadığı görülmüştür. Bu durumun etkisiyle, öğretmen arz ve talebi arasında olması gereken dengenin arzu edilen düzeyin atında kalması, MEB tarafından tasarlanan programlara uygun öğretmen yeterlilikleri ve nitelikleri konusunda yeterince iş birliğinin sağlanamaması kısaca etkin insan gücü planlamasının yapılamaması gibi sorunlar ortaya çıkmıştır. Hangi alanda olursa olsun, MEB-YÖK ve eğitim fakülteleri; değişim, gelişim ve program çalışmaları yönüyle tam bir mutabakat içinde olmak durumundadırlar. Değişimden beklenen başarının elde edilmesinde, en önemli etkenin öğretmen olduğu açık bir gerçektir. Yeni politika ve stratejiler gereği öğretmen yetiştirilmesinde YÖK ile iş birliğine gidilerek yeniden bir yapılanma ihtiyacı güncelliğini korumaktadır(MEB.2009: 33).*

Günümüz dünyasında eğitim-öğretim etkinlikleri, alan eğitimi çok disiplinli bir anlayışla yapılmaktadır. Buna göre, bir cerrah aynı zamanda tanı koyabilen bir hekim olduğu gibi, bir branş öğretmenin de, uzmanlık derecesinde olmamakla beraber, alanı dışındaki disiplinlerden haberdar olması, uzmanlık alanı konusunda öğretmen olacağı alan bilgisi bakımından edinimleri üst düzeyde olması gerekmektedir.

Öğretim kurumlarındaki her bir dersin amaç ve ilkeleri sağlam temellere oturtulmalı, her bir dersin öğrenciye hangi kazanımları edindireceği tespit edildikten sonra, bu özelliklere göre öğretmen yetiştirilmelidir. Biraz şundan biraz da bundan olsun gibi düşüncelere ve anlayışlara yer verilmemelidir. Bu günkü uygulamalarda bu kazanımlar belirtilmekle beraber, öğretmen atamalarında bu özelliklere riayet edilmediği görülmektedir.

### 1. 2. 1. Kùltür- Sanat

Sanatın tek değil, bir çok tarifi yapılmaktadır. Bu farklılıklar sanatın çok geniş bir spektruma sahip olmasından ve sanatın sübjektif bir özellik taşıması, bu tanım farklılığına sebep olduğu söylenebilir. **Sanat**, genel anlamıyla, insanın kendini ifade etme biçimidir diyebiliriz. “Sanat, sanatçının duygu, düşünce ve izlenimlerini estetik düzeyde dışa vurumu, izleyen ve dinleyene estetik haz veren bir olgudur ve dış gerekliliğin bir yansımasıdır (Altuner, 2007: 19).

“Sanat, artık eskimiş bir formüleştirmeyele sanat, insanoğlunun yarattığı yapılarda güzellik ölküsünün ifadesi biçimiyle tanımlanır. Oysa, güzellik ölküsünün sanat için bir zorunluluk olmadığı, çağdaş sanat düşüncesi evreninde bir yeri kalmadığı kesin gibidir.” Dolayısıyla “doyurucu estetik yaşantılar oluşturmak amacıyla dürtüler yaratma becerisi diye nitelemek” mümkündür (Sözen-Tanyeli, 2001: 208). Sanat alanı, bireyin sadece estetik etkinlik alanı değil, aynı zamanda toplumsal refleksler, duyarlılıklar yaratma alanıdır.

Sanat eseri bir simgedir; sanatçının göreviyse, başından sonuna dek, bu simgeyi oluşturmaktır. Simge oluşturma soyutlamayı gerektirir diyen Langer, soyut sanat sürecinin, bilim, matematik ve mantığınkinden tümüyle farklı olduğunu belirtmektedir (Yılmaz, 2009: 240). İpşiroğlu, Kandinsky’nin sanatın bugünden yarını görebildiğini söylediğini aktarmaktadır. (İpşiroğlu 2010:7) Sanat, bu görme eylemini simgelerle göstermektedir. Bu yüzden simge geliştirmenin, dolayısıyla soyut düşünmenin en etkili olduğu disiplin de sanat alanı ve sanat eğitimidir. O halde sanat eğitimi, eğitim paradigmasında tüm disiplinlerin eğitimine olumlu katkılarının olduğu söylenebilir.

Sanat, milletlerin kültürel genlerinin somutlaşmış biçimidir. Çünkü, onda, asırlarca biriktirdikleri nesnelleşmiştir. Sanat, kültürden kültüre değişik görünümler sergileyebilir. Zira sanat, yaşadığımız dünyanın vazgeçilemez bir olgusu olarak her toplumun kendi dinamiklerine, hayat şartlarına, algılama biçimlerine ve kültürel özelliklerine göre biçim alabilmektedir. Bu bağlamda, insanın eşsiz bir özelliği olan parmak izleri gibi, sanat objelerinin de, bir toplumun kendi kültürel özelliklerini yansıtan birer parmak izi olduğu söylenebilir.

Bu bakış açısını Aslanapa “..sanat tarihinin aynı zamanda bir kültür tarihi, insanlığın sanat kültürlerinin bir tarihidir” (Aslanapa,1980: 144), Erkal ise, “Sanat, milli kültür tarihinin

derinliklerinden kopamaz ve onun dışında düşünülemez (Erkal,1984: 21). görüşleriyle teyit etmektedirler.

Sanatın milliliği konusunda Wölfflin, her kültürün sanatında farklılıklar olduğunu anlattıktan sonra şöyle ifade etmektedir: (Bkz.Wölfflin, 1985: 18-24) “Bu demektir ki, kişisel üslupların yanında okul, memleket ve ırk üslupları vardır (Wölfflin, 1985: 18). Pretextat, Batı'nın sanatına yansıyan etkenler olarak belirttiği bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Soğuk, pozitif ve sert bir mantığın ruhlara hükmettiği Garp bölgelerinde bütün sanat mahsülleri mutlak kanunların ve değişmez kuralların idaresi altındadır” (Pretextat, 1901: 14-15).

Feinberg'e göre, İnsan, sanat olmadan, sanata ihtiyaç duymadan yaşamayacağı, varlığını sürdüremeyeceği fenomenolojik bir olgu olup, (Feinberg, 1991: 9) bu tür sayısız yararlı işlevi aynı anda yerine getiren sanattaki gizemli yeti, bu işlevleri bir bütün olarak sanatsal uğraşların en akılcı ve en geçerli yöntemi durumuna getirmektedir (Feinberg, 1991: 11). O halde sanat, kültürün, en belirgin maddi taşıyıcı olması bakımından önemli görülmektedir. Bütün görüşler, sanatın birey ve toplum hayatının vaz geçilmez bir olgu olamasında birleşmektedir. Bu bakımdan, sanat eğitiminin, bütün örgün eğitim kurumları müfredatında yer alması gerekmektedir.

Kültür, toplumların kimlikleridir; diğer toplumlardan farklılığın görünümüdür denebilir.

**Kültür**, bir toplumda madde ve insana karşı tavır alışların belirlenmesidir; bir toplumun yaşama tarzıdır (Erkal, 1992: 37).

Büyük Türkçe sözlükte, (TDK, 1975) Kültür: 1. Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, 2. Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü 3. Bir toplumu ya da halkı duyuş, düşünüş, yaşayış bakımından öbürlerinden ayıran ve gerek özdeksel (maddi) gerek tinsel (manevi) alanlarda oluşturulan ürünlerin tümü” olarak tanımlanmaktadır.

Erkal'a göre kültür, maddi ve manevi kültür olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. “Manevi kültüre sadece kültür, maddi kültüre ise medeniyet denmektedir. Maddi kültür, teknik araç gereç, makina üretim araçlarıyla maddi yapılarıdır. Manevi kültür ise, bir milleti diğer

milletlerden ayırdebilmeye imkan veren örf adetler, kollektif davranışlar, değer hükümleri, ahlak anlayışı, sosyal normlar ve zihniyet değişikliğidir” (Erkal, 1984: 6).

Binbaşoğlu'na göre kültür, “ herhangibir toplumda, doğanın yaptığı şeylere insanın eklediği maddi ve manevi değerlerin tümü”dür. Ona göre, maddi değerler arasına, kullanılan araç-gereçler, manevi değer arasına da sanat, gelenek göreneklerle beceri, tutum ve davranışlar da girer. Kültür yüzlerce yıllık birimin ürünüdür (Binbaşoğlu, 1988 s.3).

Güngör, tarih ile kültürün ilişkisini “tarih bir milletin hayatıdır; yani hayat içinde karşılaşılan ve büyük ölçüde başkalarınınkinden farklı olan şartların ve bu şartlara yapılan tepkilerin hikayesidir; **kültür** ise bu tepkilerden doğan inanç norm ve davranış özellikleri (Güngör, 1994: 25) olarak tanımlamaktadır. Ziya Gökalp de, toplumları kültür toplumu ve medeniyet toplumu olarak ikiye ayırmaktadır. O'na göre “**kültür içinde kişi**, toplumsal bir vicdanın isteklerini, kendisi için değerli idealler sayıp, uyulması zorunlu kanunlar haline getirmeğe, **medeniyet içindeki kişi** ise, onları toplumsal aklın mantıki çerçeveleri içinde düşünmeğe mecburdur” (Gökalp, 1996: 30). Gökalp'e göre, çağdaşlaşmanın manası esasen, şekil ve yaşayış yönünden Avrupalılara benzemek değil, bilgi ve sanayi mallarını Avrupa'dan alma zorunluluğundan kurtulmaktır (1996: 30). Bunun da, bilim- sanat-teknoloji eğitimine önem verilmesiyle sağlanabileceği bilinmektedir.

Güngör'e göre, “Avrupa kültürü ile Avrupa medeniyetini birbirinden ayrılmaz oldukları fikri, esasında yanlış sayılmaz; ama bu fikir bizim o kültürü olduğu gibi almamızı isteyenleri haklı çıkarmaz” (Güngör, 1994: 23). Güngör, aynı sayfa dip notta, “Avrupa kültür tabiri doğru değildir; biz burada sırf Avrupa'da teknolojinin dışında kalan ortak kültür unsurlarını belirtmek bakımından bu tabiri kullanıyoruz” demektedir. Avrupalılaşmak ile modernleşmek aynı şey değildir. Bu yüzden modernleşmek için Avrupalı olmak gerekmez. Zaten herhangi bir milletin bir başka millete ait kültürü, olduğu gibi benimsemesi imkansızdır” (Güngör, 1994: 25).

Ögel, ise, Kültür nedir? Medeniyet nedir? münakaşasını boş çekişmeler olarak niteler. (Bkz. Ögel, 1991 cilt 1: XV) Çünkü, kültür-medeniyet birbinin varlık sebebidir. Yüksek kültüre sahip olmayan toplumlar, yüksek medeniyet geliştiremezler. Kaplan'a göre “Her medeniyet maddi ve manevi unsurları ile bir bütündür. Kültür ve medeniyet tarih boyunca oluşur ve gelişir. Bir medeniyeti meydana getiren herşey birbirine bağlıdır” (Kaplan, 1986 s.14). O'na göre, “Kültür kelimesi edebiyat kelimesine nazaran daha geniş bir mana taşır. Edebiyat

dışındaki bütün güzel sanatlar, resim, musiki, heykel, dans mimari ilh. kültür sahasına girdiği gibi, güzel sanatlar dışında insanoğlunun elinden çıkma eşya, yiyecek, içecek, elbise, silah, alet vs. de kültür sahasına girerler”(Kaplan, 1986 s. 11).

Barnard’a göre “farklı toplumsal ve kültürel guruplara, belirli zamanlarda ve yerlerde, kimliklerini yapılandırmak ve iletişim kurmak için farklı sanat ve tasarım ürünleri kullanırlar” (Barnard, 2010 s.182).

Tasarlanan şeyler her kültüre göre farklılıklar gösterebilir. Çünkü onlar, toplumun öncelikleri ve yaşadıkları sorunların çözümüne yöneliktir; toplumda neye ihtiyaç duyulursa, o yönde tasarımlar yapılır. Loek van der Sande’den aktarımla “kimliksiz bir kültür ve kültürsüz bir tasarım mümkün değildir ( Sezgi, 1996 :109).

Atatürk, 1338 Martında meclis açış konuşmasında “Milletimizin inkişafı dehası ve bu sayede layık olduğu mertebeyi medeniyete irtikası bittabi ali meslekler erbabını yetiştirmekle ve **milli harsımızı ila kaabildir.**” (M. Meclisi Tutanakları İ : 1.3.1338 C:1) diyerek eğitimin dayanacağı ve gelişeceği temelin kültür olduğunu vurgulamıştır.

Bir milletin eğitim paradigması, kendi kültürüne dayanmadıkça, o ortamda yeşermedikçe hem “milli” olma vasfını kaybeder, hem de gelişemez. Çünkü, eğitim teknikleri, yöntemleri müstesna, her ülkenin, sosyal, ekonomik ve kültürel gerçekleri farklıdır. Ayrıca bunlar, farklı millet olmanın göstergeleridir. Bu bağlamda sanat olgusu, o kültürün izlerinin taşıyıcısı olması bakımından sanat eserleri de, tabiatıyla o kültür ile şekilleneceği açıktır. Bu yüzden, İtalya, Fransız, Türk, Japon, Çin sanatı denmektedir. O halde, eğitimin bir bileşeni olan sanat ve sanat eğitimi, dolayısıyla sanat eğitimcisi yetiştirmek önem kazanmaktadır.

### **1. 2. 2. Sanat Eğitimi**

MEB bünyesinde rutin olarak öğretim kurumları için program geliştirme çalışmaları yapılmakta; TTK kararıyla uygulamaya konmaktadır. Cumhuriyetin ilk yıllarındaki eğitim programların daha çok millilik özelliği ve rejime bağlılık kazandırma amacının olduğu daha sonra, “1930’lu ve 1950’li yıllarda yapılan programlarda ise, daha çok dünyaya ve gelişmiş ülkelere açılma eğilimi ağırlık kazanmış, öğrencilere, eskiye göre daha fazla bilgi yükleme



ve entellektüel insan yetiştirme düşüncesi” (Yüksel, 2003 ) öne çıkmıştır denebilir. Bu bilgi yükleme konusunda 23-31Ağustos 1949’da 4. Milli Eğitim Şura açış konuşmasında Milli Eğitim Bakanı Tahsin BANGUOĞLU “Okuttuğumuz maddelere gelince; bunlar da ihtiyaca uygun değildir. Hayatla ilgisi olmayan birçok maddeler okutuyoruz, memleketin realitesinde bulunmayan bir şeyler öğretiyoruz. **Memleket mevzularını, çocuğun muhitindeki mevzuları ders konusu yapıp onları öğretmiyoruz. Öğrettiğimiz konular hayati değildir**”değerlendirmesini yapmıştır.

Sanat eğitimi, eğitimin önemli bir bileşenini olarak, bu alanda çeşitli araştırmalara, bilim dallarına konu olmuştur. Sanat tarihi, Sanat Sosyolojisi, Sanat Ontolojisi, Sanat Felsefesi, Sanat ve Kültür gibi disiplinler ortaya çıkmıştır. “18. Y.y. dek bir örgün sanat eğitiminden, daha doğrusu öğretiminden söz edilemez (Tanyeli- Sözen 2001: 208). Ancak, dünyada 18. yüz yıldan sonra örgün eğitim içinde bir ders olarak sanat eğitimi yer almıştır. Burada San’ın, Heinig’ten aktardığı tabloya bakmak yerinde olacaktır. (Tablo: 1) San, 18. y.y.dan 1980’li yıllara kadar sanat eğitimi algısı ve uygulaması için Heinig’in şemasını, sanat ders ve çocuk bağlamında vermektedir (Bkz.San, 1983:117). Bu tabloda zaman içinde kimi dönemde, çocuk, kimi dönemde sanat ve kimi dönemde de ders öne çıkmaktadır. Yani sanat alanındaki etkinlikler, ya sanat merkezli, ya çocuk merkezli ya da ders merkezli yapılmıştır. Ancak 1960’lı yıllardan sonra ülkemizde sanat eğitiminin bütün eğitim kurumlarında gerekliliği kavranmış denebilir.

18.y.y	1810	1840	1870	1900	1930	1980
Sanat	1	4	4	3	2	1
Ders	4	1	1	1	3	1
Çocuk	4	4	4	4	1	2

Tablo: 1

1 : Önplanda, 2: ikinci planda 3: Üçüncü planda 4 : Önemsiz

Tabloya göre ders olarak her zaman önemli görülmüştür denebilir. Fakat yakın zamana kadar sanatın ön plana alınması, önemsenmesi 1980’den sonra başlamıştır. Sanat eğitimi ve çocuk açısından ise çocuğun geri plana itildiği görülmektedir. Çocuk için bu eğitim alanı, zaman geçirme uğraşı olarak algılandığı izlenimi vermektedir. Oysa sanat eğitiminin bir ayağı çocuğun kendisidir. Bu yüzden çocuğun kendisi merkeze alınmalıdır. O, duygularını,

düşüncelerini ve izlenimlerini görsel dil yoluyla çok daha kolay ifade edebilmektedir. Dolayısıyla sanat, görsel bir dildir diyebiliriz.

Sanat eğitimiyle elde edilen kazanımlar, birey ve toplum açısından oldukça önemlidir. Zira, “Sanat eğitimi, dünya görüşü ve ruh sağlığı açısından güçlendirilmiş bireylerden oluşan bir toplumun ilk gereksinimidir” (Balamir,1999: 24).

San’a göre, “Temel sanat eğitimi, süreçleri olan gözlem, araştırma, bulma, uygulama, deneme, denetleme ve sonuçlandırma, bilimsel araştırmaların süreçleriyle hemen hemen aynı olmaları bakımından çocuk ve genci çağımızın bilim ve teknolojik dünyasına hazırlar” (San, 1983: 27). Sanat eğitimin önemini gerekli kılan “küresel oluşumlar içinde tasarılan yaşam biçimleri ve teknolojik gelişmelerin etkileşim ortamları, sanatın vazgeçilmez bir imaj boyutunu gündeme getirdiğinden, sanat eğitimi önem kazanmaktadır” (Aydoğan, 2010: 31).

“Çocuğun bize kendisini yansıtması ve olaylar hakkındaki duygu ve düşüncelerini ifade etmesinde, yalın bir anlatım aracı olan resmin önemi büyüktür” (Yavuzer, 1995: 5). diyen Yavuzer, sanatın, dolayısıyla sanat eğitiminin, sanat etkinliğinin çocuklar için kendilerini en iyi ifade aracı olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, çocuğun her yönüyle tanınmasında “resim, pisiko-pedagojik açıdan çocuğu bize tanıtmaya yarayan bir ölçüt olduğu gibi, onun zeka, kişilik, yakın çevre özellikleriyle iç dünyasını yansıtmaya yarayan bir ifade aracı olarak da büyük bir önem taşır” (Yavuzer, 1995 s. 12). Çünkü “Çocuk dinamik bir olgudur. Sanat onda bir düşünme dili şeklinde yansır” (Yavuzer, 1995 s. 13).

Kaya, “yaratı, estetik beğeni düzeyi gelişmiş, çevresindeki zevksizliklerin farkında olan ve bunu değiştirmek için gerekli etkinlik bilincine sahip bir bireyin oluşumu çocukluktan itibaren verilen sanat eğitimi ile sağlanabileceğini belirtmektedir” (Kaya, 2007, s.149 ).

Sanat eğitimiyle “bireyin görsel yolla öğrenmeyi gerçekleştirdiği, yaratıcılığını arttırdığı, sanatın daha iyi anlaşılmasına neden olduğunu, bireylerin kendilerini daha kolay ifade edebildiklerini, yaşam tarzlarını belirlediklerini, duygu ve düşüncenin düşünsel bir boyutta görselleştirebildiklerini gözlemliyoruz (Şengül, 2006: 13).

“Zihinde semboller yaratmak yetisi vardır” (Poincere 1998: 45). Bu yeti sayesinde çocuk, semboller yaratarak kendini tanıtır ve çevreyi nasıl algıladığını, çevre hakkındaki

izlenimlerini ifade ederler. Çevre kavramı, çocuğun içinde bulunduğu aileden mahalleye, akranlarına ve nihayet bütün sosyal ve maddi çevresini kapsadığı söylenebilir. Sanatın, görsel bir dil, görsel iletişim ve bildirişim niteliklerini taşıdığı düşünüldüğünde, “Görsel okur-yazarlık burada bir kavram, bir yapısal süreç, görsel düşünme, görsel öğrenme ve görsel iletişim olarak yer” (İpek, 2003: 69) almaktadır.

Çocuklar, duygu ve düşüncelerini yapabildikleri ölçüde çizdikleri şekillerle, resimlerle ifade ederler. Önemli olan, çocuğun o duygularını anlayabilmektir. Mutlaka birşeyler anlatan o çizimlerin anlamsızlığını iddia etmek, çocuğa yapılabilecek en büyük haksızlık olduğu söylenebilir. Kandisky bu konuda şöyle diyor,

*“Her şekil bir muhtevaya sahiptir, şekil bu muhtevanın dışı yansımasıdır. Eğer, bir şekil, bizi ilgisiz bırakıyorsa ve alışılmış ifadeyle “bir şey söylemiyorsa” bunu deyimden gerçek manasında anlamalıdır. Dünyada hiçbir şey söylemeyen şekil, hatta şey yoktur. Fakat, bu söylemek çok zaman ruhumuza ulaşmaz. Bu ruha ulaşamayış, söylenenin ilgisiz olduğu zaman veya daha doğrusu kullanılması gerekmeyen yerde kullanıldığı zaman ortaya çıkan bir şeydir (Kandisky, 1981: 51).*

Görme, dolayısıyla görsel dil ilk öğrenilen ifade aracı olduğu söylenebilir. Edman’a göre, “Görme, konuşmadan önce gelmiştir. Çocuk, konuşmaya başlamadan önce bakıp tanımayı öğrenir (Edman,1998: 43). Görmenin konuşmadan önce gelmesini, çocuğun gerçekten konuşma becerileri tam gelişmeden eline geçirdiği çizici nesnelere rastgele karalamalar yapmasında, sonra bunlara anlam yüklemesinde görebilmekteyiz. Çok bilinen çocuğun grafiksel/resimsel gelişim evreleri incelendiğinde, bu olgu apaçık olarak karşımıza çıkabilmektedir. San’a göre, **“Resim ve çizim, yalnız yazıdan önce değil hatta okumadan da önce öğretilmelidir”** (San, 1983: 72). Çünkü, sanat eğitiminin amacı “bireyin görsel, işitsel ve diğer duygularına bağlı yargılama ve yaratma yetilerini geliştirmek onların ilgi alanlarını kendilerine tanıtarak bu alanda mutluluk sağlayacak düzeyde uğraşı alanlarını göstermektir” (Erinç, 2004: 90). Sanatın deneyimselliği açısından “Sanat eğitimi temelde, çocuğu görmeye, aramaya, sormaya, denemeye, sonuçlandırmaya alıştırmaktadır (Ayaydın, 2010: 471). Bu yüzden “küçük yaştan başlayarak çocukları yaratıcı kılmaya en uygun alan sanatsal alandır; ve bu açıdan sanat eğitimi, genel ve tümel eğitim ve öğrenimin içinde genişlikle, yaygınlıkla yer alması gerekli bir disiplindir” (San, 2004: 25). Böylece sanat

disiplini ve onu ders olarak veren sanat eğitimcisinin “.elinde sanat dersleri, her çocuğun özgür ve yaratıcı olmasını sağlar (Kehnemuyi, 1995: 18).

Tarihi süreçte, “kuramların uygulamaya konmasındaki başarısızlık, **sanat eğitiminin** kültürel gelişmemizdeki etkisini en aza indirmiştir. Bunun sonucu ise, gün geçtikçe çirkinleşen bir çevre; düzeysiz bir kültür ortamı, beğeniden yoksun, kendine ve geleceğe güvensiz, yeniliğe kapalı insanlardan oluşan bir toplum” (Kırıçoğlu, 2002: 4) görüntüsü vermektedir.

Mevcut durum hakkında Tansuğ, “Diğer öğrenim dallarında olduğu gibi, sanat öğreniminde de lise düzeyinde ulaşılan sonuçlar yurt genelinde pek iç açıcı değildir, özellikle **sanat öğrenimine** ters düşen ezberciliğin dikkate değer bir eleştiri konusu yapılması mümkündür” (Tansuğ, 1998: 6). Turgut, “Öğretmenler eğitici olma özelliğini yitirip, talimci” (Turgut, 1990: 225) olduklarını ve buna paralel olarak sanat eğitimi öğretmenleri için de durumun farklı olmadığını belirtmiştir. “Çünkü sanat eğitimi genel eğitimin içinde yer almaktadır (Turgut, 1990: 226).

Sanat eğitimiyle ilgili sorunlar olarak söylenebilecekleri bir çok başlıkta ifade edebileceğimiz üzere, bunlardan bazılarını “. çoğu yakınmalarımız ders saati azlığı, araç-gereç yetersizliği, kısıtlı çalışma mekanları gibi maddi sorunlarla birlikte derse gereken önemin verilmemesi, yeteneğin ön plana çıkarılması, öğretimin yalnız yeteneklilere olması gerektiği gibi sanat eğitimini olumsuz yönde etkileyen ilkesel sorunlarla ilgilidir (Kırıçoğlu, 2002: 3). Bu olumsuzların giderilmesi herşeyden önce, sanat ve sanat eğitimi konusunda toplumun, daha önemlisi karar vericilerin algılarının değişmesi gerekmektedir.

Sanat eğitimine karşı bir ilgisizlik gözlenmektedir. Çünkü, eğitim alanımızda, “okul öncesi, ilk ve orta öğretimde, görsel sanat derslerinde verilen önem, tutarsız bir grafik göstermektedir (Uçar, 2007: 31). En azından günümüzdeki ilk ve orta öğretim kurumlarında bu alan eğitime ayrılan zaman, önceki duruma göre oldukça geri kalmıştır. 1960’lı yıllara kadar toplam dersler içindeki etkinlik ve zaman açısından sanat eğitime düşen pay %12-13’lerdeyken, (Bkz.Kurtuluş, 2002) günümüze geldikçe bu oran %3.8’lere düşmüştür. Yaratıcılığın gelişmesindeki rolü inkar edilemez olan sanat eğitimi açısından “bugün bile kimi okullarımızda bu doğrultuda bir eğitim yapıldığı söylenemez (Kırıçoğlu, 2002: 4). Oysa, Eğitimin en temel amaçlarından biri, bireyin toplumsal uyumunu sağlamaktır. “Bu uyumu

en iyi sağlayacak sanat olduğuna göre, sanat eğitimi, eğitimin temeli olmalıdır (Kırıçoğlu, 2002: 25). Read'in sanat yoluyla eğitim kuramının temeli ve kuramın ilkesi, “**estetik eğitim, eğitimin temelidir**” (Kırıçoğlu, 2002: 24). görüşü sanat eğitiminin önemini göstermektedir. Bu bakımdan “sanat eğitiminden yoksun bireylerde görsel cehalet meydana gelmektedir. Eğitim düzeyleri ne olursa olsun çok yaygın bir problem olan görsel cehalet, insanların estetik ve çevre bilincini algılamalarına engel olmaktadır” (Kalyoncu, 2009: 26).

Sanatı öğrenilip öğretebilen bir etkinlik olarak tanımlayan Kırıçoğlu'na göre, “Bu öğretim, yalnız teknik beceri ve bilgi ile sınırlı olmayıp, anlatımsal ve yaratıcı her türlü davranışı kapsar. Bu nedenle sanat, bir ders olarak programda yer almalıdır” (Kırıçoğlu, 2002: 30).

Sanatın, öğretilbilir yanı olduğu gibi, öğretilmeyen yanı da vardır. Bu yan da, sanatın sezgisel boyutudur. Bu sezginin, nasıl öğretilbileceği ise tartışmalıdır; bireysel özellikler gerektirir.. Sanatın iki yanından biri öznel ve sezgiye dayanan yanı, diğeri de teknik, ustalık, beceri ve bilginin kullanımıyla herkesin uygulayabileceği yanıdır. “Sanat öğretilmez diye tanımladığımız olan işte bu öznel bileşenin derslerde öğretilmemesi anlamına (Uçar, 2007: 7) gelmektedir.

S. Ahmet Arvasi'ye göre “Güzel sanatlar sahası ilim sahasından farklı olarak orijinaliteye, subjektifliğe; üsluba ve şahsiyete önem verir. Durum yalnız sanatkarlar açısından değil, medeniyetler açısından da aynıdır” (Arvasi, 1982: 102). Bu orijinalliği sağlayan, sanatın sezgiye dayanan yanıdır. Arvasi, Paul Cezanne'nin hayatından örnekler verdikten sonra, güzel sanatlar eğitiminin önemi asla küçümsenmemesi gerektiğini, bu yüzden genç sanatkarların yetişmesi için kaliteli sanat yayınlarına, başarılı ve nitelikli öğretmenlere ihtiyaç olduğunu belirterek (Bkz. Arvasi, 1982: 117). “sanat eğitimi insana, sanatın tekniklerini ve eserlerini inceleyip kritik etmeyi, sağlam bir müşahade ve tecrübe imkanı bulmayı temin eder” (Arvasi, 1982: 116) demektedir. Bu açıdan bakıldığında sanatın, öğretilen yanının teknik ve felsefi bilgiler olduğunu göstermektedir.

Bir başka sorun olarak da, ölçme ve değerlendirme sorunudur. Diğer disiplinler için alışılmış, bilinen yöntemlerin, sanat eğitimi için pek de geçerliği olmayabilir. Herşeyden önce sanatsal etkinliklerin subjektif bir çaba olması, her öğrencide farklı etkiler yaratması sebebiyle “süreç içerisinde bireyin algısal, estetiksel nitelikleri ile kendini ifade etme becerilerinde gelişme olmaktadır. Bu nedenle öğrenme süreci ve öğrenme sürecini

değerlendirme, ürün (sonuç) değerlendirme kadar önem taşı maktadır. Çünkü öğrencinin ödevinin sonunda ortaya koyduğu ürünün dışında, onun çabalarını nı n, yani sanatsal deneyimlerinin de değerlendirilmesi gerekmektedir” (Mamur, 2011: 600).

Genç ve Sipahioğlu göre, “Güzel sanatların şimdiye dek ihmal edilmesinin nedeni, bütünüyle algılamaya dayalı olmalarıdır”(Genç-Sipahioğlu,1990: 31). Bu algı biçiminin sanat eğitiminin öğretim programlarında yeterince ve gerektiği gibi yer alamaması, sanat eğitimcisinin yetiştirilmesindeki kayıtsızlığın ve bu alanda herkesin bir şekilde eğitim-öğretim yapabileceği anlayışı olduğu konusunda şüphe yoktur. Turgut’a göre, bunun sorumlusu, üniversitelerdir. (Bkz. Turgut, 1990: 225) Oysa, eğitimin ve sanat eğitiminin var olmasını, “..bütün eğitim, çocuğun düşünmesi ve araştırma yaparak yaratıcı olması için vardır... sanat dersleri ise bu işin en iyi yapılacağı bir araçtır” (Turgut,1990: 227). Turgut’a göre, üniversitelerin bu anlamda eğitim veremedikleri görülmektedir. Bu durum, en azından fiziki ve sosyal çevre bakımından ve yeterli öğretim üyesine sahip olmayan üniversiteler için böyledir denebilir. İlk ve ortaöğretim kurumlarındaki yansımaları da, yeterli alan eğitimi almayan öğretmenlerin, öğrenim gördükleri alanlar dışındaki derslerde görevlendirilmeleri sebebiyle aynı durumun geçerli olduğu söylenebilir.

Sanat, kültür bağlamında “kültürün özel bir alanı olarak sanat, imgeler aracılığı ile gerçekliği yeniden üretirken, sanat eğitimi de bu üretimde yönlendirme ve bilgilendirme açısından görev yapmaktadır” (Aydoğan, 2010: 1). Bu yüzden “seçkin kusursuz bir sanat eğitimi, tüm öğrenciler için nitelikli bir görsel sanatlar eğitimi içermelidir (Uçar,2007s.23).

Uçar’ın (NAEA,1994:35)’a dayanarak söylediği gibi “*Güzel sanatlar insanın çok sayıda ve çeşitte olan amaçlarına ulaşması için kullanılır. Sorunları ve düşünceleri sunmak, öğretmek ya da inandırmak, eğlendirmek, süslemek ya da mutlu etmek için onlara ihtiyacımız vardır. Güzel sanatlarda okur-yazar hale gelmek öğrencilerin bu şeyleri daha iyi anlamalarına ve yapmalarına yardımcı olur. Güzel sanatların öğrencilerin bugünün toplumuna ve ekonomisine etkili olarak katılması için gerekli olan tutumları, kişisel özellikleri ve zihinsel becerileri geliştirdiğine ilişkin çok fazla kanıt vardır. Güzel sanatlar öz-disiplini öğretir, özgüveni güçlendirir ve çalışma hayatında çok değerli olan düşünme becerilerini ve yaratıcılığı besler. Grup çalışması ve dayanışmanın önemini öğretir. Günlük*

*çalışma, ağır işçilik ve yüksek başarı düzeyi arasında var olan doğrudan bağlantıyı gösterir (Uçar, 2007 s. 32).*

Bütün öğrencilere verilmesi gereken sanat eğitiminin, bir kısım öğrencilerin “yetenekli yeteneksiz olarak niteleyerek, yeteneksiz olduğu düşünülenlerin ihmal edilip diğerlerinin de “ne öğrendiği değil ne yaptığı (Uçar, 2007: 36) önemsenmektedir. Oysa, her bireyde birtakım kapasiteler, beceriler vardır. Gardner’in çoklu zeka kuramına baktığımızda bunu görebiliyoruz. Bu becerilerin bir kısmı el-göz koordinasyonu ve kas gelişimiyle ilgisi olmakla birlikte “yetiler, kültürel yapı, çevre ve eğitimin sağladığı olanaklarla gelişir. Görsel Sanatlar dersi, kapasiteleri, sanatsal yeteneğe dönüştüren süreçte” (Türkkan, 2008: 9) yer almaktadır. Çünkü, “Sanat eğitimi yoluyla birey bakmayı değil, görmeyi öğrenir; olaylara çok yönlü bakarak düşünen, eleştiren, sorgulayan ve en önemlisi çözümler üreten, dolayısıyla kendisiyle barışık, mutlu ve sağlıklı bir kişiliğe erişir” (Türkkan, 2008 s. 3).

Sanat eğitiminde de, diğer eğitim disiplinlerinde olduğu gibi davranışçı eğitim anlayışı yerine yapılandırmacı, yani öğrenci merkezli eğitim anlayışında “sanat eğitiminin yeni yaklaşımlarla ele alınmasının gerekli olduğu düşüncesi ortaya çıkmaktadır” (Karabulut, 2008: 61) Sanat eğitimi yolu ile çocukta “dikkat eğitimi, estetik eğitimi ve koordinasyon eğitimiyle birlikte beş duyu organının koordine edilmesini, böylece sezgiyi de ön plana çıkararak yaratıcılığın gelişmesi” (Kavuran, 2003) sağlanabilir.

Toplumun, medeni ve gelişmiş ülkelerin seviyesine çıkabilmesi, herşeyden önce, o toplum fertlerinin farkındalık kazanmasıyla mümkündür. Farkındalığın kazanılması, bilinç düzeyinin yükselmesi, çevre insan bağlamında düzensizliklerin ortadan kaldırılması sanat ve estetik eğitimi ile gerçekleştirilebilir. Sanatı da, sadece boyama etkinliği değil, bileşenleri olan diğer disiplinlerle bir bütün olarak ele almak gerekmektedir. Bu bağlamda “bilim”, “sanat” “teknoloji” ve “tasarım” kavramları ve bu kavramların dayandığı disiplinler birlikte düşünüldüğünde bir anlam taşıyabilmektedir. Bunun için eğitim olgusunun bileşenleri olarak,

nitelikli öğretmen ve onunun yetiştirilmesi ise, hem öğretmenin yetiştirildiği yükseköğretim, hem de ilk ve ortaöğretim kurumları programlarının sekronize bir şekilde ve çağdaş anlayışta güncellenmesi gereği önem kazanmaktadır. Bu bağlamda ilk ve orta öğretim kurumlarının “Görsel Sanatlar” ile “Teknoloji ve Tasarım” ders alanı için öğretmen yetiştirilmesinde ve istihdamında bir satandarda ulaşılması kaçınılmaz olmaktadır. Bu yüzden ülke genelinde söz konusu alan için öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları

programlarının alan eğitiminin gereklerine göre güncellenmesi gerekmektedir. Bu durum, günümüzde yaşanan kimi sorunların da önüne geçebilir.

### **1.3. “İnsan”ın Zihinsel Yetileri ve Fonsiyonları**

**1.3.1. Zeka:** Felsefe sözlüğünde şöyle tanımlanmaktadır: (İng. Intelligence) En genel anlamıyla pratik ve kuramsal sorunlar üzerine esnek ve etkin biçimde düşünme, bunları kavrayıp yargılama yetisi. Kant’a göre anlık bir duyu yetisi değil, yalnızca verili duyuları bir deneyde ilişkilendirme yetisidir. Kant’tan soraki felsefecilere göre de, kavrama, genelleştirme, birleştirme, soyutlama, çözümlenme, kavram oluşturma, yargılama ve sonuç çıkarma gibi bilmeye yönelik bütün zihinsel işlevleri gerçekleştiren yetidir (Felsefe Sözlüğü, 2003: 66).

İnsanı, diğer canlı varlıklardan ayıran özellik, zekasını kullanabilmesidir. Zeka, bireyden bireye farklılık gösterebilir. Zeki insanın muhakeme yeteneği de, diğerine göre daha üst seviyelerdedir. Daha zeki insan, aklını daha iyi kullanarak sorun çözme konusunda diğerine göre çabuk, yeterli ve kalıcı çözümler üretebilir. Ama, nihayetinde herbiri zekası ve edindiği tecrübeler ile sorun çözme işlemini gerçekleştirmektedir. Zeka seviyesi ile algılama gücü doğru orantılıdır. Fakat, Gardner’in zeka sınıflamasına baktığımızda her insanın, bir başka yeti ve yetilerinin olduğunu görmekteyiz. Bu da, insanın, duyuşsal ilgileri bakımından farklılıkları olduğu gerçeğini göstermektedir. Beceri, maharet gibi insana ait etkinlikler olarak yine sorun-çözüm ikilisinde kendini göstermektedir. Öğretme yöntemleri bir tarafa, kimi insan sayısal alanda öğrenme başarısı ortaya koyarken, bir başkası sözel alanda veya hayal etme, sezme gibi duyuşsal alanda başarılı olabilir. Sanatsal alanlar, duyuşsal alanın gelişeceği ortamlardır denebilir. Zira, “zeka, problemlerin çözümünde lisanı kullanma kapasitesi, belirli bir komplekslik düzeyinde düşünme ve muhakeme yeteneğidir” (Arık, 1990: 23).

Yetenekle ilgili olarak şunları söyleyebiliriz:

Yetenek, (Ehliyet, kabiliyet, istidat) TDK Büyük Türkçe Sözlüğünde, bir kimsenin bir şeyi anlama veya yapabilme niteliği olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre görsel sanatlar alanında ve tasarım ürünündeki manuel becerileri kapsamadığı görülmektedir. Bu yüzden görselin taşıdığı renk, biçim ve organizasyonlar ile tasarım ürününde temel teknik ve fonksiyonellikleri dışında, ergonomik ve estetik anlayışla biçimlendirme kaygısının fikri boyutu da tanıma dahil edilmesi gerekmektedir. Buna göre yeteneği, bireyin, bir işi



yapabilme, beceri geliştirme, birşeyi anlayabilme istidadı ve düşünce süreçleri olarak tanımlayabiliriz.

**1.3.2. Akıl (İntellect):**1.Düşünme, anlama ve kavrama gücü, us. 2. Öğüt, salık verilen yol. (TDK Güncel Sözlük) Burada 1. anlama göre akıl, zeka ile eş anlam taşımaktadır. Oysa, zeka, doğuştan getirilen bir meleke iken, akıl, bilgi birikimi ve deneyim, gözlem, araştırma ile insanda oluşan tecrübelerin toplamıdır. Akıl, esasen zekanın potansiyelini kullanmaktır. “Sana verecek aklım yok” cümlesi ile “hiç mi akıl etmedin?” cümlesindeki akıl kavramının çağırıştırdıkları farklıdır. Birincide “öğüt”, ikincide “düşünce” öne çıkmaktadır. Fakat, öğüt vermek tecrübeyi gerekli kılar. Tecrübe ise zekanın süreç içinde kullanımıyla elde edilebilir. Dolayısıyla akıl, zekanın potansiyelini kullanmak olarak tanımlanabilir. Öğüt ikinci bir özneyi işaret ederken, düşünce doğrudan süjenin kendine yöneliktir.

Akıl, “en genel anlamıyla “düşünüp yargılama gücü”, doğru olanı yanlış olandan ayırma yetisi, ya da doğru yargılama yeteneği olarak insanda var olan “yargı gücü”; bir düşüncenin veya eylemin bir amaca uydurulmasında kullanılan, genellikle insanın ayırt edici özelliği, düşünme sürecinde insanın yol gösterici ilkesi olarak, olaylar, olgular, görüngüler, kavramlar, yani tüm olup bitenler arasında ilişkiler kurma yeteneği, bu ilişkileri algılayıp anlama ya da kavrayıp düşünme yetisidir. (Felsefe Sözlüğü 2003: 1479) Akıl, zeka, düşünme birbirine zincirleme olarak bağlıdır. Zira akıl, zekanın kullanımınıdır. Akıl yürütme, diğer bir deyişle mantık yürütme, varlıklar ve olay-olgular arasındaki bağıntılar üzerinde düşünmedir. İnsan akıllı değil, zeki doğar, akıl zekanın kullanımı ile gelişir.

Tunalı’ya göre, insan, biri maddeye bağlı duygusal; diğeri ise biçime bağlı akıl olarak iki yana ayrılır. Güzellik, bu iki yanın harmonisinden ortaya çıkar (Tunalı, 1989: 148). Akıl ile nesnelerearası bağıntıyı anlamaya çalışırız. Bu bağıntıyı bulmadaki bireyin başarısı, onun zeka oranıyla ilgilidir. Üst düzey zeka, üst düzey akıl kullanımınıdır demek pek de yanlış olmaz. Ancak, aklın kapasitesi aynı zamanda deneyimlerle artabilir.

Nesnelerin özü hakkında bize bilgi veren şey algıdır, algısal malzemeler olmadan aklın düşüneceği hiç birşey yoktur. (Genç-Sipahioğlu 1990: 29) Aklın, nesnelere dünyasını önce algılanması sonra onda fikir yürütmesi mümkün olabilmektedir. Bu yüzden “eğitimciler ve yöneticiler, sanatın algılamayı güçlendirici bir öge olduğunu ve bu öge olmadan herhangi bir

uğraş alanında üretici-yaratıcı düşüncenin olanaksız olduğunu bilmemelerinden dolayı müfredat programlarında sanata önemli bir yer vermektedirler” (Genç-Sipahioğlu1990: 31). Akıl yürütme, edinilen bilgi ve deneyimlerle, bilinmeyen ve bulunması istenen sonuçlara giden fikri boyutta iz sürmek denebilir. Dolayısıyla sanatsal alan, bireyin algılama, yargılama, duyumsama, akıl yürütme, öğrenme ve deneyim yaşamada önemli bir yer tutmaktadır.

**1.3.3. Bellek** (memory):Yaşananları, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü, dağarcık, akıl, hafıza, zihin. ( TDK Güncel Türkçe Sözlük)

1. Eskiden görülmüş, işitilmiş, koklanmış, tadılmış nesnelere ve türlü yaşantıları yeniden anımsama yetisi,
- 2.-Algılanan nesnelere ve yaşantıların bilinçte iz bırakması, saklanması ve gereğinde yeniden üretilmesi yeteneği,
3. Zihnin, belleme ve anımsama gücü olarak tanımlanmaktadır. (TDK Eğitim bilimleri sözlüğü 1974)

Felsefe Sözlüğünde de benzer tanımla:

*“Geçmişte yaşananları gerçek somut varlıkları olmadığı halde tasarımları, imgeleri, görüntüleri yoluyla şimdiye çağırarak düşünmeyi sağlayan zihinsel işlev; deneyimleri, duyuları, izlenimleri, algıları, kavrayışları yeniden canlandırmak üzere saklayarak tutma yetisi; geçmişi şimdiye taşıma gücü; geçmişte tanık olunanların saklanıp tutuldukları varsayılan zihinsel yer; gerek bilginin gerekse kişisel özdeşliğin (ne olduğumuzun) oluşum sürecinin özsel bileşeni; anımsayan öznenin geçmişte algıladığı nesnelere, yaşadığı deneyimlere, kavradığı gerçeklere ilişkin bilgi halini almamış görüşü; geçmişte yaşanmış bilinç durumlarını şimdideki bilinç durumlarına taşımaya sağlayan farkındalık; zamanı kurduğu, zamanla girilen ilişkiyi belirlediği düşünülen iç zaman yaşantısıdır. (Felsefe Sözlüğü, 2003 s.191)*

Hatırlanan şeyler kişinin duygu, duyum ve bilinç durumlarıyla ilgiliyse içe bakış bellek, kişinin öz yaşantısındaki zihinsel süreçlerinde geçmişte yaşadıklarını hayal etme, umut, sevinç, üzüntü, korku, kaygı vb. bireyin kendi içinde ve kendine dönük tutumlarının hatırlanması örtük bellek olarak tanımlanmaktadır. (Bkz. Felsefe Sözlüğü, 2003:191) Bireyin kendi dışındaki oluşlarla ilgiliyse, algılı hatırlamadır. Buna örnek olarak, şahitlikler

ve soruşturmalarda hatırlanması istenen olaylar açık bellek olarak nitelenebilir. Örtük bellek ise, farkında olmadan kendiliğinden yapılan hatırlamalardır. Bunlar da yine, bireyin yaşadığı bir ruhsal durumla birlikte açığa çıkabilir.

Yıldırım, belleği, bilgilerin saklandığı, yeniden ihtiyaç durumunda kullanıma açık bir arşiv ve depo gibi tanımladıktan sonra, belleği iki kısma ayırmaktadır. Bunlardan biri kısa vadeli bellek, oldukça sınırlı sayıda uyarıcıyı depolar ve bu beyindeki fiziksel değişimlerle gerçekleştiğinden kalıcı olmadığını, uzun vadeli bellek ise, daha çok bilgiyi depolar ve beynimizdeki kimyasal değişimlere dayandığı için daha kalıcı olduğunu belirtmektedir. (Yıldırım, 1998: 17) Demek ki, beynin fiziksel etkilere dayalı aktivitesi geçici, kimyasal aktivitesi ise kalıcıdır. Kısa vadeli bellek gündelik ihtiyaçların giderilmesi ile ilgili iken, uzun vadeli bellekte toplanan önceki bilgiler, tecrübeler birikimi, insan hayatının her evresinde karşılaşılabileceği yeni durumlara göre depolanan bilgi ve tecrübelerden ihtiyacı olanı çağırarak yeni duruma yeni çözüm üretebilmenin yolunu açacaktır. Bu deponun zenginleşmesi, yeni bilgi ve deneyimlerle mümkündür. Çocuklar için deneyimin en üst etkinlik alanı da sanat ve tasarım alanıdır. Bu yüzden, sanat ve tasarım aktivitelerinin, eğitim olgusunda mutlaka yer alması gerekmektedir.

**1.3.4. Hayal Gücü (imgelem) (imagination):** Geçmiş yaşantılara özgü öğelerle şimdiki yaşantılar arasında bağ kurma gücü, nesnelere biçimlerini zihinde tasarımılayabilme yetisi, (TDK, Eğitim Terimleri Sözlüğü, 1974) Bir nesneyi, o nesne (karşımızda) olmaksızın tasarımılayma yetisi/ imgelem. İmgelem de yaratıcı olabilir, tasarımı kendisi yaratır; yansıtıcı olabilir, zihinde önceden bulunan tasarımıları anımsaması olarak tanımlanmaktadır. (TDK, Ruhbilim Terimleri Sözlüğü, 1974)

Tunalı'ya göre, imgelem, kişinin planına yönelttiği dikkatli bir düşünme ve uyanık bir gözlemdir. (Tunalı, 2009: 38)

Parsa'nın Mitchell'den aktardığı imge soyağacı şemasına göre (Tablo:2) imgeler çeşitli katagorilere ayrılabilir. Bu gruplar benzerliklerine, andırmalarına göre sınıflanmaktadır.

Grafik imge	Optik imge	Algısal imge	Zihinsel imge	Sözlü imge
Resimler	Aynalar	Duyu bilgileri	Rüyalar	Eğretilemeler
Heykeller	Projeksiyonlar	“Cinsler”	Anılar	Tasvirler
Tasarımlar		Dış görünüşler	Fikirler	
			Düşsel Fikirler	

Tablo:2 ‘İmge Soyağacı’

Bu “imge soyağacı’nın her dalı bir disiplinle ilişkilidir. Zihinsel imgeleme, psikoloji ve epistemolojiye; optik imgeleme, fiziğe; grafik, heykel ve mimari imgeleme sanat tarihine; sözlü imgeleme edebiyat eleştirisine; algısal imgeler de fizyologların, psikologların ve nörologların ortak alanına aittirler” (Parsa, 2013: 5). İmgeleme, disiplinlere göre olduğu gibi, kişinin ilgi ve uğraş alanına göre değişikliklik gösterebilir. Hayal etme, insanın hem geçmişte yaşadıklarını hem de gelecekle ilgili düşüncelerini eksen alabilir. Bunun yanında anlık etkinliğin süreci boyutunda da kendini gösterebilir. Bu yüzden sanatsal alanlar hayal etmenin, imgelemenin en uç noktada yaşandığı alanlardır. “İmgeler çok şey anlatır ve herkes imgeyi kendi anlayabileceği şekliyle yorumlar” (Parsa, 2013: 11).

**1.3.5. Soyutlama ( Abstraction):** Zihnin, gerçekte ayrı ve başlı başına bir varlığı, ya da özelliği olmayan bir şeyi, bağımsız olarak veya öteki özelliklerden ayırarak düşünmesi. Gerçekte ayrılamaz olanı düşüncede ayırma eylemi, bir tasarımın ya da bir kavramın nitelik ve bağıntı gibi öğelerini göz önüne almadan, dikkati doğrudan doğruya kavrama çeken düşünme eylemi. (Ör. Üçgen kavramında; üçgenin büyük, küçük, eşkenarlı ya da dik açılı oluşunu göz önüne almamak, genel adlandırma ile, uçan her canlının kuş olarak tanımlanması gibi.) (TDK, Eğitim Terimleri Sözlüğü,1974) İki varlığın birleşerek üçüncü bir varlıkta tek olması, ilk ikisinin özelliğini yitirmesi ve ayrılmaz yeni varlıkta, onu meydana getiren bileşenleri düşünmemek (TDK, Ruhbilim Terimleri Sözlüğü, 1974) olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım, Schiller’in “eritici güzellik” tanımıyla paralellik göstermektedir.

Soyutlama, bir nesnede bütünleşmiş olan değerlerin, özelliklerin ayrı ayrı düşünülebilmesi ve bunların yeni bir anlam kazanması şeklinde açıklanabilir. Varlığın taşıdığı ve varlığın özü ile ilgili olmayan ayrıntılardan arındırmak, bütünü meydana getiren herbir niteliği ötekenden ayırarak kavram düzeyinde düşünmek denebilir. Bu anlamda, sanat eserlerindeki

nesnel varlıklar ile gerçek nesnel arasındaki benzerlikler kaldırılmış, sanatçı tarafından yeniden yorumlanmış; metafor yapılmıştır. Bu olgu düşünme, imgeleme ve sezme gibi zihinsel süreçler sonucu meydana getirilmektedir. Öğrencilerin, bu üst düzey zihinsel etkinliklerini geliştirmenin yolu da, sanat eğitimi ile mümkündür.

**1.3. 6. Sezgi/ (intuition):**Sezme, olay ve olgular hakkında akıl yürütmeden birden bire hissetme, içe doğma olarak söylenebilir. “Açık bir kanıt olmaksızın, olmuş ya da olacak bir şeyi kestirme durumudur. Deney yapmadan ya da usavurmada bir kavramı, bir genellemeyi doğrudan doğruya anlayıverme” (TDK Eğitim Terimleri Sözlüğü, 1974).

Yargılama ya da düzenli bir düşünce söz konusu olmadan kişinin edindiği bir düşünüyü (kanı) ya da yargı. (TDK, Ruhbilimleri Terimleri Sözlüğü, 1974) Öyleyse sezgi, kendi bilincine varmış içgüdü olarak tanımlanabilir.

*“Sezgi, en genel anlamıyla gerçekliği dolaysız olarak içten ya da içeriden kavrayabilme, tanıyıp bilme yetisi. Akıl yürütmenin tersine bir şeyi dorudan doğruya algılayıp kavrama; bilinçli bir düşünme ve yargıya varma süreci olmaksızın doğrudan aracısız gerçekleşen anlama ya da bilme; hiçbir çıkarıma dayanmaksızın, dolaysız biçimde bilgiye ulaşma yordamı; doğrudan aracısız düşünce kuran, bütünü bir kerede, bir bakış tümüyle ele geçiren, şeylerin özüne dolaysız biçimde, dorudan doğruya ulaşan, şeylerin bütünü devingenliği içinde bütünlüklü kavrayan “içten duyma” yolu. (Felsefe Sözlüğü, 2003: 1296) olarak tanımlanmaktadır.*

Sanatın bir yarısı planlama, akıl yürütme, teknik, zanaat ise, diğer yarısı da sezgiye dayanmaktadır. Sezgi, beynin, ruhun birşeyle uzun süre meşgul olmasıyla ortaya çıkabilen öznel bir durumdur. Nesnel olan, teknikler, matematik hesaplar vb. öğretilenler iken, sezgi öğretilen bir şey değildir. Bu ancak, kişinin içsel yaşantıları, konu ve konular hakkında zihnini meşgul etmesi, aklın, dimağın konularla içli dışlı ve çözüm aramaya yönelik zihinsel süreçlerin bir sonucu olması bakımından, öznel tutumlarla ilgilidir denilebilir. “Sezgi, içgüdü ve zekanın bir biresimidir, gerçeği birden kavramada içgüdüden yararlanır, zeka içgüdüde uyku halinde olan bilinci uyandırır ve onu tutkularından kurtarır.” (TDK Felsefe Terimleri Sözlüğü, 1975) Bu tutkular, zihnin sorun üzerinde yoğunlaşma ve meşgul olma durumudur.

“Öznel olan sanat eğitiminde sezgiye dayanan gizemli bir süreçten bahsedebiliriz. Nesnel olan öğretide ise, teknik beceri ve çalışma disiplininin söz ederiz. Sanat öğretilemez diye tanımladığımız olan işte bu öznel bileşenin derslerde öğretilmemesi anlamına gelir” (Uçar, 2007: 7). Öğretilemez olanın gerçekleşmesi, bireyde somutlaşması, sezginin görünür olabilmesini sağlayacak alan da, “Sanat” ve “Tasarım” alanıdır. Çünkü, bu alanlarda etkinlik sürdüren bireyin zihni, deyim yerindeyse 7/24 konuyla, sorunlarla meşgul olabilmektedir.

**1.3.7. Düşünme (thinking):** Düşünme kabaca varlıklar arasındaki ilgi ve ilişkiler üzerinde sebep sonuç açısından akıl yürütme olarak tanımlanabilir. Sujenin iç dünyasında gerçek dış dünyayı tanımlaması süreci olarak da söylenebilir.

Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe sözlükte tanınlanan şekliyle: 1.Düşünme işi, tefekkür: 2. Duyum ve izlenimlerden, tasarımlardan ayrı olarak aklın bağımsız ve kendine özgü durumu. 3. Karşılaştırmalar yapma, ayırma, birleştirme, bağlantıları ve biçimleri kavrama yetisi.

TDK, Güncel Türkçe sözlükte ise: Zihnin bir konuyla ilgili bilgileri karşılaştırarak, aralarındaki bağlantıları inceleyerek bir yargıya ya da karara varma etkinliği. Tasarlama, anımsama,olarak tanımlanırken, TDK, Eğitim Terimleri sözlüğünde 1974 (Geniş anlamda) Aristoteles'in öne sürdüğü biçimiyle, insanı hayvandan ayıran belirgin öznelik: Duyum ve izlenimlerden, tasarımlardan ayrı olarak usun bağımsız ve kendine özgü eylemi; karşılaştırmalar yapma, ayırma, birleştirme, bağlantıları ve biçimleri kavrama yetisi. Düşünme, gerçek nesnelere yöneliyorsa somut düşünme, ideal nesnelere yöneliyorsa soyut düşünme olarak tanımlanmaktadır.

Düşünceye dalma: (Tefekkür) “En genel anlamıyla görülmeye değer olanı görmek adına, görünenin ardındaki gerçekliğe ya da sırra ermek için, derin ve sessiz düşünme edinimini anlatan terim. Teolojide Allah’ın varlığının ya da mevcudiyetinin farkındalığına düşünceyle varmaya; O’nu düşünceyle deneyimleme, ya da yaşantılamaya karşılık gelir” (Felsefe Sözlüğü, 2003: 445).

Düşünme, haberleşme ile başlar. Eski çağlar hakkında bilgimiz de, o çağlardan bugüne gelebilen, her biri kendine göre bildiriler taşıyan sanat eserleri ve yazılı belgelere bağlıdır.

(Doğan, 1976 : 65). “Düşünme, bilginin edinilmesi, anlaşılması, işlenmesi ve üretilmesi süreçlerini içeren bir insan etkinliğidir. Algılama, bilgi üretiminin ilk aşaması olarak zihnin doğal bir işleyiştir ve bir anlamlandırma sürecidir” (Seylan, 2005 s.52). O halde, şimdinin, düşüncelerini geleceğe ulaştırabilmesi, belgeler bırakabilmesi için, düşüncelerin taşıyıcısı sanat eserlerine ihtiyaç vardır. Çünkü, sanat eserleri, düşüncelerin somutlaştığı, görünür kılındığı ve onda varlık kazandığı nesnelere dir.

**1.3. 8. Öğrenme (learning):** Öğrenme, haberdar olunmasını istediğimiz şeyler hakkında, bihaber olanlar tarafından bilgi sahibi olunması sürecidir denebilir. Öğrenme, var olan bilgilerle yeni bilgi üretebilme, bilgiyi öteleme yetisi kazanma eylemi olarak tanımlanabilir. Günümüzde ise daha çağdaş bir yaklaşımla, öğrenmeyi öğrenme olarak kabul edilmektedir. “Öğrenme kişisel olarak anlamlı amaçları izleyen doğal bir süreçtir. Öğrenmede öğrenciler etkindir ve içsel olarak yönlendirilirler; öğrencilerde öğrenme, bilgi ve deneyimlerden, kendi algıları, düşünceleri ve duyguları doğrultusunda keşfetme ve yapılandırma süreci olarak gerçekleşir.” (Ünver, 2002: 10-11).

Öğrenme; Güler’in Shunk’tan aktarımıyla “bilginin, stratejinin, yeteneklerin, inançların, davranışların edinimini ve değişimini gerektirir. Öğrenme, doğuştan getirilen davranışlar, eğilimler, olgunlaşma ve çevredeki etkileşimler yoluyla davranışların oluşması ya da değişmesi süreci olarak açıklanmaktadır. Öğrenme, davranışlardaki nispeten kalıcı izli değişimlerdir” (Güler, 2010 s.275).

“Öğrenme, birey ve çevre arasındaki etkileşim sonucu oluşan kalıcı izli davranış değişimi, alışkanlık kazanma ve nörofizyolojik bir süreç olarak kabul edilmektedir” (Karaağaçlı-Mahiroğlu, 2005 s.48).

Öğrenme, zihinsel bir süreç olarak bireyin öznel birikimleri, kapasiteleri ile, daha önce öğrendiği bilgilerin üzerine yenilerinin inşa edilmesidir. Bu olgu, eski bilgilerin revizyona tabi tutulmasını gerektirmektedir. Öğrenmede öznel durumların dışında sosyal çevrenin, dolayısıyla inançların, değer yargılarının, öğrenme araçlarının olumlu veya olumsuz etkileri olabilmektedir. Öğrenme araçlarından biri dildir, dili sözel ve görsel dil olarak ikiye ayırabiliriz. Bu iki öğrenme aracı birbirlerini beslemektedirler. Bu da öğrenmeyi güçlendirmektedir. Gerçek manada öğrenme, ezberleme değil, öğeler arası ilişkileri

görebilme, analiz-sentez yapabilme, yorumlayabilmeye ve deneyimlerle gerçekleşmektedir. Bilginin özümsemesi, öğrenmenin temelidir, deneyim bunu sağlamaktadır.

Öğrenme-öğretmede çeşitli modeller bulunmaktadır. Bunlardan biri, Disiplinler Arası öğrenmedir. (**Interdisciplinary**) “Bu modelde, öğretim okul müfredatı içindeki tüm disiplinleri bir araya getirmek için bilinçli bir şekilde planlama yapılır” (Yarımca, 2010: 14). Bu modelde alanla doğrudan veya dolaylı olan disiplinlerin verileri kullanılmaktadır.

Diğeri ise, Çoklu Disiplinler. (**Multidisciplinary**) “Bu yöntemde ilk olarak disiplinlere ağırlık verilmektedir” (Yarımca, 2010: 12). Bu modelde ise, tek bir disiplin üzerinde durulmaktadır.

Tekeli’ye göre, “-Öğrenme aktif bir süreçtir: Öğrenme, öğrencinin çevresi ile sürekli meşgul olmasını gerektirir.

-Anlam oluşturma en önemli eylemi zihinseldir: Öğrenmede bedensel hareketler, deneyimler gereklidir, ancak yeterli değildir; zihinsel etkinliklere mutlaka ihtiyaç vardır.

-Motivasyon öğrenmede anahtar öğedir: Motivasyon, sadece öğrenmeye yardım etmez, aynı zamanda gerekliliktir” (Tekeli, 2012).

Öğrenmede, o ana kadar biriken bilgiler ve hazır bulunmuşluk kadar dil, sosyal çevre ve öznel yaşantı da önemli bir yer tutmaktadır. Bu da bir süreç olarak insanın kendi hayatındaki kesitlerin toplamıdır. Öğrenme, konu ya da soruna ilgi duyma, sahiplenme ve merak etme gibi kişisel özellikler aracılığı ile gerçekleşebilir. Önceki bilgilerin ezberlenmesi yerine, bilginin temeli olan sebep sonuç ilişkisini kavrayıp yeni bilgilere ulaşmak olarak da tanımlanabilir.

**1.3. 9. Estetik Duyarlık:** “Estetik” kavramı genel olarak “Güzel”in karşılığı olarak bilinmektedir. TDK Felsefe sözlüğünde ise şöyle tanımlanmaktadır: **Estetik:**(Yun. eïsthetiké) Duyulur algılar öğretisi. Kant'ta "transsendental estetik" duyarlığın önsel ilkelerinin bilimidir. Estetik yalnız sanattaki güzeli, dolayısıyla yalnız sanat felsefesini değil (sanat felsefesi estetiğin ancak bir bölümüdür), doğadaki güzeli de kapsar; öte yandan yalnız güzel nesneyi değil, aynı zamanda güzelin öznel-ruhsal yaşantısını ve yaratılışını da içine alır. Estetiği geliştirenler Kant, Hegel ve romantik filozoflar olmuştur. (Tdk. Felsefe Terimleri Sözlüğü, 1975)



Estetik: (Yun. aisth sis = güzel duygusu) Güzelliği, güzelliğin insan akli ve duyulari üzerindeki etkilerini konu olarak ele alan felsefe dalı. (Tdk. Güzel Sanatlar Terimleri Sözlüğü, 1968)

“Estetiği bağımsız bir bilim olarak, başka alanlardan ayıran ögenin, estetik değerler olduğundan kimse şüphe edemez” ( Geiger,1985 s.128). Tek başına “değer” kavramı, çok geniş bir yelpazede yer almaktadır. Bu yüzden estetik değerin, sadece güzel veya çirkin olan değerleri kapsadığı söylenebilir. Kalyoncu’nun dediği gibi, “estetiğin temel kavramı “güzel” dir. Ancak, estetik yalnızca ve sadece güzel üzerine kurulu bir bilim değildir” (Kalyoncu, 2009 s.21). konusu “güzel” kavramı olan estetik bilimi, aynı zamanda “ irkin”olanın izahı da estetik bilimiyle açıklanmaktadır.

İnsan, sosyal alan ve fiziki mekanda yaşar ve buna  evre denmektedir.  evre deyimi, insanın iletişim ve etkileşim içinde olduğu, insanın yaşadığı sürece i  i e bulunduğu sosyal, ve fiziksel ortamlar olarak tanımlanmaktadır. Bu ortamlarda kendiliğinden var olan veya insan tarafından var edilen güzelliklerin, şeyler tarafından taşınanan “güzel” sıfatının bir bildirişimi olarak “estetik, bir başka dile veya başka bir mantıksal simgeler dizgesine çevrilemez,  unk  bir başka dil yoktur” (San, 1983 s.42). Turgut’a göre “bir sanat eserinin iki yapısı vardır; biri estetik yapı, öteki anlam ya da semantik yapıdır, işte başka dillere çevrilebilen yalnızca bu semantik yapıdır (Turgut, 1990:204). Başka dile çevrilemeyen şeyin, sanat eserinin taşıdığı “güzel” olma değeridir.

Schiller’in üst düzey bir güzellik için kullandığı “eritici güzellik” tanımında “eritici g zellekle duyusal insan, biçime ve düşünmeğe götürülür. Eritici g zellekle ussal insan, maddeye geri çevrilerek gene duyular dünyasına verilir” (Schiller,1990 s 87). Schiller’e göre eritici güzellik, “birleşemiyecek karşıt iki durumu önce kesin olarak, arı olarak birbirinden ayrılıp, sonra   nc  bir durumda yok olması,   nc  durum olan bütünde, parçaların hiç bir izi kalmamasıdır”(Bkz. Schiller, 1990: 88) Bu durum estetik duyarlığı gerektirmektedir.

Estetik değerin irreal varlıklarla da doğrudan doğruya ilgili olmadığını belirten Tunalı’ya göre, ( unk , irreal varlık objektifleştiği zaman görünür olur.) “estetik değer.. yalnız görünüş içinde var olan birşeyin değeridir, buna göre yalnız bizim için var olan birşeyin değeridir” (Tunalı, 1984 :188-189).

Estetik duyarlık, “içinde bulunduğu duyusal ve çevresel ve estetik/yaratıcı problemlerin farkında olma” (Seylan, 2005: 71-72) durumudur. Güzel olanla, güzel ve uyumlu olmayı ayırabilme yetisidir. Estetik duyarlığa sahip insan, çevresindeki düzensizliklerin farkına varan ve bunun giderilmesinde çaba sarf eden insandır. Estetik duyarlığı kazandıran disiplin de sanat eğitimidir. Fakat, güzellik biliminin işgal alanı yalnızca sanat alanı olmayıp, insan ve onun yaşadığı sosyal, fiziksel hayatının her anı ve evresinde olan şeyler paradigmasındaki en küçüğünden en büyüğüne, insan-nesne ilişkilerinde ve bu yönüyle kültürel ortamların belirlediği beğeniler dizisinin biçimsel boyutunda da görülmektedir. Bu yüzden öğretim kurumları programlarında yeterince sanat eğitiminin yer alması gerekmektedir.

5 Mayıs 1947 tarihli Tebliğler Dergisinde yayınlanan 2 Nisan 1947 tarih ve 74 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu'nun kararıyla Yüksek Köy Enstitüsü yönetmeliğinin 4. maddesinde öğrencilere verilecek bilgi ve yenekleri sıralarken, hem sanat, hem de güzel sanat kültürü ifadeleri ayrı ayrı kullanılmıştır. Bundan 68 yıl önce gösterilen insana estetik duyarlık kazandırma hassasiyeti dikkat çekmektedir. Oysa, günümüzdeki eğitim programlarında ve eğitim uygulamalarında bu hassasiyet gözükmemektedir.

**1. 3. 10. Yaratıcılık (creativity):** Yaratma, yoktan var etme değil, aksine bir terkip olduğu söylenebilir. Edinilen bilgi ve tecrübelerle sorunlara yeni çözüm üretebilmektir denebilir. Söz gelimi boyayı, rengi, sanatsal kavramları ve teknikleri bilen birey, bunlarla yeni ve özgün düzenleme yaptığında, buna Türkçe karşılık olarak “yaratma” diyebiliriz.

“Yaratma, insanın hayal gücüyle nesnelere tinsel bir anlam vermesidir. Gerçek nesne, gerçekliği aşan bir nitelik, yani biçim kazanmış olur. Bu biçim vermeye **yaratma** denir” (Tunalı, 2009: 80). “Pisikolojide yaratıcılık, her kişide var olduğu kabul edilen ve her kişiyi icat etmeye, maddi, zihni, duygusal vb. yenilikler ortaya koymaya iten varsayımsal yatkınlıktır” (Bayazıt, 2004: 253). Yenilik de, “yaratıcı özgün bir fikrin kullanılabilir hale getirilmesidir” (Şatır, 1996: 41).

“Bilim yaratmadır. Yaratma gerçeği arama anlamına gelmektedir, bu nedenle etiksel ve estetiksel sorunların çözümüyle dolaysız bir ilişki içinde bulunmaktır” (Volkenstein, 1991: 36). Nusret Çam'ın dediği gibi “bilim bulmaktır.” (1996 Samsun'daki bir konferansta) Bulmak için de, insanın konuya/soruna yeterince odaklanması, yoğunlaşması gerekir. İlgili insan, düşünen ve yaratan insandır. Çünkü, sorunu sahiplenmiş, kendini sorumluluk altında görmüştür. “yaratıcılık, bir uğraş ve sevginin tutkuya dönüşmüş hali sonrası

gerçekleşecektir” (Uçar, 2007: 67). İnsan, kendisini sosyal olarak sorumlu gördüğü anda, yaratma eylemine ve sorunları çözme trendine girmiş demektir. Sorumluk duygusu eğitimle kazandırılabilir bir özellik olduğu düşünülürse, eğitim paradigmasının önemi artmaktadır. Dolayısıyla “**yaratıcılık** yeteneklerle ilgili olduğu kadar, eğitimle de ilgilidir. ..yaratıcılık, ne olursa olsun, onun eğitimle, sosyo-ekonomik yapı ve siyasi yönetimlerle ilgisi vardır” (Turgut, 1990: 226). “Problem çözme, sadece zihinsel bir özellik olmayıp, belli becerilerin yanısıra, belli tutum ve değerleri de içermektedir. Bu özellik. Değişen dünya ve çevre ile başa çıkma, yaratıcı olma ve çevresini değiştirme/kontrol etme esnekliğini verdiği için eğitimin temel hedeflerindedir” (Seylan, 2005: 72). Böylece insanın bütün varlığı ve taşıdığı öznel özelliklerinin kullanıldığı alandır yaratıcılık. Yaratıcılık, sadece birden bire oluveren olgu değildir. Buyurgan-Buyurgan’ın aktarımıyla, Graham Wallis’e göre yaratıcılık evrelerinin “hazırlık aşaması, kuluçka aşaması, aydınlanma aşaması ve gerçekleştirme aşaması olduğunu, beynimizin sağ ve sol yarımkürelerinin hepsinin devrede olması ile” (Buyurgan /Buyurgan 2007: 5) yaratıcılığın mümkün olabileceği biçimindedir.

Araştırmacıların, zeka-yaratıcılık ilişkisini önceki araştırmalarda yaratıcılıkla zeka arasında yüksek bir korelasyon olmadığını, daha zeki bir bireyin daha yaratıcı birey anlamına gelmediğini belirttiğini, sonraki araştırmalar ise yaratıcılık için minimum zeka düzeyinin (IQ 125) gerektiğini ortaya çıkardığını belirten Sungur’a göre, (Sungur,1992: 77) “yaratıcı insan, yeniye karşı tutku duyan, kendi varlığının sınırını aşan, dünyaya açık bir varlıktır” (Sungur, 1992: 84). Demekki yaratıcılık için zeka gerekli, fakat, yaratıcı insan bir okadar da duyu ve duysal olarak buna hazır olmalıdır. Yaratıcı insan, mevcutla mutla yetinmeyip yeninin peşinde koşan insandır.

May, yaratıcılığı iki şekilde ele almakta, biri yüzeysel bir estetizm yaratıcılığı, diğeri has sanat yaratıcılığı olarak nitelemektedir (Bkz.May, 1987: 35). O’na göre yaratıcılık, “yapma, varlığı ortaya çıkarma sürecidir. Yaratıcı süreç sayrılığın (maraz,hastalık) sonucu olarak değil, duygulanımsal sağlığın en yüksek derecede betimi,(tasvir) normal kişilerin kendilerini gerçekleştirme edimlerinin (olmuş, gerçekleşmiş, iş, amel) bir dışavurumu olarak keşfedilmedir” (May, 1987: 36).

“Yaratıcılık, mevcut kavramların arasındaki ilişkilerden yeni kavramlar veya düşünceler üretmek şeklinde tanımlanabilir” (Yıldırım, 1998: 21). Yaratıcılık, yenilik ve farklılık getirmekle ilgilidir. “Yaratıcı düşünür, yeni alanları araştıran, yeni gözlemler yapan, yeni

kestirmelerde bulunan ve yeni çıkarımlar yapan kişidir”(Arık,1990: 22). Bunun gerçekleşmesi ise, şimdiki halin bilinmesini, değerlendirilmesini, sorunların farkına varılmasını, bilgi vasıtası ile malumat sahibi olunmasını gerektirir. Çünkü, bilgi sahibi olmadan kanaat sahibi olmak mümkün görünmemektedir. Bilgi de, eğitimle, araştırmalarla, denemelerle kazanılabilir. Bilgi kazanma, kuru bilgi yerine, sebep sonuç bağlamında analiz-sentez yapma yeteneğini geliştirmeyle, kısaca analitik düşünme ile mümkündür. Analitik düşünmenin gerçekleşebileceği alan, geri bildirimlere açık olması sebebiyle, sanat ve tasarım alanıdır.

Bölükoğlu, eğitimin hedefini “yaratıcı, üretken, düşünen, tartışan, katılarak öğrenen özgür ve mutlu bireyler yetiştirmektir. Yaratıcılık ise, gerek bilim ve teknikte, gerekse düşünsel, sanatsal ve kültürel alanda özgün ürünler verme demektir. Dolayısıyla, bireylerin tek yönlü değil, bilişsel, devinişsel ve duyuşsal yönleriyle bir bütün olarak ele alınıp yetiştirilmesi” (Bölükoğlu, 2002: 253) olarak belirtmektedir.

San, sanatsal yaratıcılığı, “duyum, algı, duygu, imgelem kavramları içine alan bir yaratıcı arama, araştırma, bulma süreci içinde etkili ve uyumlu bir mecazın doğuşu. (San, 1985: 17) olarak tanımlamaktadır. Bunun olabilmesi için de, eğitimin bir bileşeni ve çocuğun kendine has düşünce ve sonuç çıkarımlarının hayata yansıyabilmesinin yolu sanat eğitimidir. Çünkü, sanatsal dünyaya dışarıdan bir müdahale yoktur, çocuk kendi başına ve hayalleriyle başbaşadır. Dolayısıyla çocuk yarattığı dünyada özgürdür. Özgür dünyada fikir geliştirmek, yaratıcı düşünmek çok daha kolay olabilmektedir. Gelişmiş ülkelerin yıllık patent üretimlerine baktığımızda bunu açıkça görebilmekteyiz.

Yaratıcı bir eğitim ortamında yetişen çocuk ve genç, çevresini, biçim-mekan ilişkilerini, özne nesne ilişkilerini görebilir. Bu tür bir yetişme ortamında, (sanat eğitiminin) “küçük yaşta başlayarak duyu ve duyuların, hem görsel algılama, hem imgesel düşünmenin eğitildiği sanatsal etkinliklerin usçu eğitim dizgesi içinde yer alması bunun için önemlidir” (San, 1979 s. 187).

*Yaratıcılık eğitimi “bilişsel ve duyuşsal yetilerle birlikte konsantrasyon yeteneğinin geliştirilmesi eğitimidir. İnsanın çevresiyle çok yanlı organik bütünleşme çabasını, çağdaş/bilimsel ve teknolojik bulgularla estetik yönsemelerin dengesinde geliştirici, insancıl vargılara ulaşma etkinliğidir. Bir başka anlatımla, özne ile nesne arasındaki bilişsel duyuşsal dengenin, yapıcı-*

*yaratıcı-oluşturucu rol üstlenerek kurulması kurulması etkinliğidir. Bu bakımdan öğrencinin aktif katılımını sağlayarak onda var olan potansiyel güçlerin harekete geçirilmesini öngörür. Tavır itibari ile progressif bir karakter taşır. Performatif bilginin elde edilmesini amaçlayan tasarımsal bir çaba ekseninde gelişir.”(Erkin,2012)*

Seylan, yaratıcılık konusunda öğrencilerin önceliğinin değişebileceği 8 değişik kriteri John A. Michael'den aktarımla şöyle sıralamaktadır:

- 1- **Duyarlılık**, içinde bulunduğu duyuşsal ve çevresel ve estetik/yaratıcı problemlerin farkında olma.
- 2- **Akılcılık**, şeyler ve durumlar arasındaki ilişkileri çabuk fark etme, hızlı düşünme ve zihinde canlandırma yeteneğine sahip olma. Uyarılara çabuk karşılık verme.
- 3- **Estetik**: Yeni gelişmelere içinde veya dışında değişen durumlara uyum sağlama yeteneği.
- 4- **Özgünlük**: Uyarımlara yaygın olmayan, alışılmadık şekilde bireysel karşılık verme.
- 5- **Çözümleme**: Bir bütünden detaylı sonuçlar çıkarabilme yeteneği.
- 6- **Sentez**: Bir çok elemanı alıp, onlardan anlamlı bir bütün çıkarma yeteneği.. Her sanatsal aktivitede sentez vardır.
- 7- **Yeni anlamlar yükleme**: Farklı şeyleri fonksiyonu dışında kendi amacına uygun kullanma.
- 8- **Tutarlı organizasyon**: Parçaların, içeriğın, herşeyin uyumlu bütünlüğü (Seylan, 2005: 71-72).

Yaratıcılık olmadan, geliştirilmeden ve gelişmesi için iklim oluşturulmadan ne eğitim, ne teknoloji ve ne de sosyolojik olarak toplumların gelişmesi beklenemez. Yaratıcılığın en üst düzeyde gelişeceği alanda sanat ve tasarım alanıdır.

Bu kadar önemli olan sanat eğitiminin, günümüzdeki gerçek durumun pek içaçıcı olduğu söylenemez.

Özmuşul, Avrupa Toplulukları Komisyonu 2020 Avrupa Birliğı Stratejisi raporunda, öncelikler olarak, yeni beceriler, yaratıcılık ve inovasyon bakımından üç temel önceliğın vurgulandığını, “bunlardan biri de, bütünleşmiş toplumlarda insanların güçlendirilmesi: Yeni becerilerin kazanılması, yaratıcılık ve **inovasyonun** teşvik edilmesi, girişimciliğın geliştirilmesi ve meslekler arasındaki yumuşak geçişler, değişimlere daha iyi uyum

sağlayabilmede daha fazla mesleğin sunulacağı bir dünyada hayati önem” (Özmuş, 2010: 1322) kazanacağını belirtmektedir.

Şu halde yakın geçmişte kullanılmaya başlanan inovasyon kavramı “Yeni fikirlerin, yaratıcılığın ticari bir ustalıkla birleşmesi ve sonuç olarak da ticari bir fayda sağlanabilmesi olgusudur. Bu basit tanımlama bile **inovasyon** hakkında bizi birtakım düşüncelere sevkeder” (Karagöz, 2009: 151-152). Bunlardan bazıları, “İnovasyonun düşüncede başlayıp, farklı fikirlerin ortaya çıkması, bunlardan uygulanabilir olanların seçilmesi ve bu fikirlerin benimsenmesi ile elde edilen sonuçların sürekliliğinin sağlanması biçiminde sıralanmaktadır” (Karagöz 2009: 151-152). Özmuş’a göre “yaratıcılığı ve inovasyonu yerleştirmenin temel yolu öğretmenlerden geçmektedir” (Özmuş, 2010: 1325). O halde öğretmenin, çağın icaplarına göre iyi ve nitelikli yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu nitelik, her öğretmenin alan uzmanlığı yanında, alanıyla doğrudan veya dolaylı disiplinler eğitimi alması, onları içselleştirmesi, tutum ve davranış haline getirmesiyle olabilmektedir.

## İKİNCİ BÖLÜM

(Anayasalar, Yasalar, 5 Yıllık Kalkınma Planları, Milli Eğitim Şuraları ve Talim ve Terbiye Kurulu'nun Öğretmen Atamaya Esas Kararları)

### 2. ANAYASALAR

#### 2. 1.1. 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu

(3. Tertip Düstur, Cilt: 1, s. 196 Ceridei Resmîye, 1-7 Şubat 1337 Kanun No:85)

Madde 11- Vilâyet mahalli umurda manevi şahsiyeti ve muhtariyeti haizdir. Harici ve dahili siyaset, şer'i adlî ve askeri umur, beynelmilel iktisadî münasebat ve hükûmetin umumi tekâlifi ile menafii birden ziyade vilâyata, şâmil hususat müstesna olmak üzere Büyük Millet Meclisince vaz edilecek kavanin mucibince evkaf, **Medaris, Maarif**, Sıhhiye, İktisat, Ziraat, Nafia ve Muaveneti içtimaiye işlerinin tanzim ve idaresi vilâyet şûralarının salâhiyeti dahilindedir.

#### 2. 1. 2. 1924 Anayasası:

Düstur, Cilt 26, s.170 Resmi Gazete 15/1/1945-5905 Kanun No Kanun Tarihi 4695 10/1/1945 \*) 20/4/1340 tarih ve 491 sayılı Teşkilatı Esasiye Kanununun, 10/1/1945 tarih ve 4695 sayılı Kanunla, mana ve kavramda bir değişiklik yapılmaksızın Türkçeleştirilmiş şeklidir.(TBMM Arşivi)

Madde 87- Kadın, erkek bütün Türkler ilk öğretimden geçmek ödevindedirler. İlk öğretim Devlet okullarında parasızdır.

Madde 88- Türkiye'de din ve ırk ayırdedilmeksizin vatandaşlık bakımından herkese "Türk" denir. Türkiye'de veya Türkiye dışında bir Türk babadan gelen yahut Türkiye'de yerleşmiş bir yabancı babadan Türkiye'de dünyaya gelipde memleket içinde oturan ve erginlik yaşına vardığında resmi olarak Türk vatandaşlığını isteyen yahut Vatandaşlık Kanunu gereğince Türklüğe kabul olunan herkes Türktür. Türklük sıfatının kaybı kanunda yazılı hallerde olur.

#### 2. 1. 3. 1961 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası:

(Kurucu Mecliste Kabul Tarihi : 27/5/1961 Halkoyuna Sunulmak Üzere Tasarının Resmi Gazete ile İlanı : 31/5/1961)

Madde 21- Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir. Eğitimve öğretim, Devletin gözetim ve denetimi altında serbesttir.

-Özel okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak kanunla düzenlenir.

-Çağdaş bilim ve eğitim esaslarına aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.

Madde-50- Halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlama Devletin başta gelen ödevlerindedir.

**-İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için mecbûridir ve Devlet okulların dapasızdır.**

-Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, en yüksek öğrenim derecelerine kadar çıkmalarını sağlama amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları, topluma yararlı kılacak tedbirler alır.

#### **2. 1. 4. 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası:**

(Kanun No.: 2709 Kabul Tarihi: 7.11.1982 )

Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi

MADDE 42- Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

-Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.

-Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz. Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz.

**-İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır. Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.**

-Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez.

-Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletlerarası anlaşma hükümleri saklıdır.



### 2.2.1. YASALAR:

Cumhuriyetin ilk yıllarında çıkarılan kimi kanunlarda 1338 vb. tarihler vardır. Dolayısıyla burada takvim ile ilgili bir açıklama gerekmektedir.

**(8 Şubat 1332 tarih ve 125** sayılı kanunla Jülyen esaslı Rumi takvim yürürlükten kalkmış Gregoryen esaslı Rumi takvime geçilmiştir. Bu takvim uygulamasında 15 Şubat 1332 (1917) gününü 1 Mart günü takip etmiş ve tarihten **13 gün silinerek** Miladi takvimdeki gün ile aynı duruma getirilmiştir. (T.C.Diyanet İşleri Başkanlığı Rumi tarihlerin, miladi ve hicri Tarihlerdeki karşılıkları ili ilgili açıklama. ( Ziyaret: 16.5.2013)

1918 yılından önceki tarihlerde Rumi tarihe 585 ilave ve aylara da 13 gün eklenerek Miladi Tarih, 1918'den sonraki tarihlere de Miladi tarihten 584 çıkarılıp, aylardan da 13 gün çıkarılarak Rumi tarih tespiti yapılabilir. Bu fark, 8 Şubat 1332 tarih ve 125 sayılı kanunla, yıl başının 1 Mart'tan 1 Ocak' a alınmasıyla o yılın 10 ay devam etmiş olmasındandır.

(Tarihlerdeki yanlış bildirmelerin önüne geçmek için yapılan bu açıklamaya bir örnek verilmesi gerekirse, **3 Mart 1340 tarih ve 430** sayılı “Tevhid-i Tedrisat ve **13 Mart 1340 tarih ve 439** sayılı “Orta Tedrisat Muallimleri Kanunlarının miladi takvim karşılığı olarak Rumi takvimin 13 geri olduğu gerçeği ile 3 Mart 1340 (**15 Şubat 1340**) ve 13 Mart 1340 (**1 Mart 1340**) olduğu düşünülebilir.)

**26.12.1925 ve 698 sayılı kanunun 2.1.1926** tarih ve 260 sayılı resmi gazetede yayınlanan “Takvimde Tarih Mebdeinin Tebdili hakkında kanuna kadar, Cumhuriyetin ilk yıllarında Rumi Takvim kullanılmaktaydı. Bilindiği gibi Rumi yılbaşı **1Mart idi**. Miladi takvime göre ayların günü de 13 gün geri idi. Bu yüzden tarih verilirken birtakım yanlış tarihlemelere meydan vermemek için bu konuya açıklık getirilmiştir. Söz konusu 698 sayılı kanunun 2. maddesi: 1341 senesi **kanunuevvelinin** 31. Günün takip eden gün, 1926 senesi **Kanunusanisinin** birinci günüdür denmektedir. Bu kanunla miladi takvim kabul edilmiş, 10 Ocak 1945 tarih ve 4696 sayılı kanunla da Teşrinievvel, Teşrinisani, Kanunuevvel ve Kanunusani aylarının adı da Ekim, Kasım, Aralık ve Ocak olarak değiştirilmiştir.

**1913 tarihinde** Tedrisi İptidaiye Muvakkati kanunu çıkarıldı. “Emrullah Efendi, **Tedrisat-ı İptidaiye Kanun-u Muvakkati** adı altında İlköğretim meseleleri ile ilgili geçici İlköğretim Kanunun çıkartmaya muaffak oluyor. 5-6 aylık müddet için çıkarılan bu kanun 1960 yılına kadar (Koçer, 1973 s. 9) yaşamış, ve 5.1.1961 tarih ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır.

7 Mart 1337 (1921) tarih ve 100 nolu öğretmen ve öğretmen okulu ile sağlık okulu talebelerinin **askerliğinin teciline dair kanun.**

Bu kanunla öğretmenlerin ve öğrencilerin askerlik tecilleri, silah altındaysa terhisi hakkında düzenlemeler yapmıştır. Bütün mekteplerde görev yapanlar seferberlikte bile son müretabata dahil edilirler hükmü yer almaktadır. Görüldüğü gibi Cumhuriyet yönetimi eğitim konusunda ciddi çabalar ve fedakarlıklar sergilemiştir.

3 Mart 1340 (1924) tarih ve 430 sayılı “Tevhid-i Tedrisat Kanunu.

1.Madde: Türkiye dahilindeki bütün müessesatı ilmiye ve tedrisiye Maarif Vekaletine marbuttur.

5. Madde: ..Şimdiye kadar Müdafai Milliyeye merbut olan askeri Rüşdi ve İdadiler, Sıhhiye Vekaletine merbut olan Darüleytamlar, bütçeleri ve heyeti talimiyeleri ile beraber Maarif Vekaletine raptolunmuştur.

Bundan 1 yıl sonra bu kanuna müzeyyel (ek)(29.4. 1341 (1925) tarih ve 637 sayılı kanun ile harp okullarına kaynak olan askeri liseler Müdafai Vekaletine Milliye ( Milli Savunma Bakanlığı) devredilmiştir.

13 Mart 1340 (1924) Tarih ve 439 sayılı Orta Terisat Muallimleri Kanunu

1. Madde: Muallimlik Devletin umumi hizmetlerinden talim ve terbiye vazifesini üzerine alan müstakil sınıf ve derecelere ayrılan bir meslektir.

2. Madde: Muallimler menşelerine ve buldukları mektebin derecesine göre üç kısma ayrılır:

1- Yüksek Tedrisat Muallimleri

2-Orta Tedrisat Muallimleri

3- İlk Tedrisat Muallimleri

3. Madde: Orta tedrisat mektepleri ile Darülmualimin ve Darülmualimat muallimleri, Darülfünun, Yüksek ve Orta Darülmualimin ve Muallimat ve Yüksek İhtisas mektepleri mezunlarından intisap olunur.

6. Madde: Darülfünun ve Yüksek İhtisas mektep mezunlarının orta tedrisat mekteplerine muallim olabilmeleri için kendi ihtisaslarına ait bir dersi deruhte (görevi yerine getirme) edebilmeleri için bir sene staj görmeleri, staj gördükleri mektep meclis-i muallimini (Okul öğretmenleri kurulu) tarafından muallimliğe kabiliyet ve ehliyetlerinin tasdik edilmesine ve Türkçe, Fenni Terbiye ve Felsefeden verecekleri imtihanlarda muaffak olmalarına mütevakkıftır. (bağlıdır)

8. Madde: **Resim, el işleri, musiki gibi sanat dersleri muallimleriyle** Terbiye-i Bedeniye muallimleri malumatı meslekiye veren **Ali Müessesatı Mahsusa mezunlarından** ve ehliyetnamelilerden intihap olunur.

Bu kanunun muhtevası ve ruhu, günümüzde de istenilen özellikleri taşıdığı görülmektedir.

3.4.1926 tarih ve 789 sayılı Maarif Teşkilatına Dair Kanun.

12. Madde: “Maarif hizmetlerinde asıl olan Muallimlikdir.” hükmü yer almıştır.

Bu kanun Maarif Teşkilatının yapısı ile okul derece ve idarecilerin görev yetkilerini düzenlemektedir.

2.6.1926 tarih ve 842 sayılı İlk Mektep muallim ve muavinleri hakkında kanun.

1. Madde:..en az beş senelik idadiye muadil tali veya ali derecede bir mektep tahsili görenler muallim addolunurlar.

Bu kanunla tahsil süresinin yanında farklı öğretim kurum mezunlarının da öğretmen olabileceği belirtilmiştir. Fakat o zamanın şartlarında genç kuşağın eğitimini sağlamak için her vasıttan yararlanma yoluna gidilmesi ne kadar olağansa, günümüzde benzer uygulamalar o kadar olağan dışı görülmelidir.

25 Mart 1931 tarih ve 1778 sayılı kanun.

1. Madde: Türkiye’de ilk tahsillerini yapmak üzere mektebe gidecek Türk vatandaşı çocuklar bundan böyle, bu tahsilleri için ancak Türk mekteplerine girebilirler.

Bu kanunla Türk çocukları, ülke coğrafyasında kurulmuş olan yabancı okullar yerine Türk okullarında eğitim almaları sağlanmıştır. Bu bize önemli mesajlar vermektedir.

21.1.1938 tarih ve 3313 sayılı ilk ve orta tadrısat muallimlerinin terfi ve tecziyeleri hakkındaki 1702 ve 2517 sayılı kanunlara birer fıkra eklenmesi hakkında kanun.

2517 sayılı kanunun 1. Maddesi (A) bendine eklenen fıkrada: “Orta öğretim müesseselerinde Resim, Beden Terbiyesi, Müzik, Biçki Dikiş dersi vermekte olan öğretmenlerin (bulunduğu yerde) üzerinde yeterli ders yoksa ihtisasları dahilindeki derslere Kültür Bakanlığının uygun göreceği yerlerde görevlendirmeye mecbur tutulabilir.” denmektedir. Eklenen madde, bu alan eğitimine verilen önemi göstermektedir.

22.4.1940 tarihli resmi gazetede yayınlanan 17.4.1940 tarih ve 8803 sayılı “**Köy Enstitüleri Hakkında Kanun**

1. Madde: Köy öğretmeni ve köye yarayan diğer meslek erbabını yetiştirmek üzere ziraat işlerine elverişli arazisi bulunan yerlerde, Maarif Vekilliğince Köy Enstitüleri açılır. Denmektedir. Bu maddeden anlaşılacağı üzere bu Enstitüler sadece öğretmen değil, köyün ihtiyaç duyduğu diğer meslek erbabını yetiştirme amacı da gütmektedir. Fakat burada yetişecek öğretmenin aynı zamanda ziraat işlerinde örnek uygulama yapmasını da öngörmektedir. Eğitim programı da buna göre düzenlenmiştir.

Bu kanunun 17. maddesinde bu okulun öğretmen kaynaklarına bakıldığında konu daha iyi anlaşılacaktır.

17. Madde: **Köy Enstitülerinin öğretmen kaynağını düzenlemektedir.**

Bunlar:

- 1- Yüksek okullar ve Üniversite Fakülteleri,
- 2- Gazi Terbiye Enstitüsü mezunları,
- 3- Öğretmen okulu mezunları,
- 4- Ticaret Liseleri ve Orta Ziraat Okulları mezunları,
- 5- Erkek Sanat ve Kız Sanat Enstitüleri mezunları,
- 6- Köy Enstitüleri mezunları,
- 7- İnşaat Usta Okulları Mezunları,
- 8- Bunlardan başka, her türlü teknik ve mesleki okullar mezunlarıdır.

Görüldüğü gibi öğretmen kaynağını çok çeşitli olan bu Enstitülerde, 1926'larda ülkemize gelen yabancı uzmanların raporları ve köyde örnek iş ve işlemler yapmak, eksik olan meslek erbabını yetiştirmek amacına yönelik bir yapılanma gözlenmektedir.

Bu kanunun kısım B'de: 7.7.1939 tarih ve 3704 sayılı kanunda adı geçen **Köy öğretmen okulları** bu kanunla **Köy Enstitülerine** kelbedilmişlerdir. Mezkur kanunun metnindeki "**Köy Öğretmen Okulları**" tabiri "**Köy Enstitüleri**" şeklinde değiştirilmiştir.

Köy Enstitüleri böylece, köye öğretmen yetiştirmek üzere kurulan "**Köy Öğretmen Okulları**"nın yerini almıştır.

10.6.1946 tarih ve 2287 sayılı MEB kuruluş ve kadroları ile merkez kuruluş ve görevleri hakkındaki kanunda değişiklikle kanunun 1., 3., 4., 5., 6., 9., ve 28. Maddelerinde geçen "**Maarif Şurası**" "**Milli Eğitim Şurası**"na çevrilmiş ve şura üyelerini düzenlemiştir.

**1.12.1952 tarih ve 5991 sayılı kanun ile** 1702 sayılı kanunun 3. Maddesi ile değiştirilen 1880 kanunun 2517 sayılı kanunla değiştirilen 1. Maddesinin (B) fırası aşağıdaki gibi değiştirilmiş, (C) fırası eklenmiştir.

**(B) fırası:** Meslekten öğretmen bulunamaması halinde orta öğretim öğretmenliği şartlarını haiz memurlara..ücretle ek ders verilir...verilecek ders haftada 8 saati geçemez denmiştir. Bu işlemin ilgili memurları kadrolu değil geçici olarak görevlendirildiği anlaşılmaktadır.

13 Mart 1924 tarih ve 439 sayılı kanunu 7. Maddesine göre öğretmenlik ehliyeti almış olanlardan veya yabancı memleketlerin bu dereceli okullarından mezun olup da resmi işi olmayanların geçici olarak ücretli öğretmen tayin edilebilir ve bunlara haftada 24 saatten fazla ders verilemeyeceği hükme bağlanmıştır. Daha o yıllarda bile, öğretmen ihtiyacının karşılanması her yükseköğrenim görmüş olanı öğretmen olarak istihdam etmek yerine, yeni öğretmen yetiştirilene kadar geçici öğretmen görevlendirmeleri yapılmıştır.

27.1.1954 tarih ve 6234 sayılı Köy Enstitüleri ile İlköğretmen okullarının birleştirilmesi hakkında kanun.

1. Madde: “Köy Enstitüleri” ile “İlköğretmen Okulları” “**İlköğretmen Okulları**” adıyla birleştirilmiştir.

12. Madde: 1953 yılı muvazenei Umumiye kanununun 11. Maddesi ile 4644 sayılı kanunun 12. Maddesi kaldırılmış ve 3703, 4274, 5129 ve 5210 sayılı kanunlarda geçen “Köy Enstitüleri” tabiri “ İlköğretmen Okulları” olarak değiştirilmiştir.

Geçici Madde 1-Köy Enstitülerinden mezun öğretmenler bu kanunu yürürlüğe girdiği tarihten sonra İlköğretmen Okullarından mezun öğretmenler hakkındaki hükümlere tabi olur.

Bu kanun gereği olarak, 17.4.1940 tarih ve 8803 sayılı kanunla köy öğretmen okullarıyla birleştirilip Köy Enstitüleri adını alan bu okullar “İlköğretmen Okulları “adıyla tekrar birleştirilmiştir.

11.7.1958 tarih ve **40441 sayılı hükümet karanamesi ile :**

“13 Mart 1924 tarih ve **439 sayılı Orta Tedrisat Muallimleri Kanunu’n** 7. Maddesi mucibince imtihanla öğretmen olmak isteyenler hakkındaki talimatnamenin muaddel 2., 5., 6., maddeleriyle 7., 8. Ve 10 maddelerinin değiştirilmesine dair talimatname” ile bu gibiler için bir takım şartlar belirtilmiştir. Bunlardan bazıları:

-Tam sıhhatli olmaları ve öğretmenlik yapmağa mani uzvi ve ruhi arızalarla malül bulunmamaları,

-Özel veya resmi lise muadili yabancı okul mezunu olmak,

- İlköğretmen okulu mezunu olmak. (bu şart Köy Estitüleri kanununda da mevcuttur.) Bu öğretmen okulu mezunlarından en az iki yıl öğretmenlik tecrübesi olmaları da istenmektedir.

**-Güzel Sanatlar Akademisi orta kısım Resim Bölümünden mezun olanlar, Resim-İş,** Konservatuvar orta kısım mezunları, Müzik öğretmen muavinliği ehliyetname imtihanına alınırlar.

(Diğer alanlar yanında)

- **Resim-İş,** Beden Eğitimi, Müzik ve Ev İşleri'nin herbiri için ayrı ayrı imtihan yapılır.Yazılı ve sözlü imtihandan en az 10 üzerinden 5, sözlüden 7 ve üzeri puan alanlar (atanır)

7. Madde: İmtihanlar Eğitilm Enstitüsü müfredat programının ihtiva ettiği esas bilgi ve maharetler üzerinden yapılır. Beden Eğitimi, **Resim-İş,** Müzik ve Ev İşleri dersleri için bu imtihan nazari ve ameli olarak yapılır.(denmiştir)

5.1.1961 tarih ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun

4. Madde: (25 Mart 1931 tarih ve 1778 sayılı kanunun hükümlerini kapsamaktadır.) Türk vatandaşı kız ve erkek çocuklar ilköğrenimlerini resmi veya özel Türk İlkokullarında yapmakla mükelleftir.

15. Madde: İlkokul öğretmenliklerine:

a) Öğretmen yetiştiren okul ve kurumları bitirenler,

b) Lise veya daha yüksek okulları bitirip MEB'ınca hazırlanacak yönetmelik gereğine göre meslek derslerinden ve bunların uygulamasından yapılacak sınavları başaranlar atanacağı belirtilmiş olup aynı kanunla "**Vekil Öğretmenlik**" uygulaması getirilmiştir.

İlköğretmen okulu muadili diğer eğitim kurum mezunlarının pedagojik formasyon ve uygulamalarından sınav yapılacağı belirtilmesi her şeye rağmen olumlu bir yaklaşımdır.

1913'te çıkarılan Tedrisat-ı İptidaiye Kanun-u Muvakkati, bu kanunla yürürlükten kaldırılmıştır.

14.6.1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu:

15. Madde: Okullarda kız erkek karma eğitim yapılması esastır. Ancak eğitim türüne, imkan ve zorunluluklara göre bazı okullar yalnızca kız veya erkek öğrencilere ayrılabiliceği hükmüne yer vermiştir.

### **I- Öğretmenlik:**

**43. Madde:** Öğretmenlik devletin eğitim öğretim ve bunlarla ilgili yönetim görevlerini üzerine **alan özel bir ihtisas mesleğidir.** Öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin

amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdür.

(Anayasa Mahkemesinin, 18 Mart 2009 tarih ve 27173 sayılı resmi gazetede yayınlanan 30.6.2004 tarih ve 5204 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ve Devlet Memurları Kanunu'nda yapılan değişikliklerin iptal edilmesi ilgili karar gerekçesinde: (Türkiye Cumhuriyeti'nin de taraf olduğu) "5 Ekim 1966 İLO-UNESCO ortak belgesinde, **öğretmenliğin uzmanlık isteyen bir meslek olduğu**, öğretmen adaylarının yetenekli kişilerden seçilmiş olması gerektiği, öğretmen adaylarının özendirilmesi **nitelikli, uygulamalı iyi bir eğitimden geçirilmesi**, öğretmenlerin sürekli meslek içi eğitimden geçirilmesi"nin (Anayasa Mahkemesi 2009) öngörüldüğü, mesleki nitelik ve özelliklerin, 1739 sayılı kanunda yer aldığı görülmektedir.)

Bu madde hükümleri 13 Mart 1924 tarih ve 439 sayılı orta tedrisat muallimleri kanununun hükümleriyle de örtüşmektedir.

Öğretmenlik mesleğine hazırlık genel kültür, özel alan eğitim ve pedagojik formasyon ile sağlanır. Bu cümledeki özel alan vurgusu önemli görülmektedir.

Yukarıda belirtilen nitelikleri kazanabilmeleri için, hangi öğretim kademesinde olursa olsun öğretmen adaylarının yüksek öğrenim görmelerinin sağlanması esastır. Bu öğrenim, Lisans öncesi, lisans ve lisansüstü seviyelerde yatay ve dikey geçişlere imkan verecek biçimde düzenlenir. Hükmü getirilmiştir. Bu kanundan sonra 7 yıl öğrenim süreli İlköğretmen okullarının öğretmen lisesi (ve öğrenim süresi 6 yıla indirildiği, ilkokuldan sonra 6, orta okuldan sonra ise 3 yıl olarak belirlenmiştir.) haline getirildiği ve kanunun amir hükmüne göre iki yıllık eğitim enstitülerinin açıldığı bilinmektedir.

## **II-Öğretmen yetiştiren kurumlar açma yetkisi:**

**44. madde:** Öğretmenlik formasyonu veren Üniversite ve Akademiler dışındaki öğretmen yetiştiren kurumlar MEB'inca açılır.

## **III- Öğretmenlerin nitelikleri ve seçimi:**

**45. madde:** Öğretmen adaylarında genel kültür, özel alan eğitim ve pedagojik formasyon bakımından aranacak nitelikler MEB'inca tespit edilir. (Bu hüküm gereği, özel alanın, genel kültürün ve pedagojik formasyon bilgilerinin oranları, 1982'deki 11. Milli Eğitim Şurasında tespit edilmiştir)

- Öğretmenler, öğretmen yetiştiren kurumlardan, akademilerden ve üniversitelerin ilgili fakülte, enstitü ve bölümlerinden ve bunlara denkliği MEB'inca kabul edilen yurt dışı kurumlardan mezun olanlar arasından MEB'inca seçilir.

- Yüksek öğrenimleri sırasında pedagojik formasyon kazanamamış olanların ihtiyaç duyulan alanlarda öğretmenliğe atanmaları halinde, bu gibilerin adaylık dönemi içinde yetişmeleri için MEB'inca gerekli tedbirler alınır.

Bu maddede belirtilen formasyonsuz olanların ihtiyaç halinde öğretmen olabileceği vurgusu günümüzde geçerliğini kaybetmiştir. Çünkü, MEB'in ihtiyaç duyacağı bütün alanlarda, arz fazlası öğretmen adayı mevcuttur.

Bu kanunun 43., 44. ve 45. Maddelerine dayanarak hazırlanan TT K'nun " Öğretmen atamaya esas kararları incelendiğinde, 1970'li yıllardaki öğretmen yetiştiren kurum mezunlarının nicelik olarak ihtiyaca yeterli olmama gerekçesi ile yapılan atamalar anlaşılabilir olmakla birlikte, özellikle 2000'li yıllardan bu güne özel alan olarak, görsel sanatlar öğretmenliğinde arz fazlası öğretmen adayı varken, farklı alan mezunlarının bu alana istihdam edilmesi anlaşılammaktadır. Diğer yandan farklı alan mezunlarının, sonradan formasyon programı ile öğretmen atama işlemleri de sürmektedir. Oysa, nitelik, öğretmenin, alan dersleri ile sekronize olarak fomasyon dersleri almaları ile mümkün olduğu konusunda eğitim bilimciler hemfikirdir. Çünkü, meslek bilgilerini uygulamayla, denemeyle bir süreç olarak, adayın içselleştirmesiyle mümkün olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca, öğretmen arz fazlalığı sebebiyle bugünün şartlarında buna ihtiyaç da yoktur.

4.11.1981 Tarih ve 2547 sayılı YÖK kanunu

6. Madde : a) Yüksek Öğretim Kurulu, tüm Yüksek Öğretimi düzenleyen ve Yüksek Öğretim kurumlarının faaliyetlerine yön veren, bu kanunla kendisine verilen görev ve yetkiler çerçevesinde özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip, sürekli görev yapan bir kuruluştur. Maddenin devamı, YÖK'e bağlı birimleri düzenlemektedir.

28.3.1983 tarih ve **2809** sayılı Yüksek Öğretim Kurumları Teşkilatı hakkında **41 sayılı kanun hükmünde kararnamenin** değiştirilerek kabulüne dair kanunun:

Bu kanun ile MEB'e bağlı Yüksek Öğretmen Okulları (Bu kurumlar, üç yıllık Eğitim Enstitüleri'nin öğrenim süresi dört yıla çıkarılarak, adı Yüksek Öğretmen okulu yapılan kurumlardır.) Eğitim Fakülteleri'ne bağlanmıştır. Bu işlem, ya bu okullar Eğitim Fakültesine dönüştürülerek veya açılmış olanlara bağlanarak yapılmıştır. Bu değişiklikle



Yüksek Öğretmen okulları bütün bölümleriyle, Eğitim Fakülteleri kimliğinde fonksiyonlarını sürdürmüştür.

16.6.1983 tarih ve 2842 sayılı 14.6.1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun.

22. madde: İlköğretim çağına 6-14 yaş arası Türk çocukları için zorunlu ve devlet okullarında parasızdır.

12. madde ilgili kanunun **44. Maddesini**, Öğretmenlik formasyonu veren öğretmen yetiştiren MEB'e bağlı Eğitim Yüksek okulları, yüksek öğretim kurulunun görüşü alınarak bakanlar kurulu kararı kurulabilir şeklinde,

13. madde: ise, ilgili kanununun **45. Maddesinin 2. Fıkrası da**, Öğretmenler öğretmen yetiştiren Yüksek öğretim kurumlarından yetişen ve bunlara denkliği kabul edilen yurt dışı Yüksek Öğretim kurumlarından mezun olanlar arasından MEB'inca seçilir şeklinde değiştirilmiştir.

Bu kanuna rağmen, söz konusu kurumlar dışındaki Yükseköğretim kurum mezunlarının öğretmen olarak, bazen formasyonları olmadan da atandığı bilinmektedir. Bunu, 2000'den sonraki Talim ve Terbiye Kurulu kararlarında görmek mümkündür.

30.6.2004 tarih ve 5204 sayılı kanun ile 14.06 1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 43. maddesine “Öğretmenlerin Kariyer basamakları ile ilgili fıkra eklenmesi hakkında kanun. (Bu kanunun bazı kısımları 2009 tarihinde, Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmiştir.)

Bu fıkrada iş başarımı, bilimsel ve sanatsal etkinlikler gibi kriterlerin yer aldığı, Yüksek Lisans ve Doktora yapmış öğretmenlerin uzman ve baş öğretmen kariyer basamaklarını düzenlemektedir. (buna göre, Yüksek lisans yapanlar **uzman öğretmen**, doktora yapmış olanlar da **baş öğretmen** olabilmektedir.)

Değerlendirme 100 tam puan (üzerinden) %10'unu kıdem, %20'sini, eğitim, %10'unu etkinlikler, %10'unu sicil (işbaşarımı) ve %50'sini de sınav belirlemektedir.

Bu düzenleme öğretmenleri, kendilerini yenileme ve akademik çalışmayı teşvik etmesi bakımından olumlu sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir.

14 Eylül 2011 Çarşamba günü Resmi Gazete'de yayınlanan MEB Teşkilatı ve Görevleri Hakkında 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan “ Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğünün” görevleri düzenlenmektedir. (15.Madde)

Bu görevlerden bazıları:

- a) Öğretmenlerin nitelik ve yeterliklerinin belirlenmesi ve geliştirilmesine yönelik politikaları oluşturmak, bu amaçla ilgili birim, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak,
  - c) Öğretmenlere yönelik olarak verilecek eğitime ilişkin konularda inceleme ve araştırma yapmak,
  - ç) Görev alanına giren konularda kamu kurum ve kuruluşları, üniversite ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapmak; bunlarla ortak çalışma, araştırma, eğitim programları düzenlemek, danışma kurulları ve komisyonlar oluşturmaktır.
- 2) Öğretmenlere verilecek meslek öncesi, meslek içi ve diğer eğitimlere ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

30.3.2012 tarih ve 6287 sayılı kanunun 8. maddesinde:

İlköğretim kurumlarını, **İlkokul** ve **Ortaokul** olarak, bağımsız okullar halinde kurulması esastır. Ancak, imkan ve şartlara göre, **ortaokullar ilkokullar veya liselerle birlikte** de kurulabilir denmiştir. (Bu kanunun özü itibari ile 1-5 Kasım 2010 tarihindeki 18. Milli Eğitim Şura kararları arasında söz edilmiştir.)

Bu kanuna **ek fıkra: 30.6.2004 tarih ve 5204 sayılı kanunun 1. Maddesi:** Alanında, ya da eğitim bilimleri alanında, tezli yüksek lisans öğrenimini tamamlamış öğretmenlerden uzman öğretmenlik, doktora öğrenimini tamalamış olan öğretmenlerden ise baş öğretmenlik için sınav şartı aranmaz. Bu durumda olan öğretmenler kıdem, etkinlik (bilimsel/sanatsal, kültürel ve sportif çalışmalar)ve sicil (iş başarımı) ölçütlerine göre yapılır şeklinde değiştirilmiştir. Kanunun ilk şeklinde ayrıca sınav yapılacağı belirtilip lisans üstü öğrenimin tezli mi tezsiz mi olduğu açıklanmamıştı. Bu yeni düzenlemede, tezsiz yüksek lisans ilgili bir düzenleme ve açıklama yer almamıştır. Bunun doğru olduğunu düşünmekteyiz. Çünkü, bir tez yapmak araştırmayı, bulguları değerlendirmeyi ve öneri geliştirmeyi gerektirmekte, akademik tavır kazandırmaktadır. Oysa, tezsiz yüksek lisansta lisans dersleri üzerine biraz daha derinlemesine eğitim verilmektedir. Tez hazırlamayan, danışman eşliğinde araştırma yapmayan, bulguları değerlendirmeyenler, tezli lisans üstü öğrenim görenlerden farklı değerlendirilmesi, olması gereken bir tutumdur.

### 2. 3. 1. Beş Yıllık Kalkınma Planları

#### Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (DPT,1963/1967)

Planda “Kalkınma plânlarının ortaya çıkaracağı niteliği yüksek işgücü ihtiyacının karşılanmasında başlıca kaynak eğitim kurumlarıdır. Önceki bölümlerde de belirtildiği gibi plânlı dönemde iktisadi sektörlerde istenen büyümenin sağlanabilmesi için gerekli işgücü bazı teknik ilişkilere bağlı olarak tahmin edilmiştir. Hesaplanan bu işgücü ihtiyaçlarıyla eğitim kurumlarının 1962 kapasiteleri karşılaştırılınca eğitim kurumlarına verilmesi gerekli yön ve kapasite artışını sağlamak için alınacak tedbirler ortaya çıkmaktadır. Burada en önemli mesele, eğitim hizmetleriyle görevli teşkilâtın bu hizmetleri görebilecek bir duruma getirilmesidir ( DPT, 1963: 457) denilmektedir.

Kalkınmanın anahtarının eğitim olduğu vurgulanarak, eğitim sistem ve kurumlarının buna göre yapılanması öngörülmüştür.

Eğitimin, kısa, çabuk ve nicel olarak yaygınlaşması için fiziki ortamlardan azami istifade için “her dereceden gece öğretimi yapan eğitim müesseseleri kurulması imkânları üzerinde (DPT, 1963: 457) durulacağı planlanmıştır.

Hedeflerlerden bazıları şöyledir: “Çeşitli eğitim bölümlerindeki gelişme, tablolarla belirtilen yönde yapılacaktır. Böylece orta öğretim çağındaki gençlerin büyük bir bölümü teknik ve meslekî eğitime” (DTP, 1963: 457) yöneltileceği belirtilmektedir. Bu hedefe ulaşmak için de “Teknik Öğretim, çıraklıktan teknisyenliğe kadar bütünüyle sanayi ile bağlantılı, onun imkân ve ihtiyaçlarıyla uyuşan bir sistem olarak kurulmalı ve işletilmelidir” (DTP, 1963: 458).

Öğretmen yetiştirme konusunda da “**Öğretmen yetiştiren kurumların gelişmelerine öncelik verilecek, bunların gelişmeleri plânda belirtilen sayıların gösterdiği yön ve çapta olacaktır. Bu kurumların yurdun imkân ve ihtiyaçlarına uyan bir sistem içinde kurulmasına dikkat edilmelidir** (DPT, 1963: 458).

Öğretmen başına düşen öğrenci sayısının yüksekliği, dolayısıyla eğitimin niteliğinin düştüğü, bunun için öğretmen yetiştiren kurumların revize edilmesini ve öğretmenlerin özlük haklarının iyileştirilerek cazip hale getirilmesinin gerektiği belirtilmiş, çeşitli eğitim

basamaklarda yetişenlerin yetişme amaçlarına uygunluğunun belirlenip yeni ve çağdaş anlamda öğretim programlarının ülkemizin şartlarına göre uygulamaya konulması gerektiği belirtilmiştir. ( Bkz. DPT, 1963: 458-459)

Bu sebeple “Çok yüksek olan öğretmen - öğrenci oranını düşürmek için, ilk yıllardan başlayarak geçici öğretmen vekili kullanabilme imkânları araştırılacaktır. Örneğin, ilk iki yıl lise ve lise derecesindeki okulları bitirenlerin fazlasını bu işte kullanmak mümkün olabilir” (DTP,1963: 459). gibi çözüm önerilerine yer verilmiştir. Hatta “Öğretmen açığının kapatılmasına öncelik verilecektir. Gerektiğinde alışılmış kurallar dışında öğretmen bulma yolları aranmalıdır.” Liselerin öğretmen açığını kapatmak için de “ilk beş yılda kapanabilmesi için malî, idari ve sosyal tedbirler alınacaktır. Üniversiteyi bitirenlerin bu alanda kullanılabilmesi sağlanacaktır. (DPT,1963: 459) denmiştir.

### **İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (DPT, 1968 /1972)**

II. Planda da eğitimin amacını “Eğitimin gayesi vatandaşlara çevrelerini tanımak, şuurlu davranmak, toplum yapısı değişmelerine uyabilmek, kazanılan bilgi ve maharetlerle kendisinin ve çevresinin refah ve mutluluğunu moral değerlerini artırmak kabiliyetini veren sosyal bir hizmet sağlanmasıdır. (DPT, 1968: 158) biçiminde tanımlanmıştır. İlköğretimde nitelik bakımından şehir ve köy farkının azaltılması için düzenlemelerin yapılacağı belirtilmiş,(Bkz. DPT, 1968: 158) eğitimin hedeflerinin gerçekleşmesi için “bütün eğitim kademelerinde öğretim programları, **eğitimde iş ilkesini** gerçekleştirecek yönde ve yeterli bir beden ve **sanat eğitimi** programı ile desteklenerek” (DPT, 1968: 159) düzenleneceği planlanmıştır.

I. Planda çözüm olarak verilen öğretmenin yetersizliği gerekçesiyle sözleşmeli veya öğretmen vekilliği uygulamasının “eğitimin bütün kademelerinde, gelişmeyi ve eğitimin niteliğini” düşürme sebepleri arasında (Orta okullarda öğretmen başına 45, liselerde öğretmen başına 38 öğrenci düşmektedir.) “meslekten olmayan elemanlarla kısmen giderilmeye çalışılması” ve yurt genelinde dengesiz öğretmen dağılımının rolü olduğu belirtilmektedir (Bkz. DPT, 1968: 160).

Oysa “Eğitim, geniş anlamda kişilerin fikir, karakter, beden ve ruh güçlerinin geliştirilmesidir. Fikir gücünün geliştirilmesi için gereken eğitim, dersler ve benzer faaliyetler yardımıyla sağlanmaktadır. Bu eğitimin kişilere sadece bilgi aktarmakla değil yeni bilgilerin dikkat, muhakeme, kıyaslama, soyutlama gibi kabiliyetlerini geliştirerek

verilmesi zorunlu” (DPT, 1968: 162) olduğu gerçeği, bu konuya çok ciddi olarak eğinilmesini gerekli kılmaktadır.

Eğitimin hedefinin “*öğrenenlerin gelecek hayatları ile ilgili olması, karşılaşacakları problemleri çözücü bilgi vermesi, faydalı ve ilgi çekici olması, kişilerin kendilerini yetiştirmelerine yardım etmesi, kendi hayatını kazanma gücünü geliştirmesi, kalıcı bir eğitim olması, kişilerin bağımsız düşünce kabiliyetini geliştirmesi, not almayı değil öğrenmeyi çekici kılması, hafızaya dayalı olmıyan bir eğitim olması, öğrenme alışkanlığı kazandırması, öğrenilen çeşitli bilgiler arasındaki ilişkileri ortaya çıkarıcı olması, kişilerin kendine güvenmesini öğretmesi, bağımsız araştırmaları teşvik etmesi*” (DPT, 1968: 162) gibi sorumluluğu olduğunu belirtmektedir.

Okul Programlarında “elişlerinin ağırlığı artırılacak ve kitaptan yapılan öğretim yerine gözleme ve denemeye dayanan, oyunlardan yararlanan programlar güdülecektir. Bütün ilkokullarda **derslikler yanında bir işlik**” (DPT, 1968: 164) kurulmasının gerektiği belirtilmiştir.

Ortaokul ders programlarında “**İş** ve Beden Eğitimi dersleri, bu eğitimden yukarda açıklanan anlayış içinde yararlanılacak nitelikte” (DPT, 1968:164) olması düşünölmüştür.

Yeni Meslek liselerinin açılmasını ihtiyaçların belirlenmesininden sonra yapılacağı planlanmıştır. (Bkz. DPT, 1968: 176) şüphesiz, önceki ve sonraki kalkınma planlarında da dile getirildiği gibi ihtiyaç olmayan alan veya dallarda insan gücünün artması hem ekonomiye katkı yapmamakta hem de bunların istihdamı sorunun doğurmaktadır.

Öğretmen açığı için ihtiyaç duyulan, fakat, talebin az olduğu dallarda yetiştirilmesi için özel programlar (DPT, 1968:176) uygulanacağı ifade edilmektedir.

### **Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı: (DPT, 1973/1977)**

III. Planda ise, İkinci planda öngörölen hedeflere ulaşılamadığı belirtilmekte, bütün çalışmalara rağmen ikinci planda ihtiyaç olmayan alanlarda eğitim ve insan gücü yetirilmeyeceği belirtilmesine karşılık, yine de ihtiyaç dışı arz fazlasının olduğu bildirilmektedir. (Bkz. DPT, 1973: 85)

Bu açıdan bakıldığında, orta ve yüksek öğretimde ekonominin gerektirdiği insan gücü

olarak, istenen nitelik ve düzeye ulaşamamış, özellikle teknik okullarda istenen seviyeye gelinemediği tespiti yapılmaktadır. (Bkz. DPT, 1973: 85)

II. plan döneminde “eğitim, toplumun insangücü ihtiyaçlarına göre ağırlık verilmesi gereken alanlar yerine, sosyal talebin de baskısıyla, kapasite yaratılması kolay ve maliyeti düşük alanlarda gelişmiştir. Bunun sonucunda bazı alanlarda insangücü fazlası, ekonomik açıdan özellikle önemli bazı alanlarda ise insangücü açığı ile karşılaşmıştır” (DPT, 1973: s.110) denmektedir.

Eğitim konusunda önceki plan hedeflerinin tutmadığı program ve “metotları, öğrencilere gözlem ve deneye dayanan, araştırma ve soyutlama yeteneklerini kazandıracak nitelikte” olmadığı, “eğitim kademelerinde eğitim programları, ders araç ve gereçleri, bu yetenekleri kazandırmada yetersiz” (DPT, 1973:110) kaldığı belirtilmektedir.

“Milli Eğitim Bakanlığında başlatılan Eğitim Reformu çalışmaları, mevcut eğitim sisteminin yukarıda belirtilen sakıncalarını giderme ve yenilikler getirme yönünde çaba göstermesine rağmen, bu çalışmaların genel kalkınma planı ile ilişki kurulmadan yürütülmesi nedeniyle bütünlüğe kavuşamamıştır” (DPT, 1973: 710).

Eğitim Entitülerine 1969/70’de 2.200, İlköğretmen okullarına 17.000 öğrenci kayıt yaptırmıştır. (Bkz. DPT,1973: 712), 1971/72’de ise Eğitim Enstitülerine 6000, İlköğretmen okullarına 17.400 öğrenci kayıt yaptırmıştır.(Bkz. DPT, 1973: 713) Bu çabayla öğretmen açığının giderilmesi, yine öğretmen yetiştiren kurumlardan sağlanması öngörülmüştür.

Yüksek Öğretimde insan gücü gerekleri dışındaki dallarda kapasite yaratılmış, uygulayıcı eleman yerine teorik bilgisi ağır basan elemanlar yetiştirilmiştir”(Bkz. DPT, 1973: 714). Bu durum 2000’li yıllarda da devam etmiş, atanamayan öğretmenler sorunu olarak karşımıza çıkmıştır. Gerekmeyen ve çok çeşitli alanlarda ihtiyaç fazlası olarak öğretmen yetiştirilmiş ve bunların istihdamı sorunu olarak bu günün olumsuz durumu tablosunu doğurmuş, MEB bu öğretmenleri alan bilgi ve deneyimi olmadıkları öğretim kurumlarının derslerine öğretmen atama yoluna gitmiş, fakat bu durum, hem eğitim açısından hem de istihdam açısından çözüm olamamıştır.

#### **Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (DPT, 1979/83 )**

Bu planda, önceki plan hedeflerine ulaşamadığı, nüfus artışına paralel öğrenci sayının

artması, buna karşılık okullar için fiziki ortamın sağlanamaması, kalabalık öğrenci sınıflarının ve dengesiz öğretmen dağılımının eğitimi olumsuz etkilemeye devam ettiği belirtilmektedir. (Bkz. DPT 1979: 433) Üniversitelerin öğrencilerini genel liselerden alınması sonucu yüksek bir yüzde ile öğrencilerin genel liseleri tercih etmesi sonucu 3. Beş Yıllık kalkınma Planında öngörülen mesleki okulların yaygınlaşması sağlanamamıştır.(Bkz. DPT 1979: 437-438) Buna karşılık Endüstri meslek liseleri öğrencilerinin çalışma hayatında istihdamı daha kolay olması sebebiyle meslek liselerine göre hızlı bir gelişme göstermiştir. (Bkz. DPT 1979: 442)

1976/77/78 öğretim yıllarında yüksek öğretim öğrenci sayıları artmış ve bunu önemli bir yüzde olarak (%59.9) iki ve üç yıllık eğitim enstitülerinin sağladığı belirtilmektedir.(Bkz. DPT, 1979: 451) Bu durum, öğretmenlik mesleğinin önceki planlarda belirtildiği üzere cazip hale getirilmesi ve işsizlik sonucu gençlerin kısa yoldan ve garantili meslek olarak görmeleri sebebiyle tercih etmelerinin etkili olduğu değerlendirilmektedir.

Dördüncü Plan hedeflerinde özellikle mesleki ve teknik eğitime ağırlık verileceği vurgulanmıştır. (Bkz. DPT, 1979: 457) Bunun gelişmekte olan ülkenin kalifiye ara eleman ihtiyacından kaynaklandığı anlaşılmamaktadır.

Planda, öğretmenlik mesleği ve öğretmen yetiştirme konusunda daha özenle üzerinde durulduğu görülmektedir. “Tüm öğretmenlerin yükseköğrenim kurumlarında yetiştirilmesi esastır. (Burada 1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununu 43.Maddesinin hükümlerini tekrar edildiğini görmekteyiz.) Ancak, öğretmen yetiştiren yüksekokulların asıl öğrenci kaynağı öğretmen liseleri olacaktır. Öğretmen liselerini bitirenler doğrudan iki yıl daha öğrenim görerek ilkokul öğretmeni” (DPT, 1979:458) olacakları gibi başka yüksek öğretim kurumlarına da girebileceği belirtilmiştir.

Yine IV. planda, “Eğitim Enstitülerinde oluşturulan kapasite dikkate alınarak, farklı eğitim kademelerinin öğretmen gereksinmesini karşılayabilecek esnek bir öğretmen yetiştirme sistemi geliştirilecek ve fazla kapasitenin diğer eğitim amaçlarına uygun olarak kullanımı (DPT, 1979: 458) sağlanacağı planlanmıştır. Bunun sonucu olarak bu enstitülerin öğrenim süreleri 4 yıla çıkarılmış, 16 bölüm olarak yapılandırılmıştır.

Bu çerçevede teknik eğitimde bir dizi düzenleme yapılacağı belirtilmektedir. Bunu “Mesleki-teknik öğretimdeki öğretmen darboğazını gidermek için bu alana öğretmen yetiştiren kaynaklar çoğaltılacak ve güçlendirilecektir. Bu amaçla teknik öğretim yapan

yükseköğretim kurumlarından ve endüstride çalışan çeşitli düzeylerdeki teknik elemanlardan yararlanılması için gerekli düzenlemelerin” (DPT, 1979: 458) yapılacağı açıklanmıştır.

#### **Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (DPT, 1985/89)**

Bu planda, “Eğitim ve öğretimin hayata dönük olması, kalkınmanın gerektirdiği insan gücünün yetiştirilmesi ve eğitim sisteminin her kademesinde niteliğin yükseltilmesi esastır. **Kültür ve sanat**, millî değerlerin korunmasında ve geliştirilmesinde ve dolayısıyla millî bütünlük ve dayanışmanın pekiştirilmesinde temel unsurdur” (DPT, 1985: 2).

Bu Beş Yıllık Kalkınma Planında bu plana kadar kullanılmamış olan **kültür ve sanat** kavramları birlikte kullanılmıştır.

#### **Beşinci Beş yıllık planda sosyal hedef ve politikalarda eğitim hedefleri olarak:**

“Eğitimin temel taşı olan **öğretmenlerin işbaşında yetiştirilmesine** dönük programlara ağırlık verileceği ve eğitim programları günün şartlarına uygun hale getirileceği, öğretmenlerin eğitimi için TV’den (DPT, 1985: 141) yararlanılacağı,

“Ortaokullarda mesleğe yöneltme ve çevre şartlarına göre geçerli beceriler kazandırma uygulamasına (DPT, 1985: 142) başlanacağı,

“Ara insan gücünün plan hedeflerine uygun yetiştirilmesi için endüstri meslek liselerinde gerekli düzenlemeler, planın ilk yılında programlanıp, ikinci yılında (DPT, 1985: 143) başlatılacağı planlanarak eğitim hedefleri belirlenmiştir.

Bu planda, **öğretmenlerin eğitimin temel taşı sıfatı** kullanılması anlamlı olmakla beraber, buna pek de riayet edilmediği daha sonraki uygulamalarda görülecektir.

#### **Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (DPT, 1990/94)**

Bu planda “Eğitimin kalitesinin her kademedede yükseltilmesi, eğitim programlarında kalkınmanın ve teknolojik ilerlemenin gerektirdiği biçimde düzenlemelerin gerçekleştirilmesi ve insangücü planlaması esas olacaktır” (DPT, 1990: 3) denilmiştir.

Eğitim ve öğretmen konusunda “Eğitim sisteminin bütününe kapsayan bir eğitim insangücü planlaması sistemi kurulacak ve öğretmenlerin eğitim ihtiyaçları standart biçimde saptanıp bunlara uygun hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitim programları (DPT, 1990: 294)



uygulanacağı **öğretmenliğin cazip hale getirilmesinde her imkanın zorlanacağı** belirtilmektedir. Bu son cümle neredeyse bu plana kadar tekrar edilmiştir. Fakat, istenilen hedefe ulaşılamamıştır.

“Genel liselerdeki öğrencileri ilgi ve yeteneklerine uygun mesleklere yönlendirebilmek amacıyla etkili bir mesleki rehberlik sistemi oluşturulacaktır” (DPT, 1990: 295).

“Ekonominin ihtiyaç olduğu nitelikli ara insangücünün yetiştirilmesinde mesleki ve teknik eğitime öncelik verilmesi temel ilkedir” (DPT, 1990: 295).

“Yükseköğretimde kapasite artırımı yapılırken insangücü ihtiyaçları yanında sosyal talep de dikkate alınacaktır” (DPT, 1990: 295). Sosyal talebin aslında bir oldu bittiye getirilmesi gibi bir sonuç doğurmuş, her hangibir yükseköğretim programını tamalayanların pedagojik formasyonlu veya formasyonsuz öğretim kurumlarına öğretmen ataması yapılmış olması da, eğitime olumsuz etki yapacağı açıktır. Oysa, 1982 XI. Milli Eğitim Şurası kararlarında öğretmenlerin alan bilgisinin %62.5, Meslek bilgisinin %25 olması öngörülmüştür.

“Bilim adamı, Öğretim üyesi ve Öğretmen yetiştirilmesine özel bir önem verilerek üstün kabiliyetli gençlerin bu alanlara yönelmeleri için gereken tedbirler” (DPT,1990: 301) alınacağı belirtilmiştir.

1989 itibari ile öğrenim alanında orta okul ve lise öğretmenliği programında 145 bin iken, 1994 yılı için bu rakam 175 bin olarak öngörülmüş, güzel sanatlar alanında öğrenim görenlerin sayısı 1989’da 9.7 bin iken, 1994’de 13.8 bin olarak gerçekleşeceği tahmin edilmiştir. (Bkz. DPT, 1990: 299)

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında olduğu gibi, Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında da spor önemli bir yer tutmakta ve öncelikler arasında yer almaktadır.

#### **Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (DTP, 1996/2000)**

Bu planda “Eğitim sisteminin yapılanmasından ve işleyişinden kaynaklanan sorunlar önemini korumaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'nın merkeziyetçi yapısı, alt birimler ve taşra teşkilatlarının hareket imkanlarının sınırlı olmasına ve karar alma sürecinin yavaş işlemesine yol açmaktadır” (DPT, 1996: 12) denilmektedir. Bürokrasideki bu ağır akışın da eğitim olgusuna zarar verdiği zımnen kabul edilmektedir.

“Yazılım teknolojilerine sahip olmadan bilgi toplumunu yakalamak ve diğer sanayilerde rekabet gücüne ulaşmak mümkün değildir” (DPT, 1996:15) ifadesiyle de artık eğitimin teknolojiden ayrı düşünülmemeyeceği vurgulanmıştır.

“Öğretim programlarının bilimsel esaslara göre geliştirilmesinde yeterli gelişme sağlanamamıştır. Öğretmen ve öğretim üyesi sayısındaki yetersizlikler ve dağılımdaki dengesizlikler, imkan ve fırsat eşitliği yanında eğitimin kalitesini de olumsuz şekilde” (DPT, 1996: 25) etkilediğinin belirtilmesi, önceki planların mevcut durum mütalalarında da ifade edildiği üzere hala (nicelik olarak) öğretmen yetersizliği güncelliğini korumaktadır.

Planda “Eğitim, geciktirilmeden verilmesi gereken ve faydaları uzun dönemde görülebilen bir hizmettir. Kişilerin ilgi, yetenek ve özelliklerine uygun alanlarda eğitim ve istihdamlarının sağlanması esastır” (DPT, 1996: 27) denilmektedir.

Yine önceki planlarda olduğu gibi **Öğretmenlik mesleği cazip bir meslek haline getirilmeye çalışılacak**, öğretmen yetiştirme düzeni lisans sonrası eğitim akademileriyle mesleki eğitimleri verilmek üzere yeniden. (DPT, 1996 s.29) yapılandırılacağı belirtilmektedir. Bu tespitlerin ilk plandan 30 yıl sonra da, hala gündemde olması ayrıca düşünülmesi gereken bir durumdur.

Aşağıdaki Tablo: 3’de 1995 ve 2000 yılları arasında tahmini öğretmen arzını göstermektedir. (DPT, 1996: 31

	1995	2000
Öğrenim dalı	Arz	Arz
İlköğretim Öğretmenliği	318.8 bin	357.8 bin
Ortaöğretim Öğretmenliği	135.8 bin	159.8 bin
Güzel Sanatlar	14.7 bin	19.5 bin

Tablo: 3 1995-2000 Öğretmen Arz Tablosu

	1995		2000	
	Arz	İhtiyaç	Arz	İhtiyaç
İlkokul Öğretmeni	318 bin	372.8 bin	357.8 bin	417.8 bin
Ortaöğretim Öğretmeni	135 bin	111.1 bin	159.8 bin	156.6 bin

Tablo: 4 1995-2000 Öğretmen Arz-Talep Tablosu

Tablo: 4 de,1995 ve 2000 yıllarında tahmini durum verilmektedir. Bu tabloya göre bazı alanlarda arz fazlalığı, bazı alanlarda da arz yetersizliği dikkati çekmektedir. (Bkz. DPT, 1996 :32) Buna göre öğretmen eğitimi konusunda nicelik sorunu açısından, plan hedeflerinin saptığı görünmektedir. Bu sapmaların, 1997'deki Eğitim Fakültelerinin yeniden yapılandırılmasında önemli rolü olduğu düşünülmektedir.

#### **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (DPT, 2001/2005)**

Öğretmen sayısındaki yetersizlikler ve dağılımındaki dengesizliklerin giderilmesi için çıkarılan norm kadro yönetmeliği uygulamaya konulmuştur. Bu düzenleme ile atıl kadroların verimli kullanılması sağlanmıştır.

Önceki planlarda belirtilen gereksiz alanlarda insan gücünün artmasının sebepleri arasında “Ortaöğretimde etkili bir yönlendirme sisteminin bulunmaması ve özellikle mesleki- teknik eğitim ve sanayi arasındaki işbirliğinin yeterince geliştirilememesi sebebiyle yüksek öğretim kurumları önündeki yığılmalar” ( DPT, 2001:81) olmuştur.

Eğitimin temel amaçlarından biri olarak, “düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, demokratik, özgürlükçü ve manevi değerlere bağlı, yeni fikirlere açık, kişisel sorumluluk duygusuna sahip, **milli kültürü özümsemiş, farklı kültürleri yorumlayabilen ve çağdaş uygarlığa katkıda bulunabilen, bilim ve teknoloji üretimine yatkın ve beceri düzeyi yüksek, üretken ve yaratıcı bilgi çağı insanını yetiştirmektir**” (DPT, 2001: 82) şeklinde tanımlanmaktadır. Dolayısıyla, eğitim sisteminin de, bu amaca hizmet edecek biçimde yapılanılmasının gereği ortaya çıkmaktadır.

“Eğitim kurumlarının **ihtiyacı olan öğretmen ve öğretim üyeliği cazip hale getirilerek nitelikli öğretmen ve öğretim üyesi yetiştirilecektir**” (DPT, 2001: 83) denilerek yeni öğretmen yetiştiren kurumların niteliğinin arttırılması hedeflenmiştir. Ancak sonraki

uygulamalara bakıldığında başarılı olunduğu söylenememektedir. Herşeyden önce 2000 yılı itibari ile 34 olan eğitim fakülte sayısı 2014 itibari ile 97 olmuştur. Nitelikli öğretim elemanı yetiştirilmeden, sosyal çevre ve alt yapı eksikliğine rağmen, yeni fakülte açma uygulaması İhtiyaç olmayan alanlarda insan gücü yetiştirilmesi gibi sorunların da sebebi olmuştur.

“Ortaöğretim, okul türü yerine program türünü esas alan bir yapıya kavuşturulacak, meslek eğitimine geniş tabanlı bir temel eğitim programı ile başlanacaktır.” (DPT, 2001: 84) Bu hedef köklü bir değişikliği gerektirmektedir. Fakat yapılan her yeni uygulama kalıcı olmak yerine eğitimin sürekli ilkesine aykırı olarak sık sık değişmektedir.

8. Plana göre, 2000/2005 döneminde Yüksek Öğretim öğretmen bazında insan gücü tahmini arz sayısı aşağıdaki tabloda verilmiştir. (Tablo:5) (Bkz. DPT, 2001:90)

Öğrenim Dalı	2000		2005	
	Arz	İhtiyaç	Arz	İhtiyaç
İlköğretim Öğretmeni	334.2 bin	376 bin	394.8	413 bin
Orta öğretim Öğretmeni	155.7 bin	133 bin	210.1 bin	180 bin
Güzel Sanatlar	18.8 bin		24.0 bin	

Tablo: 5 2000-2005 Öğretmen Arz-Talep Tablosu

Bu tabloda yer alan güzel sanatlar alanı için öğretmen ihtiyacı, genel ortaöğretim öğretmenleri içinde verilmiş olup, alan bazındaki ihtiyaç verilmemiştir. Ayrıca bu alan derslerinin seçmeli olması, ders saatinin azaltılmasına bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Burada sadece tahmini arz verilmiştir.

“Gençlik kesimine sunulacak hizmetlerin kalitesinin artırılması çalışmalarında fırsat eşitliği ilkesi gözetilecek, kişilik, düşünce ve beden yönünden gelişmelerini sağlayacak okul içi ve dışı düşünce, kültür, sanat ve spor gibi faaliyetler teşvik edilecektir” (DPT, 2001: 91).

“Eğitimin tüm kademelerinde müfredat programları, Türkçe'nin daha doğru ve güzel kullanımını özendirecek şekilde düzenlenecektir. Türk dili araştırmalarına öncelik verilecek

ve Türkçe'nin bilim dili olarak geliştirilmesine özen gösterilecektir” (DPT, 2001: 224) ifadesiyle Türkçeye olan vurgu anlamlıdır.

“Geleneksel Türk sanatlarının ve folklorunun korunması, geliştirilmesi ve tanıtılması sağlanacak, **tüm sanat faaliyetleri desteklenecektir**” (DPT, 2001: 224) denilmiştir.

#### **Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı** ( KK (Kalkınma Bakanlığı), 2007/ 2013)

9. Plan döneminde “eğitim sistemi, işgücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığı” belirtilmektedir. “Genç ve eğitilmiş kişilerin işsizlik oranlarında da kayda değer bir düşüş sağlanamamıştır. Ekonominin ve işgücü piyasasının taleplerine cevap verecek ve özellikle gençlerin istihdam edilebilirliğini artıracak yeni mekanizmalara ihtiyaç” (KB, 2007: 39) duyulduğu bunun için “Yükseköğretimde Bologna süreci kapsamında öğrenci ve öğretim üyesi değişimi, Avrupa kredi transfer sistemi ve diploma eki” gibi çalışmaların yapıldığı **“Ancak, yükseköğretim sisteminin merkeziyetçi yapısı ve kalitesine ilişkin sorunlar yükseköğretimin rekabet edebilirliğini ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilme kapasitesini olumsuz yönde etkilemeye devam** (KB, 2007: 40) ettiği belirtilmektedir. 7. Planda olduğu gibi, Yükseköğretim sisteminin merkeziyetçi yapısı, eleştirilmektedir.

Eğitimdeki hedefin “Toplumsal gelişmenin sağlanması amacıyla; düşünme, algılama ve sorun çözme yeteneği gelişmiş, Atatürk ilkelerine bağlı, demokratik, özgürlükçü, milli ve manevi değerleri özümsemiş, yeni fikirlere açık, kişisel sorumluluk duygusuna sahip, çağdaş uygarlığa katkıda bulunabilen, bilim ve teknoloji kullanımına ve üretimine yatkın, **sanata değer veren**, beceri düzeyi yüksek, üretken ve yaratıcı, bilgi çağı insanı yetiştirilecektir. (KB, 2007: 85) denilmektedir. Bu ancak, çağdaş ve bilimsel yaklaşımlarla mümkün olabilir. Bunu da nitelikli öğretmenin yetiştirilmesi ve istihdamıyla sağlayabiliriz. Eğitimde reformun palyatif ve günlük çözümlerle değil, köklü ve kalıcı, fakat kendi içinde yenileşmeye açık olmasıyla sağlanabileceği artık bilinmektedir.

Öğretmen açığı konusunda **“Öğretmen açığı bulunan alanlarda ihtiyacın karşılanması için üniversite kontenjanları artırılacak**, öğretmenlerin bölgelere ve yerleşim yerlerine göre dengeli dağılımı sağlanacak, özlük haklarında hizmet yaptıkları yerleşim yerleri ve hizmet şartları itibarıyla farklılaşmaya gidilebilmesine imkan sağlanacaktır.”(KB, 2007: 86) denilerek bir nevi eldeki nitelikli elemanlardan etkin ve verimli şekilde yararlanılacağı vurgulanmıştır.

Yukarıda sözünü ettiğimiz manada eğitim reformlarının çağdaş, bilimsel ve köklü fakat, kendi içinde sürekli her türlü etkinin dışında sadece eğitim bilimi olarak yapılacak değişikliğin “**Müfredat programlarındaki ve eğitim yöntemlerindeki değişiklikler dikkate alınarak öğretmen yeterlilikleri sürekli olarak geliştirilecek, gereken yeterliliklerin kazandırılabilmesi için hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimde etkin yöntemler** (KB, 2007: 86) şeklinde olacağı vurgulanmaktadır.

### **2 . 3. 2. Milli Eğitim Şura Kararları**

#### **Birinci Milli eğitim Şurası**

**1.Toplanma Tarihi:** 17-29 Temmuz 1939 Milli Eğitim Bakanı **Hasan Ali YÜCEL**

Milli Eğitim Bakanı H.A.Yücel “**Cumhuriyet Maarifine ait meseleler üstünde düşünülürken, kültür hayatındaki tecrübe ve bilgileriyle ün almış şahsiyetlerin fikirlerine başvurmak ve onları dinleme**”ye önem verildiğini ifade etmiştir.

#### **Şurada alınan kararlardan bazıları**

Şûraya getirilen konularda en önemlisi okul ders kitaplarıyla ilgili olmuş ve tek tip kitap (devlet kitabı) sistemine gidilmesi teklif ve kabul edilmiştir.

Bütün öğretim kurumlarında anadil çalışmaları veriminin artırılması hedeflenmiştir.

**Yüksekokul ve fakülteler, Millî Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır.**

**Ortaöğretim kurumlarının il ihtiyacına göre bir planı hazırlanmıştır.**

Yücel, maarif sorunlarının için uzmanlarıyla çözülebileceğini vurgulamaktadır. Bu anlayış bu gün de geçerliğini korumaktadır. Türk Milli Eğitimi'nin şekillenmesi, çağa uygun, eğitim alanındaki gelişmelere açık, kendi sosyal, kültürel ve ekonomik özelliğine göre yapılandığı, öğretmenini de bu anlayışla yapılandırılmış eğitim kurumlarında yetirtmekle, Atatürk'ün “ Öğretmenler yeni nesil sezen eseriniz olacaktır” sözündeki hedefe ulaşılabilir.

#### **İkinci Milli Eğitim Şurası**

**Toplanma Tarihi :** 15-21 Şubat 1943 Milli Eğitim bakanı **Hasan Ali YÜCEL**

#### **Şurada alınan kararlardan bazıları**

**1.Bütün eğitim kurumlarında anadili çalışmalarında verimin artırılması,**

2.İlk ve orta dereceli okullarda tarih dersleri programları ile ders kitaplarının çocuğun seviyesine uygun olmadığı tespit edilmiştir. Bunun için çalışmalar yapılması planlanmıştır. (TTK arşivi)

### **Üçüncü Milli Eğitim Şurası**

**Toplanma Tarihi : 2-10 Aralık 1946 Millî Eğitim Bakanı: Reşat Şemsettin SİRE**

#### **Şûrada Alınan Kararlarından bazıları**

Temizlik, sağlık ve devam problemleri ile fikir, duygu, ahlâk ve beden eğitimi konuları üzerinde durulması,

Okul Aile Birliklerince okul hayatına hâkim olan eğitim ve öğretim ilkelerinin ailelere tanıtılması

Erkek Sanat Ortaokulları ve Endüstri Programı ve Yönetmeliği hazırlanması kararlaştırılmıştır. ( TTK arşivi)

### **Dördüncü Milli Eğitim Şurası**

**Toplanma Tarihi: 23-31 Ağustos 1949 Millî Eğitim Bakanı: Dr. Tahsin BANGUOĞLU**

Milli Eğitim Bakanı Banguoğlu'nun Şura açış konuşmasında, "Ortaöğretimde, ortaokullarda ve liselerde bir formasyon noksanı vardır. Bu noksan birtakım metot kusurlarından ve müfredat kusurlarından ileri gelmektedir. Okuttuğumuz maddelere gelince; bunlar da ihtiyaca uygun değildir. Hayatla ilgisi olmayan birçok maddeler okutuyoruz, memleketin realitesinde bulunmayan bir şeyler öğretiyoruz. **Memleket mevzularını, çocuğun muhitindeki mevzuları ders konusu yapıp onları öğretmiyoruz. Öğrettiğimiz konular hayati değildir**" demiştir.

#### **Şûrada Alınan Kararlarından bazıları**

Lise ders konularının dört yıllık teşkilata göre tespiti,

**Ortaokullara ve liselere öğretmen yetiştiren Eğitim Enstitüleri ve Yüksek Öğretmen okulu teşkilatının ihtiyaçlara göre düzenlenmesi,**

Bu Enstitülerde, Beden Eğitimi ve **Resim-İş'in ayrı branşlar hâlinde ele alınması** kabul edilmiştir.

Bunun yanında; Eğitim ve öğretimde dayanılan demokratik esasların gözden geçirilmesi, Öğretmen yetiştiren kurumların programlarında gerekli değişikliklerin yapılması, (TTK arşivi)

Köy Enstitüleri ile Öğretmen Okulları'nın öğretmenlerinin aynı kaynaktan yetiştirilmesi, (YÖK 2007 s.18) karara bağlanmıştır.

Bu şurada, öğretmen yetiştirilmesinin önemi dile getirilmiş, bunu için yapısal değişikliklere gidilmesi kararlaştırılmıştır.

### **Beşinci Milli Eğitim Şurası**

**Toplanma Tarihi:** 04-14 Şubat 1953 Milli Eğitim Bakanı: **Tevfik İLERİ**

#### **Gündem maddelerinden biri,**

İlkokullara öğretmen yetiştirilmesi, öğretmen okulları ile Köy Enstitüleri yeni öğretim programı ve meslekte olgunlaşma konularının incelenmesi,

Milli Eğitim Bakanı şura açılış konuşmasında “ **Vekalet iyi vasıfta öğretmen yetiştirme ve yetişen öğretmenleri meslek bakımından olgunlaştırma kararındadır.** Bundan böyle Köy Enstitülerine köy ve muayyen bir nispet dâhilinde şahıs ilkokul mezunları alınarak (eski beş yıla mukabil) altı yıl; Öğretmen Okullarına, ortaokul mezunları alınarak (eskisi gibi) üç yıl öğretime tabi tutulacaktır.” demiştir.

Kararlardan bazıları:

İlkokul programının amaç ve ilkeleriyle kapsamı arasında ahenk sağlanması,

Ayrıca; İlköğretim Kanun Taslağı üzerinde görüşmeler yapılmıştır. (TTK arşivi)

### **Altıncı Milli Eğitim Şurası**

**Toplanma Tarihi :** 18-23 Mart 1957 Millî Eğitim Bakanı **Prof. Dr. Ahmet ÖZEL**

**Bu şuranın genel konusu sanat okulları olmuştur.**( Bu günün endüstri meslek liseleri ve diğer meslek liseleri) ( TTK arşivi)

Daha sonraki yıllarda, Kalkınma planları hedeflerine istinaden, bu meslek liselerine öğretmen yetiştirmek üzere, Mesleki Teknik Eğitim Yüksek Öğretmen Okulları açılacaktır.

### **Yedinci Milli Eğitim Şurası**

**Toplanma Tarihi :** 5-15 Şubat 1962 Millî Eğitim Bakanı **Hilmi İNCESULU**

Millî Eğitim Bakanı İncesulu'nun Şura açılış konuşmasında “Üstün istidatlı öğrenciler için bir İlim Lisesi ve bir de aşağıda kuruluş sebeplerini, ayrıca zikredebileceğimiz bir **Deneme**



**Sanat Enstitüsü** kurulmalı ve öğrenciler başarı gösterdikleri müddetçe bu okullarda kalmalıdır,

Bugün, çeşitli kademelerde öğretmen ihtiyacı ile karşı karşıyayız. **Yüksek nicelikte ve nitelikte öğretmen yetiştiren yeni müesseseler kurmaya ve kurulmuş olanları takviye etmeye muhtacız.** " demiştir.

#### **Alınan kararlardan bazıları**

-Güzel Sanatlar Akademisinin memleket kültür ve sanat hayatı içinde kendisine verilmiş eğitim ve öğretim görevini ve sanat faaliyetini hakkıyla yerine getirebilmesi, araştırma ve yayın yapabilmesi, tarihi ve geleneksel bünyesi zedelenmeksizin en uygun şekilde gelişmesi ve öğretim personeline daha müsait şartlar sağlanması için, Güzel Sanatlar Akademisi Kanunu'nun hazırlanması,

#### **-Öğretmen Yetiştirilmesi ve Öğretmenlik Mesleğinin Cazip Hâle Getirilmesi,**

-Koordinasyon Grubunca teklif ve Millî Eğitim Şûrasınca tespit edilen aşağıdaki ilkelerin öğretmen yetiştiren bütün kurumlar için esas olarak kabul edilmesi uygun görülmüştür.

#### **Her öğretmenin;**

-Millî eğitimin temel ilkelerinin benimsemiş ve bunların uygulama seviyesine ulaşmış olması,

- Meslek hayatına atıldığı zaman genel kültür ve bilgi yönünden en az lise seviyesinde olması,

**-Mesleki formasyon ve okutacağı derslerin bilgi ve becerileri ile donatılmış ve gerekli uygulamaları geçirmiş bulunması,**

-Türkiye Cumhuriyeti'nin, devrimlerinin ve milliyetçiliğinin ilkelerine bağlı, şahsiyet ve ahlâkî karakter sahibi, mesleğin değerine inanmış ve kendini meslekte hizmete vakfetmiş olması gereklidir.

#### **İlk Öğretmen Okulları**

Koordinasyon Grubunca teklif ve Millî Eğitim Şûrasınca kabul edildiği gibi 1. maddede tespit edilmiş bulunan ilkelerin ışığı altında;

En az lise seviyesi ile ifade olunan bir genel kültür seviyesine erişmiş,

**Sağlam bir mesleki formasyon almış ve her türlü uygulamaları geçmiş,**

**-İş Eğitimi** ilkelerine göre genişlemesine birtakım beceriler kazanmış ilkökul öğretmenleri yetiştirebilmek için ilk öğretmen okullarının, bina, ders araç ve gereçleri ile öğretmen kadrosu ve müfredat programı bakımından eksikliklerinin süratle tamamlanması kadar öğretim süresinin de uzatılması gerekli görülmektedir.

## **Eğitim Enstitüleri**

Bu maksatla yapılacak alışmalar, Talim ve Terbiye Kurulu ile iş birliği etmek suretiyle Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğüne yapılmalı ve hazırlanan program tasarıları 1962 Ağustos ayı başında Talim ve Terbiye Kurulunun incelemesine sunulmalıdır.

Bu kararın gereği ancak 1967/68 öğretim yılında gerçekleşmiştir.

## **Yüksek Öğretmen Okulları**

Koordinasyon Grubu **yüksek öğretmen okullarının üniversiteye bağlı veya müstakil bir eğitim fakültesi hâline getirilmesi, öğrencilerinin branş öğrenimlerini üniversitenin ilgili fakültelerinde, meslek formasyonlarını da eğitim fakültesinde almalarını esas olarak teklif etmiştir.** Bu konuda, Millî Eğitim Şûrasınca da kabul edildiği üzere, yüksek öğretmen okullarının geliştirilmesi için gerekli tedbirlerin alınması ve bu okulların branş öğretimi bakımından **üniversiteye bağlı** kalması uygun görülmüştür.

**-Erkek Teknik Öğretmen Okullarının amacı, orta dereceli teknik öğretim kurumlarına, özellikle çeşitli erkek Sanat Enstitülerine öğretmen yetiştirmek olduğuna göre,** Erkek Teknik Öğretmen Okulları'nın müfredat programlarının gözden geçirilmesi veya yeniden hazırlanması için, yeni üç yıllık sanat enstitülerinin programlarının hiç olmazsa ana hatlarıyla ortaya çıkması gerekir. Bu itibarla, Erkek Teknik Öğretmen okulları müfredat programlarının da 1962-1963 döneminde hazırlanacak olan Erkek Sanat Enstitüleri programlarına muhteva bakımından paralel olarak ele alınması uygun görülmüştür.

-Öğretmenlik mesleğini cazip kılabilecek tedbirler acilen alınmadığı takdirde öğretmen yetiştirmek için yapılan büyük yatırımlar ve sarf edilen büyük gayretler arzu edilen neticeye bizi ulaştıramayacaktır.

-Bu itibarla her derecedeki öğretim kurumlarımızın öğretmenleri için bahis konusu tek kanun tasarısının, mesleki ve teknik öğretim daireleri ve diğer ilgili bütün daire ve teşekküllerle iş birliği suretiyle hazırlanması için gerekli tedbirler, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğüne öncelikle ve aciliyetle ele alınacak ve meydana getirilecek tasarı en kısa zamanda Talim ve Terbiye Kurulunun incelemesine sunulacaktır. ( TTK arşivi) denmiştir.

## **Sekizinci Milli Eğitim Şurası**

**Toplanma Tarihi:** 28 Eylül-3 Ekim 1970 Millî Eğitim Bakanı **Prof. Dr. Orhan OğUZ**

Milli Eğitim Bakanı Öğuz, Şura açış konuşmasında, "Öğrencilere bilgi yükleme, bir nevi ansiklopedimiz ile onları **ezbere** sevk etme yerine; onlara öğrenme, inceleme yollarını

gösteren, bilimsel düşünme ve araştırma yeteneğini kazandıran bir esası getirmek istiyoruz. Bu suretle herkes, kabiliyetine göre yükseköğretim dalına, iş hayatına veya hem yükseköğretime hem de hayata hazırlanma durumunda olacaktır. Her öğrenci için dikey ve yatay geçiş imkânları tahsis edilmiştir. Ortaöğretimin ikinci kademesinin ilk yılı yöneltme işlemine tahsis edilmiştir. Bu yöneltme zorlayıcı ve gücendirici değil, yol gösterici ve özendirici esaslara bağlanmaktadır

Bütün ders programlarının ve kitapların yeniden hazırlanması, öğretim metotlarının ve kitapların yeniden hazırlanması, öğretim metotlarının ve araçlarının modernleşmesi, okul yapıları ve tesislerinin eğitsel esaslara göre geliştirilmesi, **öğretmen yetiştirme, geliştirme istihdam esaslarının gözden geçirilmesi zorunludur.** " demiştir.

Bu konuşma, 1949'daki 4. Şuranın açış konuşmasını yapan MEB bakanı Tahsin Banguoğlu'nun konuşmasındaki konulara dikkat çekmektedir. Bu durum geçen 21 sene de sorunların hala giderilemediğini göstermektedir.

#### **Şurada alınan kararlardan bazıları**

-Çevrenin ekonomik özellikleri de göz önünde bulundurularak öğrencilerin ilgi, istidat ve kabiliyetlerini ortaya çıkarıp geliştirmek,

-Derslerle ilgili olarak; Mecburi dersler Seçmeli dersler olmak üzere iki grupta toplanır ve mecburi dersler her öğrencinin istisnasız olarak alacağı genel derslerdir.

**-Seçmeli dersler ise çevrenin özelliklerine ve şartlarına göre tespit edilen ve seçimi her öğrencinin isteğine bırakılan derslerdir.**

#### **Az Masraflı Tesis, Araç ve Gereç İsteyen Programlar**

Bu yaklaşımın belirtiler öğrenme alanlarına nasıl bakıldığının göstergesidir.

Bu gruba giren programlar: Büro eğitimi ve sekreterlik, muhasebe, turizm (tercüman, rehberlik), kooperatifçilik, teknik ressamlık, ev ekonomisi, sağlık eğitimi, tarım (tavukçuluk, arıcılık, meyvecilik, tarım endüstrisi gibi) kütüphanecilik, **güzel sanatlar (resim, müzik, sahne sanatları gibi)** bu çerçevede değerlendirilmiştir.

#### **Yüksek Öğretime Geçiş**

Hangi fakülte, akademi ve yüksekokullara hangi programları bitirenlerin nasıl girecekleri, ilgili kurumlarca kararlaştırılır. **Giriş şartlarının tespitinde ve uygulamasında Millî Eğitim Bakanlığı ile ilgili kurumlar arasında sıkı iş birliği yapılır.** (TTK arşivi)

## **Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası**

**Toplanma Tarihi:** 24 Haziran-4 Temmuz 1974 Millî Eğitim Bakanı **Mustafa ÜSTÜNDAĞ**

**Şurada Alınan Kararlar :** Bu şurada 14.06.1973 tarih ve 1739 sayılı temel eğitim kanununa dayanan kararlar alınmış, prensipler tespit edilmiştir. Kanunda belirtilen Milli Eğitim Temel Amaçlarına yer verilmiştir.

### **-Türk Eğitimin Amaçları**

**Genel Amaçlar:**Türk millî eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini,

1. Atatürk inkılaplarına ve Anayasa'nın başlangıcında ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan millî, demokratik, lâik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek. Bu ifadeler 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda yer almıştır.

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak, olarak karara bağlanmıştır.

Şurada, ilköğretim kurumlarına seçmeli dersler konması da karara bağlanmıştır.

Öğrenciler her yıl haftada 4–8 saati doldurmak üzere aşağıdaki listeden isteklerine, kabiliyetlerine ve okulun olanaklarına göre öğretmenler kurulunca saptanacak derslerden bir veya birkaçını seçerler. Seçmeli dersler her öğretim yılının ilk iki haftası içinde değerlendirilebilir. Tablo :6 (Karar -16)

<b>Belirlenen seçmeli dersler:</b>	<b>Yıl Olarak Süresi</b>	<b>Haftalık Saati</b>
İş-Tek.	1	4
Ev.Eko.	1	4
<b>Uygulamalı tarım:</b>	1-3	2-4
Pratik balıkçılık- Pratik arıcılık -Pratik tavukçuluk (*) İşletmecilik	1-2	2
Fotoğrafçılık Kampçılık ve Yavrukurt Trafik Kütüphane Bilgisi Yabancı Dil	1-3	1-2

Tablo: 6 9. MEB Şurası Karar 16'ya göre Seçmeli Dersler

**İş ve teknik eğitimi bütünü ile alamayanlar için aşağıdaki konu veya alandan birini seçmeleri uygun görülmüştür.** Bu dersler, Tablo 7'de görüldüğü gibi düzenlenmiştir.

Ağaç işleri- Metal işleri - Modelaj işleri - Elektrik işleri - Mukavva işleri - Teknoloji Motor bilgisi ve uygulaması (\*) Mahalli el sanatları (Nakış, yün işleri, dokuma, halıcılık, hasır işleri, bakır işleri, gümüş işleri, toprak işler, taşçılık v b. )

**Ev ekonomisini bütünü ile almayanlar için:** Giyim El sanatları

Ev yönetimi - Çocuk gelişimi ve eğitimi - Besinler ve beslenme - Toplum ve Aile ilişkileri - Pratik sağlık bilgisi (\*)**Uygulama Tarımı dersini bütünü ile alamayanlar için :** Pratik hayvancılık-pratik ormancılık, resim çalışmaları, spor faaliyetleri ve millî oyunlar, dramatisasyon, güzel konuşma ve yazma gibi derslerin olması kararlaştırılmıştır.

**Ortaokul Haftalık Ders Dağıtım Çizelgesi Taslağı**

**Şura karar 21 'e göre çizelgede Sanat ve İş Eğitimi 6. 7. ve 8. Sınıflar için birer saat olması öngörülmüştür.**

Aynı şura karar 49'a göre, bütün liselerde Seçmeli Resim, Müzik ve Yabancı Dil 9. 10. Sınıflarda 2, 11. Sınıfta 1 saat olması kararlaştırılmıştır.

**Yeni programlar denendikten sonra genelleştirilecek, öğretmen kitapları hazırlanacak ve yeni programlar öğretmen yetiştiren öğretim kurumlarında öğretmen adaylarına tanıtılacağı kararlaştırılmıştır.**

Öğretmeni işbaşında yetiştirme faaliyetleri arasında yeni programlarla ilgili seminerlere öncelik verilecektir. (Karar-100)

**Öğretmen yetiştiren kurumlar yeniden düzenlenecektir.**

**Öğretmen yetiştiren kurumlar Millî Eğitim Temel Kanununda yer alan esaslar ve önümüzdeki yıl çıkacak olan Yüksekokullar Kanununun hükümlerine uygun olarak yeniden düzenlenecektir. (Karar -116)**

Bazı branşlar için ek formasyon kazandırılması, bazıları için ise yeniden öğretmen yetiştirilmesi gerekmektedir. (karar-120) (TTK arşivi)

### **Onuncu Milli Eğitim Şurası**

**Toplantı Tarihi: 23-26 Haziran 1981 Millî Eğitim Bakanı Hasan SAĞLAM**

#### **Alınan bazı kararlar**

- Temel eğitime giriş yaşının 7'den 6'ya indirilmesi ve zorunlu eğitimin 5 yıldan temel eğitimin tümünü kapsayacak biçimde 8 yıla çıkarılması,
- Hâlen görev yapmakta olan temel eğitim kurumları öğretmenlerinden yüksek öğrenim görmemiş olanların imkânlar ölçüsünde bu eğitimden geçmeleri sağlanmalı. **Ayrıca sınıf öğretmenlerinin alan öğretmenliğine geçişlerinin açık tutulması konusunda sürekli önlemlerin alınması,**
- Mevcut öğretmenlerin hizmet içi eğitimden geçirilmesi,
- Okul öncesi ve temel eğitimin 1. kademe kurumlarına öğretmen yetiştirilmesi,
- Temel eğitim ikinci kademe ve ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştirilmesi,
- Öğretmen yetiştiren kurumlara öğretmen ve üst düzey diğer eğitim personelinin yetiştirilmesidir. (TTK Arşivi)

### **Onbirinci Milli Eğitim Şurası**

**Toplanma Tarihi : 8-11 Haziran 1982 Millî Eğitim Bakanı Hasan SAĞLAM**

#### **Bazı sorunlar tespit edilmiştir. Bunlardan bazıları**

- Millî Eğitim Bakanlığına bağlı öğretmen okulları da dâhil olmak üzere eğitim kurumları arasında meslek derslerinin sayısı, sıralanışı ve içeriği bakımından tam bir uyum ve koordinasyon sağlanamamış, öğretmenlik ehliyeti (sertifikası) kazanmaya temel olacak ölçütlerin tespiti uzun süre ihmal edilmiştir.
- Öğretmen yetiştiren kurumlara nitelikli öğretim personeli yetiştirilmesi konusunda sistemli bir politika izlenmemiş; planlı dönemlerde de bu konuda beklenen düzeyde başarı sağlanamamıştır. Özellikle, son yıllarda öğrenci sayısı bakımından büyük bir artış gösteren**

Eğitim Enstitülerine (1975'ten sonra kurulan ve ilkokullara öğretmen yetiştiren iki yıllık Eğitim Enstitüleri) nitelikli öğretim elemanı bulmak ciddi bir sorun hâline gelmiştir.

-Cumhuriyetten bu yana, öğretmen yetiştirmede nitelik konusu üzerinde de durulmuş, ancak öğretmen açığına kapama endişesi, kalite konusunda amaca ulaşılmasını engellemiştir.

### **Teklifler**

**1-Öğretmen yetiştiren fakülte, yüksekokul ve birimlerine öğrenci alımında, programların oluşturulmasında ve öğretim elemanı yetiştirilmesinde, (özellikle geçiş döneminde)**

**Üniversiteler ile Millî Eğitim Bakanlığının yakın bir iş birliğinde bulunmaları zorunlu görölmektedir.**

**2-Öğretmen yetiştiren fakülte ve yüksekokullara öğrenci alımında, öğretmen liseleri ve bazı mesleki ve teknik okullarına belirli oranda kontenjan tanınmalıdır. Özellikle öğretmen liselerinin lise standardı korunarak, öğrencinin yetenekli olduğu alanlarda öğretmenliğe özendirici ve hazırlayıcı seçmeli dersler yönetimini içeren programlar geliştirilmelidir.**

**3-Liseleri birinci, ikinci ve üçüncülikle bitirenlerin, kendi yetişme alanlarına uygun olan, öğretmen yetiştiren kurumlara sınavsız olarak girebilmeleri sağlanmalıdır.**

**4-Öğretmen yetiştiren fakültelerde öğrencilerin bir bütünlük içinde eğitilmesi amacıyla özel alan, meslek bilgileri, genel kültür derslerine, bölümlerin özelliklerine göre ağırlık verilmesi gerekmektedir.**

**5-Öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere gerekli görölen alanlarda lisans öğrenimini tamamlayanlar, **eğitim fakültelerinde pedagojik formasyon görmek suretiyle öğretmen olarak** atanabilmelidirler.**

(Böylece, öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumu dışından öğretmen atamanın bu eğitim olgusuna öğretmen olmak için okuyanlar açısından ve eğitim açısından sorunlara yol açmıştır.

Öğretmen eğitiminin hizmet öncesi sorunlar başlığında öğretmenin nitelikleri belirlenmiştir.

### **Öğretmenlik Mesleğinin Genel Standartları**

**1-Öğretmenlik bir meslektir.**

**2-Öğretmenlik mesleği, özel bir mesleki yeterliği gerektirir.**

**3-Öğretmenlik mesleğinde yetişenler, eğitim öğretim ve verildiğinde yönetim görevlerinden sorumludurlar. (Bu madde 13 Mart 1924 tarih ve 439 sayılı Orta Tedrisat Muallimleri kanununda tanımlanan öğretmenin görevlerine ilişkin hükme uygunluk görölmektedir.)**

**4- Öğretmenler, Türk Millî Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak görevlerini yerine getirmek zorundadırlar.**

Öğretmen yetiştiren kurumlarda 14.06 1973 tarih ve 1739 sayılı Yasa'nın 43. maddesinde belirtilen genel kültür, alan bilgisi, öğretmen meslek bilgisi programları belli standartlara bağlanmamıştır. Öğretmen yetiştiren kurumlarda bu programlarla yetişen öğretmenlerin görev alacakları eğitim kurumlarının programları arasında gerekli ilişki kurulmamıştır. **5-Eğitim sistemimizin her kademesinde yetersiz öğretmenlik belgesine sahip veya hiçbir belgesi olmayan kişiler öğretmen olarak çalıştırılmaktadır. Özellikle öğretmen yetiştiren kurumlarda butür kişilerin öğretmen olarak istihdam edilmesi, yetişecek öğretmenlerin niteliğini önemli bir biçimde etkilemektedir”** denmiştir.

Öğretmen yetiştirme programlarına ilişkin olarak, Tablo 7'deki yüzdeler belirlenmiştir.

Ders çeşidi	Kredi-	saat	Ağırlık %
Öğretmenlik Bilgisi (Uygulama Dâhil):	12	36	25.0
Alan Bilgisi :	30	90	62.5
Genel Kültür:	6	18	12.5
TOPLAM	48	144	100.0

Tablo :7 Dört yıllık lisans programı içerik tablosu

Bu kararlar ve öğretmenliğin özel bir meslek olduğu yönündeki tespitlere rağmen, sonraki yıllarda ve günümüzde öğretmen atamalarında bu ilkeye uyulmadığı görülmektedir.

**Şuranın önemli bir tarafı da, Milli Eğitimin amaç ve ilkeliri üzerinde durması olup, okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim kademeleri için ayrı ayrı ilke ve amaç belirlemiş olmasıdır.**

Bilindiği gibi, bir ülkede yeni nesillerin yetiştirilmesinden o ülkenin eğitim sistemi sorumludur. Eğitim sisteminin en önemli ögesi de öğretmendir. Bunun içindir ki, çeşitli eğitim tip ve kademelerine öğretmen yetiştirme son derece önemlidir. Ancak, öğretmen yetiştiren kurumlarda çalışacak öğretim elemanlarının yetiştirilmesinin farklı bir önemi vardır.

Bu şurada öğretmenin özellikleri ve niteliği üzerinde durulmuş bu durumun mutlaka dikkate alınması istenmiştir. Fakat, ne yazık ki, bu durumun sonraki yıllarda pek de dikkate alınmadığı görülmektedir. Bunu, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının Öğretmen atamaya esas kararlarda görmekteyiz. (TTK arşivi)



## **Onikinci Milli Eğitim Şurası**

**Toplanma Tarihi:** 18-22 Haziran 1988 Millî Eğitim Bakanı **Hasan Celal GÜZEL**

Milli Eğitim BakanıGüzel, şura açış konuşmasında; “1933 yılında, 2287 sayılı Maarif Teşkilatı Hakkında Kanun çıkarıldı. Talim ve Terbiye Kurulu teşkil edildi ve bu kanunla 3 yılda bir Maarif Şûralarının toplanması öngörüldü.” demiş ve buna uyulmadığını vurgulamıştır.

1982’de toplanan XI. şuradan 6 yıl sonra toplanan bu şurada alınan kararlardan bazıları:

-Sekiz yıllık mecburi öğretime geçişin, bir program ve sistem bütünlüğü içinde uygulanması; VI. plan dönemi sonuna kadar tedricen yaygınlaştırılması,

-Fen-Edebiyat Fakültelerinin "**Fen Fakültesi**"ve "**Edebiyat Fakültesi**" şeklinde iki ayrı müstakil fakülte hâline getirilmesi,

-Öğretmen yetiştirme ve hizmet içi eğitimde öğretmenlere uygulanan"genel kültür" programının, 21. yüzyıl nesillerinin üstün vasıflı yetiştirilmesi hedefine uygun olarak yeni bir yaklaşımla ele alınması,

**-Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesine alınması.**

-Eğitim yüksekokullarında sınıf öğretmenliği yanında temel eğitimin ikinci devresine veya ortaokullara Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Türkçe, Matematik gibi branş öğretmeni yetiştiren bölümlerin açılması ve bu bölümlere öğretmen lisesi mezunlarının belli kontenjan ve puan avantajı sağlanmış ÖYS puanı ile alınmaları,

**-Eğitim Fakültelerinin Beden Eğitimi, Resim, Müzik Eğitimi bölümlerine öğretmen lisesinden mezun öğrencilerin OSS yetenek sınavı ile alınmaları,**

-İlköğretim okullarında mecburi, ortaöğretim kurumlarında seçmeli olarak verilen İş ve Teknik, Ticaret, Tarım ve Ev Ekonomisi dersleri için öğretmen yetiştiren Yükseköğretim Programlarına meslek lisesi mezunlarının, belli kontenjan ve puan avantajı sağlanmış ÖSS puanı ile alınmaları,

**-Öğretmen yetiştiren bütün yükseköğretim kurumlarına bedeni ve zihni özürlülerin alınmaması,**

-Öğretmen Personel Kanunu'nun çıkartılması karar bağlanmıştır.

Öğretim programları ile ilgili bazı kararlarda;

**-Sanat Tarihi, Resim ve Müzik dersleri programlarının;** Türk ve İslâm Sanatları Bilgisini de içine alacak ve sanat kültürü kazandıracak şekilde yeniden geliştirilmesi.

**-Nitelikli öğretmen yetiştirilmesi temel amacına ulaşmak için Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulunun iş birliği içinde olmalarının yararlı ve gerekli görüldüğü belirtilmektedir. ((TTK arşivi)**

#### **Onüçüncü Milli Eğitim Şurası:**

**Toplanma Tarihi:** 15-19 Ocak 1990 **Millî Eğitim Bakanı** Avni AKYOL

Bu şuranın gündemi daha çok yaygın eğitim olmuştur.

#### **Ondördüncü Milli Eğitim Şurası**

**Toplanma Tarihi:** 27-29 Eylül 1993 Millî Eğitim Bakanı **Nahit MENTEŞE**

#### **Alınan bazı kararlar**

**1-**Talim ve Terbiye Kurulu Bakanlığı'nın Teşkilat ve görevleri ile çalışma esasları özel bir kanunla düzenlenecektir.

**2-**Millî Eğitim Akademisi'ne işlerlik kazandırılacaktır.

(Yatırım, Eğitim, Öğretim Programları ve İşletme bakımlarından)

Öğretmen yetiştirmede, Millî Eğitim Bakanlığı ile YÖK arasında sürekli bir iş birliği sağlamak amacıyla "**Öğretmen Yetiştirme Koordinasyon Kurulu**" oluşturulması için gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır." denmiş ve bu kurum 1997'de "**Öğretmen Yetiştirme Milli Komitesi**" adıyla kurulmuştur. (TTK arşivi)

#### **Onbeşinci Milli Eğitim Şurası**

**Toplanma Tarihi :** 13-17 Mayıs 1996 Millî Eğitim Bakanı **Turhan TAYAN**

#### **Alınan kararlardan bazıları**

**-Her öğretmenin aynı zamanda bir Türkçe öğretmeni olduğu da dikkate alınarak, eğitimin her alanında ve her düzeyinde Türkçe'nin, doğru ve eksiksiz olarak öğretilmesi ve kullanılması sağlanmalıdır" tavsiyesi yapılmıştır.**

**-Müzik, Resim, Beden Eğitimi ve Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin notla değerlendirilmesine devam edilmelidir. (Genel Kurul'da bu yönde karar alınmıştır.)**

**-İlköğretim okullarının programlarında, meslekleri tanıtıcı bilgilere yer verilmelidir. - Teknoloji ve tasarım konuları da bunların arasında yer almalıdır.**

**Bu şurada ilk defa "Teknoloji ve Tasarım" kavramı gündeme gelmiştir.**

Eğitim-öğretim, öğretmen merkezli olmaktan çıkartılıp, öğrenci merkezli duruma

dönüştürülmelidir. Daha önce belirtildiği gibi, eğitim sistemimiz ve uygulamalarda meşrutiyet döneminden bu tarihe kadar sık sık öğrenci merkezli-öğretmen merkezli eğitim yöntemleri arasında git-geller olmuştur.

**Öğretmenler, öğretmen üniversitelerinde yetiştirilmelidir.**

**Öğretmen yetiştiren fakülteler, gelişmiş çevrelerde açılmalıdır.**

İlköğretim öğretmenleri (sınıf ve dal öğretmenleri) aynı tip kurumlarda bir arada yetiştirilmelidir.

Öğretmen yetiştirmede ihtiyaçlar dikkate alınarak, **ilgili yükseköğretim kurumları ile Milli Eğitim Bakanlığı arasındaki koordinasyon geliştirilmeli**; bu çerçevede bilgi akışı yoğunlaştırılmalıdır.

Öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinin, eğitim programlarında birlik sağlanmalıdır. Programlar, **ilköğretim programları göz önüne alınarak yeniden düzenlenmelidir.**

Üniversitelerde farklı branşlardaki yükseköğretim mezunları için düzenlenen pedagojik **formasyon kurslarına mutlaka son verilmelidir.**

Bu gün de tartışılan bir çok konuya değinilmiş olup, özellikle öğretmen yetiştirmenin ve öğretmen yetiştiren Yüksek Öğretim kurumlarının yapılanması, dolayısıyla de İlk ve Orta Öğretim kurumları dersleri için öğretmen kaynağı üzerinde durulmuştur. (TTK arşivi)

Bu Şuradan önce YÖK, Güzel Sanatlar Fak. Mezunlarının formasyon alarak, ilk ve orta öğretim kurumlarına öğretmen olarak atananların “ Bu fakültelerin kuruluş amacı öğretmen yetiştirme değil, sanatçı yetiştirmek olduğu gerekçesiyle formasyon derslerini 1993 yılında kaldırmıştır. (Deliduman,1999)

### **Onaltıncı Milli Eğitim Şurası**

**Toplanma Tarihi : 13-17 Kasım 1999 Millî Eğitim Bakanı Metin BOSTANCIOĞLU**

#### **Alınan kararlardan bazıları**

-Önerilen sistem, kavramsal düzeyde, yakın bir gelecekte gerçekleştirilmesi düşünülen 11-12 yıllık zorunlu eğitim uygulaması dikkate alınarak planlanmalıdır.

-Genel eğitimi, teknolojik çevreden soyutlayan program anlayışı terk edilmelidir. ilköğretimden yükseköğretime kadar eğitim sürecinin bütününde **teknoloji eğitimine** yer verilmelidir.

-Teknoloji eğitimi programlarının kapsamı; **endüstri, tarım, işletme, inşaat** gibi insanlığın kullandığı tüm alanlardaki teknolojiler dikkate alınarak belirlenmeli

**-Öğretmenlik mesleğini seçeceklerin, mesleğin gereklerini yerine getirmelerine engel bir özürleri bulunmamalıdır.**

Yükseköğretim kurumlarında öğretmen adayı olarak yetiştirilecek gençlerimizin 14.06.1973 tarih ve 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda belirtildiği üzere; **genel kültür, özel alan bilgisi ve pedagojik formasyon eğitimi almaları esastır.**

**Arz fazlası mesleki ve teknik öğretmenler, gerekli tamamlama eğitiminden geçirildikten sonra ilköğretime iş eğitimi/ teknoloji öğretmeni olarak atanmalıdır.**  
(TTK arşivi)

### **Onyedinci Milli Eğitim Şurası**

**Toplanma Tarihi:** 13-17 kasım 2006 Millî Eğitim Bakanı **Hüseyin ÇELİK**

#### **Alınan kararlardan bazıları**

-Sınıf öğretmenliği 1, 2 ve 3. sınıflara kadar olmalı, 4 ve 5. sınıflarda dersler branş öğretmenleri tarafından verilmelidir.

-Öğretmen niteliğinin artırılması için, **eğitim fakültelerinin sayıları ülkenin ihtiyaçlarına göre sınırlandırılmalı;** istihdam politikası doğrultusunda yeni eğitim fakülteleri açılmalıdır.

-Eğitim fakültelerinin öğrenci kontenjanlarının belirlenmesinde de ülkenin kısa ve uzun vadeli gereksinimleri ve eğitimin niteliğinin artırılması hedefleri göz önüne alınmalıdır.

**-Öğretmen adaylarının seçiminde akademik başarının yanı sıra öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği kişisel niteliklerin ölçülmesine ve değerlendirmesine yönelik mekanizmalar oluşturulmalı; bu kapsamda, öğretmenlik programlarına girişteki seçme süreci yeniden gözden geçirilmelidir.**

-Özel yeteneğe sahip engelli öğrencilerin üst öğrenim kurumlarına girişleri ile ilgili engelleyici hükümler kaldırılmalıdır.

Şura kararlarından önemli biri olarak,

**23.madde: “Özel yeteneğe sahip engelli öğrencilerin üst öğrenim kurumlarına girişleri ile ilgili engelleyici hükümler kaldırılmalıdır.”** denilmiştir. (TTK arşivi) Fakat bu onların öğretmen olacağı anlamına gelmemektedir. Çünkü, öğretmenlik için öteden beri, zihinsel ve bedensel engelinin olmaması gerektiği belirtilmektedir.

## Onsekizinci Milli Eğitim Şurası

**Toplanma Tarihi:** 1-5 kasım 2010 Millî Eğitim Bakanı **Nimet ÇUBUKÇU**

### **Alınan kararlardan bazıları**

-**Mesleki ve teknik ortaöğretim** kurumlarının öğretmen ihtiyacının karşılanabilmesi için, yeni kurulan **Turizm Fakültesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi ile Teknoloji Fakültesi** öğrencileri ve Çocuk Gelişimi ve Eğitimi bölümü öğrencilerinin YÖK'ün belirlediği kriterler çerçevesinde pedagojik formasyon eğitimi almaları sağlanmalı, çocuk gelişimi ve eğitimi öğretmen ihtiyacı için sağlık bilimleri fakülteleri bünyesinde bir bölüm açılmalı, bu fakülteler **dışında kalan alanlarda, öğretmen ihtiyacı eğitim fakülteleri tarafından karşılanmalıdır.**

-Öğretmen niteliğinin artırılması amacıyla, **öğretim üyesi ve altyapısı yeterli olmayan üniversitelerde öğretmen yetiştiren kurumlar açılmamalı**, üniversitelerde öğretmenlik meslek bilgisi öğretim elemanı yetiştirilmesine ağırlık verilmeli, mevcut kurumlar öğretmenlik meslek bilgisi ile alan öğretim üyesi ve altyapı olanakları açısından desteklenmelidir.

-**Ortaöğretim alan öğretmeni ihtiyacı, öncelikle eğitim fakültesi ortaöğretim alan öğretmenliği programları mezunlarından karşılanmalı** ve bu programların 5 yıllık öğretim süresi 4 yıla indirilmelidir.

-Beden eğitimi, müzik ve **görsel sanatlar derslerine**, okul öncesi eğitimden itibaren branş öğretmenleri gerekir şekilde düzenlemeler yapılmalı, öğretmen istihdamına yönelik tedbirler alınmalıdır

-Millî Eğitim Bakanlığı **Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ile öğretim dairelerinde sanat alanı uzmanlarının görev yapacağı birimler kurulmalıdır.**

-İlköğretim düzeyinde görsel sanatlar ve müzik ders saatleri yeni öğretim yöntem ve teknikleri de dikkate alınarak artırılmalı ve bu dersler ortaöğretimde **zorunlu ders** hâline getirilmelidir.

-Genel sanat eğitimi alanına öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinin programları, öğretmenin görev yapacağı **ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarının amaçları** göz önünde bulundurularak, alan dersleri artırılacak şekilde yeniden yapılandırılmalıdır". denmiştir.

-2023 Vizyonu esas alınarak Millî Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Kurulu arasındaki koordinasyon geliştirilmeli, orta ve uzun vadede öğretmen ihtiyacı planlanmalı ve ihtiyaç doğrultusunda öğretmen yetiştirilmelidir.

Eğitim fakóltesi dışında formasyon eğitimi veren fakólterde, oğretmenlik meslek bilgisi derslerinin yanında, genel kólter ve alan dersleri de amaca uygun olarak geliştirilmelidir.

**- Oğretmen yetiştirilmesi üniversite bazında ele alınmalı, oğretmenlik veya eğitim üniversitesi kurulmalıdır.**

-Oğretmen Yetiştirme Türk Millî Komitesi; yeniden yapılandırılmalı, güçlendirilmeli, kimlerden oluşacağı, yetki ve sorumlulukları ile ilgili yeni bir düzenleme yapılmalı ve YÖK ile MEB'den bağımsız karar alabilen bir kurul haline getirilmelidir.

8- Ođretmen alımında uygulanan sınavlarda, adaylara oğretmenlik meslek bilgisi ve genel kólter alanları yanında mezun oldukları özel alanlara ilişkin sorular da sorulmalıdır.

**Spor, Sanat, Beceri ve Değerler Eğitimi:**

- Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ile oğretim dairelerinde sanat alanı uzmanlarının görev yapacağı birimler kurulmalıdır.

-Güzel sanatlar eğitiminde üniversiteler düzeyinde gözlenen ve farklı yapılanmalardan kaynaklanan dağımlıklık YÖK aracılığıyla giderilmelidir.

- Genel sanat eğitimi alanına oğretmen yetiştiren eğitim fakólterinin programları, oğretmenin görev yapacağı ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarının amaçları göz önünde bulundurularak, alan dersleri artırılacak şekilde yeniden yapılandırılmalıdır. gibi kararların alındığı görölmektedir.

### **2.3.3. Talim ve Terbiye Kurulu Oğretmen Atamaya Esas Kararları**

**21.6.1996 tarih ve 218 sayalı karar** ekinde İş ve Teknik eğitimi derslerine oğretmen kaynağı olarak, Fakólterin,

1- İş ve Teknik Eğitimi Oğretmenliği,

2- Endüstriyel Teknoloji Oğretmenliği,

3- Resim-İş Oğretmenliği (İş Eğitimi Anasanat Dalı) mezunları gösterilmiştir.

Resim-İş/ Resim alanına da,

1- Resim-İş Oğretmenliği, (Adlandırma, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı olmalıdır.)

2- Resim Oğretmenliği (Uygulamalı Resim Eğitimi Anasanat Dalı),

3- Resim Bölümü gösterilmiş olup Resim-İş oğretmenini gireceği dersler arasında İş ve Teknik Eğitimi, Sanat Tarihi, Mahalli El Sanatları (Bakır, Halıcılık, Dokuma, Yün, Estetik, Kumaş Boyama ve Sanat Etkinlikleri gibi ) dersler vardır.

1.6.2000 tarih ve 340 sayılı karar eki çizelgede,

- 1- İş ve Teknik Eğitimi Öğretmenliği,
- 2- Endüstriyel Teknoloji Öğretmenliği,
- 3- Resim-İş Öğretmenliği (İş Eğitimi Anasanat Dalı) mezunları gösterilmiştir.

Resim-İş/ Resim alanına da,

- 1- Resim Öğretmenliği (Uygulamalı Resim Eğitimi Anasanat Dalı),
- 2- Resim-İş Öğretmenliği,
- 3- Resim Bölümü

**12.7.2004 tarih ve 119 sayılı karar eki çizelgede,**

İş ve Teknik Eğitimi dersine öğretmen kaynağı gösterilen yükseköğretim programları:

- 1- Endüstriyel Teknoloji Öğretmenliği,
- 2- İş ve Teknik Eğitimi Öğretmenliği,
- 3- Resim-İş Eğitimi Öğretmenliği (İş Eğitimi Anasanat Dalı) olarak belirtilmiştir.

Bu program mezunları ile ihtiyacın karşılanamaması halinde:

- 1- Seramik Öğretmenliği,
- 2- Nakış öğretmenliği,
- 3- Geleneksel El Sanatları Öğretmenliği,
- 4- Çiçek Örgü Dokuma Öğretmenliği,
- 5-Dekoratif Ürünler Öğretmenliği program mezunları, İş ve Teknik Eğitimi Öğretmenliğine kaynak gösterilmiştir.

Resim-İş/Resim alanına öğretmen kaynağı olarak,

- 1- Resim Öğretmenliği,
- 2- Resim-İş Öğretmenliği,
- 3- Resim Bölümü (\*) gösterilmiştir.

Bu kararlar, daha önceki öğretmen atamaya esas kararların yürürlükten kaldırıldığı belirtilmiştir.

**14.7.2005 tarih ve 192 sayılı karar**la ilköğretim kurumları müfredatında olan **İş Eğitimi (İş ve Teknik Eğitimi, Ev Ekonomisi, Tarım, Ticaret )** dersleri kaldırılmış ve bu kurumlara yeni ders olarak **“Teknoloji ve Tasarım”** dersi koştur. Aynı kararda 2005/2006 öğretim

yılına mahsus olmak üzere 4 ve 5. sınıflarda haftada üçer saat olarak uygulanmasına devam edilmesi, 2006–2007 Öğretim Yılından itibaren 6, 7 ve 8. sınıflarda Teknoloji ve Tasarım Dersinin, İş Eğitimi Dersine karşılık olarak bu dersin öğretmenleri tarafından okutulması kararlaştırılmıştır.

**12.5.2006 Tarih ve 133** sayılı karar eki çizelgede **Teknoloji ve Tasarım** dersi öğretmenliğine kaynak olarak gösterilen yükseköğretim programları şöyledir:

- 1- Endüstriyel Teknoloji Öğretmenliği,
- 2- İş ve Teknik Eğitimi Öğretmenliği,
- 3- Endüstriyel Ürünler Bölümü, (\*)
- 4- Endüstri Tasarımı Bölümü (\*)

Son iki program mezunları, ilk iki yükseköğretim program mezunları ile ihtiyacın giderilememesi durumunda öğretmen atanabileceği belirtilmiştir.

**Resim-İş / Resim/ Görsel Sanatlar alanına ise:**

- 1-Resim öğretmenliği
- 2-Resim–İş Öğretmenliği,
- 3-Resim Bölümü (\*) Yıldız işareti ile ilk iki yükseköğretim program mezunlarıyla ihtiyacın giderilememesi durumunda olarak açıklanmıştır.

**14.7.2005 Tarih ve 192** sayılı kararla kaldırılan, **İş ve Teknik Eğitimi, Ev Ekonomisi, Tarım ve Ticaret** derslerine daha önce atanmış olanların, **Teknoloji ve Tasarım** dersi alanına hizmet içi kurstan geçirilerek öğretmen olarak atanacaklarını ve bu karardan önce anılan derler için öğretmen kaynağı gösterilen yükseköğretim programlarına devam edenlerin, bir öncelik tanınmadan, **Teknoloji ve Tasarım** ders öğretmenliğine atamalarına devam edileceği kararlaştırılmıştır.

**6.7.2006 Tarih ve 306** sayılı kararla, **12.5.2006 tarih ve 133** sayılı kararda olduğu gibi **14.7.2005 tarih ve 192** sayılı kararla uygulamadan kaldırılan **İş Eğitimi** (İş ve Teknik Eğitimi, Ev Ekonomisi, Tarım ve Ticaret) derslerini yürütmek üzere önceki kararlarla atanmış olan öğretmenlerin bir hizmetiçi eğitimden geçirilerek **Teknoloji ve Tasarım** dersi öğretmenliğine atanacakları kararlaştırılmıştır.



**30.11.2006 tarih ve 387** sayılı kararla, **12.7.2004 tarih ve 119** sayılı karara geçici 13. madde eklenmiş ve bu maddede çok farklı program mezunları ve ilköğretim ve ortaöğretimin farklı alan derslerini, kadrolu veya görevlendirme şeklinde yürüten öğretmenlerin ile bu alanlardan mezun olup norm fazlası olan öğretmenlerin istekleri halinde bir defaya mahsus olmak üzere alan değişikliği yapılarak **Teknoloji ve Tasarım** dersi öğretmenliğine atanırlar denmiştir. Bu durumda olan öğretmenlerin **12.5.2006 tarih ve 133** sayılı kararda olduğu gibi hizmetiçi eğitimden geçirilirler denmiştir. Bu öğretmenlerin, **30.3.2007**'ye kadar alan değişikliği yapabileceği belirtilmiştir.

Söz konusu yükseköğretim programları ise şunlardır.

1. Besin Teknolojisi Öğretmenliği
2. Beslenme ve Diyetetik (\*)
3. Aile Ekonomisi ve Beslenme Öğretmenliği
4. Ev Yönetimi Öğretmenliği
5. Aile Bilimleri ve Tüketici Öğretmenliği
6. Ev-İş ve Ev Ekonomisi Öğretmenliği
7. Ev Ekonomisi Bölümü (\*\*)
8. Ev Ekonomisi Yüksekokulu (\*\*)

(\*\*) 3, 4, 5. ve 6 ncı sıradaki bölüm mezunlarınca ihtiyacın karşılanamaması durumunda atanırlar.

**Girecekleri dersler:**• Besin/Gıda Teknolojisi • Gıda Analizi • Besin Kontrol ve Analizleri • Zeytin Teknolojisi Alan ve dallarının ortak alan teorik ve uygulamalı meslek dersleri • Diğer alanların beslenme alanına ait teorik ve uygulamalı meslek dersleri • Alanın/dalın teorik ve uygulamalı diğer meslek dersleri • Yiyecek Üretimi Teknolojisi,

#### **Kurum Beslenmesi**

• Mutfak Hizmetleri • Kat Hizmetleri • Servis Hizmetleri • Pastacılık bölüm alan ve dallarının ortak alan, teorik ve uygulamalı meslek dersleri • Kafeterya İşletmeciliği, Turizm ve Otelcilik, Yat Kaptanlığı, Mutfak, Yaşlı Hizmetleri ile diğer alanların beslenme alanına ait teorik ve uygulamalı meslek dersleri • Ev Yönetimi Beslenme • Alanın/dalın teorik ve uygulamalı diğer meslek dersleri,

## **Büro Yönetimi Öğretmenliği**

**Girecekleri dersler:** Ticaret meslek liseleri ve Anadolu ticaret meslek liselerinin; -Büro Yönetimi Sekreterlik - Pazarlama-Sigortacılık alanı/dalının teorik ve uygulamalı meslek dersleri,**Adalet meslek lisesinin;** -Bilgi ve İletişim Teknolojisi -İş Psikolojisi-Bilgisayarda Yazı Sağlık meslek lisesi tıbbî sekreterlik alanının; -Kütüphaneciliğe Giriş - Daktilografi-Yazıma Teknikleri -Tıbbî Sekreterlik Teknikleri - Bilgisayar-Sağlık Hizmetlerinde Yönetim -Sağlık Hizmetlerinde İletişim -Araştırma Yöntem ve Teknikleri-İşletme Bilgisi ve Toplam Kalite Yönetimi Girişimcilik dersleri olarak belirtilmiştir. Bu karardan önce atanmış ve bu dersleri yürütmekte olan öğretmenler hizmetiçi eğitimden geçirilerek Teknoloji ve Tasarım dersi öğretmenliğine atanacakları belirtilmiştir.

Aynı karar eki çizelgede bu yükseköğretim program mezunları, Teknoloji ve Tasarım dersine öğretmen kaynağı olmaktan çıkarılmıştır.

## **06/07/2006 Tarihi : Karar Sayısı 306**

Ağustos 2004 tarihli ve 2563 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanan 119 sayılı kararın **Geçici 10** uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

**“Geçici Madde 10-** 14/07/2005 tarihli ve 192 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı ile 2006- 2007 Öğretim Yılından itibaren uygulamadan kaldırılan “İş Eğitimi” dersinde alan öğretmeni olarak hâlen görev yapmakta olanlar, aynı Kararla kabul edilen **“Teknoloji ve Tasarım”** dersi öğretmenliğinde istihdam edilirler.

**“İş Eğitimi”** alan öğretmenliğine, karar eki çizelgede kaynak gösterilen yükseköğretim programlarından mezun olanlar ile bu esasların yürürlüğe girdiği tarihte ilgili fakültelerde bu dersin öğretmenliği için öğrenim görmekte olanların **“Teknoloji ve Tasarım”** dersi öğretmenliği alanına atanmalarına devam edilir.

**13.11.2006 tarih ve 16 sayılı kararla,** 12.7.2004 tarih ve 119 sayılı kararın geçici 13. Maddesi tekrar değiştirilmiştir. Geçici madde kapsamında,

- Besin/Gıda Teknolojisi
- Ev Yönetimi ve Beslenme,
- Tekstil, Trikotaj,
- El Sanatları/Dekoratif Sanatlar,
- Nakış,

- Seramik,
  - Giyim/Hazır Giyim/Moda Tasarımı,
  - Büro Yönetimi ve Sekreterlik Grubu,
  - Muhasebe Grubu, Turizm ve Otelcilik Grubu,
  - Mahallî İdareler Grubu,
  - Resim/Grafik,
  - Resim-İş/Resim/Görsel Sanatlar,
  - Elektrik, Elektronik/Telekomünikasyon,
  - Makine Ressamlığı,
  - Matbaa,-Mobilya ve Dekorasyon,-Motor,
  - Döküm/Endüstriyel/Döküm, Makine/ /Tesviye/Kalıp,
  - Metal İşleri,
  - Model,
  - Yapı/Yapı Ressamlığı/Harita Kadastro ve
  - Tesisat Teknolojisi alan öğretmenlerinden kadrolu veya görevlendirme şeklinde **İş Eğitim Öğretmenliği** yapanlar ile bu alanlardan mezun olup norm fazlası durumunda olan öğretmenler, **istekleri hâlinde bir defaya mahsus olmak üzere 30/09/2007 tarihine kadar**, alan değişikliği yapılarak **Teknoloji ve Tasarım** alanına atanırlar.
- Bu şekilde Teknoloji ve Tasarım alanında istihdam edilenler hizmet içi eğitim kursundan geçirilirler.”** denmektedir.

**7.7.2009 tarih ve 80 sayılı**, Talim ve Terbiye Kurulu'nun Öğretmen atamaya esas karar, 2004 tarih ve 119 sayılı karardan sonra etraflıca hazırlanmış bir karar olma özelliği taşımaktadır.

Bu karar, eki çizelgede: Teknoloji ve Tasarım dersi öğretmenliğine öğretmen kaynağı gösterilen yükseköğretim programlarınının12.5.2006 tarih ve 133 sayılı karar eki çizelgede olduğu gibi yer aldığı görülmektedir.

Bu karar eki çizelgede Teknoloji ve Tasarım dersi için,

- 1- Endüstriyel Teknoloji Öğretmenliği,
- 2- İş ve Teknik Eğitimi Öğretmenliği,
- 3- Endüstriyel Ürünler Bölümü, (\*)
- 4- Endüstri Tasarımı Bölümü (\*)

Yıldız işaretli program mezunlarının, ilk iki yükseköğretim program mezunları ile ihtiyacın giderilememesi durumunda öğretmen atanabileceği belirtilmiştir.

**5.7.2012 tarih ve 97 sayılı** karara geçici 4. Madde eklenmiş ve 12.7.2004 tarih ve 119 sayılı karar eki çizelgede belirtilen ve 14.7.2005 tarih ve 192 sayılı kararla kaldırılan İş Eğitimi (İşve Teknik Eğitimi, Ev Ekonomisi, tarım ve Ticaret) dersine öğretmen kaynağı gösterilen yükseköğretim programlarından 2009-2010 yılı ve öncesi mezun olanların herhangi bir öncelik tanınmadan Teknoloji ve Tasarım dersi öğretmenliğine atanabileceği belirtilmiştir. Karar eki çizelgede Teknoloji ve Tasarım dersi için bir açıklama olmayıp görsel sanatlar dersi için ise öğretmen kaynağı olarak,

1-Resim Öğretmenliği,

2-Resim-İş Öğretmenliği, (Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı olmalıydı)

3-Resim Bölümü (\*) (İhtiyaç olması halinde) gibi yükseköğretim program mezunları gösterilmiştir.

**14.8.2013 tarih ve 113 sayılı karar** eki çizelgede ise,

Görsel Sanatlar Resim alanına öğretmen kaynağı gösterilen yükseköğretim prgramları,

1-Resim Öğretmenliği,

2-Resim-İş Öğretmenliği, (Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı)

3- Resim Bölümü (\*) İhtiyaç olması halinde)

Teknoloji ve Tasarım alanı öğretmenliğine ise,

1- Endüstriyel Teknoloji Öğretmenliği,

2- İş ve Teknik Eğitimi Öğretmenliği,

3- Endüstriyel Ürünler Bölümü, (\*)

4- Endüstri Tasarımı Bölümü (\*)

5- Çiçek Örgü Dokuma Öğretmenliği programı mezunları gösterilmiştir.

**20.02 2014 tarih ve 9 sayılı** Talim ve Terbiye Kurulu'nun öğretmen atamaya esas karar ekinde Görsel Sanatlar alanına öğretmen kaynağı gösterilen yüksek öğretim kurumları da aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

1-Resim Öğretmenliği ( Bu program için daha önce belirtildiği üzere özel yetenek sınavı ile öğrenci alan bir yükseköğretim kurumu mevcut değilken hala bu kuruma yer verilmesi anlaşılammaktadır.

2-Resim - İş Öğretmenliği

3-Resim (\*)

4-Geleneksel Türk Sanatları(\*)

Girecekleri dersler:

a) Görsel Sanatlar

b) Resim

c) Sanat Etkinlikleri

d) Sanat Tarihi

e) Görme Engelliler Okulları Modelaj-İş

f) Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin Görsel Sanatlar alanı ile ilgili dersleri

g) Diğer alanların Resim ile ilgili dersleri

h) Görsel Sanatlar (Resim, Geleneksel Sanatlar, Plastik Sanatlar v.b) (Ortaokul)

ı) Ebru

Teknoloji ve Tasarım alanı için öğretmen kaynağı olan yükseköğretim kurumları ise,

1-Endüstriyel Teknoloji Öğretmenliği

2-İş ve Teknik Eğitimi Öğretmenliği

3-Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü (\*)

4-Endüstriyel Tasarım Bölümü (\*)

5-Çiçek-Örgü-Dokuma Öğretmenliği (\*\*)

(\*) 1. ve 2. Sıradakilerle ihtiyacın karşılanamaması durumunda atanırlar.

(\*\*) 1,2,3, 4'üncü sıradaki bölüm mezunları ile Esasların Geçici 4'üncü maddesinde belirtilen yükseköğretim programları mezunlarıncı ihtiyacın karşılanamaması durumunda atanırlar

Giricikleri dersler ise, Teknoloji ve Tasarım olarak belirlenmiştir.

Fakat, Ankara 7. İdare Mahkemesinin 16 Ocak 2014 tarih ve Esas No: 2013/1512 sayılı kararı doğrultusunda 2009-2010 öğretim yılından önce Resim-İş Öğretmenliği bölümünden mezun olanlar ile, bu öğretim yılında adı geçen bölüme kayıtlı olup mezun olanlara

Teknoloji ve Tasarım alanı öğretmenliğine atanma hakkı tanınmıştır. Söz konusu 9 sayılı TTK öğretmen atamaya esas karında güncellemeler yapılarak 12.03.2014 tarihinde TTK web sayfasında yayınlandığına ilişkin Bakanlık Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği duyurusu bulunmaktadır. (EK: 1)

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### 3. CUMHURİYET DÖNEMİ ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLAR

(Mesleki Eğitim Kurumları Dışında)

Ülkemizde öğretmen yetirme işlemi olarak “ilk öğretmen yetiştiren kurum 1848 yılında kurulmuştur. Bu, öğretmenliğin bir meslek olarak kabulünün tarihidir (Küçükahmet 2007 s.203).

#### 3.1. Köy Enstitüleri

Köy ilkokullarının ihtiyacını karşılamak amacı ile 17.04.1940 tarih ve 3803 sayılı “Köy Enstitüsü ve Sanat Erbabı Yetiştirme Kanunu” çıkarılarak ,öğretim süresi ilkokul üzerine 5 yıl olan “Köy Enstitüleri” kurulmuştur (Sönmez, 2004). Bu amaç, kanunun 1. Maddesinde zikredilmiştir. 3. Maddesinde öğrenci kaynağı ve alınacak öğrencilerin nitelikleri, öğrenim süresi ve öğretmen olamayacağına kanaat getirilen öğrencilerin ne olacağını düzenlemektedir. 5. Maddesi ise bu okullardan mezun olanların Maarifin göstereceği yerde 20 yıl mecburi hizmet yapmasını hüküm altına almaktadır.

Bu okulların öğretmen kaynağı, ilgili kanunun 17. Maddesinde sayılmıştır.

Bunlar:

1-Yüksek okullar ve üniversite fakülteleri mezunları,

2- Gazi Terbiye Enstitüsü mezunları,

3- Öğretmen okulları mezunları,

4- Ticaret liseleri ve Orta ziraat okulları mezunları,

5- Erkek sanat okulları ve Kız enstitüleri mezunları,

6- Köy enstitüleri mezunları,

7- İnşaat usta okulları mezunları,

8- Bunlardan başka her türlü teknik ve meslekî okullar mezunları.

Usta öğreticilerin de buralarda görevlendirilebileceği: Bu enstitülerde mütahassıs işçiler, yevmiye veya aylık ücretle usta öğretici olarak çalıştırılabilir. Köy enstitülerinde çalıştırılacakların ne suretle tayin edilecekleri, terfi şekilleri ve bu enstitülerin idarî işlerinin nasıl yürütüleceği bir nizamname ile tesbit olunur. şeklinde düzenlemiştir

Yök Raporuna göre, “Köy Enstitüleri, Türkiye’nin 1930’lu yıllardaki kültürel ve sosyo-ekonomik gerçeğinden doğan eğitim kursları ve Köy Öğretmen Okulları geleneğinin bir devamı ve onların yüklenmiş olduğu misyonu”(YÖK 2007ss.31-32).üstlendiği görülmektedir.

Koçer, bu enstitüleri, “özellikle atelye iş gibi derslere çok fazla yer verilmesi, diğer çevrelere uyum sağlayacak disiplinlerin yeter derecede görülmemesine sebep olmuştur (Koçer, 1973 s.17). diye eleştirmektedir. “İş Eğitimi Meşrutiyetteki öğretmen okulu reformlarından beri yerleşmişti. Ama, bu bilek çalışmalarına birinci planda yer vermeyecek veya insanı bilek çalışması yönünden yetiştirecek yönde olmamalı, iş terbiyesi, zihni çalışmanın bir tamamlayıcısı olarak verilmelidir (Koçer,1973 s.17). diyen Koçer, bunun gerekçesini de ilk yıllarda devlete yük olmayan öğretmen yetirmenin bir maazeret olabileceğini ama, artık bu devreyi atlattığımız için bu uygulamanın yersiz olduğunu belirtmektedir (Koçer, 1973 s.18).

Akyüz’e göre, Köy Enstitülerinin kuruluş felsefesi “Mevcut eski düzeni nazari eğitim yapan, ellerinde kalem kitap yalnızca okuma yazma ve “kitabî” bilgiler öğretimi ile yetinen, köye gitmek, orada kalmak istemeyen, köylüye pek yararlı olamayan öğretmenler yetiştirmekle suçlanıyordu (Akyüz,2008 s.393). (Bu durum Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinde de tartışılıyordu) Oysa, artık köy kökenli, yalnızca köye yararlı olabilecek, nasırlı ellerinde **kalem ve kitaptan** çok kazma kürek, çapa, bağ makası, keser.. bulunan öğretmenler yetiştirilmeliydi. Köy Enstitülerinin kuruluş felsefesi buydu” (Akyüz,2008 s.393). Bu yaklaşım fazla romantik bir yaklaşımdır. Ancak bu tutum öğretmenler aleyhine sonuç doğuracaktır. Yine Akyüz’ün tanımladığı öğretmen tiplerinden gerçek öğretmen tipi denilen eleştirici, haklarını bilen, kendini geliştiren öğretmen tipi olmadan eğitimde başarı sağlanamaz.

5 Mayıs 1947 tarihli tebliğler dergisinde yayınlanan 2 Nisan 1947 tarih ve 74 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararıyla 1945 tarih ve 228 sayılı kararla kabul edilen yüksek Köy Enstisü yönetmeliği değiştirilmiş, öğrenim süresi üç yıla çıkarılmıştır. Bu yönetmeliğin 4. Maddesinde öğrencilere aşağıdaki bilgi ve yenekler kazandırılacağı belirtilmiştir.

Bunlar:

- a) genel bilgi,



- b) pedagojik kültür,
- c) Sanat kültürü,
- d) Tarım kültürü,
- e) Güzel sanatlar kültürü,
- f) İdare ve teftiş tekniği,
- g) Köy araştırmaları tekniği olarak sıralanmıştır.

Burada dikkati çeken özellik, öğrencilere hem sanat kültürü, hem de güzel sanatlar kültürü kazandırma ayrı ayrı verilmesi, günümüzde dahi olmayan güzel sanatla eğitiminine gösterilen hassasiyettir.

Ülkemizde daha önce yeniden yapılandırılan ilk muallim mekteplerinin yerini 1940’da Köy Enstitüleri almış, “1953 yılında kapatılan Köy Enstitüleri, ilk okul üzerine 6, orta okul üzerine 3 olmak üzere 6 yıllık) İlköğretmen Okulu adı altında yeniden düzenlenmiştir” (Dursunoğlu, 2003). **Oysa, Köy Enstitüleri ile ilköğretmen Okullarının birleştirilmesi hakkında 17.1.1954 tarihi ve 6234 sayılı kanun ile, resmi gazete sayı 8625 yayın 4 şubat 1954’dür.** Köy Enstitülerinde olduğu gibi öğrenci kaynağı yine zeki köy çocuklarıydı. Bu yüzden “Köy çocuklarının okumasının önü kesilmiştir.” iddiası ile yapılan eleştiriler doğru değildir.

Diğer yandan, 14 yıllık geçmişi olan bu Enstitülerin kapatılıp yerine İlk okullara öğretmen yetiştiren İlköğretmen Okulları yeni yapı olarak, Enstitülerin programındaki bir çok uygulamaları da kapsayan bir özellikte yapılandırılmıştır. Bu öğretmen okulları aynı enstitülerin mekanları kullanıldığı ve dolayısıyla arazilerinde de İlköğretmen okulları döner sermaye işletmelerince üretim yapılmış, öğrencilere de bu süreçte “tarım” dersinde, Enstitülerin öğrencilere kazandırmak istediği ziraat bilgisi ve deneyimi kazandırılmıştır. Bu okulların iş atölyeleri, İlköğretmen Okulları döneminde de fonksiyonlarını sürdürmüşlerdir.

Çok eleştirilen Köy Enstitülerinin kapanması sadece 1954 yılı uygulaması olmadđı, bunu için önceden, MEB Bakanı Siner tarafından gündeme getirildiği görölmektedir. (Bkz. Şahin, 1996 :40)Yapılan işlem de, 1937’deki İlk Muallim mekteplerinin Köy Enstitüsüne dönüştürülmesi, 1954’de de tekrar ilköğretmen okulu haline getirilip, ilk öğretime daha çok önem verilmesi gerektiği düşüncesiyle, aslında programında pek fazla değişiklik olmadan yeni İlk öğretmen okuluna dönüştürülmüştür. Bu okullar, 1974’de öğretmen lisesine dönüştürülene kadar öğretmen yetiştirme görevini sürdürmüştür. Bu dönüştürme

14.6.1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda öngörülen bütün öğretmenlerin en az ön lisans ve lisans seviyesinde eğitim almasını yasal zorunluluk haline getirmesi sonucu olmuştur.

1973 öğretim yılı itibari ile öğretmen arz fazlalığı olduğunu belirten Koçer, “1972/1973 yılından itibaren ortalama 900 öğretmene ihtiyaç vardır, halbuki bu gün öğretmen okullarından yılda 17 bin öğrenci öğrenim görmekte ancak mezunlardan 900’ü istihdam edilmektedir. Böyle durumlarda bundan 30 sene önceki şartları göz önüne alarak köyde kalabilen öğretmen tedbirlerini tekrarlamak gelişmeyi görmemektir (Koçer, 1973 :18). diye eski köy enstitüleri uygulamasına yönelmenin anlamsızlığını dile getirerek eleştirmektedir.

### **3.2. Eğitim Enstitüleri**

Eğitim Enstitüleri ilk ve ortaöğretime branş öğretmeni yetiştirmek üzere 1946 yılında açılmışlar ve sayıları da artırılmıştır. Fakat, bu kurumların örneği sayılabilecek ve “ilk olarak bu kurumlar ilk önce Fransız modelli (saint-Cloud) orta muallim mektebi 01 Mart 1927’de Konya’da açıldı, 1927-28’de Ankara’ya taşındı (Bkz. Akyüz, 2008 :386). Konya’da açılıp, “Bir yıl sonra Ankara’ya nakledilen (YÖK, 2007 ss.31-32). okul, “Ankara’da bulunan Mustafa Kemal ilk Muallim mektebi ile birleşmiş,” (Akyüz, 2008 :386) adı 1929-30 öğretim yılında “Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü” olarak değiştirilmiştir. 1932-1933 Öğretim yılında İş Dersi, Resim ve Beden Terbiyesi Bölümleri, (Sönmez, 2004 :5) eklenmiş ve bu yeni bölümlerin, öğrenim süresi üç yıl (Şahin, 1996 :39) olarak belirlenmiştir. (YÖK, 2007 ss.31-32) (Sönmez, 2004 :5) (Kavcar, 2002 :3) Bu enstitü Ankara’ya taşındıktan sonra 1928’de ilk mezunlarını vermiştir (Kavcar 2002 :3).

Bu okulların ders programlarında bazı derslerin durumu şöyle olmuştur: “1931 tarihli yönetmeliğe göre bütün bölümlerde alan derslerinin ağırlığı %40-44, öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin ağırlığı %17.8-19, genel kültür derslerinin ağırlığı %37.8-40 arasındadır. 1941 tarihli programında öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin ağırlığı %3 ile %9 arasında değişirken, Türkçe bölümünde %13, Beden eğitimi Bölümünde %24 olmuş, 1944 programında da öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin ağırlığı %12 dolayına yükselmiştir (Şahin, 1996 s.38).

Şahin, “1926’da Maarif Vekaleti, Almanya Leibzig Pedagoji Enstitüsü profesörlerinden G. Stiehler’i getirdiğini, İlkokullarda Resim ve El İşleri öğretiminde kuramsal uygulamalı

esaslar üzerine bir kurs (Şahin, 1996 :94) düzenlediğini, Stiehler'in raporunda “Bugün için Resim ve İş Dersi öğretmenleri dil ve tarih öğretmenleri ile işbirliği içinde çalışmalıdır. Ortaöğretimin, Resim ve İş Eğitimi öğretmenleri özel bir öğretime ihtiyaç duyarlar (Şahin, 1996 :94-95). dendiğini belirtmektedir.

Şahini'in aktarımıyla, 1928 yılında Türkiye'ye gelen Adolphe Ferriere raporunda ise, “Bütün dünya uzmanlarının düşünce ve görüşlerine başvurarak yeni eğitim yasaları düzenlenmelidir. **Yabancı sistemler aynen kopya edilmediği ve ülkenin şartlarına uyarlandığı sürece yarar sağlar**” (Şahin, 1996: 101). Günümüzün problemini de oluşturan bu görüşü, Atatürk'ün, “Mart 1923'te Konya'da milli eğitimin ne olduğunu anlattığı gençlere yaptığı konuşmada ‘Aydınlarımız milletimizi mutlu yapalım’ der. ‘Başka milletler nasıl olmuşsa onu da aynen öyle yapalım’ der dediğini aktaran Akyüz, devamla, bunun doğru olmayacağını Atatürk'ün şu sözlerle ifade ettiğini belirtmektedir: “Lakin düşünmeliyiz ki, böyle bir nazariye hiç bir devirde başarılı olmuş değildir. Bir millet için mutluluk olan bir şey diğer millet için felaket olabilir...Onun için bu millet gideceği yolu gösterirken dünyanın her türlü ilminden, buluşlarından, ilerlemelerinden yararlanalım. Lakin unutmayalım ki, asıl temeli kendi içimizden çıkarmak zorundayız” (Akyüz, 2008: 340). Bu tespitleri sonraki Milli Eğitim bakanları , “Milli Eğitim Şura”larında da dile getirmişlerdir.

1926 yılında öğretmenlere resim derslerini yürütebilmeleri için bir resim kursu açılmıştır. “Prof. Frey, bu kurs sonunda Mektep Müzesi ve İş Okulu akımına dayalı önerilerin olduğu iki rapor sunmuştur. Nitekim bu raporlarda sunulan öneriler, **Gazi Terbiye Enstitüsü Resim-iş Bölümünün**” kuruluşunda dikkate (Aydoğan, 2010: 25) alınmasının gerektiğini söylemiştir. Buna göre kurulan Resim-İş bölümü ilk mezunlarını verdiği 1935 yılında “Gazi Eğitim Enstitüsü Resim İş Bölümü, başarılarını duyurmaya..başlayacaktır. Bu kurumdan yetişen Resim İş öğretmenleri ülke genelinde yapıcı, yaratıcı ve üretici kuşaklar yetiştirme görevinde, ayrıca ülkede sanat sevgisi, sanat kültürü ve sanat bilincinin oluşmasında etkili olmuşlardır” (Sarı, 1997 :13).

Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsünün, Gazi Eğitim Enstitüsü adını almasını, Sönmez, “Gazi Orta Muallim Mektebi, 1949-1950 Öğretim yılında “Gazi Eğitim Enstitüsü” adını almış olduğu (Sönmez, 2004: 5) bilgisin vermekle birlikte, Akyüz'ün belirttiği üzere 1946'da üç yıllık eğitim enstitülerinin açılması, (Akyüz 2008: 387) ve bu okullarda yapılan program değişikliği ile birlikte ad değişikliği olmuştur. Zira, 18.4. 1947'de Talim ve

Terbiye Kurulu'nun, Eğitim Enstitüleri yönetmeliğinin 50. Maddesinin değiştirilmesi hakkındaki kararı, bu kurumların daha önce kurulduğunu göstermektedir.

1960 yılında Eğitim Enstitülerinde “Fen, Edebiyat, Eğitim ve Yabancı Diller bölümlerinin öğretim süresi 2, diğer bölümlerin ise 3” (Küçüköğlü, 2004) yıldır. Bu düzenlemeye göre, Enstitülerin geçici yönetmeliğinde toplu dersler ve tek dersler olarak iki kısma ayrılır. Tek dersler bölümü, Müzik, Resim-İş Müzik ve Resim-İş şubelerinin öğrenim süresi de 3 yıldır (Şahin, 1996: 39).

Eğitim Enstitülerinin “1960-1961 öğretim yılında sayısı beş iken, bu sayı 1961-1962 öğretim yılında 7'ye, 1962-1963 öğretim yılında 9'a, 1963-1964 öğretim yılında 10'a yükselmiştir” (Duman, 1991 s.163). “1970'te bu sayı 12, 1973'te 16 ve 1978'de 18 olmuştur” (Küçüköğlü, 2004).

1967/ 68 öğretim yılında yeni bölümlerin eklenmesiyle yeni bir özellik kazanmıştır. Bu bölümlerin eklendiği Enstitüler, orta okullara alan öğretmeni yetiştirme misyonu üstlendiği görülmektedir.

16 Haziran 1969 tarih ve 13224 sayılı Resmi gazete s.4'de Eğitim Enstitüleri Yönetmeliği şöyle düzenlenmiştir:

#### AMAÇ VE KURULUŞ

Madde 1- Eğitim Enstitüsü, ortaokullarla muadili öğretim kurumlarına ve ilköğretmen okullarına Öğretmen, İlköğretime müfettiş ve ilköğretmen okullarına bağlı uygulama okullarına Müdür yetiştiren; ilk ve ortaokullarla ve ilköğretmen okullarıyla ilgili problemler üzerinde incelemeler yapan ve bu okullar öğretmenlerinin meslekî gelişmelerine yardım eden bir yüksek öğretim kurumudur.

Eğitim ve öğretim çalışmalarında amaçlar, öğrencilerin,

- a) Millî ahlâkın ilkelerine bağlı, millet ve insanlık ülküsünü benimsemiş;
- b) Pozitif ilim anlayışı kazanmış ve bilgilerini meslek alanında kullanma yollarını öğrenmiş;
- c) Çalışkan, mesleğine bağlı, yurdun her yerinde seve seve hizmette bulunmaya hazır;
- d) Yaşayışı ve çevresine yaptığı tesir bakımından örnek tutulmaya lâyık;
- e) Bedence ve karakterce sağlam, şahsiyet sahibi birer meslek adamı olarak yetiştirilmelerini amaç sayar.

Madde 2 -Eğitim Enstitüsü İhtiyaca göre aşağıdaki bölümlere ayrılır :

- a) Türkçe,
- b) Sosyal Bilgiler (Tarih - Coğrafya - Yurttaşlık Bilgisi) ,
- c) Matematik,
- d) Fen ve Tabiat bilgileri,
- e) Eğitim,
- f) **Resim - İş,**
- g) Beden Eğitimi,
- h) Müzik,
- i) Fransızca,
- j) İngilizce,
- k) Almanca.

Bu bölümlerin öğretim süreleri üç yıldır.

Madde 3:Ortaokul müfredat programında yer alan Ticaret ve Tarım derslerinin okutulmasına imkân sağlamak üzere Matematik Bölümü öğrencilerine orta okulların Ticaret, Fen ve Tabiat Bigisi Bölümü öğrencilerine ortaokulların Tarım Derslerini okutma ehliyeti kazandırılır.

Öğrenci Kabul şartlarından biri de,

e) **Sağlam ve sıhhatli olmak, (Kekemelik, pepelik, körlük, şaşılık, sağırlık, topallık, çolaklık, kamburluk gibi sakatlıkları olmamak; verem ve trahom gibi bulaşıcı hastalıkları ve öğretmenliğe mani olacak başka beden ve ruh arızaları bulunmamak;**

Madde 9-Mürcat şeklini düzenlemektedir..isteklilerin ortaokulda, **lisede ve meslek okulunda geçen öğrenimi sırasındaki çalışkanlığı, itidali, sabırlı ve küçüklere karşı şefkatli olup olmadığı, çevresine ve öğretmenlik mesleğine karşı ilgi derecesi, konuşma kabiliyeti, ahlâki durumu, millî duygusu, bilinen bir sakatlığı yahut bedenî ve ruhî arızası bulunup bulunmadığı,** gibi özelliklere bu yönetmelikte dikkat çekilmiştir. Günümüzde bu uygulamanın olmaması, büyük bir eksiklik olup 44 yıl önceki uygulamanın gerisinde olduğumuzu göstermektedir.

1978'de 18 üç yıllık eğitim esntitülerinden 8'i kapatılarak, 18 Ekim 1978 tarih ve 31305 sayılı Bakanlık onayı ile Dal Öğretmeni yetiştiren Eğitim Enstitülerinin 10'uda öğrenim süresi dört yıla çıkarılmıştır. (Duman, 1991 :167). 1979 öğretim yılından itibaren bunlara Yüksek Öğretmen Okulu denmiştir (Akyüz, 2008 :387). Bu 10 okul şunlardır. "**Ankara Gazi, Balıkesir Necati, Bursa, Diyarbakır, Erzurum Kazım Karabekir, İstanbul Atatürk,**

**Konya Selçuk, Samsun, Trabzon Fatih** (Akyüz 2008 :387). Yüksek Öğretmen okullarıdır. Öğrenci kaynağı ve öğrenci seçimi, “Lise ve İlköğretmen okulu mezunları yazılı, sözlü veya uygulamalı sınavdan oluşan eleme ve giriş sınavlarıyla alınmaktadır (Duman, 1991: 165). TTK kararlarında bu okullar için “4 yıllık Eğitim Enstitüsü” tabiri kullanılmış olmakla birlikte, 1980 tarihindeki TTK’nun bu kurumlarla ilgili bir kararında ve 3 aralık 1981 17533 sayılı Resmi gazetede yayınlanan yönetmelikte “Yüksek Öğretmen Okulu” adı kullanılmıştır.

Fakat, bu okullar, eski Yüksek Öğretmen okullarından farklıdır. Yüksek Öğretmen okullarının ilki 1891’de İstanbul’da, ikincisi 1959’Ankara’da üçüncüsü ise 1964 yılında İzmir’de açılmış, 1978’de de kapatılmışlardır. İstanbul’da 1891’de kurulan Darül Muallimin-i Ali’nin Cumhuriyet döneminde Yüksek Muallim Mektebi olarak yapılandırılmasının ardından 35 yıl sonra Eşme’ye göre “Talim ve Terbiye Kurulu kararı ile 1959’da Ankara’da, 1964’de de İzmir’de açılmış toplam 3 Yüksek öğretmen okulu” (Eşme, 2003). açılmıştır.

Bu yeni duruma göre Enstitüler, “Türk Dili ve Edebiyatı, Eğitim, Tarih-Coğrafya, Coğrafya-Tarih, Matematik-Fizik, Fizik-Matematik, Kimya-Biyoloji, Biyoloji-Kimya, İngilizce, Almanca, Fransızca, Müzik, Resim-İş ve Beden Eğitimi olmak üzere 16 bölüm halinde” (Duman, 1991s.167), (Dursunoğlu, 2003) yapılanmıştır. Görüldüğü üzere 1968 yapılanmasındaki “Tarım Bölümü”, 1978’deki yeni yapıda yer almamıştır.

### **3.3. Yüksek Öğretmen Okulları**

Esas "Dârümuallimin-i Aliye" ise 1891'de kuruldu. Öğretim süresi 2 yıl olan bu okulda rüşdiye üstündeki okulların öğretmenini yetiştiriyordu. (Ergün, www. eğitim. aku. edu.tr Türkiye Sanal Eğitim Bilimleri Kütüphanesi, Ziyaret 10 ocak 2013) “II. Meşrutiyetten sonra bazı derslerini üniversite ile beraber yapan bu Okul, daha sonra lağvedilerek, Sâtı Bey yönetimindeki İstanbul Dârümuallimini'ne bir kısım-ı âli eklendi ve daha sonra da "Dârümuallimin-i Aliye" adını aldı. Öğretimi kâh Üniversite ile beraber kâh ondan bağımsız olarak Cumhuriyet dönemine kadar sürdü.(Ergün, www. eğitim aku.edu.tr. Sanal Eğitim Bilimleri Kütüphanesi, Ziyaret 10 ocak 2013)

1891 yılında İstanbul’da kurulan “Darümuallimin-i Aliye” Yüksek Öğretmen Okulu’nun başlangıcı sayılır (Yök, 2007 :32).

Kavcar, bu okulların kuruluş tarihi 1890 olarak belirtilmiş olup “Cumhuriyetten sonra açılan bu tip okulların ilk örneği olduğunu belirtmektedir (Kavcar, 2002 :3). (Bu tarih, kimi kaynaklarda 1891 olarak verilmektedir.) bu okullar, Cumhuriyet’ten sonra, 1924-1925 öğretim yılı başında Yüksek Muallim Mektebi oldu (Kavcar, 1982 :198). Daha sonraları Yüksek Öğretmen Okuluna dönüştü (Kavcar, 1982 :189) “1930’lu yıllarda Yüksek Öğretmen Okulu adını alarak varlığını sürdüren bu okulun nicelik ve nitelik yönünden geliştirilmesi için, önemli adımlar atıldı (Ergün, 2006 ).

1959 da Ankara, 1964’de de İzmir’de yüksek öğretmen okulu açılmıştır. Ankara Yüksek Öğretmen Okulu “3.7.1959 tarih ve 209 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı ile açılmıştır. (Eşme, 2003 ) “Karar, 13 Temmuz 1959 tarihli Tebliğler dergisinde yayınlanmıştır. (Gelişli, 2001 )

Kuruluş karar gerekçesi “Talim ve terbiye kurulu kararıyla, ilk öğretmen okullarımızın.. ehil öğretmenlerle takviyesi suretiyle.. aşağıdaki esaslar dahilinde Yüksek Öğretmen okullarının kurulması uygun görülmesi olarak belirtilmektedir (Bkz.Şahin,1996: 42).

Belirtilen esaslarda, “öğrenciler branş derslerini üniversitelerden alacaklar, lise mezunları bu okula alınacak,ilk öğretmen okullarının 1958/59 ders yılı yaz döneminde mezunları arasından seçilecek öğrenciler devlet lise imtihanlarını vermek suretiyle bu okullara kabul edilecektir denmiştir (Bkz. Şahin, 1996: 42-43).

3 Haziran 1972 tarih ve 14204 sayılı Resmi gazete yayınlanan Yüksek Öğretmen Okulu Yönetmeliğinde kuruluş ve amaçları şöyle belirlenmiştir: Madde 1-Yüksek öğretmen Okulu, liseler ve dengi okullara öğretmen yetiştiren bir yüksek öğretim kurumudur.

2. Madde: e) bendinde: Ahlakî karakteri sağlam, şahsiyet sahibi; güvenilir birer meslek adamı olarak yetişmiş olmalarını amaç sayar.

Madde 3- Yüksek Öğretmen Okulu Öğrencileri branş öğrenimlerini, üniversitelerin ilgili fakülte ve bölümlerinde yaparlar. Öğrencilerin takip edecekleri öğrenim dalları ve bu dallara devam edecek öğrenci sayıları, her yıl kayıt ve kabul işleminden önce Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan plan esaslarına göre, okul idaresince tespit edilir.

Madde 4- Yüksek Öğretmen Okuluna alınacak öğrenciler, Millî Eğitim Bakanlığınca

düzenlenen pılan esasları dahilinde okulların bulunduğu şehirlerdeki üniversitelerin bölümlerine kayıt ve devam ettirililer.

6.Maddede ise Öğrencilerin parasız yatılı olacağı belirtilmektedir.

Bu güzide okulların yaygınlaşmadan politik sebeplerle ortadan kalkması1978 de “Üç kişilik müfettişler kurulunun Ankara Yüksek Öğretmen Okulunda yaptıkları inceleme sonucunda düzenledikleri 31. 5. 1978 gün ve 85. 22. 11 sayılı rapor, Öğretmen Okulları genel müdürlüğünce Bakanlık makamına yazılan 18.7.1978 gün ve planlama 770 sayılı yazı ve Milli Eğitim Bakanlığı Müdürler Komisyonunun 4.8.1978 gün ve 37 sayılı kararı ile bu okullara öğrenci alımı tümünden durduruldu” ( Kavcar, 1982 :205, (Eşme, 2003). Diğer yandan,1970’li yılların politik çalkantıları, çoğunun öğretmenlik mesleğine dönmemeleri, özelliğini yitirdiği ve “1974’ten sonra kendini gösteren olumsuz gelişmeler, Yüksek Öğretmen Okulları’nın kapatılma sebepleri olmuştur” (Kavcar, 2002: 3)

Bu durum, MEB S.G.G.M. 2011 raporunda “Ancak, 130 yıl gibi oldukça uzun bir süre lise öğretmeni yetiştirmede ülkenin en köklü eğitim kurumu (MEB SGGM 2011: 211) olma özelliğini koruyan bu okulların tarihe karıştığı ifade edilmektedir.

Bir başka girişim olarak 1975 tarih ve 15250 sayılı Resmi gazetede yayınlanan “Deneme Yüksek Öğretmen Okulu” geçici yönetmeliğinde, bu kurumların ortaöğretim kurumlarına fizik, matematik, kimya ve biyoloji öğretmeni yetiştirilmesi amacıyla bir deneme yüksek öğretmen okulu kurulması kararlaştırılmış, ancak bu girişim sonuçsuz kalmıştır. Bu kurumların sayılan bölümleri arasında “Resim-İş Eğitimi”ne yer verilmemiştir. Fakat, 1978 yılında üç yıllık Eğitim Enstitülerinin, Yüksek Öğretmen Okulu yapılmasına zemin hazırlamıştır denebilir. Diğer yandan orta öğretime “öğretmen yetiştirilmesi ise Eğitim Enstitüleri ve Yüksek Öğretmen okulları yoluyla (Baskan ve diğerleri, 2006: 37) devam edilmiştir.

Yüksek Öğretmen Okulları (Son Dönem): Dört yıl süreli ve ağırlıklı olarak liselere öğretmen yetiştirmeye yönelik olarak tasarlanmış programlara sahip kurumlardı (Yök, 2007: 35).

Orta öğretime dal öğretmeni yetiştiren Yüksek Öğretmen Okullarının yetersizliği bu



modelin öğretmen yetiştirmede iyi olduğu düşüncesiyle, program ve akademik yapıları, işleyiş ve öğrenci alımı usulleri düzenlenmiş olan Eğitim Enstitülerinde, Yüksek Öğretmen Okulu adıyla yeniden akademik düzenleme yapılmıştır. “Bu düzenleme ile 1981’de de yönetmeliği hazırlanan Türkiye’de **10 Yüksek Öğretmen** okulu bulunmaktadır. (Kavcar, 1982: 209) Bu okulların yönetmeliğinin 54. Maddesinde 16 bölümün açılacağı öngörülmüş (Bkz. Kavcar, 1982: 10) 1982-83 öğretim yılında, Yüksek Öğretmen Okullarından almış oldukları akademik teşkilat yapısına uygun olarak Eğitim Fakültelerinde şu bölümlerin / programların bulunması öngörülmüştür.

• Türk Dili ve Edebiyatı • -Tarih-Coğrafya • Coğrafya-Tarih • Matematik-Fizik -• Fizik – Matematik • Fizik-Kimya • Kimya-Fizik • Kimya-Biyoloji • Biyoloji-Kimya • Almanca • Fransızca • İngilizce • **Resim** • Müzik • Beden Eğitimi • Eğitim (Dursunoğlu, 2003), Duman 1991. :167), (Yök, 2007 :38) (16 bölüm olarak yapılandırılmıştır.)

Öğretmen yetiştirmek için bazı üniversitelerde formasyon programları açılmış, fakat, bunlar içinde Resim-İş Eğitimi alanı yoktur. (Bkz. Yök, 2007 : 36)

Bu okullar 1982’de Eğitim Fakülteri bünyesine alınmış veya Eğitim Fakültelerine dönüştürülmüştür. Ancak önceki ortaöğretime öğretmen yetiştirme misyonlarını yeni kimlikleriyle sürdürmüşlerdir.

“Önceleri sayıları beş olan eğitim fakültelerinin **Resim-İş Eğitimi** bölümleri 2000’li yıllarda yirminin üzerine çıkmıştır. (Aydoğan, 2010 s.30). Resim İş Eğitimi bölümünün de dahil olduğu 12 bölümlü olan bu akademik yapı ile 1982’de, Eğitim Fakülteleri bünyesine alınmıştır ( Bkz. Akyüz, 2008: 387).

1982 tarih ve 2547 sayılı YÖK kanunu ile Yüksek Öğretmen Okulları gibi, Teknik Eğitim Yüksek Öğretmen Okulları’nın adı değişerek Teknik Eğitim Fakültesi olmuştur. TTK’nun öğretmen atamaya esas kararlarında, İlköğretim İş ve Teknik Eğitimi dersleri için öğretmen kaynağı gösterilen bu okulların, kuruluş amacı şöyle belirtilmektedir:

Madde 1- Erkek Teknik Yüksek öğretmen Okulu, orta dereceli erkek teknik öğretim okullarına atelye ve meslek dersleri öğretmeni yetiştiren (4) yıllık yüksek dereceli bir meslek okuludur. (Resmî gazete, 21 Aralık 1966 sayı: 12488 ) şeklinde tanımlanmıştır.

Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu kuruluş amacı: 5. maddede şöyle tarif edilmektedir: Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu, Kız Meslek ve Kız Teknik Meslek liselerinde atelye dersleri okutacak teknik öğretmen yetiştiren, kız meslek liselerine dayalı ve MEB'na bağlı lisans seviyesinde öğretim yapan yüksek dereceli bir öğretim ve araştırma kurumudur.

Bölümleri de 19. maddede şöyle sıralanmıştır: (Yeni bölümlerin açılması- kapatılması ve birleştirilmesi konusunda okul yönetim kurulu kararı ve MEB onayı ile yapılabilir denmiştir.) Aile Ekonomisi ve Beslenme, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, El Sanatları ve Çiçek, Giyim, Nakış ve Resim Bölümleri olarak düzenlenmiştir. Bu gün de, bu kurumların öncelikli amaçları meslek okullarına öğretmen yetiştirmektir.

### **3.4. Eğitim Fakülteleri**

1982 yılında yürürlüğe giren 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu gereğince, hizmet öncesi öğretmen yetiştirme işlevi tamamıyla üniversitelerin Eğitim Fakültelerine devredilmiştir. Eğitim Fakülteleri, ülkenin öğretmen ihtiyacını karşılamada en önemli kurumlar olmuş ise de başlangıçtaki yanlış yapılanma, temel amaçlardan uzaklaşma gibi çeşitli sorunlar nedeniyle ülkenin öğretmen ihtiyacını karşılamada gerek nitelik gerekse nicelik bakımından yetersiz kaldığı görülmüştür (Yök, 2005 s.70).

Eğitim fakültelerinin akademik kuruluş ve bölüm programlarının nasıl olacağı ile ilgili, 29 Ağustos 1983 tarih ve 220/7232 sayılı yazı ekinde rektörlüklere gönderilmiştir (Yök, 2007 :40). Bu yazının ekine göre Eğitim Fakültelerinde 20 öğretim programı belirlenmiştir.. Burada da Resim-İş Eğitimi bölümü yerini korumuştur. (Bkz. Yök, 2007 :40)

1983-1993 dönemine göre, Bu okulların (Eğitim Fakülteleri'nin 8 bölümü kendi içinde Anabilim/ Anasanat dalı olarak gruplandırılmıştır. Bunlardan biri olan Resim-İş Eğitimi Bölümü de, Resim Eğitimi, Grafik Eğitimi, Heykel Eğitimi, Seramik Eğitimi, Tekstil Tasarımı ve İş Eğitimi olarak yapılanmıştır (Bkz. YÖK, 2007 :39).

1990'ın başlarına kadar Eğitim Fakültelerinin bölüm / anabilim dalı yapısına ilişkin yaygın uygulama aşağıdaki gibi gruplandırılabilir (Yök, 2007 s.38).

Eğitim Fakültelerinin Akademik Yapılanması (1983-93 Yılları Dönemi) Bu tabloda Resim-İş Eğitimi Bölümü: Tablo:8'deki gibi yapılandırılmıştır (Bkz. Yök, 2007 :39).

a) Resim Eğitimi	c)Heykel Eğitimi	e)Tekstil Tasarımı
b)Grafik Eğitimi	d)Seramik Eğitimi	f) İş Eğitimi

Tablo :8 Resim-İş Eğitimi Bölüm Akademik Yapısı

Önceleri sayıları beş olan Eğitim fakültelerinin **Resim-İş Eğitimi** bölümleri 2000’li yıllarda yirminin üzerine çıkmış, bu gün itibari ile bu sayıları 30’a ulaşmıştır.

Öğretmen atamaya esas TTK kararlarında görsel sanatlar alanı için öğretmen kaynağı olarak;  
1-Resim Öğretmenliği

## 2- Resim-İş Öğretmenliği

3- Resim Bölümü(\*) gösterilmektedir.

Ancak, ÖSYM’nin özel yetenek sınavıyla öğrenci alan yüksek öğretim kurumlarını gösteren tablo 5’te “Resim Öğretmenliği” adıyla bir program yoktur.

Ne var ki, 1997 yapılanmasına kadar, öğretmen yetiştirme ve istihdamı konusunda yaşanan sorunlar sebebiyle yeni akademik düzenlemeler yapılmıştır.

YÖK’ün 2005 raporunda, yapılanmanın gerekçeleri, “Eğitim Fakülteleri, ülkenin öğretmen ihtiyacını karşılamada en önemli kurumlar olmuş ise de başlangıçtaki yanlış yapılanma, temel amaçlardan uzaklaşma gibi çeşitli sorunlar nedeniyle ülkenin öğretmen ihtiyacını karşılamada gerek nitelik gerekse nicelik bakımından yetersiz (YÖK, 2005 :70) olması gösterilmiştir. Ancak, 2005 yılında çalışma konumuzla ilgili olarak “Görsel Sanatlar” alanı öğretmeni için nicelik sorununun olmadığı söylenebilir. Ülke genelindeki Eğitim fakültelerinin 20’sinde bulunan Resim-İş bölümlerinden ortalama yılda ikinci öğretimle birlikte 1000’e yakın öğretmen adayı mezun olmaktadır. Buna karşılık, MEB’in atadığı bu alanda öğretmen sayısı ise ortalama 400 -500 civarındadır.

“Eğitim Fakültelerinin yanlış yapılanma, temel amaçlardan uzaklaşma ve benzeri sorunlarla karşı karşıya bulunduğu ve ülkenin öğretmen gereksinimini karşılamada gerek nitelik gerekse nicelik olarak yetersiz kaldığı” saptamasını yapmıştır. (YÖK 2007 :48). Bu tespitlerin hala 2007 de de gündemde olması istenilen düzenleme ve planlamaların yapılmadığını göstermektedir.

Ortaokul ve lise öğretmenlerinin eğitimi için uzun yıllar çatışmasız olarak yürütülen eğitim enstitüleri, yüksek öğretmen okulları ve fakülteler modeli; son yıllarda ülkede

yükseköğretim mezunlarının genel işsizlik durumu dolayısıyla ve öğretmen eğitiminin tamamen üniversiter düzeyde ele alınmasından dolayı bir Eğitim Fakültesi - Fen-Edebiyat Fakültesi görev ve fonksiyon çatışması haline getirildi. (Ergün, 1998) Bu çatışmalar yersiz, gereksiz, zaman ve enerji kaybıdır. Bu uygulama insan gücü yetiştirmenin plansızlığını göstermektedir. Oysa, Beş Yıllık Kalkınma planlarına uyulsaydı bu sorunlarla karşılaşılmayacaktı.

Güncel gelişmelere bakıldığında, Eğitim Fakültelerinin, bir taraftan sayıca çok ve aynı zamanda öğrenci sayıları itibarı ile en çok öğrenciye sahip bu fakültelerin, öğretmen yetiştirmedeki özelliği ortadan kaldırılıp nedeyse hepten kapatılacağı görüntüsü verilmektedir. Çünkü, hangi öğretim kurumuna hangi fakültenin öğretmen yetiştireceği konusunda karmaşa yaşanmaktadır. TTK'nun, öğretmen atamaya esas kararlarında belirtilen yükseköğretim programlarında görüldüğü üzere, ilgisiz program mezunu, bilgi ve beceri bakımından tamamen kendine yabancı bir alana öğretmen kaynağı gösterilmesi bizi bu inanca sürüklemektedir. Ergün, bu durumu şöyle ifade etmektedir:

*“ortaöğretim öğretmenlerini yetiştiren programların ders programı ve öğretim elemanı karmaşasıdır. Sistem, bu alanda bilim derslerinin Fen-Edebiyat Fakültelerinde veya onların "kodu" ile açılmasını öngörmektedir. Yani Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakülteleri ikilemine son verilmek istenmektedir. Bu bir taraftan doğru, bir taraftan yanlıştır. Eğitim Fakültesindeki dersler sadece bilimsel bilgilerin aktarılması değil, onların ilerde lise öğrencilerine de nasıl öğretilceği göz önüne alınarak veriliyordu. **Lise ders içerikleri ile Fen-Edebiyat Fakültelerinin bilim dalları içerikleri arasında önemli farklılıklar vardır. Öte yandan, Fen-Edebiyat Fakültesindeki laboratuvar malzemeleri ile lise laboratuvarları arasında da büyük farklılıklar vardır** (Ergün, 1998).*

“Eğitim Fakültelerindeki program değişikliği” çalışmaları, 20 Mart 1997 tarihinde Eğitim Fakültesi Dekanları Toplantısında değerlendirilmiştir (YÖK, 2007 :48).

Söz konusu rapora göre “1997 yapılanmasının sebepleri arasında Eğitim ve Fen-Edebiyat Fakültelerinde öğretmen yetiştirmede, daha çok liselere öğretmen yetiştirme konusunda paralellik görülmesi, dolayısıyla ilköğretim öğretmenliğinin ihmal edilmesi sebeplerden biri olarak ileri sürülmüştür. Bir başka sebep olarak, bakanlığın formasyon olarak çok çeşitli alan mezunlarının sınıf öğretmeni olarak atamasında Eğitim Fakültelerindeki karmaşanın sebep olduğu ileri sürülmüştür (Bkz.YÖK, 2007 :49).

1997 yapılanmasında Eğitim fakültelerinde 13 öğretmenlik lisans programı belirlenmiştir. (bkz. YÖK, 2007 :62-63) Bu programlar içerisinde ilk ve orta öğretim kurumlarının Resim dersi ile İş ve Teknik Eğitimi dersleri için öğretmen yetiştiren Resim-İş Eğitimi Bölümüne de yer verilmiştir.

Bu yapılanmaya rağmen, en azından Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı mezunlarının istihdamında sorunların giderilemediği görülmektedir.

*“1996 yılına kadar, özellikle branş öğretmenliği lisans programlarında, Eğitim Fakülteleri ile Fen-Edebiyat Fakülteleri programlarında tekrarlar başlamış; Eğitim Fakülteleri, Fen- Edebiyat Fakültesi lisans programlarında yer alan aynı dersleri kendi programlarında açmaya ve aynı tür laboratuvarlara ihtiyaç duymaya başlamıştır. Bunun karşılığında da, Fen-Edebiyat Fakülteleri öğretmen yetiştirme işlevini üstlenmiş duruma düşmüşlerdir. Bu nedenle, üniversitelerimizde kaynak dağıtımı ve kullanımı açısından son derece verimsiz uygulamalar gözlenmeye başlamıştır. Yeni düzenleme, alanla ilgili derslerin Fen-Edebiyat Fakültelerinden alınmasını, Eğitim Fakültelerinde ise alanın öğretimine yönelik eğitim verilmesini öngörmektedir (YÖK, 2005 s.76).*

Yeni yapılanmanma da dikkati çeken, “Öğretmen yetiştirme sisteminin temel taşlarından biri de reform hareketinin sürekliliğini ve etkinliğini sağlamak üzere ÖYMK'nin(Öğretmen Yetiştirme Milli Komitesi) kurulmasıdır. 19.9.1997 tarih ve 97.8.144 sayılı Yükseköğretim Genel Kurul Kararı ile ulusal öğretmen yetiştirme politikaları konusunda danışmanlık yapacak sürekli bir organın oluşturulması hedeflenmiştir (YÖK, 2007 :48).

Bu kuruluşa rağmen uygulamalarda aksaklıklar görülmüştür. Kavcar, “Bu komite ne yapar? Hiç alan bilgisi olmayanların öğretmen yapılmaya kalkışılması, bu komitenin görev alanına girmiyor mu? Böyle bir model Amerika ve İngiltere’de var mı? Ve böyle bir uygulama ile iyi öğretmen yetişir mi?” sorgusundan sonra “Milli Eğitim Bakanlığı ile YÖK’ün bu sorulara gerçekçi ve doyurucu cevap vermeleri (Kavcar, 2002:10) gerektiğini belirtmektedir.

“Öğretmen açığının artması, nitelik bakımından da yetersizliği, milli eğitimde yapılan bu yenileşme çabaları, öğretmen yetiştiren kurumlar ile paralel ve işbirliği içinde çalışılmaması sonucu olmuştur” (Baskan ve diğerleri, 2006 :37).

4 Mayıs 2012 Bugün Gazetesinin haberine göre, Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer’in açıklamalarında Görsel Sanatlar/Resim alanında 2.846, Teknoloji ve Tasarım Dersi alanında

ise, 8.267 Öğretmen açığının olduğunu bildirmiştir. Bu açık her nasıl olursa olsun, niteliğe bakılmaksızın giderilmesi politikaları eğitim olgusu açısından sorunludur.

Eğitim fakültelerinin çıkmazlarından biri olarak 2005 YÖK raporunda,

*1996 yılına kadar ülkenin ihtiyaç duyduğu nitelik ve nicelikteki öğretmenleri yetiştirmek yerine, sahip olduğu öğretim elemanlarının akademik yönelimleri ve tercihleri doğrultusunda yapılanmış ve açılan programlar daha çok ortaöğretim düzeyine öğretmen yetiştiren lisans programları olmuştur. Bunun sonucu olarak, okulöncesi ve ilköğretim alanlarında yetişen öğretmen sayısı, ihtiyacı karşılamada çok yetersiz kalırken, ortaöğretim düzeyine çeşitli branşlarda ihtiyaç fazlası öğretmen yetiştirilmeye (Yök, 2005 s.70) başlandığı belirtilmektedir. Bu durum planlama yapılmadığını veya plana uyulmadığını göstermektedir.*

Yapılanma gerekçelerinden biri de ve haklı olarak eleştirilen, “Herhangi bir alan fakültesinden mezun olan adaylara yönelik olarak, Eğitim Fakültelerince yıllardır düzenlenen ortaöğretim öğretmenlik sertifika programları, içerik ve süre açısından yetersiz kalmış ve uygulamadan uzak, sınırlı bir zaman dilimine sıkıştırılan programlar haline gelmesidir” (Yök, 2005 :76).

1997 yapılanmasının gerekçeleri MEB Strateji Geliştirme Genel Müdürlüğü (SGGM) 2011 raporunda şöyle sıralanmaktadır.

- Programların; içerik, ders sayıları, ve kredileri, okullarda uygulama gibi çeşitli yönlerden belirli bir standardının olmadığı,
- Programlarda yer alan derslerin içeriği ile ilgili okul kademesi ders içerikleri arasında tutarsızlıkların olduğu,
- Teorik derslere daha fazla ağırlık verildiği ve uygulamalı derslerin geniş ölçüde ihmal edildiği,
- Alan öğretim yöntemlerine ilişkin derslerin yetersiz olduğu,
- Öğretmenlik formasyonu derslerinin, uygulamaya dönük bilgi ve beceriyi kazandırmaktan uzak olduğu,
- Programlarda seçmeli derslere yeterince yer verilmememiştir ( SGGM, 2011 s.212).

Bu çerçevede, lisans düzeyinde toplam 16 öğretmen yetiştirme programı geliştirilmiştir.

Aynı raporda, öğretmen kaynağı ve istihdamı konusunda “1982 düzenlemesiyle, ilkokullara, ortaokullara ve liselere öğretmen yetiştirmenin temel kaynağı Eğitim Fakültesi olmuştur.

Ancak bu fakültelerin yanında, genellikle fen ve/veya edebiyat fakültesi öğrencileri için düzenlenen “Öğretmenlik Formasyonu” programı yoluyla da öğretmen (MEB SGGM, 2011 :212) yetiştirildiği belirtilmektedir.

Ergün’e göre öğretmen yetiştirme ve istihdamındaki sorunlar, “son yıllarda ülkede yükseköğretim mezunlarının genel işsizlik durumu dolayısıyla ve öğretmen eğitiminin tamamen üniversiter düzeyde ele alınmasından dolayı bir Eğitim Fakültesi - Fen-Edebiyat Fakültesi görev ve fonksiyon çatışması haline getirilmesidir. (Ergün, 1998)

Diğer yandan öğretmen ihtiyacının dikkate alınmadığı bir yaklaşımla her yere Eğitim Fakültesi açılması, öğretim üyesi ve alt yapı eksikliği sebebiyle mezunlarının nitelik olarak düşmesine sebep olmuş, aynı zamanda arzın talebin çok üstüne çıkması dolayısıyla günümüzde “atanamayan Öğretmenler” sorunun doğurmuştur. Azar’ın dediği gibi “Milli Eğitim Bakanlığı bir yandan öğretmenlerin nitelikli yetiştirilmesi amacıyla özellikle öğretmen yeterliklerinin belirlenmesine yönelik bir çok çalışma gerçekleştirirken; öte yandan da açılan bu pedagojik formasyon sertifika eğitimi programları ile isteyen herkese, belirlenen öğretmen yeterliklerini göz ardı ederek öğretmenlik yolunu açmaktadır. Böylelikle oluşan bu ikilem, nitelikli öğretmen yetiştirme konusunda kamuoyunda çok ciddi endişeler yaratmaktadır.” (Azar, 2011 s.38)

Yeni yapılanma gerekçelerinde biri de, “Eğitim Fakülteleri, 1996 yılına kadar ülkenin ihtiyaç duyduğu nitelik ve nicelikteki öğretmenleri yetiştirmek yerine, sahip olduğu öğretim elemanlarının akademik yönelimleri ve tercihleri doğrultusunda yapılmış ve açılan programlar daha çok ortaöğretim düzeyine öğretmen yetiştiren lisans programları olmuştur. Bunun sonucu olarak, okulöncesi ve ilköğretim alanlarında yetişen öğretmen sayısı, ihtiyacı karşılamada çok yetersiz kalırken, ortaöğretim düzeyine çeşitli branşlarda ihtiyaç fazlası öğretmen yetiştirilmeye başlanmış olmasıdır. (Yök, 2005 :70) Eşme, “yeni yapılanmanın getirdiği en önemli gelişme, Eğitim Fakültelerinde İlköğretime öğretmen yetiştiren yeni bölümlerin açılmasıdır. Bu tarihten önce ilköğretimin öğretmen ihtiyacı göz ardı edilmiş, bu fakülteler, Fen Edebiyat Fakültesi yarışı içine girerek kaynaklarını daha çok Milli Eğitimin ihtiyacı olmayan dallarda öğretmen yetiştirecek şekilde kullanmış (Eşme, 1999 ss.141-152) olduğunu belirtmekle beraber, günümüzde da aynı sorunların devam ettiği görülmektedir. Öğretmen kaynağı önceleri Eğitim Fakülteleri iken, başka Yüksek öğretim kurumları mezunları kaynak olarak gösterilmekte, diğer yandan öğretmen ihtiyacı tespiti yapılmaksızın hesapsızca Eğitim

Fakülteleri ve öğrenci kontenjanları arttırılmaktadır. Böylece, 1997 yılı ve öncesi için yapılan arz fazlası öğretmen ve insan gücü yetiştirilmekte, bu gün için, yukarıda belirtildiği gibi atanamayan öğretmenler sorunun doğurmaktadır. Bu durum, Beş Yıllık Kalkınma planlarına uyulmadığını göstermektedir.

Oysa, yapılacak planlamayla “Eğitim Fakülteleri’ne ev sahipliği yapan kent ya da bölgelerin, öğrencilerin akademik, sosyal ve kültürel gelişimini desteklemek üzere birer “informal eğitim alanı” olacak şekilde olanaklarını seferber etmesi gerekir. (Akpınar-Çermik, 2010 :459) Eğitim Fakültelerinin sayısı da kendiliğinden sınırlandırılmış olur. Çünkü, bu fakülte mezunları teknik eleman değildir ki, başka sektörlerde istihdam edilsin; onlar öğretmen olarak eğitilmiştir.

Akpınar-Çermik’in çalışmasında, sosyal çevrenin, kültürel ve ekonomik yapının, güvenlik konusunun eğitim öğretimi olumsuz etkilediği görülmüştür. O halde her yere bir eğitim fakültesi açmak, mezunlarının istihdamında sorunlar doğuracağı gibi, nitelikli öğretmen yetiştirme konusunda da sorunlar görülmektedir. Bir yandan da MEB’in ihtiyacın karşılanamadığı gerekçesiyle çok farklı alanlardan öğretmen ataması yapılmaktadır. Bu durumda kadrolar bazen niteliksiz (bu nitelik sıfatı, alan eğitimini yeterince alamamış ve mesleki formasyon derslerini içselleştirmeden ezberlenen formasyon uygulamaları kastedilerek söylenmiştir. Bu konuda Bkz.Yök,2005, :76) öğretmenlerle doldurulduğundan söz konusu sorunlar yaşanmaktadır.

YÖK raporunda belirtilen yeni yapılanma gerekçelerinden biri olarak, öğretmen adaylarının okullarda öğretmenlik deneyimi kazanma konusundaki uygulamanın, Üniversitemizin öğretmen yetiştiren Eğitim Fakültesi olarak, 1987’den beri bütün programlarda MEB’e bağlı okullarda öğretmen adaylarına söz konusu öğretmenlik deneyimi yaptırılıyor, hatta sınıf öğretmeni adayları köylere kendi imkanları ve öğretim elemanlarının koordinesi ile birleştirilmiş sınıflarda bile uygulama yapıyordu. Ayrıca, sözü edilen okullarda öğretmenlik uygulaması ile, sanki ilk defa yapılmış zannını doğuran bilginin bütün üniversiteler için genelleme yapılamayacağını, Ondokuzmayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencileri, 1982 ve öncesinde Yüksek Öğretmen Okulu olarak da, MEB’e bağlı okullarda öğretmenlik uygulaması yapmaktaydı.



Yeni düzenleme, Eğitim Fakültelerindeki bölüm yapılanmasını, milli eğitim sistemimizdeki okul yapılanmasına paralel hale getirerek yan alan uygulamasına yer vermekte ve öğretmenlerin bir'den fazla alanın derslerini yürütebilecek şekilde (Fen Bilgisi ve Matematik ya da Türkçe ve Sosyal Bilgiler gibi) yetiştirilmesini öngörmektedir (Yök, 2005 s.76).

Yeni düzenleme, alanla ilgili derslerin Fen-Edebiyat Fakültelerinden alınmasını, Eğitim Fakültelerinde ise alanın öğretimine yönelik eğitim verilmesini öngörmektedir (Yök, 2005 :76). Bu yaklaşım aslında, eski Yüksek Öğretmen okulları modelini hatırlatmaktadır.

Bu günkü duruma göre Eğitim Fakülteleri bölüm yapılanması şöyledir:

1-Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü

2- Eğitim Bilimleri Bölümü

3- Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü

4-İlköğretim Bölümü

5- Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Bölümü

6- Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü

7- Özel Eğitim Bölümü

8-Yabancı Diller Eğitimi Bölümü

9- Türkçe Eğitimi Bölümü olmak üzere 9 bölüm olarak yapılanmıştır. Daha önce Eğitim Fakültelerinin bir bölümü olan Beden Eğitimi Bölümü bağımsız bir yüksek okul olmuştur.

Bu bölüm yapılanması bütün Eğitim Fakültelerinde aynı olmayıp farklılıklar göstermektedir. Ancak, gelişmiş, kurumsallaşmış üniversitelerin akademik kadrosuyla yeterli hale gelmiş olanlarda bu yapı görülmektedir.

Resim-İş Eğitimi Bölümü, yeni yapıda Tablo: 9 deki gibi olmuştur.

Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Ana Bilim Dalı	Resim-İş Öğretmenliği Eğitimi Bil. Dalı
	Müzik Eğitimi Öğretmenliği Eğitimi Bil. Dalı

Tablo: 9 Eğitim Fakültelerinin 1997 yapılanmasında Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü

1997 eğitim Fakültelerinin yeniden yapılandırılmalarının ülke gerçekleri ile örtüşmediği noktasında yapılan eleştirilerden biri de öğretmen yetiştirmede, nicelik ve nitelik olarak ihtiyaçlara göre yapılmadığını, bunun sebebinin de, öğretmen yetiştirme görevini üstlenen YÖK ile MEB arasında işbirliği ve eşgüdümün olmadığı için sorunların yaşandığı görülmektedir. Başkan ve diğerlerine göre, “Öğretmen açığının artması, nitelik bakımından

da yetersizliği, milli eğitimde yapılan bu yenileşme çabaları öğretmen yetiştiren kurumlar ile paralel ve işbirliği içinde çalışılmaması sonucu olmuştur. MEB ve üniversiteler arasında etkili bir eşgüdüm ve uygun planlama etkinlikleri yapılmadan gerçekleştirildiği, bu anlamda rastgele değişimler olarak kaldığının çarpıcı bir örneğidir.” (Başkan ve diğerleri, 2006 s.37) Bu durum SGGM 2011 raporunda da vurgulanmaktadır. 997/98’de yapılan program değişikliği ile 8 yıllık ilköğretime öğretmen yetiştirilme programlarının ülkemiz gerçeklerine uymadığını belirten ve bir takım yanlış uygulamaların olduğunu belirten Küçükahmet’e göre, “2006-2007 eğitim ve öğretim yılından itibaren kademeli olarak izlenecek olan bu program öğretmen yetiştirmeyi en azından 40 yıl geriye götürmüştür. (Küçükahmet, 2007 :203)

### 3.5. Bazı Ülkelerde öğretmen yetiştirme

(Tablo: 10) Bu tablo Başkan ve diğerleri (2006), Yazıcıoğlu ve Diğerleri (2008) ile Baki ve Baki’nin (2010) çalışmalarına dayanarak hazırlanmıştır.)

Ülke	Öğrenim Düzeyi	Öğretmenlerin eğitimi	Öğretmenliğe Kabul şartları	Eğitim Süresi
ABD ve Kanada	Lisans (her lisans mezunu)	Öğretmen yetiştirme programına devam+bir dönem staj	Alan uzmanlarının referans mektubu ile bitirdikleri okulda 2.5 ve yukarı not ortalaması istenmektedir.	5-5.5 yıl
Almanya	Eğt.Fak. ve Diğer yük. Öğrt. Programları lisans	İki aşama eğitim uygulanır. İlk aşama 3Yıl Eğt Fak. Eğitim alınır.	ikinci aşamaya sınavla alınır. Diğer fak mezunları 4 yarı yıl bir programı tamamlarlar. Sınavlar alan ile ilgili tez çalışması genel yetenek ile ilgili sözlü sınav Yetenek gerektiren resim, müzik gibi alanda performansa dönük sınav yapılır.	5-6 yıl
Japonya	lisans	Adaylar Öğretmen yetiştiren programlara girebilmek için sınava girerler	Akademik yetenek testi, bir özel alanda başarıyı ölçme testi ve okul dosyasının incelenmesinden oluşan sınav	
Avusturya	Lisans	Adaylar Alan bilgisini Fen-Ed.,Meslek bilgisi Eğt Fak.den alır.	1 yıllık Staj ve tez çalışması yaparlar	5.5 yıl
İsviçre	Lisans	Adaylar Fen-Ed. Fak. Alan ve genel kültür derslerini alırlar	Eğitim Fakültesinde meslek derslerive 2 yıl staj yaparlar	6.5 yıl
İngiltere	Lisans	Adaylar Alan ve genel kültür derslerini alırlar.9 dönem(yılda3 dönem)	Eğitim Fakültesinde Lisans üstü sertifika programına devam ederler.	Toplam süre 12 yarı yıl (4 yıl)
İtalya	lisans	Fen Ed. Fak. 4 yıl alan bilgisi	2 yıllık lisansüstü öğretmenlik sertifika programına devam ederler.	6 yıl

Tablo:10 Bazı Ülkelerde Öğretmen Yetiştirme

Tablo 4 incelendiğinde, Avrupa ülkelerinde öğretmenlik mesleği için uygulanan eğitim-öğretim süreleri 5 ila 6 yıl aralığında değiştiği görülmektedir. Ülkemizde kimi zaman öğretmen temini konusunda yaşanan sorunlar sebebiyle başka sorunları doğuracak uygulamalarla çok farklı alan mezunları öğretmen olarak istihdam edilmiştir. Buna bir örnek vermek gerekirse, 1992 yılında sınıf öğretmenliği için ön lisans yerine lisans eğitimi uygulamasına geçildiğinde iki yıl mezun verilememesi sonucu öğretmen açığı olmuş, bu yüzden farklı yükseköğretim kurum mezunları sınıf öğretmeni olarak atanmıştır. Bunlardan kiminin formasyon eğitimi almadığı TTK kararlarında görülmektedir. Durum böyle olunca da eğitimde nitelik sorunu ortaya çıkmıştır. Herşeyden önce öğretmenlik mesleği yasalarda da tanımlandığı üzere özel ihtisas mesleği olması ve bu niteliğin öğretmen yetiştirme sürecinde kazanılacağı ve sürekli geliştirilmesinin elzel olduğu düşünüldüğünde sorunun kaynağı kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

### Bazı Avrupa Ülkelerinde Teknoloji Eğitimi

(Bu tablo Yahşi Yazıcıoğlu ve Diğerleri'nin (2008) çalışmasına göre hazırlanmıştır.)

Ülke	Teknoloji Eğitimi
Avusturalya	Kendi içinde: 1- Tasarlama, yapım ve değerlendirme 2- Bilgi 3- Materyal Malzeme, 4- Sistemler olarak dört alana bölünmüştür.
Fillandiya	Avrupa ve ABD'nin teknoloji eğitimin bir sentezi olarak uygulanmaktadır.
İngiltere	Kendi içinde dört temel evrelere bölünmüştür: Teknoloji, Tasarım, Bilgi ve İletişim teknolojileri şeklindedir.
Fransa	Teknoloji Eğitimi özel brans öğretmenlerince verilen zorunlu bir derstir.
Hollanda	Bir brans olarak teknoloji eğitimi, teknoloji ve toplum, teknik ürünler ve sistemler ile tasarım ve üretime geçişi içeren 3 farklı yaklaşım biçimindedir.
İsveç	Teknoloji eğitimi, el becerilerinin, estetik duyarlılığın ve geleneksel tasarımın kombinasyonu olan kültürel ve kişisel değerlerin korunması yaklaşımını içerir.
Asya Ülkeleri	Asya ülkeleri kendi şartlarına göre teknoloji eğitiminin programlarında yer almasını sağlamışlardır.

Tablo: 11 Bazı Avrupa Ülkelerinde Teknoloji Eğitimi

Tablodan görüldüğü üzere teknoloji eğitiminde Avrupa ülkeleri arasında benzerlikler göze çarpmaktadır. Özellikle Fransa'da brans öğretmenlerinin yürüttüğü bir ders olarak gözükmektedir. İsveç'te estetik ve el becerileri eksenli bir eğitim olduğu görülmektedir.

İngiltere’de tek başına teknoloji değil, onun tamalayıcısı olarak tasarım eğitimi de verilmektedir. Hollanda’da ise teknoloji ve toplum, ürün tasarımından üretime geçmeyi hedefleyen bir eğitim söz konusudur.

Ülkemizde örgün eğitim kurumlarındaki “Teknoloji ve Tasarım” dersi için hazırlanan öğretmen klavuz kitabında programın genel ilkeleri olarak özetle öğrenciyi merak eden, sorunlara çözüm üreten, gözlem yapan, olay mekan ilişkisini değerlendiren, hayal gücü yüksek ve özgüven sahibi bireyler olarak yetiştirmek olarak ifade edilmiştir. Programda Dersi üç aşamalı olarak, düzen, kurgu ve yapım kuşağı biçiminde yapılandırılmıştır.

## D Ö R D Ü N C Ü B Ö L Ü M

### RESİM,İŞ EĞİTİMİ ANABİLİM DALLARI

#### 4.1. Tarihsel Süreçte Resim- İş Eğitimi

“İlköğretim ilk olarak sultan II. Mahmut’un bir fermanıyla okuma çağında bulunan çocuklar için zorunlu hale getirilmiştir. 1847 talimatı sıbyan mekteplerinin süresi 4 yıl olarak belirlenmiş; ondan sonra 2 yıl süreli ve yeni açılmakta olan Rüştiye (orta okul) mekteplerine girmesini zorunlu tutmuştur” ([www.eurydice.org](http://www.eurydice.org) 2006/2007 s.2).

“Tanzimat dönemi sonlarında çıkarılan 1876 tarihli “Kanun-ı Esasi’nin 114. Maddesinde, ilk öğretimin zorunlu olduğu hükme bağlanmıştır. Bu dönemde okulların örgütsel yapısı bakımından önemli değişiklikler gerçekleştirilmiştir. İptida-i ve Rüşti adlarıyla mevcut olan okullar birleştirilerek Mekatib-i Umumiye adını almıştır. Eğitim yöntemlerine ilişkin önemli arayışlar görülür...**önceleri hafıza ve öğretmen önemliken; eşyaya, gözleme ve öğrencinin kendisinin araştırıp bulmasına dayanan bir yönetime geçilmiştir**” ([www.eurydice.org](http://www.eurydice.org) 2006/2007 : 2).

Diğer yandan imparatorluğun eğitim konusunda yapmaya çalıştığı yenileşme çabaları çerçevesinde Milli Eğitim Bakanlığı, “17 Mart 1857 tarihinde “Maarif-i Umumiye Nezareti adıyla kurulmuştur ([www.eurydice.org](http://www.eurydice.org) 2006/2007 :1). Bir yandan da öğretmen yetiştirmek üzere öğretmen yetiştiren kurumlara ihtiyaç duyulmuş ve Darülmulliminler, Hicri 10 Rebiyyülahir 1264’de karşılık gelen 16 Mart 1848’de (Akyüz, 2008 :177) kurulmuştur.

Eğitim alanında yapılan çalışma ve yenileşmelerden biri de, Osmanlı Islahhanelerinin, bir meslek okulu özelliği kazanmasıdır. “Mithat Paşa’nın, Islahhaneler hakkında hazırladığı Nizamname Valiliklere gönderildi. Islahhaneler, ileride kurulacak olan sanat okullarının temelini oluşturmuştur (Semiz- Kuş, 1992 : 280).

Mithat Paşa “ Şurayı Devlet Reisliğine (Danıştay) atanınca Sanayi Islahhaneleri ile geniş şekilde ilgilenmiş, Islah-ı Sanayi komisyonu çalışmalarına katkıda bulunmuştur. Bu komisyonun çalışmaları sonunda, Kasım 1868’de, Mekteb-i Sanayi tedrisata başlamıştır (Semiz- Kuş, 1992 : 280).

Seçkin G. Naiboğlu’nun doktora tezinden aktarımla [www.e-skop.com](http://www.e-skop.com) sitesinde bu günkü bilinen adıyla Güzel Sanatlar Akademisi’nin, Sarayın istek ve iradesi ile 1883’te Osmanlı’da ilk kez.. Sanayi-i Nefise Mekteb-i Şahane adıyla öğrenime başladığı belirtilmektedir.

Bu Sanayi-i Nefise Mektep mezunlarına, daha sonraları muallimlik görevi de verilecektir.

Cumhuriyet döneminde de bir çok maddesi yürürlükte kalmış olan birçok zorluklarla çıkarılan 23 Eylül 1913'te Tedrisat-ı İptidaiye Kanunu-i Muvakkati'nde (ilk öğretim geçici kanunu) zorunlu ve 6 yıllık olarak belirlenmiş ve devlet tarafından parasız olacağı belirtilmiştir ([www.eurydice.org](http://www.eurydice.org) 2006/07 :2). Kanunun, İptida-i ile Rüştîyeleri birleştirmiştir (Şanal, 2002 :19), (Akyüz, 2008 :268). Bu okulların öğrenim süresi 6 yıl olup, 2'şer yıllık üç devreye ayrılmıştır (Akyüz, 2008 :268).

Bu kanun ile, Erkek Sultanilerde (Bu okullar, önce İdadi. Sonra Sultani ve 1922'de Lise olmuştur.) **Resim**, Kız Sultanilerde **dikiş nakış biçki** dersi veriliyordu (Şanal, 2002 :20). 101 Maddelik bu kanunun 23. maddesinde verilecek dersleri ..elişi, nakış, **resim**, terbiye-yi bedeniye gibi derslere de yer verileceği belirtiliyordu" (Aslan, :723.).

Türk Eğitim tarihinde önemli bir köşe taşı olan Mustafa Satı Bey, 1909 da Dar-ül muallimin müdürlüğüne getirildi. 1910'da bir buçuk ay süreyle İtalya, Almanya, İsviçre, Fransa, Belçika, İngiltere ve Romanya'yı kapsayan eğitim araştırmaları yapmıştır (Şanal, 2002 :20). **Resim ve el işlerine** önem veren M. Satı Bey, Şanal'ın aktarımıyla "**Dar-ül muallimin'de el işi tedrisatı iki gayeye tevciye (yönlendirme) edilmektedir. Mustakbel muallimleri, bir taraftan okutacakları mekteplerde el işi tedrisine, bir taraftan da o mektepler için iktiza eden (gerekten) vesaid-i tedrisiyenin kısm-ı azamını bizzat imal ve ihzara (hazırlamaya) muktedir bir hale getirmek**" (Şanal, 2002 :20). olduğunu belirterek, bundan sonra sanat eğitimi için öğretmen yetiştirme ve program geliştirme bakımından **Sanat Eğitimi** için arayışların sürdürülmesinde, O'nun önemli katkıları olmuştur.. Bu yüzden de Avrupa'nın, bu konudaki özelliklerini öğrenmek üzere 1839'dan bu yana çeşitli defalar Avrupa'ya, özellikle Fransa ve Almanya'ya öğrenim için öğrenciler gönderilmiştir. Gerçi Almanya'ya gönderilen öğrenciler daha çok zanaat öğrenmeleri için gönderilmiştir. Osmanlı ile Almanya arasında bir anlaşmayla 10 bin 12-18 yaş arası öğrenci bu ülkeye gönderilmiştir (Semiz- Kuş, 1992 :286). Fakat, en azından eğitim yöntemlerinin öğrenilmesi de sağlanmıştır.

Cumhuriyet kurulduğunda, ülke coğrafyasında birçok iptidai, rüştîye, muallim mektepleri mevcuttu. Cumhuriyetin kuruluşu ile mevcut eğitim kurumlarına yeni bir düzenleme getirildiği görülmektedir. Bu çerçevede, II. Meşrutiyet öğretmen okulları olan " Dar-ül Muallimin"lerin bazı düzenlemelerle yeniden faaliyete geçirilmesi sağlanmıştır. Anadolu'daki sert savaş şartlarına rağmen 1921 yılında bazı dar-ül mualliminler, (Malatya,

Burdur, Diyarbakır, Çorum) açılırken, 1922’lerde öğretmen yetiştirmede yeni düzenlemeler yapılması ve “Mıntika Dar-ül muallimin”leri kurulması tartışılıyordu. 1923’te bazı Dar-ül Muallimin’ler açılmış, öğretim kadroları gözden geçirilmiş, maaşları düzenlenmişti (Ergün, 2006 :1). 1891 de açılan Dar-ül Muallimin-i Aliye, 1925-1925 Öğretim yılında Yüksek Muallim Mektebi olmuş (Şahin, 1996 :41) ve liselere öğretmen yetirme görevi üstlenmiştir.

#### 4.2. Cumhuriyet Dönemi Resim-İş Eğitimi

Osmanlı devleti zamanında olduğu gibi “Cumhuriyetin ilk yıllarında bir grup eğitimci Avrupa’ya sanat alanında uzmanlık eğitimi için gönderilmiştir ( Şinasi Barutçu, Malik Aksel, Hayrullah Örs, İ. Hakkı Uludağ) Bunların dönüşlerinde, Gazi Orta Öğretmen Okulu (Muallim Mektebi) içinde “**Resim Bölümü**” açılır. (1932-1933) Batıda gelişen “el işleri Hareketi” olarak bilinen bir akımın da etkisiyle, Resim bölümünden bağımsız bir de “**İş Bölümü**” kurulur. Daha sonra bu iki bölüm birleşerek **Resim- İş Bölümü** adını alır.” (Kırıçoğlu, 2002 :37, Altınkurt, 2005 :4) Diğer bölümlerde 3.5 yıl olan öğrenim süresi, Beden Terbiyesi ve Resim-İş şubelerinde 3 yıldır ( Şahin, 1996 :37), (Duman, 1991 :49).

“Türkiye Cumhuriyeti Devleti, kuruluşunun hemen ardından milli kültürü güçlendirmek ve milli birliği sağlamak amacıyla eğitimde birliği öngören 3 Mart 1924 tarih ve 430 sayılı “Tevhid-i Tedrisat Kanunu”nu çıkartmış, bu kanun ile Türkiye’deki tüm eğitim kurumlarını Maarif Vekaletine bağlamıştır. ( [www.eurlydice.org](http://www.eurlydice.org) 52006/2007). Bu kanunun ardından, öğretmenliği meslek haline getirmek amacıyla 13 Mart 1924 tarih ve 439 sayılı “**Orta Tedrisat Muallimleri**” kanunu çıkartmıştır. Bu Kanunun 1. Maddesinde “Muallimlik, devletin umumi hizmetlerinden talim ve terbiye vazifesini üzerine alan müstakil sınıf ve derecelere ayrılan meslektir” olarak tanımlanmakta, 4. Maddesinde; Yüksek ve orta dar’ül muallimin ve dar’ül muallimat mezunları vekaletçe tensip edilecek mekteplerde bir sene muallim muavini ünvanıyla (staj) yapacakları belirtilmekte, bu müddetin hitamında muallim ünvanını alınacağı hükme bağlanmıştır. 6.madde, nasıl muallim olunacağını düzenlemektedir. 8. Madde ise, **Resim, el işleri, musiki gibi sanat dersleri muallimleri... malumatı meslekiye veren Ali müessesat-ı mahsusa mezunlarından ve ehliyetnamelilerden intikap olunur**” denmektedir. Oysa, günümüzde bu hassasiyet görülmemektedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında, eğitim konusundaki araştırma ve yenileşme çabalarını göz attığımızda, Atatürk tarafından davet edilen dönemin ünlü yabancı eğitim bilimcilerinin de,

yeni okullaşma ve eğitim politikalarının tespitinde önemli etkileri olmuştur. Bu eğitimciler arasında John Dewey, Leibzing, Parker ve Stiehler gibi isimler yer almıştır (Altinkurt, 2005 :3). Bunlardan, John Dewey'nin ..tavsiyeleri içerisinde, öğretmenin, köyün mihrakı olması, köyde birçok problemi halledecek tipte yetiştirilmesi yer almaktadır (Koçer,1973. S. 11). Bu tavsiyeler doğrultusunda, okullar fiziki konumlarına göre, şehir ve köylerde açılmıştır.

Maarif Vekili Mustafa Necati (Bey) zamanında çıkartılmış olan 789 sayılı Maarif Teşkilatı Kanunu, iki tip öğretmen okulu getirmiştir. Bunlardan birinin adı “Muallim Mektepleri”, diğeri de “Köy Muallim Mektepleri”dir. (Koçer 1973, :11) Bu düzenlemenin, şehirlerde büyüyüp, şehirdeki öğretmen okulundan mezun öğretmenlerin gittikleri yerlerde ya uzun süre kalmamaları veya hiç gitmemeleri sebebiyle yapıldığı çeşitli kaynaklarca da ifade edilmektedir.

Bu süreçte, Türkiye'ye çok sayıda yabancı uzman gelmiştir. 1923 – 1950 yılları arasında değişik alanlarda ve farklı ülkelerden 79, 1950 – 1960 yılları arasında da 44 olmak üzere toplam 123 yabancı eğitim uzmanı gelmiştir (Şahin, 1987 :71). Bunlardan 56'sı eğitim, 2'si özel eğitim, 6'sı beden eğitimi, 61'i mesleki eğitim. 1'i halk eğitimi, 1', 1'i tarım,, 1'i müzik eğitimi, 1' okul mimarı, 1'i de ekonomi ile ilgili olarak gelmiştir. (Bkz. (Şahin, 1987: 72-76)

Meşrutiyet döneminde olduğu gibi, uygulamalarını, programlarını, yöntemlerini ve eğitim sistemlerini öğrenmek için 1926'dan itibaren, Batı Avrupa'ya ve Amerika'ya sürekli olarak çeşitli alanlarda eğitim görmek üzere öğrenciler göndermiştir. (Özsoy,1998,:65) Avrupa ve Amerika'ya gönderilen ilk Türk sanat eğitimcilerinden İsmail Hakkı Baltacıoğlu, bu yıllarda önemli çalışmalarda bulunmuştur. Bunlardan ilki, 1927'de Güzel Sanatlar Akademisi'nde açılan Resim öğretmenliği kursudur (Altinkurt :4). Bu kursun, açılma sebeplerinin başında, Güzel Sanatlar Akademisi mezunlarının, öğretmen olarak atanmaları ve yapılan öğretmenlikle ilgili uygulamaların eleştirilmesi gelmektedir. Akademi çıkışlı ressamlar, sanatçı olmaları yanında uzun yıllar Resim-İş öğretmenliği de yapmışlardır. Ne var ki, bu sanatçı eğitimciler, çocukları kendi yetişme biçimlerine göre eğittikleri gerekçesiyle yetersiz bulunmuş ve eleştirilmişlerdir. Bunun üzerine 1927'de Akademi içinde resim öğretmeni olmak isteyenlere bir öğretmenlik formasyonu veren kurs açılmıştır (Kırıçoğlu, 2002 :35). Yine bu kurslardan biri de, 1926 yılında Ankara'da ülkenin çeşitli bölgelerinden yüze yakın ilk ve ortaokul öğretmenin katıldığı Avrupa'nın tanınmış profesörlerine Resim-İş ilkelere uygun kurslar açılmıştır.(İlhan,1998 :276)



Davet edilen eğitimcilerden John Dewey'nin raporundan sonra, orta okullara öğretmen yetiştirmek amacıyla önce Konya'ya açılıp sonra Ankara'ya getirilerek, "Gazi Terbiye Enstitüsü ve Orta Muallim Mektebi" adıyla açılmıştır. İlk, orta ve lise Resim-İş programları değiştirilmiş, atölye ve işlikler kurulmuştur (Altınkurt, 2005 :4), (İlhan, 1998 :276) "John Dewey'nin, deneysel sanat eğitimi (experimental art education) modeli, 1926'da uygulanacak sanat eğitimi için örnek seçilmiştir denebilir (Altınkurt, 2005 :3). Aslında, ortaokullara öğretmen yetiştirmek için Orta Öğretmen okulları kurulması 1924'ten itibaren tasarlanmaya başlanmıştı (Ergün, 2006. :7). Bu günkü bina, Akyüz'e göre "8 ağustos 1927 de temeli atılmış, 1929 da tamamlanmıştır. (Bkz. Akyüz, 2008 :386)

Kimi yazılarda, "Gazi Eğitim Enstitüsü" adı kullanılmaktadır. Fakat, asıl adı "Gazi Orta Muallim Mektebi Terbiye Enstitüsü"dür. (Bkz. Akyüz 2008 :386), (Duman 1991 :48) (Gazi Eğitim Enstitüsü adını 1946'dan sonra Eğitim Enstitülerinin açılmasıyla almıştır. (Bkz. Akyüz, 2008 :387) O günlerde temeli atılan bu tür okullaşma, zamanla ülkenin değişik şehirlerine de yayılmıştır.

Resim-İş dersindeki öğretmen açığını gidirmek için "1946-1947 yıllarında Resim- İş ve Müzik seminerleri açılmış, bir yıl sonra kapatılan bu seminerler, 1951 ve 1963'te tekrar gündeme gelmiştir (Altınkurt, 2005 :5). Ancak, 1969'da bu konu yeni bir ele alışı üzerinde durulmuş ve Eğitim Enstitülerinin için bir yönetmelik çıkarılmıştır. Resmi Gazetede (16 Haziran 1969) Yayınlanan Eğitim Enstitüleri Yönetmeliğinin 2. Maddesine göre sıralanan bölümler arasında Resim-İş Bölümü de yer almış olup, bütün bölümlerin öğretim süreleri üç yıl olarak belirlenmiştir.

Bu yapının 1978 yılına kadar devam ettiği görülmektedir. 1978'de Enstitülerin öğrenim süresi dört yıla çıkarılmış, Resim-İş Eğitimi Bölümleri'nin de içinde olduğu 16 bölüm halinde yapılandırılmıştır. 1978'de öğrenim süresi 4 yıla çıkarılan enstitülerin Yüksek Öğretmen okulu adı alması genel adlandırma dışında 3 Aralık 1981 tarih ve 17533 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan "Yüksek Öğretmen Okulu" yönetmeliğinde "Yüksek Öğretmen Okulu" tabiri olmuştur. Bu tarihe kadarki Talim ve Terbiye Kurulu'nun bu kurumlar ile ilgili kararlarında ise "4 yıllık Eğitimi Enstitüleri",1980'de de "Yüksek Öğretmen Okulu" adı kullanılmıştır. Bu yapı Tablo: 12 de verilmiştir.

1982'de de, Yüksek Öğretmen Okulları, Eğitim Fakülteleri bünyesine alınmıştır. Böylece öğretmen yetiştirme görevi MEB'den YÖK'e geçmiştir. Eğitim fakültelerinin bölüm

yapılarındaki akademik şema, 14.4.1980 tarih ve 34 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu'nun Yüksek Öğretmen okullarının bölüm yapılanmasıyla ilgili kararıyla örtüşmektedir.

14.4.1980 tarih ve 34 sayılı karar eki geçici ders çizelgelerine göre Yüksek Öğretmen Okulu Bölümleri:	3 Aralık 1981 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan Yüksek Öğretmen Okulu yönetmeliğine göre okul akademik şeması ve böl. başkanları	
Türk Dili ve Edebiyatı Böl.	Türk Dili ve Edebiyatı Böl.	1 Böl. Bask.
Biyoloji-Kimya Böl.	Biyoloji-Kimya Böl.	1 Böl. Bask.
Kimya-Biyoloji Böl.	Kimya-Biyoloji Böl.	
Matematik-Fizik Böl.	Matematik-Fizik Böl.	1 Böl. Bask.
Fizik –Matematik Böl.	Fizik –Matematik Böl.	
Fizik-Kimya Böl.	Fizik-Kimya Böl.	1 Böl. Bask.
Kimya-Fizik Böl.	Kimya-Fizik Böl.	
Tarih-Coğrafya Böl.	Tarih-Coğrafya Böl.	1 Böl. Bask.
Coğrafya- Tarih Böl.	Coğrafya- Tarih Böl.	
Resim-İş Böl.	Resim-İş Böl.	1 Böl. Bask.
Eğitim Böl.	Eğitim Böl.	1 Böl. Bask.
Beden Eğitimi Böl.	Beden Eğitimi Böl.	1 Böl. Bask.
İngilizce Böl.	İngilizce Böl.	1 Böl. Bask.
Fransızca Böl.	Fransızca Böl.	1 Böl. Bask.
Almanca Böl.	Almanca Böl.	1 Böl. Bask.

Tablo 12 Yüksek Öğretmen Okulları Bölümleri

Diğer bölümler, okul yönetiminin teklifi ve bakanlık onayı ile açılabilicek olan bölümlerdir. Resim-İş bölümü, önce açılmış olan İş Eğitimi bölümü, 1932/33 öğretim yılında Resim bölümüyle birleştirilmiştir. 1978'deki yapılanmayla da, diğer bölümler gibi çift anadal görünümüyle ortaokul ve liselere hem Resim hem İş Eğitimi dersleri için öğretmen yetiştirmeye başlamıştır. Bunu günümüze uyarlıysak, bu bölüm mezunları hem “Görsel Sanatlar”, hem de “Teknoloji ve Tasarım” dersi öğretmeni yetiştiriyordu. Fakat, ‘97 yapılanması ile bu özelliğini kaybetmiş olmasını rağmen, bu bölüm mezunlarının, söz konusu alanlara öğretmen kaynağı gösterilen diğer yüksek öğretim kurumları mezunlarından bir çok konuda daha donanımlı yetişmektedir. Her ne kadar İş Eğitimi Anabilim dalı kaldırılrsa da, öğrenciler, seçmeli sanat atölye uygulamaları çerçevesinde diğer disiplinleri de

yıllara göre münavebeli olarak, bu gününün hem Görsel Sanatlar, hem de Teknoloji ve Tasarım derslerini yürütebilecek donanımı kazandıracak derslerin eğitimini almaktadırlar.

1997 yılında Eğitim Fakülteleri’de Türkiye genelinde bir standarda ulaştırmak ve nitelikli öğretmen yetiştirmek bakımından yeni bir düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler ile bütün bölümlerde yeni yapılanmaya gidilmiştir. Buna göre bağımsız bir akademik birim olan “Resim-İş Eğitimi” bölümü, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünün iki anabilim dalından biri Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı diğeri Müzik Eğitimi Anabilim Dalı olmuştur.

1996 tarih ve 3 sayılı Milli Eğitim Dergisinde yayınlanan araştırma dosyasında “Türkiye’de Resim ve Resim Eğitimi” konusunda 6 soru ortaya atılmıştır. Bunlardan biri: Resim-İş adlandırması plastik sanatlar ve tasarım alanında ilk, orta ve yüksek öğrenimde bugün uygulanan eğitim programlarını karşılıyor mu? Bir diğeri de: Hızlı bir endüstri ülkesi haline dönüşen Türkiye’de “tasarım” eğitiminin ilk ve orta dereceli okulların programlarında etkili bir yer edinmesi gereğine inanıyor musunuz? sorularıdır.

Bu sorulara verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

Uçan, “2000’li yılların eşiğindeki ülkemizde “Resim-İş Eğitime ilişkin” adlandırma, kaplandırma/kapsamlandırma, içeriklendirme, nitelendirme, sınıflandırma sorunu bulunmakta ve adeta Resim-İş Eğitimi”nden “Plastik Sanat Eğitimi”ne doğru bir “eksen değişimi”ni irdelemeyi öngörmektedir.” demektedir. Uçan, Resim-İş Eğitiminin ülkemizde öteden beri kendine özgü sanat ve mesleksi sanat eğitimi olduğunu, ilk orta ve liselerde genel sanat eğitimi kapsamında verilen bir ders olduğunu, bu dersi verecek öğretmenlerin yetiştiği birim olarak Eğitim Fakülteleri’nin lisans düzeyinde bir bölümü ve Sosyal Bilimler Enstitüleri’nde (Bugün için lisansüstü eğitim, Eğitim Bilimleri Enstitüleri’nde verilmektedir.) lisansüstü eğitimin verildiği bir anabilim /anasanat dalı olduğunu belirtmektedir. Resim-İş eğitimi, başlangıçta Resim ve İş ile sınırlıyken, giderek plastik sanatların diğeri alanlarını ve tasarımı kapsamıştır (Uçan, 1996 s.9).

Bu gün bu adlandırma ilk, orta ve yükseköğretim kurumlarındaki Resim-İş derslerinde, Resim-İş Eğitimi bölümlerinde plastik sanatlar ve tasarımı geniş anlamda içine alarak uygulanan eğitim-öğretim programlarını birebir karşılamamaktadır. Günümüzdeki bu adlandırma, ilişkin oldukları alan bölüm anabilim/anasanat dalları programına dar, söz konusu eğitim programları da, ilişkin oldukları bu ada bol gelmektedir (Uçan,1996 s.9).

Resim-İş eğitimi adlandırması sanat eğitiminin yalnız bir boyutuna (resim) gönderme yapmakta, diğer alanları dışlamaktadır. Dolayısıyla dar kapsamlı bir sanat anlayışı ortaya çıkmaktadır. Bu durum öğrencilere üç boyutlu sanat etkinliği sunmayı, onların objektivasyon yapmasını engellemekte, diğer disiplinlerden kopuk olduğu için de çocukları sanat eğitiminden soğutmaktadır (Boydaş, 1996 :8).

82 yıldır aynı adı taşıyan bu bölümlerle ilgili, 1994’ de Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş bölümü, 1996 D.E.Ü. Buca Eğitim Fakültesi Resim-İş Bölümü akademik kurul kararı ile isim değişikliği tartışılmış, “Dokuzeylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Akademik Kurulu **“Plastik Sanatlar”**, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü akademik kurulunda ise, **Resim- İş Eğitim Bölümü** adı yerine **“Güzel Sanatlar ve Tasarım Eğitimi Bölümü”** adını önermiş, “Resim Dersi” adı yerine “Güzel Sanatlar Eğitimi”, Resim Öğretmeni yerine “Sanat Öğretmeni”, adlarının kullanılmasının daha doğru olacağı belirtilmiştir (Bora, 2000 ss. 56-57). Yine 1995 yılında, Ondokuzmayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Bölümü akademik kurulunda, bölüm adlandırmasının, bölümün iç yapısı ve verilen eğitim ile örtüşmediği, ilk ve orta öğretim kurumlarındaki derslerin de, günün şartlarına göre yeniden düzenlenmesi gerektiği ifade edilerek alınmış ve dekanlık makamına 1995 tarih ve 200-176 sayılı yazı ile sunulan kararda, bölüm yapılanması konusunda da şu öneriler yer almaktadır:

- a) Resim-İş Eğitimi Bölümü adının **Sanat Eğitimi Bölümü**,
- b) Resim-İş öğretmeni adlandırmasının, **Sanat Eğitimi Öğretmeni**,
- c) Ortaöğretimdeki Resim dersi adının, **Sanat Eğitimi Dersi**, İş Eğitimi dersinin adının da **Tasarım Dersi** olarak değiştirilmesi istenmiştir.

Bu kararın gerekçelerinde,

- Resim-İş Eğitimi Bölümü adının çağırıştırdığı kimlik imajı ile bölümün işleyiş biçiminin ortaya koyduğu yapı karakteri arasında çok büyük fark olması, sadece resim öğretmeni yetiştirme durumunda görülmesi, (Bkz. Uçan 1996 :9 )
- Resim dersinin tek başına parçası olduğu estetik ve sanat eğitiminin yerine konması,
- Programların hazırlanması, öğretmen yetiştirilmesi konusunda, bir dizi temelden çatıya bir yapılanma olurken, Resim-İş Eğitimi Bölümlerinin adlarında yer almasından başka İş Eğitimi ile bir ilgileri kalmadığı ve yapı değişikliği sırasında bu bölümlerin bunun dışında tutulması olarak sıralanmıştır.

Sonuç olarak, ortaöğretimle bağın giderek zayıflamasına yolaçan bu durumun göz önüne alınması gerektiği belirtilmiştir. ( Bkz. Boydaş, 1996 :8)

Kırışoğlu “Üniversitelerin ilgili bölümlerine verilen “Resim-İş Eğitimi” adının bu gün için değişmesine pek olanak yok. Bu nedenle adının tanımlandığı alanı düşüncemizde tamamlayarak “Resim-İş” adını bu gün için kabullenmiş görünmekteyiz,” (Kırışoğlu, 2002 :2) demektedir. Bölüm adının değişmesinin, niye mümkün olmadığına, mantıklı bir cevap bulunamaması, ya öğretmen yetiştiren kurumların, öğretmen yetiştirdiği MEB ilk ve ortaöğretim kurumlarındaki derslerle ilgili yapılan değişme ve yenileşmeleri takip edememe, veya dünyadaki gelişmeleri göz önüne alamama, ya da öğretmen yetiştiren YÖK Eğitim Fakülteleri ile MEB arasında işbirliği ve koordinasyonun olmaması ile açıklanabilir. Son cümledeki değerlendirme akla daha yakın gözükmetedir. Bunu doğrulayan MEB 2010-2014 stratejik planında şöyle ifade edilmektedir: “Öğretmen yetiştirme sorumluluğunun üniversitelere devri ile MEB-YÖK ilişkileri bağlamında, Eğitim Fakülteleriyle MEB arasında, müşterek temelinde oluşturulan ilişkilerin bu güne kadar istenilen düzeye ulaşmadığı görülmektedir.” (MEB, 2009 :33)

11-14 Eylül 2013 MEB İstanbul Çalıştayı Resim/Görsel Sanatlar Raporunda Prof.Dr. Memduh Erkin’in vurguladığı üzere “Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları’nın akademik programı, yaratıcılık eğitim ekseninde geliştirilmiş, teori-pratik dengesinin keşfe, bulmaya odaklanarak kurulduğu esnek, canlı bir strüktüre sahiptir. (Erkin, 2013 :3) Uçan’ın belirttiği gibi anabilim dalının adı, artık sahip olduğu ve uygulanadığı programına dar gelmektedir.

Bu bakımdan rahatlıkla söylenebilir ki; bu anabilim dalından ortalama başarı düzeyinin üzerinde bir performans göstererek mezun olmuş veya olacak bir öğretmen adayı, “Görsel Sanatlar” ile “ Teknoloji ve Tasarım” derslerini yürütebilecek bir donanıma ve yetkinliğe sahiptir. (Erkin, 2013 :4) Bu sahip oluş, ilgili programın daha kapsayıcı ve çağdaş bir yaklaşımla adının değişmemesi ve öğretmen yetiştirme işlevini sürdürmesiyle Talim ve Terbiye Kurulu’nun, öğretmen atamaya esas kararlarındaki uygulama hatalarının sürmesini ortadan kaldıramamaktadır.

### 4.3. Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları'nın 1975'den bu yana Programındaki Ders Çizelgeleri:

Bu Bölümlerinin tarihi süreçte programlarında yer alan dersler, bazı dönemlerde şöyle olmuştur:

1975-1978 Gazi Eğitim Enstitüsü Resim Bölümü Ders Çizelgesi (Özsoy'un Tebliğine dayanarak hazırlanmıştır.) (2.Sanat Eğitimi Sempozyumu Kitabı, 2004 Ankara)

1. Sınıf Dersleri		2. Sınıf Dersleri		3. Sınıf Dersleri	
Resim/ Ağaç/ Mukavva işleri	20	Resim/Modelaj/Maden/ Örgü Dokuma	2	Resim/Grf./Metal/ Ağaç/ Mukavva İşleri	1
Teknik Resim	2	Yazı	0	Sanat Tarihi	6
Yazı	1	Fotoğrafçılık	2	Form ve İnşa	2
Estetik	2	Sanat Tarihi	2	Sanat Eseri İnceleme	2
Sanat Tarihi	4	Eğitim Sosyolojisi	4	Resim-İş Öğr.	2
Eğitim Psikolojisi	2	Öğretim Bilgisi	1	Met./uygul.	2
Kompozisyon	3	Y.Dil	2	Y.Dil	2
Y. Dil			3	Devrim Tarihi	2

Tablo: 13 1975/78 Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Bölümü Ders Çizelgesi

1978-1982 Resim-İş Bölümü Ders Çizelgesi (**Gazi Yük. Öğrt. Okulu**, (Vedat Özsoy'un tebliğine göre düzenlenmiştir) (Özsoy, 2004 :19) Bu çizelgeler ilgili kurumların MEB'a bağlı olmaları sebebiyle, ülke geneleninde 10 Yüksek Öğretmen Okulu'nun da ders çizelgeleri küçük farklarla, birbirinin aynısı olması merkezi bir program gereği idi.

Eğitim Fakültesi olduğunda da ders çizelgeleri bütün Eğitim Fakültelerinde aynı olmuştur. Fakat takip eden yıllarda 1997 yapılanmasının gerekçelerinde de ifade edildiği gibi farklılaşmaya başlamıştır. Günümüzde görülen küçük farklar ise kimi derslerin sınıf bağlamında yer değiştirmesi şeklindedir. Bir fakültede 2. Sınıfta olan bir ders, başka fakültede 3. Sınıfta olabilmektedir. Bu durum, yatay geçiş yapan öğrencilerin transkriptinde gözlenmektedir.

1. Y. YIL DERSLER	Kredisi	2. Y. YIL DERSLER	Kredisi
Temel Sanat Eğitimi	8	Temel Sanat Eğitimi	8
Teknik Resim	2	Sanata Giriş	2
Sanata Giriş	2	Seç. Müzik/ Beden Eğitimi	1
Seç. Müzik/ Beden Eğitimi	1	Türkçe Kompozisyon	2
Türkçe Kompozisyon	2	Fotoğrafi	2
Eğitime Giriş	2	Y. Dil	2
Y. Dil	2	Eğitim Sosyolojisi	2

3. Y. YIL DERSLER	Kredisi	4. Y. YIL DERSLER	Kredisi
Resim	5	Resim	5
Modelaj	5	Tasarım	5
Yazı tipografi	2	Yazı Tipografi	2
Sanat Tarihi I	2	Sanat Tarihi II	2
Eğitim Psikolojisi	3	Rehberlik	2
Seramik	2	Y. Dil	2
Y. Dil	2		

(Bu sıralamada dersler, güz veya bahar dönemi olarak değişiklik gösterebilir)

5. Y. YIL DERSLER	Kredisi	6. Y. YIL DERSLER	Kredisi
Anasat Atölye	8	Anasat Atölye	8
Yandal (Seç. Grf.)	4	Sanat Eğitimi Yöntemi I	2
Sanat Tarihi III	2	Sanat Tarihi IV	2
Kültür Tarihi I	2	Kültür Tarihi II	2
Eğitim Yönetimi	2	Sanat Eğitimi Yöntemi	2
Y. Dil	2	Y. Dil	2
		Düşünce Tarihi	3

7. Y. YIL DERSLER	Kredisi	8. Y. YIL DERSLER	Kredisi
Anasat Atölye	8	Anasat Atölye	8
Sanat Eğitimi Yöntemleri	2	Sanat Eserlerini İnceleme	2
Eğitim Programı ve Yöntemleri	3	Araştırma	3
Ekonomiye Giriş	3	Tekstil Dokuma	3
Sanat Sosyolojisi	2	Uygulama (Öğretmenlik Uyg.)	0
Y. Dil	2	Y. Dil	2
Atatürk İlk ve İnkılap Tarihi I	2	Atatürk İlk ve İnkılap Tarihi I	2

Tablo: 14 1980 GÜ. G. Eğitim Fakültesi Resim-İş Bölümü Ders Çizelgesi

Bu kurumların programları MEB tarafından yapıldığı için, ilgili bölüm ders çizelgeleri tüm bölümlerde de aynıdır. Bu kurumlardan biri olan Samsun Yüksek Öğretmen Okulu Resim-İş Eğitimi bölümünün aynı dönem ders çizelgesi ise Tablo:15'deki gibidir.

### 1. Sınıf (1980/1981)

Güz Y.Yılı	Kredisi	Bahar Y.Yılı	Kredisi
Temel Plastik San. eğitimi	8	Temel Plastik San. eğitimi	8
Teknik Resim	2	Fotoğrafi	2
Sanat Eğitime Giriş	2	San. Tarh. Giriş	2
Seç. Müzik/ Beden Eğitimi	1	Eğitim Sosyolojisi	2
Türkçe Kompozisyon	2	Türkçe Kompozisyon	2
Eğitim Bilimine Giriş	2	Y. Dil	2

### 2. Sınıf (1981/1982)

Güz Y.Yılı	Kredisi	Bahar Y.Yılı	Kredisi
Resim /Grafik Atölye	5+5	Resim /Grafik Atölye	5+5
Modelaj	5	Ölçme ve Değer.	3
Seç. Yan Dal	5	Fotoğrafi	2
Yazı Tipografi	2	Sanat Eğitime Giriş	2
Rehberlik	2	Eğitim Psikolojisi	2
Sanat Tarihi I	2	Sanat Tarihi II	2
Atatürk İlk e ve İnk. Taihi	2	Atatürk İlk e ve İnk. Taihi	2
Y. Dil	2	Seramik	2

### 3. Sınıf (1982/1983) ( Eğitim Fakültesi olduğunda )

Güz Y.Yılı	Kredisi	Bahar Y.Yılı	Kredisi
ASD Ana Dal	0 14 14	ASD Ana Dal	0 12 12
Seç. Yan Dal	0 4 4	Seç. Yan Dal	0 4 4
Sanat Tarihi III	2 0 2	Sanat Tarihi IV	2 0 2
Kültür Tarihi	2 0 2	Düşünce Tarihi	2 0 2
Eğitim Yönetimi	2 0 2	Sanat Eğitim Yönt.	2 0 2
Atatürk İlk e ve İnk. Taihi	2 0 0	Atatürk İlk e ve İnk. Taihi	2 0 0
Modelaj	5	Resim-İş Eğitimi Yöntemleri I	2 0 2
Sanat Tarihi I	2 0 2	Sanat Tarihi II	2 0 2
Seramik	2 2	Türk Dili	2 0 0
Y.Dil	4 0 4	Y.Dil	4 0 4

### 4. Sınıf (1983/1984)

Güz Y.Yılı	Kredisi	Bahar Y.Yılı	Kredisi
ASD Ana Dal	0 20 20	ASD Ana Dal	0 20 20
Resim-İş Öğrtim Yöntemleri II	3 0 3	Türk Plastik Sanatı Tarihi	2 0 2
Eğitim Programı Yönt.	3 0 3	Lisans Bitirme Tezi	1
Sanat Tarihi	2 0 2	Staj (1 Ay, hafta içi hergün)	0
Ekonomiye Giriş	3 0 3	Eğitim Teknolojisi	3
Sanat Sosyolojisi	2 0 2	A.İ.İnk. Tar.	2 0 0
		Türk Dili	2 0 0
		Tekstil Örgü Dokuma	2 2 3

Tablo:15 1980 sonrası Samsun Yüksek Öğretmen Okulu Resim-İş EğitimBölümü Ders Çizelgesi



1996-2000 Yılları, OMU Samsun Eğitim Fak. Resim-İş Eğitim Anabilim Dalı Dersleri

1. Sınıf (1996/1997)

1. Y. Yıl Dersleri	Kredi	2. Y. Yıl Dersleri	Kredi
İki Boy.Temel Plastik Sanat eğitimi	3 3 4	İki Boy.Temel Plastik Sanat eğitimi	3 3 4
Form ve İnşa	2 2 3	Form ve İnşa	2 2 3
Perspektif I	2 1 3	Perspektif II	2 1 3
Genel Sanat Terminolojisi I	2 0 2	Genel Sanat Terminolojisi II	2 0 2
Estetik ve Sanata Giriş I	2 0 2	Estetik ve Sanata Giriş II	2 0 2
Felsefeye Giriş	2 0 2	Sanat Felsefesi	2 0 2
Desen I	2 2 3	Desen II	2 2 3
5 İ Dersleri/İnk.Tar. Türk Dili Y. Dil	2 0 2	5 İ Dersleri/İnk.Tar. Türk Dili Y. Dil	2 0 2

2. Sınıf (1997/1998)

1. Y. Yıl Dersleri	Kredi	2. Y. Yıl Dersleri	Kredi
Res./Heyk./Grf. / End. Tas. Atölye I	2 4 4	Res./Heyk/Grf. /End.Tas. Atölye II	2 4 4
Seç. Atölye I	2 2 3	Seç. Atölye II	2 2 3
Desen III	2 2 3	Desen IV	2 2 3
Sanat Tarihi I	2 0 2	Sanat Tarihi II	2 0 2
Tipografi I	1 2 2	Tipografi II	1 2 2
Fotograf Tek. I	2 0 2	Fotografi	1 2 2
Eğitim Bil. Giriş	3 0 3	Eğitim Psikolojisi	3 0 3

(1998/1999) Bu öğretim yılından itibaren bütün Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümleri Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarının Programları YÖK tarafından düzenlenmiştir.

3. Sınıf

1. Y. Yıl Dersleri	Kredi	2. Y. Yıl Dersleri	Kredi
Res./Heyk./Grf. /End. Tas.Atölye III	2 4 4	Res./Heyk./Grf. /Ens.Tas. Atölye IV	2 4 4
Seç. San Atölye I	2 2 3	Seç. San. Atl. II	2 2 3
Öğr. Tek. ve Mat. Geliş.	3 0 3	Sanat Eleştirisi	3 0 3
İnsanın Sanatsal Gelişimi	2 0 2	Sınıf Yönetimi	3 0 3
Estetik	3 0 3	Özel Öğretim Yöntemleri I	2 2 3
Müze Eğitimi ve Uygulamaları	2 2 3	Sanat Öğretiminde Uygulamalar I	2 2 3

4. Sınıf (1999/2000)

1. Y. Yıl Dersleri	Kredi	2. Y. Yıl Dersleri	Kredi
Res./Heyk./Grf. /End. Tas. Atölye V	2 4 4	Res./Heyk./Grf./End.Tas. Atölye VI	5 5 7
Seç. San. Atölye V	2 2 3	Seç. San. Atölye V	2 2 3
Sanat Öğretiminde Uygulamalar II	2 2 3	Rehberlik	2 0 2
Sanat Eğitimi Deneyimi	0 4 2	Öğretmenlik Uygulaması	2 6 5
Özel Öğretim Yöntemleri II	2 2 3		
Okul Deneyimi II	1 5 3		

Tablo:16 1996-2000 dönemi OMU Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Bölümü ve 1998'den sonra Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Ders Çizgesi

Bu çizelge, 1997’de Eğitim Fakültelerinin yeniden yapılanmasının bir sonucu olarak ders adı, kredileri ve içeriklerinde güncellemeler yapılmış, ders çeşitleri olarak değişiklik olmuştur. Buna göre, merkezi bir anlayışla, bütün bu anabilim dallarının programları aynılaştırılmış ve 1998’den sonra da uygulamaya konulmuştur. Bir yandan da anabilim dalları ders programlarında bazı güncellemeler yapılmıştır. Buna göre, 2007/2008 Öğretim Yılı Omu. Eğt.Fak. Güz. San. Eğt. Böl. Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Ders Çizelgesi Tablo 17 deki gibidir.

<b>I. Yarıyıl</b>				<b>II. Yarıyıl</b>			
<b>DERSİN ADI</b>	<b>T</b>	<b>P</b>	<b>K</b>	<b>DERSİN ADI</b>	<b>T</b>	<b>P</b>	<b>K</b>
Temel Tasarım I	4	4	6	Temel Tasarım I	4	4	6
Desen I	2	2	3	Desen I	2	2	3
Perspektif	1	2	2	Sanat Tarihine Gir.	2	0	2
Eğitim Bilimine Gir.	3	0	3	Eğitim Psikolojisi	3	0	3
5 İ Dersleri				5 İ Dersleri			

<b>III. Yarıyıl</b>				<b>IV. Yarıyıl</b>			
<b>DERSİN ADI</b>	<b>T</b>	<b>P</b>	<b>K</b>	<b>DERSİN ADI</b>	<b>T</b>	<b>P</b>	<b>K</b>
Anasanat Atölye I	2	4	4	Anasanat Atölye II	2	4	4
Seçmeli Sanat Atölye I	2	2	3	Seçmeli Sanat Atölye II	2	2	3
Yazı	1	2	2	<b>Çocuğun Sanatsal Geliş.</b>	2	0	2
<b>Bilgisayar Ortamında tas.</b>	2	2	3	<b>Bilgisayar Ortamında tas</b>	2	2	3
Batı sanatı Tarihi	3	0	3	Öğr. Tekn. ve Mat. Geliş.	2	2	3
Öğretim İlk eve Yönt.	2	0	2	<b>Sanat Felsefesi</b>	2	0	2
Seç. Estetik ve san. Eğit.	2	0	2				

<b>V. Yarıyıl</b>				<b>VI. Yarıyıl</b>			
<b>DERSİN ADI</b>	<b>T</b>	<b>P</b>	<b>K</b>	<b>DERSİN ADI</b>	<b>T</b>	<b>P</b>	<b>K</b>
Anasanat Atölye III	2	4	4	Anasanat Atölye IV	2	4	4
Seçmeli Sanat Atölye III	2	2	3	Seçmeli Sanat Atölye IV	2	2	3
Türk Sanatı Tarihi	3	0	3	Sanat Eleştirisi	2	0	2
<b>Bilimsel Arş Yönt.</b>	2	0	2	Çağdaş Sanat	3	0	3
Sınıf Yönetimi	2	0	2	<b>Türk eğitim Tarihi</b>	2	0	2
Özel Öğretim Yöntemleri I	2	2	3	Özel Öğret. Yöntemleri II	2	2	3
				Ölçme ve Değerlendirme	3	0	3

<b>VII. Yarıyıl</b>				<b>VIII. Yarıyıl</b>			
<b>DERSİN ADI</b>	<b>T</b>	<b>P</b>	<b>K</b>	<b>DERSİN ADI</b>	<b>T</b>	<b>P</b>	<b>K</b>
Anasanat Atölye V	4	4	6	Anasanat Atölye VI	4	4	6
Seçmeli Sanat Atölye V	2	2	3	Seçmeli Sanat Atölye VI	2	2	3
Müze eğitimi Uyg.	2	2	3	<b>Topluma Hiz. Uyg.</b>	1	2	2
<b>Özel Eğitim</b>	2	0	2	Türk Eğt. Sis. Ve Ok. Yön.	2	0	2
Okul Deneyimi	1	4	3	Öğretmenlik Uyg.	2	6	5
Rehberlik	3	0	3				

Tablo:17 2007 OMU Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Ders Çizelgesi

2007'den sonra, Samsun Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı programındaki güncellenen dersler, **Bilgisayar dersi, 2012/2013 öğretim yılında Bilgisayar Ortamında Grafik Tasarım** olarak değişmiş olup, bu çizelge bölümümüzde uygulanmaktadır. Program çizelgesinde **bold** yazılan dersler, **28.6.2007** tarih itibari ile yeni konmuştur. Buna rağmen orijini olduğu eğitim enstitülerindeki esas dersler, ad, kredi ve içeriklerinde yapılan bazı değişikliklerle sürmektedir. Ders çizelgeleri incelendiğinde bu kurum mezunlarının, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarının “Görsel Sanatlar” ile “Teknoloji ve Tasarım” dersine öğretmen kaynağı olabilecek bir eğitim aldıkları görülmektedir. Tarihi süreç olarak bakıldığında “İş ve Teknik Eğitimi” dersine öğretmen yetiştiren bu kurum mezunları, 2006'dan sonra İlköğretim Kurumları müfredatında yer alan “Teknoloji ve Tasarım” dersi için, aldıkları eğitim ve donanım açısından öğretmen kaynağı olmaları, onların hakları olarak gözükmektedir.

Resim-İş Eğitimi Anabilim dallarının alan bazında aldığı derslerin toplam saat ve AKTS değerleri Tablo:18 bakıldığında şöyledir:

Sınıf	Alan Teorik Ders/saat	AKTS	Alan Pratik Ders/saat	AKTS	Öğrt. Mes. Ders/saat	AKTS
1	28	10	378	35	84	8
2	126	15	490	35	98	9
3	112	12	280	24	228	24
4			392	33	280	25
Top.	266	37	1520	127	590	66

Tablo: 18 Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Alan ve Mesleki dersleri kredileri toplamı

Bu oranlar, 1982 XI. Milli Eğitim Şurasında tespit edilen öğretmenin eğitiminde Genel Kültür %12.5, Öğretmenlik Meslek Bilgisi %25 ve Alan Eğitiminin de %62.5 olması gerektiği kararına tam uymaktadır. Oysa, yukarıda söz edilen kimi yükseköğretim kurumlarının bölümlerinde bu oranların çok altında veya meslek bilgisi eğitimi dersleri hiç bulunmamaktadır. (Bkz. Tablo:7)

Bu bölümlerin varlığı ve kuruluş amaçları başından beri, ilk ve ortaöğretime branş öğretmeni yetiştirmek olmasına karşılık, ileride söz edileceği üzere Talim ve Terbiye Kurulu'nun öğretmen atamaya esas kararları ekindeki çizelgelerde bu bölüm mezunlarının öteden beri yürütmekte oldukları dersler için, kuruluş amaçları ve programları itibari ile çok farklı olan yükseköğretim kurumları mezunları, İş Eğitimi/ Teknoloji Tasarım ile Resim/ Görsel Sanatlar derslerine kaynak gösterilmektedir. Özellikle “Teknoloji ve

Tasarım” dersine kaynak gösterilen öyle yükseköğretim kurumları vardır ki, bu alana öğretmen kaynağı olmaktan çıkarılan Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları programları ile karşılaştırıldığında, alan eğitimi bakımından Teknoloji ve Tasarım ders alanları ile hiçbir ilgileri yoktur. Örnek olarak verebileceğimiz Yükseköğretim kurumlarından bazıları Muhasebe ve Finansman, Büro Yönetimi ve Sekreterlik, Yiyecek-İçecek Hizmetleri, Konaklama ve Seyahat Hizmetleri, Aile ve Tüketici Bilimleri gibi alan mezunlarının, hangi alan bilgisi, beceri ve donanımları sebebiyle Teknoloji ve Tasarım alanına öğretmen kaynağı gösterildiği bilinmemektedir.

Diğer yandan, bu alana en yakın yükseköğretim kurumu olarak Resim-İş Eğitimi Anabilim dallarının sayıları ve toplam kontenjanlarında artış olmaktadır.

Üniversitelerin Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları **1999/2014** dönemi öğrenci kontenjanları: (ÖSYM Klavuzları Tablo:5’e göre düzenlenmiştir.) Sırayla Tablo: 19/1, Tablo: 19/2 ve Tablo: 19/3 yıllara göre kontenjanların ve bu Anabilim Dallarının durumunu göstermektedir.

Bu tablolar incelendiğinde yıllara göre değişen hem Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü sayısı, hem de öğrenci kontenjanlarının değişkenliği izlenebilmektedir. Daha öncede öz edildiği üzere ÖSYM Sınav ve Kontenjan klavuzunda belirtilen “Özel Yetenek Sınavı ile Öğrenci Alan Yüksek Öğretim Kurumlarının belirtildiği Tablo:5 de TTK Öğretmen Atamaya Esas Kararlarında “Görsel Sanatlar” dersine öğretmen kaynağı olarak 1. sırada gösterilen “Resim Öğretmenliği” adıyla bir bölüm bulunmamaktadır. Söz konusu tablolar bu yüzden çalışmamızda önemli görünmektedir.

	Öğr. Yılı	1999-2000		2000-2001		2001-2002		2002-2003		2003-2004	
		1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
	(1) I. Öğretim (2) II Öğretim	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
1	Abat İzzet Baysal Üni Eğt. Fak.	30	30			40	40			40	40
2	A.Menderes Üni.Eğt.Fak.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	Ağrı İ. Çeçen Üni. Eğt.Fak.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Anadolu Üni. Eğt.Fak.	40	-			60	-			45	45
5	Atatürk Üni. K.K. BekirEğt.Fak.	50	50			50	50			40	-
6	Atatürk Üni. Ağrı Eğt.Fak.	50	-			45	45			45	45
7	Cumhuriyet Üni. Eğt.Fak.	30	-			45	-			40	-
8	Ç. Onsekizmart Üni. Eğt.Fak.	30	-			30	-			20	-
9	Çukurova Üni. Eğt.Fak.	40	-			40	-			40	-
10	Dicle Üni. Eğt.Fak.	30	20			30	30			20	20
11	Dokuzeylül Üni. Eğt.Fak.	70	-			80	-			60	-
12	Ege Üni. Eğt.Fak.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	Erzincan Üni. Eğt.Fak.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	Fırat Üni. Eğt.Fak.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Gazi Üni. Gazi Eğt. Fak.	90	50			90	60			70	50
16	G.Osmanpaşa Üni. Eğt.Fak.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17	Harran Üni. Eğt.Fak.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18	İnönü Üni. Eğt.Fak.	60	20			50	40			40	40
19	Karadeniz T. Üni. Fatih Eğt.Fak.	60	60			60	60			40	40
20	Kastamonu Üni. Eğt.Fak.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21	Marmara Üni. Atatürk Eğt.Fak.	120	-			120	-			60	-
22	M.Akif Üni. Eğt.Fak.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
23	Muğla Üni. Eğt.Fak.	-	-	-	-	-	-	-	-	30	-
24	M. Kemal Üni. Eğt.Fak.	30	-			30	-			30	-
25	N. Erbakan Ü.A.Keleş E.Fak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26	Niğde Üni. Eğt.Fak.	30	30			30	30			30	30
27	Ondokuzmayıs Üni. Eğt.Fak.	50	50			50	50			60	60
28	Pamukkale Üni. Eğt.Fak.	30	30			30	30			30	30
29	Selçuk Üni. Eğt.Fak.	40	40			40	40			40	40
30	S.Demirel Üni.Burdur Eğt.Fak.	45	-			45	-			30	-
31	Trakya Üni. Eğt.Fak.	30	-			30	-			30	-
32	Uludağ Üni. Eğt.Fak.	70	50			70	50			40	40
33	Yüzüncü Yıl Üni. Eğt.Fak.	40	30			40	30			30	-
	Toplam	1080	460	992	480	1105	510	1010	430	915	360

Tablo:19/a 1999-2003 Dönemi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları ve Kontenjanları

	Öğr. Yılı	2004-2005		2005-2006		2006-2007		2007-2008		2008-2009	
		(1) I. Öğretim	(2) II Öğretim	1	2	1	2	1	2	1	2
1	Abat İzzet Baysal Üni Eğt. Fak.	40	40	40	40	40	40	40	40	30	30
2	A.Menderes Üni.Eğt.Fak.	-	-	30	-	30	-	30	-	30	-
3	Ağrı İ. Çeçen Üni. Eğt.Fak.	<b>2007'ye kadar Ağrı Eğt.Fak Atatürk Üni. 'ne bağlı</b>						30	-	30	-
4	Anadolu Üni. Eğt.Fak.	60	-	60	-	60	-	60	-	60	-
5	Atatürk Üni. Eğt.Fak.	30	-	30	-	30	-	30	-	30	-
6	Atatürk Üni. Ağrı Eğt Fak	45	-	45	-	30	-	<b>2007'de Ağrı Ü.Bağlandı</b>			
7	Cumhuriyet Üni. Eğt.Fak.	30	-	30	-	30	-	30	-	30	-
8	Ç. Onsekizmart Üni. Eğt.Fak.	20	-	30	-	30	-	30	-	30	-
9	Çukurova Üni. Eğt.Fak.	40	-	40	-	40	-	40	-	40	-
10	Dicle Üni. Eğt.Fak.	20	20	20	20	30	30	30	30	30	30
11	Dokuzeylül Üni. Eğt.Fak.	60	-	60	-	60	-	60	-	60	-
12	Ege Üni. Eğt.Fak.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	Erzincan Üni. Eğt.Fak.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	Fırat Üni. Eğt.Fak.	40	-	40	-	40	-	40	-	40	-
15	Gazi Üni. Gazi Eğt.Fak	70	50	70	50	70	50	70	50	70	70
16	G.Osmanpaşa Üni. Eğt.Fak.	25	-	25	-	30	-	25	-	25	-
17	Harran Üni. Eğt.Fak.	-	-	30	-	25	-	30	-	40	-
18	İnönü Üni. Eğt.Fak.	40	40	30	30	40	-	50	-	50	-
19	Karadeniz T. Üni. Fatih Eğt.Fak.	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40
20	Kastamonu Üni. Eğt.Fak.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21	Marmara Üni. Atatürk Eğt.Fak.	60	-	60	-	100	-	100	-	100	-
22	M.Akif Üni. Eğt.Fak.	-	-	30	-	30	30	30	30	30	30
23	Muğla Üni. Eğt.Fak.	30	-	30	-	30	-	30	-	30	-
24	M. Kemal Üni. Eğt.Fak.	30	-	30	-	30	-	30	-	30	-
25	N. Erbakan Ü.A.Keleş E.Fak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26	Niğde Üni. Eğt.Fak.	30	-	30	-	30	-	30	-	30	-
27	Ondokuzmayıs Üni. Eğt.Fak.	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60
28	Pamukkale Üni. Eğt.Fak.	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
29	Selçuk Üni. Eğt.Fak.	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40
30	S.Demirel Üni.Burdur Eğt.Fak.	30	30	<b>2005/2006 Öğr. yılı Burdur Eğt.Fak. M.Akif üni.'ne bağlandı</b>							
31	Trakya Üni. Eğt.Fak.	30	-	30	-	30	-	30	-	30	-
32	Uludağ Üni. Eğt.Fak.	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40
33	Yüzüncü Yıl Üni. Eğt.Fak.	30		30	40		40		40		40
	<b>Toplam</b>	<b>970</b>	<b>390</b>	<b>1025</b>	<b>350</b>	<b>1075</b>	<b>390</b>	<b>1085</b>	<b>360</b>	<b>1055</b>	<b>370</b>

Tablo 19/b 2004/2009 Dönemi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları ve Kontenjanları

		Öğr. Yılı		2009-2010		2010-2011		2011-2012		2012-2013		2013-2014		
(1) I. Öğretim (2) II Öğretim		1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	
1	Abat İzzet Baysal Üni Eğt. Fak.	30	30	30	30	30	30	40	-	40	-			
2	A.Menderes Üni.Eğt.Fak.	30	-	30	-	30	-	40	-	40	-			
3	Ağrı İ. Çeçen Üni. Eğt.Fak.	50	-	50	-	50	-	50	-	50	-			
4	Anadolu Üni. Eğt.Fak.	60	-	60	-	55	-	55	-	55	-			
5	Atatürk Üni. Eğt.Fak.	30	-	45	-	45	-	45	-	45	-			
6	Cumhuriyet Üni. Eğt.Fak.	30	30	30	30	30	30	30	-	30	-			
7	Ç. 18 Mart Üni. Eğt.Fak.	30	-	30	-	30	-	30	-	30	-			
8	Çukurova Üni. Eğt.Fak.	40	-	40	-	40	-	40	-	40	-			
9	Dicle Üni. Eğt.Fak.	30	30	30	30	30	30	30	-	30	-			
10	Dokuz Eylül Üni. Eğt.Fak.	60	-	60	-	60	-	60	-	60	-			
11	Ege Üni. Eğt.Fak.	-	-	-	-	20	-	20	-	20	-			
12	Erzincan Üni. Eğt.Fak.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	-	
13	Fırat Üni. Eğt.Fak.	40	-	40	-	40	-	40	-	40	-	40	-	
14	Gazi Üni. Gazi Eğt.Fak	70	70	70	70	70	70	70	-	70	-	70	-	
15	G.Osmanpaşa Üni. Eğt.Fak.	25	-	25	-	25	-	25	-	25	-	25	-	
16	Harran Üni. Eğt.Fak.	40	-	40	-	40	-	40	-	40	-	40	-	
17	İnönü Üni. Eğt.Fak.	50	-	50	-	50	-	50	-	50	-	50	-	
18	Karadeniz T. Üni. Fatih Eğt.Fak.	50	50	50	50	50	50	50	-	50	-	50	-	
19	Kastamonu Üni. Eğt.Fak.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30	-	
20	Marmara Üni. Atatürk Eğt.Fak.	100	-	100	-	100	-	100	-	100	-	100	-	
21	M.Akif Üni. Eğt.Fak.	30	30	30	30	30	30	30	-	30	-	30	-	
22	Muğla Üni. Eğt.Fak.	30	-	30	-	30	-	30	-	30	-	30	-	
23	M. Kemal Üni. Eğt.Fak.	30	-	30	-	30	-	30	-	30	-	30	-	
24	N. Erbakan Ü.A.Keleş E.Fak	Selçuk Eğt.Fak. N.Erbakan A.Keleş Eğt.Fak'a bağl.							45	-	45	-		
25	Niğde Üni. Eğt.Fak.	30	-	30	-	30	-	30	-	30	-	30	-	
26	Ondokuzmayıs Üni. Eğt.Fak.	60	60	60	60	60	60	60	-	60	-	60	-	
27	Pamukkale Üni. Eğt.Fak.	30	30	30	30	30	30	30	-	30	-	30	-	
28	Selçuk Üni. Eğt.Fak.	40	40	45	45	45	45	Eğt.Fak N.E.Üni.ne						
29	S.Demirel Üni.Burdur Eğt.Fak.	<b>Burdur Eğt.Fak. 2005'de M.Akif Ersoy Üniversitesine</b>												
30	Trakya Üni. Eğt.Fak.	30		30		30		30		30		30		
31	Uludağ Üni. Eğt.Fak.	40	40	40	40	40	40	40		40		50		
32	Yüzüncü Yıl Üni. Eğt.Fak.	40	40	40	40	40	40	40		40		40		
		1135	420	1140	420	1165	390	1185				1245		

Tablo:19/c 2009-2014 dönemi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları Kontenjanları

1999-2013/2014 döneminde Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları kontenjan toplamı 19547 olup, 13.907 öğrenci mezun olmuş, 5.647 öğrenci halen eğitimine devam etmektedir. Mezunların ne kadarının istihdam edildiği bilgisine sahip değiliz.

1999/2002 döneminde 12, 2003/2004 öğretim yılında 9, 2004/2007 döneminde 10, 2008/2009 öğretim yılında 9, 2010/2012 döneminde 10 bölümde II. Öğretim uygulaması yapılmıştır. 2012’de II öğretim uygulaması kaldırılmış olup 2013/2014 öğretim yılı itibari ile bölüm sayısı 30 çıkmış ve toplam öğrenci kontenjanı sayı da 1275 olmuştur. Bu durumda bu öğretmenlik için öğretmen ihtiyacının karşılanamaması söz konusu değildir.

Güzel Sanatlar Fakültelerinin kontenjanları da 2013/2014 itibari ile kimisinde II. Öğretim olmakla birlikte Devlet Üniversiteleri Güzel Sanatlar Fakülteleri kontenjan toplamı 1193, özel Üniversitelerin Güzel Sanatlar fakülteleri kontenjanı da 430’dur. Özellikle Teknoloji ve Tasarım dersine öğretmen kaynağı gösterilen, Endüstri Ürünleri Tasarımı ile Endüstriyel Tasarım bölümlerinden ikisi devlet, yedisi özel üniversitelerde olup, bunlardan sadece Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesinde öğretmenlik meslek bilgisi dersleri vardır. Bu eğitim-öğretim alanı özel yeteneği gerektirdiği halde, bu bölümler merkezi sınavla öğrenci almaktadır.

Bu tespitlerden de anlaşılacağı gibi, söz konusu derslere öğretmen kaynağı en yakın olarak, hem yasalarla hem de teammüllerle sabittir ki, Cumhuriyetin kuruluş yıllarından bu yana adı, sistemi değişse de birbirinin devamı niteliğindeki (Köy Enstitüleri, Eğitim Enstitüleri, Yüksek Öğretmen okulları gibi) bu günkü Eğitim Fakültelerinin ilgili bölümlerinin mezunlarıdır. Yukarıda da tespit edildiği üzere, çoğu zaman ve pek sık uygulamalarla bunun dışına çıkmış, zaman zaman Güzel Sanatlar Fakülteleri mezunları da, öğretmen kaynağı olarak gösterilmiştir. 1993’te YÖK tarafından güzel Sanatlar Fakültelerinin ilgili bölümlerinden, bu Fakültelerin esas amacının öğretmen yetiştirmek olmadığı gerekçesiyle formasyon dersleri kaldırılmıştır (Deliduman, 1999). Fakat, 2004’den sonraki öğretmen atamaya esas kararlar eki çizelgelerde buna mevcut kaynaklardan ihtiyacın karşılanamaması durumunda bu kurum mezunlarının atanabileceği belirtilmektedir. Oysa, yukarıda değinildiği üzere öğretmen yetiştiren Resim-İş Eğitimi Anabilim dallarından, talebin çok üstünde bir sayıyla öğretmen yetişmektedir.



Eğitimde, Batı'dan örnek alımı, Osmanlı'nın son dönemlerinde başlayıp, Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir. Fakat, bu işlemler sırasında, özellikle 1960 yılından sonra eğitim araştırmalarının gerektirdiği ilkelere uymak yerine ve kendi sosyal ve kültürel yapımıza uygun olarak geliştirmek varken, ya tamamen taklit veya deneme yanılma yöntemleri uygulanmıştır. Eğitim pahalı ,fakat uzun vadede en karlı yatırım olduğu artık bilinmektedir. Sorates'in şu sözü önemlidir: "Eğitimin pahalı olduğunu düşünenler, cehaletin maliyetini hesaplamak zorundadır." Dolayısıyla eğitim olgusu, basit sonuçlar çıkarılacak deneme yanılma yöntemine heba edilebilecek bir konu değildir; bilimsel araştırmalara dayanan, ileri ülkelerin bu sorunu nasıl çözdüklerine dair yöntemlerinden hareketle ve bilimsel araştırmaların ışığı altında yapılabileceği eğitim bilimcilerce kabul edilmektedir.

**MEB Eğitim Kurumlarının Resim/Resim-İş/ İş Eğitimi Dersleri ile ilgili zaman içinde program güncellemeleri yapılmıştır. Fakat** bu süreçte Milli Eğitim Bakanlığına bağlı öğretim kurumları derslerinden biri olan "**İş Eğitimi**" ile ilgili uygulamalarda da bazı sorunlar yaşanmıştır.

1970 yılında toplanan VIII. Milli Eğitim Şurasında kararlaştırılan "Sanat ve İş Eğitimi Programı" 5 Nisan 1971 tarihinde 1651 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanmıştır. Bu yıllarda liseler için sanat eğitimi programları yapılmış ancak, bu programlar uygulama olanağı bulamamıştır (Altınkurt, 2005. :6).

İş Eğitimi ile ilgili 1983'te yeni bir düzenleme ve program yapılmıştır. 26 Eylül 1983 tarihli Tebliğler Dergisinde, İş Eğitimi programının Temel Eğitimde uygulama şekli, amaç ve işleyişi yayınlanmış,1983-1984 (eğitim) öğretim yılında denenip geliştirilmek üzere sunulmuştur (Altınkurt, 2005 : 6 ).

İlköğretimin bu öğretim alan dersleri için, Talim ve Terbiye Kurulu kararları ile sık sık program değişikliklerine gidilmiştir. 1991 yılında da, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı bünyesinde Resim dersi öğretim programlarını geliştirme ihtisas komisyonunca ilköğretim Resim-İş Eğitimi ve İş ve Teknik Eğitimi dersleri için yeni bir program yapılmış, öğretmenler için klavuzlar basılıp dağıtılmıştır.

2004 yılında ilköğretim kurumlarının "Resim-İş Eğitimi" ve "İş ve Teknik Eğitimi" dersleri ile ilgili yeni program hazırlanmış, ders ad ve içerikleri değiştirilmiştir. "Resim" dersi "Görsel Sanatlar", "İş ve Teknik Eğitimi" dersi de "Teknoloji ve Tasarım" dersi olmuştur.

Orta öğretim kurumları seçmeli dersi olan “Resim” dersi de, Talim ve Terbiye Kurulunun 30.12. 2009 tarih ve 337 sayılı kararı ile “Görsel Sanatlar” dersi olmuştur.

**“Resim-İş Eğitimi” oluşturulduğu kavramların kapsamı ve içerikleri açısından, günümüzde bağdaşık/kaynaşık bir bütünlük ortaya koymaktamamaktadır.**Bu konuda en başta ilk ve ortaöğretim kurumları müfredatında yer alan söz konusu derslerin adları ve içeriklerine bakıldığında, Resim-İş Eğitimi olgusunda, kavramların kapsamı ve içerikleri açısından, kaynaşık/bağdaşıklık ve bütünlük göstermediği görülmektedir. Herşeyden önce, bu kurumlarda “Resim-İş” ve “Resim” “İş ve Teknik Eğitimi” dersi adıyla bir ders bulunmadığı gibi, bu derslerin kaldırılıp yerine getirilen yeni ders içerikleri ve metotları değişmiştir. Kendi içinde yapılan güncellemeler yetersiz olup, bunun merkezi bir anlayışla ve birlik içinde YÖK tarafından MEB ile işbirliği içinde yapılması danha doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu yüzden bu alana öğretmen yetiştiren Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarında bu yönde güncellemelerin yapılması kaçınılmaz olmaktadır. Ancak, bu bölümlerde verilen eğitim süreci ve uygulamalar, öğrencilerin yaşadığı deneyimler açısından, Resim-İş Eğitimi Bölümü tanımlamasına sığmamaktadır. Benzetme yerindeyse, 4 yaşındaki çocuğa alınan elbise özelliğini kaybetmese bile çocuk 6 yaşına geldiğinde, bu elbisenin hem çocuğun beğeni düzeyinin değişmesi hem de fiziksel gelişimi açısından ona dar gelmektedir.

**Görsel Sanatlar ile Teknoloji ve Tasarım derslerinin programdaki diğer derslerle yatay-dikey ilişkisi açısından değerlerdirilmesi gerekmektedir.** Dikey ilişki, bu öğrenim alanında kendi öğretim sürecinde bir önceki öğrenim düzleminde elde edilen bilgilerin ve öğrenilen kavramların bir sonraki öğrenim düzlemine katkıları açısından olan ilişkidir.

Yatay ilişki ise, bu öğrenim alanlarında edinilen bilgi, bulgu ve deneyimlerin diğer öğrenme alanlarına karşılıklı katkıları söz konusudur.

Renk bilgisinin, renklerin psikolojik ve kültürel yansımaları ile fizikte öğrenilen ağırlık merkezinin yer değiştirmesi ile meydana gelen durumun, matematikte öğrenilen “Pi” sabitinin, müzik eğitiminde öğrenilen “ritim”, “uyum”, “es” gibi kavramların ve onların karşılığı olan algıların oluşmasına katkıları sayılabilir. Bu etkileşimler ve ilişkiler, bütün ilk ve orta öğretim programında bulunan temel disiplinler arasında karşılıklı etkileşim ve birbirini beslemesiyle gelişebilmektedir. Esasında bir disiplinde öğrenilen bir bilginin sadece öğrenildiği alanda değil, diğer disiplinlerde de kullanılabilmesiyle, öğrenme tam gerçekleşmiş olmaktadır.

## B E Ş İ N C İ B Ö L Ü M

### TARTIŞMA VE YORUM

#### 5.1. Yasalar

Cumhuriyet'in ilk yıllarından bu güne öğretmen yetiştirme ve istihdamında dönem dönem sorunlar yaşanmıştır. Her eğitim alanı için, öğretmen yetiştirmek üzere Yüksek Öğretim kurumları kurulmuş, yönetmelikleri hazırlanmıştır. Öğretmen açığını gidermek üzere, ilki Tanzimat döneminde başlayan öğretmen yetiştiren kurumlar dışından öğretmen atama uygulaması, 1961 tarih ve 222 sayılı Temel Eğitim Kanununda lise mezunlarının ve yedeksubay öğretmen uygulamasının önü açılmış, 1969 ve 1970 yıllarında Topçu'nun belirttiği gibi 63 değişik alandan öğretmen ataması yoluna gidilmiştir. 1990'lı yıllarda da, 2000 yılından sonra da benzer uygulamalar olmuş ve olmaktadır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarından günümüze öğretmen yetiştiren kurumların yeni düzenleme ve adlandırmalarla aslında bir süreklilik arzettiği görülmektedir. Bunlar Gazi Orta Muallim ve Terbiye Enstitüsünden, İlk muallim mekteplerine, Köy Enstitülerinden Eğitim Enstitülerine, Yüksek Öğretmen okullarından Eğitim Fakültelerine değin süren bu süreklilik, zaman zaman program değişikliği ile sürmüştür. 1932'den beri de, bu kurumların bir bölümü olan Resim-İş Eğitimi bölümü de bu sürecin bir parçası olmuştur.

1997'de Eğitim Fakültelerinin yeniden yapılanması çalışmaları sonucu, bu fakültelerin bağımsız birer bölümü olan Resim-İş Eğitimi Ana Bilim dalları ile Müzik Eğitimi Ana Bilim dallarının statüsü değişmiştir. Bu iki ana dal birleştirilerek, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı olmuştur. Resim-İş Eğitimi ve Müzik Eğitimi Anabilim Dalları birer bilimdalı durumuna getirilmiştir. Fakat, ilk ve orta öğretimin bu alanına öğretmen yetiştirme misyonu devam etmiştir.

Ancak, birçok alanda olduğu gibi, alan bakımından ihtiyaç olmayan disiplinler için öğretmen yetiştirilmesi, nicelik fazlası için bir seçimi zorunlu kılmıştır. Bu süreçte, nitelikli öğretmen atama amacıyla ve arz fazlalığı gibi sebeplerin, diğer 657 sayılı yasaya tabi olacak devlet memurlarının atanması için ilk defa 1999 yılında DSM (devlet Memurluk Sınavı) adıyla ÖSYM'ce 1999, 2000'de yapılmış, 2001 de KMS ve 03.05.2002'de de Resmi Gazetete yayınlanan yönetmelikle DSM ve KMS sınavları birleştirilerek, KPSS adıyla düzenlenmiş olup A ve B grupları olarak sınıflandırılmıştır. (www. Bilimakademi.com) Bu tarihten

buyana yürürlükte olup öğretmen atamalarında da bu sınav uygulanmaktadır. Lakin, herkesin girebildiği bu seçme sınavları da bu gün tartışmalıdır. Çünkü, bu sınavla nitelikli öğretmen seçildiği pek söylenemez. En azından Görsel Sanatlar ve Teknoloji ve Tasarım dersi için bu böyledir. Ayrıca bu sınavlarla öğretmenin mutlaka taşıması gereken öz nitelikleri ölçülememektedir. Dolayısıyla seçme sınavı yerine öğretmen yetiştiren kurumların sayıları, kontenjanları ülke ihtiyacına göre belirlenip, daha bu kurumlara girişte yapılan seçmelerle sorun çözülebilir. Aldığı eğitimle hem alan bazında, hem mesleki tutum ve davranış bakımından öğretmenlerden beklenen öz nitelikler kazandırılabilir.

Öğretmenlerin eğitiminde, 14.6.1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanuna dayanarak, 1982 XI. Milli Eğitim Şura kararlarında öğretmenin, alan bilgisi, genel kültür ve pedagojik formasyon bakımından hangi yüzde ile öğrenim göreceği tespit edilmiştir. Buna göre, alan eğitimi %62.5, pedagojik formasyon %25 ve genel kültür %12.5 olması kararlaştırılmıştır. 1982'de YÖK'e devredilen öğretmen yetiştiren kurumlarda, 1997'de yeni bir düzenlemeye gidilmiştir. Bu düzenlemenin artıları ve eksileri noktasında konunun tarafları tartışmalar yapmışlardır. Diğer yandan Fen Edebiyat mezunlarının istihdamında yaşanan sorunlar, öğretmen yetiştirme konusunda Eğitim Fakültesi- Fen Edebiyat fakültelerini karşı karşıya getirmiştir. Fen Edebiyat Fakülteleri mezunlarına formasyon kursları açarak öğretmen olmalarının önü açılmıştır. Aynı süreçte '97 yapılanmasının gerekçeleri arasında gösterilen bu iki fakültenin derslerinin benzerliği, orta öğretim kurumları için öğretmen arzının fazla olmasına karşılık, ilköğretim kurumları için öğretmen arzının talebi karşılayamadığı gibi sebeplerle yapılan yeni düzenlemede, Fen Edebiyat mezunlarının orta öğretim kurumlarına öğretmen atanma imkanı verilmiştir. Özelde ise Fen Edebiyat Fakültelerinde olmayan Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dallarının mezunlarının ilk ve orta öğretime alan öğretmeni olarak atanmasına da, kuruluş amacı farklı olan Teknik Eğitim Fakülteleri, Güzel Sanatlar Fakülteleri gibi kurum mezunları ortak edilmiştir. Oysa, 1993 yılında Yök Güzel Sanatlar Fakültelerinin kuruluş amacının öğretmen yetiştirmek olmadığı gerekçesiyle bu kurum mezunlarına formasyon uygulamalarını kaldırmıştır. Teknik Eğitim Fakülteleri, ortaöğretim meslek liselerine öğretmen yetiştirmek amacıyla kurulan Teknik Eğitim Yüksek Öğretmen Okullarının 1982 tarih ve 2547 sayılı yasa ile Fakülte olmuş bir yükseköğretim kurumdur. 2004 yılına kadar ilköğretim kurumları İş ve Teknik dersi için öncelik olarak öğretmen kaynağı Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Eğitimi Anabilim dalı mezunlarıdır. Bu durum '97 yapılanmasından önce de böyleyken, ikinci sıra olarak az da olsa Teknik Eğitim

Fakültesi mezunları bu ders alanı için öğretmen ataması yapılmıştır. 1997 yapılanmasının, meslek liselerine talebi azaltması, Teknik Eğitim Fakülteleri mezunları açısından istihdam sorunu yaratmıştır. Aynı süreçte, MEGEP çalışmaları sonucu, ilköğretim kurumları derslerinde ve haftalık ders çizelgelerinde ve programlarında, TTK kararları ile değişiklikler yapılmıştır. Bunlardan biri olan çalışma konumuzla ilgili, Resim-İş Eğitimi dersi yerine Görsel Sanatlar ve İş Eğitimi grubu olan, İş ve Teknik Eğitimi, Ev Ekonomisi. Ticaret ve Tarım dersleri kaldırılmış yerine de doğru bir yaklaşımla Teknoloji ve Tasarım dersi getirilmiştir.

2007 yılında söz konusu alan (İş ve Teknik, Ev Ekonomi, Tarım ve Ticaret derslerini yürütmekte olan) öğretmenleri, yeni ders için öğretmen olarak atanmışlardır. Bu uygulama ile bu yeni derse öğretmen kaynağı olmasının bir sakıncası görülmediği halde, 2007 tarihli 133 ve 2009 tarih ve 80 sayılı kararlarla Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları mezunlarının bu ders için öğretmen kaynağı olmaktan çıkarılması anlaşılmamaktadır.

## 5. 2. Beş Yıllık Kalkınma Planları

**I. Kalkınma Planı:** Planda “*Kalkınma plânlarının ortaya çıkaracağı niteliği yüksek işgücü ihtiyacının karşılanmasında başlıca kaynak eğitim kurumlarıdır. Önceki bölümlerde de belirtildiği gibi plânlı dönemde iktisadi sektörlerde istenen büyümenin sağlanabilmesi için gerekli işgücü bazı teknik ilişkilere bağlı olarak tahmin edilmiştir. Hesaplanan bu işgücü ihtiyaçlarıyla eğitim kurumlarının 1962 kapasiteleri karşılaştırılınca eğitim kurumlarına verilmesi gerekli yön ve kapasite artışını sağlamak için alınacak tedbirler ortaya çıkmaktadır. Burada en önemli mesele, eğitim hizmetleriyle görevli teşkilâtın bu hizmetleri görebilecek bir duruma getirilmesidir ( DPT 1963 s. 457).* denilmektedir.

Kalkınmanın anahtarının eğitim olduğu vurgulanarak, eğitim sistem ve kurumlarının buna göre yapılanması öngörülmüştür.

Fakat, ikinci planda da belirtildiği üzere hedeflere varılamamıştır. Ancak bu plan hedefleri olarak eğitim süresi ve programlarında farklılıklar olan “Eğitim Enstitüleri” yeniden yapılandırılmıştır. Planda, öğretmen arzını artırmak için gece eğitimi öngörülmüş, bir kısmı sonraki yıllarda uygulanmıştır. Fakat, alt yapı eksikliği sebebiyle çok başarılı olduğu söylenemez. Diğer yandan sonraki planlarda da tekrar edildiği gibi “Mesleki ve Teknik

eğitime 6nem verileceği belirtilmiş, bu manada teknik okullar açılmaya başlanmıştır. Bir 6đretmene d6şen 6đrenci sayısının fazlalığı sebebiyle hem 6đretmen sayısının artırılması, hem de yeni okul binalarının yapımı çalışmaları s6rm6řt6r. 6đretmen temini konusunda alışılmış kuralların dışına çıkılması gerektiği 6zerinde durulmuş, bunun sonucu olarak da 1969 yılında 63 değişik alandan 6đretmen istihdam edilmiştir.

**II. Kalkınma Planı:** Planda da eğitimin amacını “Eğitimin gayesi vatandaşlara çevrelerini tanımak, şuurlu davranmak, toplum yapısı değişmelerine uyabilmek, kazanılan bilgi ve maharetlerle kendisinin ve çevresinin refah ve mutluluğunu moral değerlerini artırmak kabiliyetini veren sosyal bir hizmet sağlanmasıdır (DPT 1968 :158). biçiminde tanımlanmıştır. Bu yaklaşımla 1. Plandaki 6đretmen istihdamı ile ilgili hedef eşişmektedir.

Oysa “Eğitim, geniş anlamda kişilerin fikir, karakter, beden ve ruh g6lerinin geliştirilmesidir. Fikir g6c6n6n geliştirilmesi için gereken eğitim, dersler ve benzer faaliyetler yardımıyla sağlanmaktadır. Bu eğitimin kişilere sadece bilgi aktarmakla değil, yeni bilgilerin dikkat, muhakeme, kıyaslama, soyutlama gibi kabiliyetlerini geliştirerek verilmesi zorunlu (DPT 1968 :162) olduğu gerçeği, bu konuya çok ciddi olarak eğilinmesini gerekli kılmaktadır. Planda el işleri ve beden eğitimine 6nem verileceği planlanmış, buna g6re 1972 de İş Eğitimi, İş ve Teknik dersi olmuş, okullara işlikler yapılmıştır. Mesleki eğitime bu planda da 6nem verilmiş, 6lkenin b6y6k bir b6l6m6ne Meslek liseleri açılmıştır. Bunlara 6đretmen yetiştirmek 6zere de Teknik Eğitim Y6ksek 6đretmen okulları açılmıştır.

**III. Kalkınma Planını:** Bu planda ise, İkinici planda 6ng6r6len hedeflere ulaşılamadığı belirtilmekte, b6t6n çalışmalara rağmen ikinci planda ihtiyaç olmayan alanlarda eğitim ve insan g6c6 yetirilmeyeceği belirtilmesine karşılık, yine de ihtiyaç dışı arz fazlasının olduğu (Bkz. DPT1 973 :85) bildirilmektedir.

Bu açıdan bakıldığında, orta ve y6ksek 6đretimde ekonominin gerektirdiği insan g6c6 olarak, istenen nitelik ve d6zeye ulaşılamamış, 6zellikle teknik okullarda istenen seviyeye gelinemediği tespiti yapılmaktadır. (Bkz. DPT1973 :85) İnsan g6c6n6n sosyal sebeplerle ihtiyaç olmayan alanda arz fazlasının olduğu g6r6lm6řt6r. İlk iki plan hedeflerine ulaşılamadığı belirtilmiş, eğitimde metod sorunu yaşandığı g6r6lm6řt6r. Eğitim “metotları, 6đrencilere g6zlem ve deneye dayanan, araştırma ve soyutlama yeteneklerini kazandıracak nitelikte” olmadığı, “eğitim kademelerinde eğitim programları, ders araç ve gereçleri, bu yetenekleri kazandırmada yetersiz kalmıştır” (DPT1973 :110). Bunların sebebi olarak III.

plan değerlendirmesinde belirtildiği gibi “Milli Eğitim Bakanlığında başlatılan Eğitim Reformu alışmaları, mevcut eğitim sisteminin yukarıda belirtilen sakıncalarını giderme ve yenilikler getirme yönünde çaba göstermesine rağmen, bu çalışmaların genel kalkınma planı ile ilişki kurulmadan yürütülmesi nedeniyle bütünlüğe kavuşamamıştır (DPT1973 :710). Bazı alanlarda arz fazlası insan gücü yetişmiştir. (Bkz. DPT1973 :714) Bu durum 2000’li yıllarda da devam etmiş, atanamayan öğretmenler sorunu olarak karşımıza çıkmıştır. Gerekmeyen ve çok çeşitli alanlarda ihtiyaç fazlası olarak ğretmen yetiştirilmiş ve bunların istihdamı sorunu olarak bu günün olumsuz tablosunu doğurmuş, MEB bu öğretmenleri alan bilgi ve deneyimi olmadıkları ğretim kurumlarının derslerine ğretmen atama yoluna gitmiş, fakat bu durum hem eğitim açısından hem de istihdam açısından çözüm olamamıştır.

**IV. Kalkınma Planı:** Bu planda, nüfus artışına paralel ğrenci sayının artması, buna karşılık okullar için fiziki ortamın sağlanamaması, kalabalık ğrenci sınıflarının ve dengesiz ğretmen dağılımının eğitimi olumsuz etkilemeye devam etmiştir (Bkz. DPT 1979 : 433). Meslek liseleri istenilen seviyede yaygınlaşmamıştır (Bkz. DPT 1979 :437-438). Hem Milli Eğitim şuralarında hem de Kalkınma planlarında öğretmenlik mesleğini cazip hale getirileceği ifade edilmesine karşılık bunun sağlanamadığı görülmektedir. Ancak, Yükseköğretimde ğrenci sayısı artmıştır. 70’li yılların hem politik ve anarşik olaylara hem de artan işsizliğe sahne olması, planda belirtilen yükseköğretimdeki ğrenci sayısının artmasının sebebi, garantili meslek gözüyle bakıldığı için tercih edilen eğitim enstitülerindeki öğrencilerin, 1976/77/78 ğretim yıllarında toplam yükseköğretimdeki payı %59.9 olmuştur (Bkz. DPT 1979 : 451).

Bu planda 14.6.1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu gereği bütün öğretmenlerin yüksek ğretim görmesi esas alındığından ilkokul öğretmenlerini yetiştirmek için 2 yıllık Eğitim Enstitüleri kurulmuştur.

Plan çerçevesinde üç yıllık Eğitim Enstitülerinin ğrenim süreleri 4 yıla çıkarılmış ve ortaöğretim kurumlarına ğretmen yetiştirmek üzere 16 bölüm olarak yapılandırılmıştır. Planların birçok hedefi tutmasa da en azından eğitim hedefleri konusunda büyük çabaların olduğu görünmektedir.

**V. Kalkınma Planını:** Bu planda, Eğitim ve öğretimin hayata dönük olması, kalkınmanın gerektirdiği insan gücünün yetiştirilmesi ve eğitim sisteminin her kademesinde niteliğin

yükseltilmesi esastır. **Kültür ve sanat**, millî değerlerin korunmasında ve geliştirilmesinde ve dolayısıyla millî bütünlük ve dayanışmanın pekiştirilmesinde temel unsurdur (DPT, 1985 :2).

İlk defa kalkınma planlarında **kültür ve sanat** kavramları birlikte kullanılmıştır. Bu durum isabetli ve çağdaş bir yaklaşım sergilemektedir.

Eğitimin temel taşı olan **öğretmenlerin işbaşında yetiştirilmesine** dönük programlara ağırlık verilmesi ve eğitim programları günün şartlarına uygun hale getirilmesi, ortaokullardan başlayıp öğrencileri mesleğe yöneltme ve çevre şartlarına göre geçerli beceriler kazandırma uygulaması gibi temel hedefler belirlenmiştir. Fakat, **öğretmenler için eğitimin temel taşı sıfatı** kullanılması anlamlı olmakla beraber, buna pek de riayet edilmediği daha sonraki uygulamalarda görülmektedir.

**VI. Kalkınma Planında:** “Eğitimin kalitesinin her kademedede yükseltilmesi, eğitim programlarında kalkınmanın ve teknolojik ilerlemenin gerektirdiği biçimde düzenlemelerin gerçekleştirilmesi ve insangücü planlaması esas olacaktır (DPT, 1990 :3) denilmiştir.

Eğitim ve öğretmen konusunda “Eğitim sisteminin bütününe kapsayan bir eğitim insangücü planlaması sistemi kurulacak ve öğretmenlerin eğitim ihtiyaçları standart biçimde saptanıp bunlara uygun hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitim programları (DPT,1990 :294) uygulanacağı, **öğretmenliğin cazip hale getirilmesinde her imkanın zorlanacağı** belirtilmektedir. Son cümle neredeyse bu plana kadar tekrar edilmiştir. Fakat, uygulamada başarılı olduğu söylemek zordur. Özellikle, 1997 yılına gelindiğinde 7. Planda da belirtildiği gibi, öğretmen ihtiyaç ve talep dengesinin bozulduğu, yeni eğitim uygulamaları ile dengelerin değiştiği, bazı alanlarda ihtiyacın karşılanamadığı halde, bazı alanlarda ihtiyaç fazlası öğretmen olduğu gerekçesiyle Eğitim Fakültelerinde bir yapı değişikliği olmuştur. Diğer yandan öğretmen temini konusunda 1969 yılındakine benzer uygulamalarla, aldığı eğitim itibari ile öğretmenlik mesleğine uzak kurum mezunları, hatta bazen meslek bilgisi eğitimi almayanların öğretmen olarak istihdam edildiği bilinmektedir. Oysa, 1982 XI. Milli Eğitim Şurası kararlarında öğretmenlerin alan bilgisinin %62.5, Meslek bilgisinin %25 olması öngörülmüştür.

**VII. Kalkınma Planda:** “Eğitim sisteminin yapılanmasından ve işleyişinden kaynaklanan sorunlar önemini korumaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'nın merkeziyetçi yapısı, alt birimler ve taşra teşkilatlarının hareket imkanlarının



sınırlı olmasına ve karar alma sürecinin yavaş işlemesine yol açmaktadır (DPT 1996 :12) denilmektedir. Bürokrasideki bu ağır akışın da eğitim olgusuna zarar verdiği zımnen kabul edilmektedir. Dolayısıyla eğitim paradigması, ülkenin ihtiyacı ve gerçeği ile çağın gerektirdiği ilkeler çerçevesinde kurulması kaçınılmaz olmaktadır. Bunun için bütün tarafların, MEB-YÖK, Eğitim sektörü sendikaları, eğitim bilimcileri ile sivil toplum kuruluşlarının birlikte ve koordine biçimde eğitim sistemini ve planlamasını ele alınmalı reform yapılacaksa, bütün tarafların önşartsız katılımı ile ülke ve dünya gerçekleri göz önüne alınarak yapılmalıdır.

Yine önceki planlarda olduğu gibi “**Öğretmenlik mesleği cazip bir meslek haline getirilmeye çalışılacağı**”, öğretmen yetiştirmenin, lisans sonrası Eğitim Akademileriyle mesleki eğitimleri verilerek (DPT, 1996 :29) yapılacağı ifade edilmiştir. Bu yaklaşım tarzı 1998 12. Milli Eğitim Şurasında da dile getirilmesine rağmen hayata geçememiştir. Oysa, buna bugün çok daha fazla ihtiyacımız vardır. Önceden ifade edildiği gibi, sosyal bir sorun olan atamayan öğretmenler gerçeğinin önüne geçmenin yolu bu olmalıdır. Öğretmen sadece öğretmen yetiştiren kurumlardan istihdam edilmelidir. Bunlarda baştan beri tek kuruluş amacı öğretmen yetiştirmek olan Eğitim Fakülteleridir. Çünkü buğday ekip pirincin hasat edildiği görülmemiştir.

**VIII. Kalkınma Planında:** Öğretmen sayısındaki yetersizlikler ve dağılımındaki dengesizliklerin giderilmesi için çıkarılan norm kadro yönetmeliği uygulamaya konulmuştur. Bu düzenleme ile atıl kadroların verimli kullanılması hedeflenmiştir.

Eğitim kurumlarının **ihtiyacı olan öğretmen ve öğretim üyeliği cazip hale getirilerek nitelikli öğretmen ve öğretim üyesi yetiştirilecektir** (DPT, 2001 s.83).

Gençlik kesimine sunulacak hizmetlerin kalitesinin artırılması çalışmalarında fırsat eşitliği ilkesi gözetilecek, kişilik, düşünce ve beden yönünden gelişmelerini sağlayacak okul içi ve dışı düşünce, kültür, sanat ve spor gibi faaliyetler teşvik edileceği, (DPT 2001: 91) Türkçe'nin daha doğru ve güzel kullanımını özendirileceği, Türk dili araştırmalarına öncelik verilerek Türkçe'nin bilim dili olarak geliştirilmesine özen gösterileceği (DPT 2001 : 224) hedeflenmiştir. Burada bir YÖK başkanının, basında yer alan“**Türkçe'den ilim dili olmaz**” sözüne karşı Türkçe'ye olan vurgu anlamlıdır. Çünkü, insan kendi diliyle düşünür ve düşüncelerini en iyi ifade edebilir.

Kültür sanat alanına önem verileceği belirtilmesine karşılık, okullardaki sanat derslerinin

toplam derslere oranı %12lerden %3.8 e gerilemiş, bu alan dersleri için, özellikle Teknoloji ve Tasarım dersi için bu alanla organik hiçbir bağı olmayan kurum mezunlarının öğretmen olarak atanma uygulamaları sürmektedir. Diğer yandan eğitim açısından iyi sonuç vermediği bilinen bir gerçek iken ve zaten arz fazlası öğretmen varken “Pedagojik Formasyon” uygulamalarının hala sürüyor olması da ayrıca düşünülmesi gereken bir sorundur. Tekrar ifade etmek gerekirse, öğretmen yetiştiren bir kurumdan mezun bir kimseye kurs vererek onu veteriner, diş hekimi, tıp doktoru veya avukat yapabilir miyiz? O halde öğretmenlik mesleğini de bu açıdan değerlendirmek gerekmektedir. Ayrıca yasalarda da ifade edildiği gibi bu meslek bir “ihtisas” mesleğidir.

**IX. Kalkınma Planı:** Bu plan Plan döneminde “eğitim sistemi, işgücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığı” belirtilmektedir. “Genç ve eğitimli kişilerin işsizlik oranlarında da kayda değer bir düşüş sağlanamamıştır. Ekonominin ve işgücü piyasasının taleplerine cevap verecek ve özellikle gençlerin istihdam edilebilirliğini artıracak yeni mekanizmalara ihtiyaç” (KB 2007s. 39) duyulduğu bunun için “Yükseköğretimde Bologna süreci kapsamında öğrenci ve öğretim üyesi değişimi, Avrupa kredi transfer sistemi ve diploma eki” gibi çalışmaların yapıldığı **“Ancak, yükseköğretim sisteminin merkezietçi yapısı ve kalitesine ilişkin sorunlar, yükseköğretimin rekabet edebilirliğini ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilme kapasitesini olumsuz yönde etkilemeye devam** (KB 2007 :40) ettiği belirtilmektedir. 7. Planda olduğu gibi, Yükseköğretim sisteminin merkezietçi yapısı, eleştirilmektedir.

Oysa, hala benzer uygulamaların devam ettiği bu ifadelerin sözde kaldığı, kimi kurumların yetiştirdiği ve istihdam alanı daralan insanları, bir kursla nasılsa öğretmenlik yapabilir anlayışı sürüp gitmektedir. Her şeyden önce kurumlar, plan hedefleri doğrultusunda yapıları ve işleyişleri, nitelikli personel ihtiyacı bakımından sürekli güncellenmeyi gerektirmektedir.

Öğretmen açığı konusunda **“Öğretmen açığı bulunan alanlarda ihtiyacın karşılanması için üniversite kontenjanları artırılacağı,** (KB, 2007 :86) hedeflenirken, 1997’deki eleştiri konusu olan kimi alanlarda arz fazlalığı tetiklenmektedir. Bunlardan biri de Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarıdır. Bir yandan arz fazlalığı gerekçesiyle II. Öğretimleri kapatılırken, diğer yandan hem öğretim üyesi, hem gelişmişlik bakımından sosyal çevre, hem de fiziki şartları yetersiz olan yerlerde yeni bölümler açılmaktadır. Bu planda eleştirilen ihtiyaç dışı insan gücü yaratmaktan başka bir

iş e yaramamaktadır.

Son olarak YÖK'ten yapılan açıklamalar ve Eğitim Fakültelerinde yeni açılacak alanların sınırlandırılmasıyla ilgili olarak 1963'ten beri bir çok alanda ihtiyaç fazlası insan gücü üretmenin yerine, ihtiyacın olduğu alanlarda ve nitelikte öğretmen yetiştirileceği belirtilmektedir.

Okul müfredatındaki bu alan dersleriyle ilgili yapılan düzenlemeye göre sanat-tasarım alanlarındaki derslerin sınıf bazında ve saat olarak azaltılması bu kurum mezunlarının istihdamını zorlaştırmaktadır. Derslerin seçimlik olması ile bu uygulamanın sürdürülebilirliği şüphelidir. Çünkü, okul idaresi sanat etkinliklerini yürütecek öğretmenim yok diye öğrencilere bu ders seçtirilmeyebilir. Ayrıca, diyelim ki, A okulunda bir öğretim yılında bu dersi 100 öğrenci seçmiş olsun, bir öğretmen bu dersi yürütebilir. Diğer öğretim yılında da, 500 öğrenci seçebilir. Yani her yıl değişkenlik gösteren durumda, bu alan dersi öğretmenlerinin istihdamı veya görevlendirilmesi o öğretmenleri göçebe hayatı gibi bir durumla karşı karşıya bırakabilir. Diğer yandan, velilerin ve öğrencilerin demokratik hakkı olan ders seçme işlemini, öğretmen yok diyerek seçtirilmemesi anti demokratik bir tutum olacaktır. Bunu için bütün öğrencilerin sanat eğitimi almasının sağlanması gerekir. Çünkü, ilk defa **kültür ve sanat** kavramının birlikte kullanıldığı 5. Plan hedeflerinin gerçekleşmesi, öğrencilerin de, sanatsal etkinler vasıtasıyla daha uyumlu, kendini ifade edebilen, güzel ile çirkinin ayırabilen, çevreye duyarlı, tabiat ve insan sevgisini özümsemiş bireyler olması sağlanmış olur. Sanat ürünleri, hayat bulduğu toplumun kültür değerlerinin maddi taşıyıcılarıdır. Bu özelliği ile de, gençlerin, geçmişteki değerlerin farkına varması, onu koruması ve yüceltmesi sağlanmış olur.

### 5.3. Milli Eğitim Şuraları

**Birinci Milli Eğitim Şurası:** Milli Eğitim Bakanı HasanAli Yücel Şura açış konuşmasında “**Cumhuriyet Maarifine ait meseleler üstünde düşünülürken, kültür hayatındaki tecrübe ve bilgileriyle ün almış şahsiyetlerin fikirlerine başvurmak ve onları dinleme**”ye önem verildiğini ifade etmiştir. Bu tespit ile konu, uzmanların eni konu irdeleyip, eğitimi bir sisteme bağlaması da ancak, kendi kültürel ve sosyal özelliğimize göre bir eğitim sistemi ile mümkün olabilir.

Türk Milli eğitiminin şekillenmesi, çağa uygun, eğitim alanındaki gelişmelere açık, kendi sosyal, ekonomik ve kültürel özelliğine göre yapılandığı, öğretmenini de bu anlayışla yapılandırılmış eğitim kurumlarında yetirtmekle, Atatürk'ün “ Öğretmenler yeni nesil sezen eseriniz olacaktır” sözündeki hedefe ulaşılabilir.

**İkinci Milli Eğitim Şurası: Şura gündeminin bir maddesi:** Bütün öğretim kurumlarında anadili çalışmaları veriminin artırılması, Türkçe ve bilhassa, yazma öğretiminin daha verimli olacak bir hâle getirilmesi için gereken tedbirlerin belirlenmesi olmuştur. Böylece kendi dilini doğru bilen, anlayan bireyler, yine kendilerini ve düşüncelerini doğru anlatabilir. Bu da, milli kültürün bütün değerleriyle yaşatılmasına geliştirilmesine kuşaklar arası iletişimin sürmesine imkan sağlanabilir. Her şeyden önce öğretmenlerimizin Türkçe'yi doğru ve düzgün kullanması gerekmektedir. Daha sonraki dönemlerde öğretmen atanacaklarda aranan özelliklerden biri de bu yönde olmuştur. Günümüzde de bu özelliğe azami dikkat edilmesi gerekmektedir.

**Üçüncü Milli Eğitim Şurası:** Bu şuranın genel konusu erkek sanat okulları ve endüstri programları olmuştur. Bu şuradan sonra bakanlık, Köy Enstitüleri, İlköğretmen okulları konusunda yasal düzenleme çalışmaları yapmıştır. İlk ve orta öğretim kurumları öğretmenini tek kaynaktan yetirme amaçlı bu çalışmalar bu güne örnek teşkil etmektedir. Bilindiği gibi sonraki yıllarda ilgili ilgisiz alanlardan, kimi zaman meslek bilgisi olmayanların da öğretmen atandığı bilinmektedir.

**Dördüncü Milli Eğitim Şurası:** Milli Eğitim Bakanı Banguoğlu'nun Şura açış konuşmasında, "Ortaöğretimde, ortaokullarda ve liselerde bir formasyon noksanı vardır. Bu noksan birtakım metot kusurlarından ve müfredat kusurlarından ileri gelmektedir. Okuttuğumuz maddelere gelince; bunlar da ihtiyaca uygun değildir. Hayatla ilgisi olmayan birçok maddeler okutuyoruz, memleketin realitesinde bulunmayan bir şeyler öğretiyoruz.

**Memleket mevzularını, çocuğun muhitindeki mevzuları ders konusu yapıp onları öğretmiyoruz. Öğrettiğimiz konular hayati değildir”** demiştir. Öğretim yöntemlerinin eğitim için ne kadar önemli olduğu görülmektedir. Demek ki eğitim, aynı zamanda yöntemler sistemidir. 1950'li yıllar, eğitim yöntemleri konusunda arayışların, sorgulamaların başladığı bir dönemdir. 1946 ikinci şura kararlarının hayata geçirilmesi için nelerin yapılacağı kararlaştırılmış gözükmektedir.

**Şûrada Alınan Kararlarından bazıları şöyledir.**

**Ortaokullara ve liselere öğretmen yetiştiren Eğitim Enstitüleri ve Yüksek Öğretmen okulu teşkilatının ihtiyaçlara göre düzenlenmesi**

Bu Enstitülerde Beden Eğitimi ve **Resim-İş'in ayrı branşlar hâlinde ele alınması** kabul edilmiştir. Bunun yanında;

Eğitim ve öğretimde dayanan demokratik esasların gözden geçirilmesi, Öğretmen yetiştiren kurumların programlarında gerekli değişikliklerin yapılması,

Köy Enstitüleri ile öğretmen okullarının öğretmenlerinin aynı kaynaktan yetiştirilmesi (YÖK, 2007 :18) kararı ile eğitimde yapısal bütünlüğe gidilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu şurada, öğretmen yetiştirmenin önemi dile getirilmiş, bunu için yapısal değişikliklerin yapılması öngörülmüştür. Bu değişiklikler şurayı takip eden yıllarda yapılmıştır. Bunlardan biri 1954 yılında Köy Enstitüleri ile İlköğretmen okulları birleştirilmiştir.

**Beşinci Milli Eğitim Şurası:** Milli Eğitim Bakanı Banguoğlu, şura açılış konuşmasında “**Vekalet iyi vasıfta öğretmen yetiştirme ve yetişen öğretmenleri meslek bakımından olgunlaştırma kararındadır.** Bundan böyle Köy Enstitülerine köy ve muayyen bir nispet dâhilinde şahıs ilkokul mezunları alınarak (eski beş yıla mukabil) altı yıl; Öğretmen Okullarına, ortaokul mezunları alınarak (eskisi gibi) üç yıl öğretime tabi tutulacağını” ifade ederek, öğretmenlik mesleğinin ve dolayısıyla niteliğinin artırılması için çaba gösterileceğini belirtmiştir. Bu yaklaşımın tekrar tekrar göndeme gelmesine rağmen bundan sonraki eğitim ve öğretmen yetiştirme uygulamalarında aksayarak devam ettiği görülmektedir. Türk eğitiminin temel sorunlarından biri nitelikli öğretmen yetiştirememeye olduğu söylenebilir. Bunun sebepleri bu araştırmanın genelinde defeatle dile getirilmeye çalışılmıştır.

**Altıncı Milli Eğitim Şurası:** Bu şuranın genel konusu sanat okulları olmuştur. (Bu günün endüstri meslek liseleri ve diğer meslek liseleri) Bu yaklaşımla, 1963'den sonra kalkınma planlarında da mesleki eğitime önem verileceği ifade edilmiş, fakat planlarda belirtildiği gibi istenen seviyelere gelinememiştir.

**Yedinci Milli Eğitim Şurası:** Milli Eğitim Bakanı İncesulu'nun Şura açılış konuşmasında “Bugün, çeşitli kademelerde öğretmen ihtiyacı ile karşı karşıyayız. **Yüksek nicelikte ve nitelikte öğretmen yetiştiren yeni müesseseler kurmaya ve kurulmuş olanları takviye etmeye muhtacız.**” demiştir.

Görülüyor ki, eğitimin sorumluları da öğretmenin niteliğinin önemini kavramışlardır. Fakat, ne yazık ki, istenen nitelikte öğretmenin yetiştirilmesi sağlanamadığı söylenebilir.

**Yüksek nitelikteki öğretmenin;** kişisel özellikler yanında “**Mesleki formasyon ve okutacağı derslerin bilgi ve becerileri ile donatılmış ve gerekli uygulamaları geçirmiş bulunması** istenmiştir. Oysa, günümüzde bile bu özelliklerin dikkate alınmadığı uygulamalarla karşılaşmaktayız

Şurada, eğitim enstitülerinin program tasarılarının MEB öğretmen okulları genel müdürlüğü ile TTK'nun işbirliği ile yapılması kararlaştırılmış, Koordinasyon Grubu **yüksek öğretmen okullarının üniversiteye bağlı veya müstakil bir eğitim fakültesi hâline getirilmesi, öğrencilerinin branş öğrenimlerini üniversitenin ilgili fakültelerinde, meslek formasyonlarını da eğitim fakültesinde almalarını esas olarak teklif etmiştir.** Bu konuda, Millî Eğitim Şûrasınca da kabul edildiği üzere, yüksek öğretmen okullarının geliştirilmesi için gerekli tedbirlerin alınması ve bu okulların branş öğretimi bakımından **üniversiteye bağlı** kalması uygun görülmüştür. Bu kararın özü itibari ile alan derslerinin Fen Edebiyat, meslek ve genel kültür derslerini de Eğitim Fakültelerinde alınması konusunda 2000'li yıllarda da benzer yapılanma tartışmaları olmuştur.

Yeni üç yıllık sanat enstitülerinin programlarının hiç olmazsa ana hatlarıyla ortaya çıkması gerekir. Bu itibarla, Erkek Teknik Öğretmen okulları müfredat programlarının da 1962-1963 döneminde hazırlanacak olan Erkek Sanat Enstitüleri programlarına muhteva bakımından paralel olarak ele alınması uygun görülmüştür. Bu yaklaşımı ne yazık ki, 2004 programına paralel olarak ilköğretim müfredatına göre bu kurumların Görsel Sanatlar ve Teknoloji ve Tasarım derslerine öğretmen kaynağı olarak var olan eğitim kurumlarında göremiyoruz. İlköğretim kurumlarında Resim-İş adında ders olmadığı halde, bu dersin öğretmenini yetiştiren kurumların adı hala 1932 yılındaki adlandırmayla “Resim –İş Eğitimi “ adıyla sürüyor olması, bu alana bakışı göstermektedir. Oysa, burada sözü edilen, günümüzde Gazi Üniversitesine bağlı Teknik Eğitim Fakültesi olan bu kurum mezunları, kuruluş amacına aykırı olarak, ilk ve orta öğretim kurumlarına Teknoloji ve Tasarım, ders alanına öğretmen atamaları yapılmaktadır.

**Sekizinci Milli Eğitim Şurası:** Milli Eğitim Bakanı Oğuz, Şura açış konuşmasında, “Öğrencilere bilgi yükleme, bir nevi ansiklopedimiz ile onları **ezbere** sevk etme yerine; onlara öğrenme, inceleme yollarını gösteren, bilimsel düşünme ve araştırma yeteneğini

kazandıran bir esası getirmek istiyoruz.” diyerek, 1949 IV. Milli eğitim Şurası açış konuşmasında dönemin MEB bakanı Tahsin Banguoğlu'nun tespitlerini tekrar etmiştir. Geçen 21 yılda yine bişeyler değişmemiştir.

Bu şurada eğitim sistemi eni konu incelenmiş, aralarında seçmeli derslerin de olduğu bazı düzenlemlerin yapılmasını kararlaştırılmıştır. Az masraf gerektiren alanlar olarak, büro eğitimi ve sekreterlik, muhasebe, turizm (tercüman rehberlik), kooperatifçilik, teknik ressamlık, ev ekonomisi, sağlık eğitimi, tarım (tavukçuluk, arıcılık, meyvecilik, tarım endüstrisi gibi) kütüphanecilik, **güzel sanatlar (resim, müzik, sahne sanatları gibi)** bu çerçevede değerlendirilmiştir. Bu yaklaşım tarzı ile, Köy Enstitüleri kuruluş kanununun amaçlarına gönderme yapıldığı gözlenmektedir.

**Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası:** Bu şurada İlköğretim kurumlarına seçmeli dersler konması da karar bağlanmıştır. Öğrenciler her yıl haftada 4–8 saati doldurmak üzere aşağıdaki listeden isteklerine, kabiliyetlerine ve okulun olanaklarına göre öğretmenler kurulunca saptanacak derslerden bir veya birkaçını seçerler. Seçmeli dersler her öğretim yılının ilk iki haftası içinde Tablo:6'daki gibi belirlenmiştir.

“İş ve Teknik Eğitimi bütünü ile alamayanlar için, aşağıdaki konu veya alandan birini seçmeleri uygun görülmüştür. Tablo: 6'da görüldüğü üzere, İş Eğitimi dersinin hangi sınıflarda kaç saat olacağı, ve bu ders alt disiplinlerineler olduğu verilmiştir. Bu program Köy Enstitüleri programını hatırlatmaktadır. Fakat her ne olursa olsun iş eğitiminin gelişmekte olan ülkemizde eğitim programlarının önemli bir parçası olmuştur. Dersin 1970'li yıllarda İş ve Teknik Eğitimi adını almasından sonra bu ders ünite ve konularının işlenmesi hakkında akademisyenlerce ders kitabı yazılmıştır. Günümüzde bunun uzantısı diyebileceğimiz “Teknoloji ve Tasarım” dersi için de aynı uygulama yapılmıştır. Hem dünya, hem ülkemiz, 1970'lerin dünyası ve ülkesi olmadığı gibi, eğitim yaklaşımları da aynı değildir. Bu yüzden bu adlandırma yerinde olmuştur. Ancak, bu derse öğretmen istihdamında aynı yaklaşımın olduğunu söylemek pek mümkün değildir.

İş Eğitimi dersi için hazırlanan yeni programlar denendikten sonra geliştirileceği, denemelerde aksayan eksik kalan yönlerin giderileceği belirtilmiştir. Uygulama sürecinde 1980'li yıllarda ve 1991 de İş ve Teknik Eğitimi dersi için iki defa yeni program düzenlemesi yapılmış, öğretmen klavuz kitapçıkları hazırlanmıştır. Bu uygulamayı, 1997

MEGEP çalışmasında da görmekteyiz. Bu ders saatlerinin azaltılması, az masraflı alan anlayışının bir sonucu olarak gözükmektedir.

**Öğretmen yetiştiren kurumlar Millî Eğitim Temel Kanununda yer alan esaslar ve önümüzdeki yıl çıkacak olan Yüksekokullar Kanununun hükümlerine uygun olarak yeniden düzenlenecektir.** (Karar -116) denilmiş ve okullar bu düzenlemeye tabi tutulmuş, fakat öğretmen ihtiyacının giderilemediği gerekçesiyle 1978 yılında hızlandırılmış eğitim uygulamasıyla öğretmen yetiştirilmeye çalışılmıştır. Bu tutum, şura kararlarına riayet edilmediğinin göstergesidir. 1990'lı yıllardaki öğretmen atama uygulamalarında görüldüğü üzere, ilgili yasaya pek uyulduğu söylenemez.

Bazı branşlar için ek formasyon kazandırılması, bazıları için ise, yeniden öğretmen yetiştirilmesi gerekmektedir. (karar-120) Bu çaba ise, yeni dersler için öğretmen yetiştirmeyi gerektirmiş olmasına bağlı gözükmektedir. Oysa, mevcut öğretmen yetiştiren kurumlarda reform yapılarak sorun çözülebilirdi.

**Onuncu Milli Eğitim Şurası:** Bu şura daha çok okul öncesi eğitimi gündeme almış olmakla birlikte, alınan kararlardan biri, hâlen görev yapmakta olan temel eğitim kurumları öğretmenlerinden yüksek öğrenim görmemiş olanların imkânlar ölçüsünde yüksek eğitim-öğretimden geçmeleri sağlanması, ve sınıf öğretmenlerinin alan öğretmenliğine geçişlerinin açık tutulması konusunda sürekli önlemlerin alınması gerektiği kararıdır.

Bu Şura kararları gereği, 1990'lı yıllarda ilkokul öğretmenlerine lisans tamamlama programları 1739 sayılı millî Eğitim Temel kanunu mucibince uygulanmıştır.

**Onbirinci Milli Eğitim Şurası:** Öğretmen yetiştiren kurumlara, **nitelikli eğitim-öğretim personeli** yetiştirilmesi konusunda sistemli bir politika izlenmediği belirtilerek bu sorunun giderilmesi çalışmalarının yapılması istenmiştir. Bu düşünce, 1997 Eğitim Fakültelerinin yeniden yapılanma gerekçeleri arasında da görülmektedir.

**Alınan kararlardan bazıları,**

**1-Öğretmen yetiştiren fakülte, yüksekokul ve birimlerine öğrenci alımında, programların oluşturulmasında ve öğretim elemanı yetiştirilmesinde, (özellikle geçiş döneminde) Üniversiteler ile Millî Eğitim Bakanlığı'nın yakın bir iş birliğinde bulunmaları zorunlu görülmektedir.**



Ancak, bu şurada özel yetenek gerektiren alanlar için gündem maddesi yoktur. Şura gündemine alınmayan bu konu günümüzde bu araştırmanın konusu olan sorunlara sebep olmaktadır.

**Öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere gerekli görülen alanlarda lisans öğrenimini tamamlayanlar, eğitim fakültelerinde pedagojik formasyon görmek suretiyle öğretmen olarak** atanabilmelidirler kararı ile öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumu dışından öğretmen atanmanın, öğretmen olmak için okuyanlar açısından ve eğitim açısından sorunlara yol açmıştır. Gerçi, 15. Şurada bu uygulamanın yarattığı sorunlar görülmüş ve uygulamaya son verilmesi kararlaştırılmıştır. Fakat, bu kararların da uygulanmadığı görülmektedir.

Bu şura kararlarından biri, öğretmenlik mesleği ile ilgili olarak şu tespitler yapılmıştır.

**1-Öğretmenlik bir meslektir.**

**2-Öğretmenlik mesleği, özel bir mesleki yeterliği gerektirir.**

**3-Öğretmenlik mesleğinde yetişenler, eğitim öğretim ve verildiğinde yönetim görevlerinden sorumludurlar denmiştir.** Ancak, yukarıda belirtildiği gibi kurum dışından öğretmen atanmanın, bu ilkelerle çeliştiği gözden uzak tutulmaktadır.

Şurada, eğitim sistemimizin her kademesinde yetersiz öğretmenlik bilgesine sahip veya hiçbir bilgisi olmayan kişiler, öğretmen olarak atanmıştır. Bunu durum, **Özellikle öğretmen yetiştiren kurumlarda bu tür kişilerin öğretim elemanı olarak istihdam edilmesi, yetişecek öğretmenlerin niteliğini önemli oranda etkilemektedir”** denmiştir. Bu tespit, 1997 eğitim fakültelerinin yapılanma gerekçeleri arasında yer almıştır.

Öğretmen yetiştirme programlarına ilişkin olarak; Tablo7’de belirtilen oranlarda esas alan, genel kültür ve öğretmenlik meslek bilgisi tespit edilmiştir.

Hem bu ilkelerin kabul edilmesi, hem de formasyon uygulamaları ile öğretmen istihdamı bir çelişki olarak karşımıza çıkmaktadır.

**Onikinci Milli Eğitim Şurası:** Şurada “Öğretmen yetiştirme ve hizmet içi eğitimde öğretmenlere uygulanan"genel kültür" programının, 21. yüzyıl nesillerinin üstün vasıflı yetiştirilmesi hedefine uygun olarak yeni bir yaklaşımla ele alınması,

**- Eğitim Fakültelerinin Beden Eğitimi, Resim, Müzik Eğitimi bölümlerine öğretmen lisesinden mezun öğrencilerin ÖSS yetenek sınavı ile alınmaları,**

- **Öğretmen yetiştiren bütün yükseköğretim kurumlarına bedeni ve zihni özurlülerin alınmamaları**” gibi kararlar alınmıştır. Bu şurada öğretmen öğrencilere her yönüyle rol model olmalarının gereği olarak, öğretmende aranacak fiziki, ruhsal özellikler yanında mesleki niteliklerinde dikkate alındığı görülmektedir. Ancak pratikteki karşılığı böyle olmamıştır.

**Onüçüncü Milli Eğitim Şurası:** Bu şuranın esas gündemi 1970’in ikinci yarısında kurulan Yaygın eğitim olmuştur.

**Ondördüncü Milli Eğitim Şurası:** Bu şuranın önemli yanı ise, Öğretmen yetiştirmede, Millî Eğitim Bakanlığı ile YÖK arasında sürekli bir iş birliği sağlamak amacıyla "Öğretmen Yetiştirme Koordinasyon Kurulu" oluşturulması için gerekli yasal düzenlemeler yapılacağı kararıdır. Bu birim 1997 yılı yapılanmasında “Öğretmen Yetiştirme Milli Komitesi” adıyla kurulmuştur. Günümüz de bu birimin görevleri 2011’de çıkarılan 652 sayılı KHK ile “Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğündedir. Dolayısıyla bu birime, tarafların işbirliği ile etkin bir şekilde işlerlik kazandırılmalıdır.

**Onbeşinci Milli Eğitim Şurası:** Müzik, Resim, Beden Eğitimi ve Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin notla değerlendirilmesine devam edilmelidir. Genel Kurul’da bu yönde karar alınmıştır. Bu konu ile ilgili 1986 yılında dönemin MEB bakanı Vehbi Dinçer tarafından bu derslerin notla değerlendirilmemesi yönünde karar alınmıştı. Oysa, bu derslerin değerlendirilmesi diğer mihver dersleri gibi değil, bu derslerin özelliği itibari ile performans göstergeleri olarak süreç değerlendirmesi yapılmaktaydı.

**Şurada alınan kararlardan bazıları,**

-**Teknoloji ve Tasarım konuları da bunların arasında yer almalıdır kararı ile ilk defa bu şurada“Teknoloji ve Tasarım” kavramı gündeme gelmiştir.**

- Eğitim-öğretim, öğretmen merkezli olmaktan çıkartılıp, öğrenci merkezli duruma dönüştürülmelidir. Yani Newtoncu eğitim öğretim yaklaşımından Kuantum eğitim öğretim yaklaşımına geçilmesi kararlaştırılmıştır.

- **Öğretmenler, öğretmen üniversitelerinde yetiştirilmelidir.**

- **Öğretmen yetiştiren fakülteler, gelişmiş çevrelerde açılmalıdır.**

- Öğretmen yetiştiren eğitim fakülteleri eğitim programlarında birlik sağlanmalıdır. Programlar, ilköğretim programları göz önüne alınarak yeniden düzenlenmelidir.

**Üniversitelerde farklı branşlardaki yükseköğretim mezunları için düzenlenen**

**pedagojik formasyon kurslarına mutlaka son verilmelidir.** Bu şuraya kadar bu yönde bir yaklaşım görülmemiştir. Bu şura kararları, 1997 Eğitim Fakültelerinin yeniden yapılanmasının alt yapısını hazırlamıştır denebilir.

Bütün bu olumlu yaklaşımlara rağmen, eleştirilen uygulamalar sürüp gitmektedir. Mesela çalışma konumuzla ilgili olarak daha önce de belirttiğimiz gibi, öğretim elemanı bakımından ve sosyal ortamların elverişli olmadığı yerlerde, Eğitim Fakülteleri bünyesinde “Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümleri” açılmış, açılmaktadır. Diğer yandan, farklı alan mezunlarına pedagojik formasyon uygulamaları da hala devam etmektedir. Bir yandan ihtiyaçtan fazla öğretmen yetiştirme devam etmekte, bir yandan da bu uygulamanın devam ediyor olması tartışmaya açık bir durumdur. Yine aynı şekilde öğretmen kaynağı çok çeşitlenmiştir. Bu durum sorunlara yol açmaktadır.

**Onaltıncı Milli Eğitim Şurası:** Alınan kararlardan bazıları,

**- Öğretmenlik mesleğini seçeceklerin, mesleğin gereklerini yerine getirmelerine engel bir özürleri bulunmamalıdır.**

**- Arz fazlası mesleki ve teknik öğretmenler, gerekli tamamlama eğitiminden geçirildikten sonra ilköğretime İş Eğitimi/ Teknoloji öğretmeni olarak atanmalıdır.** Görülüyor ki, 1997’den sonra meslek liselerine talebin azalması ile öğrenci sayılarının düşmesi sonucu, bu kurumlara öğretmen yetiştiren Mesleki ve Teknik Eğitim Fakültesi mezunlarına yeni istihdam alanı yaratılmak istenmiştir. Bu uygulama, günümüzde de sürüp gitmektedir. Oysa, tarihi süreçte bu dersler için bütün öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının (Eğitim Enstitüleri, Yüksek Öğretmen Okulları ve Eğitim Fakülteleri) bir akademik birimi olan Resim-İş Eğitimi Anabilim dallarıdır. Bu birimler 1932’den beri bu amaçla kurulmuş akademik birimlerdir. Oysa, Teknik Eğitim Fakültelerinin kuruluş amaçları meslek okullarına öğretmen yetiştirmektir.

**Onyedinci Milli Eğitim Şurası:** Alınan kararlardan bazıları,

**-“Öğretmen niteliğinin artırılması için, Eğitim Fakültelerinin sayıları ülkenin ihtiyaçlarına göre sınırlandırılmalı; istihdam politikası doğrultusunda yeni eğitim fakülteleri açılmalıdır. Eğitim fakültelerinin öğrenci kontenjanlarının belirlenmesinde de ülkenin kısa ve uzun vadeli gereksinimleri ve eğitimin niteliğinin artırılması hedefleri göz önüne alınmalıdır.”** gibi, doğru yaklaşımın, niçin hala hayata geçirilemediği merak konusudur. Bu yaklaşım, 15. Milli Eğitim Şura kararlarında dile getirilen ihtiyaç ve nitelik konusundaki anlayışla paralellik göstermektedir. Fakat, giderek artan bu fakülteler ve

bölümlerinde, özelde “Güzel Sanatlar Eğitimi” bölümlerinin sayıları artmaya devam etmekte, arz fazlası öğretmen yetiştirilmektedir.

- Diğer yandan yine doğru yaklaşım olarak “Öğretmen adaylarının seçiminde akademik başarının yanı sıra öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği kişisel niteliklerin ölçülmesine ve değerlendirmesine yönelik mekanizmalar oluşturulmalı; bu kapsamda, öğretmenlik programlarına girişteki seçme süreci yeniden gözden geçirilmelidir.” kararı niye hala hayata geçirilememiştir?

- Ortaöğretim alan öğretmeni ihtiyacı, öncelikle eğitim fakültesi ortaöğretim alan öğretmenliği programları mezunlarından karşılanmalı kararına karşılık, uygulama bu yönde olmamaktadır.

- Beden Eğitimi, Müzik ve **Görsel Sanatlar Eğitimi derslerine**, okul öncesi eğitimden itibaren branş öğretmenleri girecek şekilde düzenlemeler yapılmalı, öğretmen istihdamına yönelik tedbirler alınmalıdır. Bu karar da yerinde bir karar olma özeliğini taşıyor olup, öğretmen yetiştirmede iddia ettiğimiz eğitim tarihimi boyunca adı programı değişse de, bir silsile takip ederek esas öğretmen kaynağının Eğitim Fakülteleri olduğu görüşümüzü desteklemektedir. Fakat, uygulamalarda buna riayet edilmediği de görülmektedir.

**-Şurada, “Mesleki ve Teknik Ortaöğretim kurumlarının öğretmen ihtiyacının karşılanabilmesi için, yeni kurulan turizm fakültesi, sanat ve tasarım fakültesi ile teknoloji fakültesi öğrencileri ile çocuk gelişimi ve eğitimi bölümü öğrencilerinin YÖK’ün belirlediği kriterler çerçevesinde pedagojik formasyon eğitimi almaları sağlanmalı, çocuk gelişimi ve eğitimi öğretmen ihtiyacı için sağlık bilimleri fakülteleri bünyesinde bir bölüm açılmalı, bu fakülteler dışında kalan alanlarda, öğretmen ihtiyacı eğitim fakülteleri tarafından karşılanması kararı alınmıştır.**

- Şurada alınan kararlardan biri de “Genel sanat eğitimi alanına öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinin programları, öğretmenin görev yapacağı ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarının amaçları göz önünde bulundurularak, **alan dersleri artırılacak şekilde yeniden yapılandırılmalıdır.**” şeklinde olmuştur. Fakat bu güne kadar bu yönde bir çalışma ve güncellemeler yapılmamıştır. Bu durum bu araştırmanın konusu olan sorunların sürüp gitmesine sebep olmaktadır. Ancak, 2013 Ekim’inde İstanbul’da MEB bir çalıştay düzenlemiş, ilgilerden raporlar alınmıştır. Umuyoruz ki, bu raporlar ışığında yeni düzenlemeler yapılır.

## **Onsekizinci Milli Eğitim Şurası:**

### **Şura gündemi içinde;**

1.Öğretmenin yetiştirilmesi, İstihdamı ve Mesleki Gelişimi

4. Spor, Sanat, Beceri ve Değerler eğitimi yer almıştır.

İlk defa Şura açış konuşmasını bakan yerine Talim ve Terbiye Kurul başkanı Merdan Tufan yapmıştır. Başkan Şura açış konuşmasında şu açıklamaları yapmıştır:

“Bilindiği üzere, Millî Eğitim Şûraları, eğitim sistemini geliştirmek ve yenilemek, eğitimin kalitesini yükseltmek, eğitim ve öğretimle ilgili konuları masaya yatırarak belirlenmiş olan gündem üzerinde ‘ortak akıl’ çerçevesinde, titiz ve bilimsel çalışmalar yapmak ve gerekli kararları almak amacıyla toplanmaktadır.

Eğitim sisteminin üç temel ögesinden biri olan öğrencilerimiz, bizim hedef kitlemizdir. Bütün çabalarımız onlar içindir. Onlar eğitim çalışmasının olmazsa olmazıdır. Sistemin diğer temel ögesi ise öğretmenlerimizdir. Eğitim sistemindeki her yeniliği öğrencilere öğretmenlerimiz aracılığı ile aktarıyoruz. Bu nedenle onların hizmet öncesi kazandıkları donanımları, sayıları, hizmet içi eğitimleri, meslekî gelişim ve memnuniyetleri ile buna bağlı oluşturacakları motivasyonları son derece önemlidir. Bakanlığımızda devam eden ‘öğretmen yeterlikleri’ çalışması yukarıda önemseydiğimiz hususlara katkı sağlayacak çok değerli bir yeniliktir.

Yenilenen ve geliştirilen öğretim programları; öğrencilerin psikolojik, ahlâkî, sosyal ve kültürel konularda gelişimlerini hedeflemektedir. Ayrıca öğrencilerin; gözlem becerileri gelişmiş, araştıran, soran-sorgulayan, eleştirme ve problem çözme becerisi kazanmış, sorumluluklarını ve haklarını bilen, çevresiyle uyumlu, toplumun önemseydiği sorunlara karşı duyarlı, insan haklarına saygılı, kişisel gelişimi esas alan bireyler olarak yetişmeleri amaçlanmıştır.”

Bu tespitler önemli görülmeyle beraber, TTK öğretmen atamaya esas kararlarındaki uygulamalarla çelişmektedir.

### **Şurada, Spor, Sanat, Beceri ve Değerler Eğitimi olarak alınan kararlardan bazıları,**

**17.** Güzel sanatlar eğitiminde üniversiteler düzeyinde gözlenen ve farklı yapılanmalardan kaynaklanan dağınıklık YÖK aracılığıyla giderilmelidir.

18.Genel sanat eğitimi alanına öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinin programları, öğretmenin görev yapacağı ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarının amaçları göz önünde bulundurularak, alan dersleri artırılacak şekilde yeniden yapılandırılmalıdır.

21. Beş Yıllık Kalkınma Planlarının hazırlanmasında kurulan komisyonlara **Sanat Eğitimi İhtisas Komisyonu da ilave edilmelidir.**

22. **Sanat eğitimi** öğretmenlerinin niteliklerinin artırılması amacıyla, **periyodik** olarak **hizmet içi eğitim** faaliyetlerine alınmaları sağlanmalıdır.

23. İlköğretim düzeyinde **görsel sanatlar ve müzik ders saatleri yeni öğretim yöntem ve teknikleri de dikkate alınarak artırılmalı ve bu dersler ortaöğretimde zorunlu ders hâline getirilmelidir.**

28. İlköğretim bütünü sınıflarında **görsel sanatlar, beden eğitimi ve müzik dersleri, not yerine “yeterli, geliştirilebilir”** gibi ifadelerle değerlendirilmelidir.

Bu kararlardan 21. ve 23 . maddeler önemli gözükmektedir.

Bu şuradaki kararlara baktığımızda eğitim sorununa çok daha akılcı yaklaşımların giderek yer aldığı görülmektedir. Milli Eğitim Şura kararlarının MEB’e tavsiye kararlar olduğu bilinmektedir. Fakat, şura üyeleri eğitim olgusunun merkezinde olan insanlardan olduğu, sorunları birebir yaşadıkları için ortaya konan çözüm önerilerinin mutlaka uygulamaya konması bir çok sorunu kökten çözebilecek iken, anlayamadığımız sebeplerden bir türlü hayata geçirilememektedir.

#### **5. 4. Talim ve Terbiye Kurulu’nun Öğretmen Atamaya Esas Kararları**

21.6.1996 tarih ve 218 sayılı karar ekinde İş ve Teknik eğitimi derslerine öğretmen kaynağı olarak, Fakültelerin,

- 1- İş ve Teknik Eğitimi Öğretmenliği,
- 2- Endüstriyel Teknoloji Öğretmenliği,
- 3- Resim-İş Öğretmenliği (İş Eğitimi Anasanat Dalı) mezunları gösterilmiştir.

Risim-İş/ Resim alanına da,

- 1- Resim-İş Öğretmenliği,
- 2- Resim Öğretmenliği (Uygulamalı Resim Eğitimi Anasanat Dalı),
- 3- Resim Bölümü gösterilmiş olup Resim-İş öğretmenini gireceği dersler arasında İş ve Teknik Eğitimi, Sanat Tarihi, Mahalli El Sanatları (Bakır, Halıcılık, Dokuma, Yün, Estetik, Kumaş Boyama ve Sanat Etkinlikleri gibi ) dersler vardır.

2. sıradaki program, ÖSYM özel yetenek sınavı ile öğrenci alan programlar arasında yoktur. Oysa, bu alan için özel yetenek gerekmektedir.

1.6.2000 tarih ve 340 sayılı karar eki çizelgede,

- 1- İş ve Teknik Eğitimi Öğretmenliği,
- 2- Endüstriyel Teknoloji Öğretmenliği,
- 3- Resim-İş Öğretmenliği (İş Eğitimi Anasanat Dalı) mezunları gösterilmiştir.

Resim-İş/ Resim alanına da,

- 1- Resim Öğretmenliği (Uygulamalı Resim Eğitimi Anasanat Dalı),
- 2- Resim-İş Öğretmenliği,
- 3- Resim Bölümü mezunları öğretmen kaynağı gösterilmiş, gireceği dersler arasında İş ve Teknik Eğitimi dersi de bulunmaktadır. Bu alanların öğretmen kaynağı tarihsel süreçte Resim-İş Eğitimi bölüm mezunları iken, giderek ikinci sarıya düşürülmüştür. Bunun sebebinin ilk önce adlandırılmasından kaynaklandığı, bu adın yarattığı algının bu sonucu doğurduğu görülmektedir. Oysa, bu bölümlerin programları, her zaman güncellenmiştir. Gireceği dersler bağlamında sayılan dersleri yürütebilecek donanımda yetişmektedirler. Buna karşılık, bu bölüm mezunlarına ortak edilen diğer bölüm mezunları daha spesifik alanlarda donanım kazanmaktadır.

12.7.2004 Tarih ve 119 sayılı karar eki çizelgede İlköretim kurumlarının İş ve Teknik Eğitimi dersine öğretmen kaynağı olarak gösterilen yükseköğretim kurumları şunlardır:

- 1- Endüstriyel Teknoloji Öğretmenliği,
- 2- İş ve Teknik Eğitimi Öğretmenliği,
- 3- Resim-İş Eğitimi Öğretmenliği (İş Eğitimi Anasanat Dalı) gösterilmiş, bunlarla ihtiyacın karşılanamaması halinde ise,
  - 1- Seramik Öğretmenliği,
  - 2- Nakış Öğretmenliği,
  - 3- Geleneksel Türk El Sanatları Öğretmenliği,
  - 4- Dekoratif Ürünler Öğretmenliği gösterilmiştir. Bu programlar mezunlarının kaynak gösterilmesi “İş Eğitimi” (İş ve Teknik) dersinin nasıl algılandığının göstergesidir. Bu algı, “İş”i sadece el becerileri ve kullanılan eşyaların mini modelini yapmaktan öte bir şey olmadığı anlayışının hakim olduğu bir tutumdur. Esasen, İş Eğitimi beceri kazandırmanın yanında, sorun çözme, malzeme bilgisi edinme, model geliştirme gibi fonksiyonu da vardır. Ayrıca bu dersin tarihi süreçte program değişikliklerine baktığımızda her yenilemede

dersin amacı dışında bir uygulamanın olduğu gerekçesiyle 1972 de İş Eğitiminin adı “İş ve Teknik” dersi olmuştur. Bu ders için 1983’te ve 1991’de program değişikliği yapılmış, dersin nasıl işleneceği ve hangi tür çalışmaları içereceği belirlenmiş olup öğretmen klavuz kitapları basılmıştır.

Bu kararlar, 14.8.2002 tarih ve 295 sayılı, 31.3.2003 tarih ve 4 sayılı ve 27.4.2004 tarih ve 340 sayılı kararlar yürürlükten kaldırılmıştır.

İlköğretim okullarının İş Eğitimi (İş ve Teknik, Ev Ekonomisi, Tarım, Ticaret) programı 1991/1992 öğretim yılından itibaren denenip uygulanmak üzere TTK 7.9.1991 tarih ve 171 sayılı kararla kabul edilmiştir. MEB İlköğretim Genel Müdürlüğünün ilköğretim okulları iş eğitimi programının uygulanması hakkındaki 26 Ekim 1992 tarih ve 2369 sayılı Tebliğler dergisinde yayınlanan ve valiliklere gönderilen 1992/47 sayılı genelge ile, bu dersin uygulanması konusunda yapılan müracaatlar cevaplanmıştır. Buna göre, bu dersleri yürütecek öğretmenler, İş ve Teknik Eğitim ile Ev Ekonomisi derslerini Resim-İş öğretmenleri, Ticaret dersini Matematik ve Tarım dersini de Biyoloji ve Fen Bilgisi öğretmenlerinin yürüteceği bildirilmiştir.

Bu derslerin uygulamaya dönük olması sebebiyle sürekli ve kesintisiz uzun zamana ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yüzden I. kademede 4 saat, II. kademede 6 saat zaman ayrılması ve bu dersler bir bütün olarak aynı gününü programında yer alması bildirilmiştir. 8. Sınıfta ise önceki sınıflarda öğrenilen teknik bilginin ürüne dönüştürülmesi planlanmıştır.

Bu uygulama kimi güncellemelerle 2006/2007 öğretim yılına kadar sürmüştür. Bu dersi yürütecek öğretmenler de, Resim-İş öğretmenleri olduğu belirtilmiştir. Ancak, 12.7.2004 tarih ve 119 sayılı kararla öğretmen kaynağı gösterilmesinde bir dönüm noktası olmuştur. Çünkü, bu dersler alanına öğretmen kaynağı olan yükseköğretim kurumları çeşitlenmiştir. Oysa, bu dersler için öğretmen arzı özellikle 2000’li yıllardan sonra yeteri kadar mevcut olmasına karşılık bu çeşitlenme, kimi zaman da ileride görüleceği gibi bu öğrenim alanıyla organik bağı olmayan yükseköğretim kurumları mezunlarının da, öğretmen kaynağı gösterilmesinin önünü açmıştır.

30.11.2006 tarih ve 387 sayılı karar eki çizelgede yine Teknoloji ve Tasarım dersine öğretmen kaynağı gösterilen yükseköğretim kurumları arasında hiç bir ilgisi olmayan kimi program mezunları gösterilmiş, ancak bu gibilerin hizmetiçi eğitimi kursundan geçirileceği



belirtmiştir. Bu karar benzeri olan 6.7.2007 tarih ve 306 kararla, 14.5.2005 tarih ve 192 sayılı kararla uygulamadan kaldırılan İş Eğitimi (İşve Teknik Eğitimi, Ev Ekonomisi, Tarım, Ticaret) derslerini yürütmekte olan öğretmenlerin ve aynı kararla İlköğretim kurumları müfredatına konan “Teknoloji ve Tasarım” dersini yürütme yetkisinin verildiği, bu öğretmenlerin mezun oldukları söz konusu bu alanlarda halen öğrenim görenlerin mezuniyetlerinin ardından aynı şekilde hizmetiçi eğitim kursundan geçirilerek bu ders alanına tanacağı kararlaştırılmıştır. Böyle öğretmen olanların, çağdaş bir anlayışla müfredata alınan bu dersi, bir hizmetiçi eğitim kursu ile yürütebileceği anlayışı, (teknoloji konusunda öyle veya böyle ilgileri olabilir olmakla birlikte) “Tasarım” kavramını ve onun gereklerini yapabileceğini kabulü, dersin amaçlarına hizmet etmemektedir.

12.5.2006 tarih ve 133 sayılı karar eki çizelgede “teknoloji ve Tasarım” dersine öğretmen kaynağı gösterilen yükseköğretim kurumları:

1- Endüstriyel Teknoloji Öğretmenliği,

2- İş ve Teknik Öğretmenliği,

3- Endüstri Ürünleri Bölümü,

4- Endüstriyel Tasarım Bölümü. Bu son iki bölüm mezunları ilk iki bölüm mezunları ile ihtiyacın karşılanamaması halinde atamalarının yapılacağı bildirilmekle beraber, bu bölümler programında öğretmenlik meslek bilgisi dersleri yoktur. Hal böyleyken, bu dersi hakkıyla yürütebilecek Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı mezunlarının kaynak olmaktan çıkarılması da hatalı bir tutum olmuştur. Fakat, bu kararla, en azından daha sonra söz edileceği gibi bu alana Yiyecek-İçecek hizmetleri, Muhasebe ve Finansman, Turizm ve Rehberlik, Kat Hizmetleri, Konaklama Hizmetleri, Büro Hizmetleri ve Sekreterlik gibi yükseköğretim kurum mezunları Teknoloji ve Tasarım dersine öğretmen kaynağı gösterilmemiş olması doğru bir yaklaşım olmuştur.

17.9.2007 tarih ve 155 sayılı kararın geçici 15. maddesinde 12.7.2004 tarih ve 119 sayılı karar eki çizelgede ilköğretim kurumlarının derslerine öğretmen kaynağı gösterilen yükseköğretim kurumlarında halen öğrenim görenlerin mezun oluncaya kadar aynı şekilde öğretmen atamalarına devam edileceği, daha sonra kaldırılacağı belirtilmiştir.

**13.3.2007 tarih ve 16 sayılı kararla 12.7.2004 tarih ve 119 sayılı kararın geçici 13. maddesi değiştirilerek Teknoloji ve Tasarım dersi öğretmenliğine, birbirinden ve bu**

**ders alanıyla ilgisiz 23 değişik yükseköğretim kurum mezunları kaynak olacağı kararı, hala bu yeni ders alanıyla ilgili algı sorunlarının yaşandığını göstermektedir.**

7.7.2009 tarih ve 80 sayılı karar, 12.7.2004 tarih ve 119 sayılı karardan sonra tanımların yapıldığı bir karar olma özelliği taşımaktadır. Bu kararla 119 sayılı karar yürürlükten kaldırılmıştır. Fakat, 2005/2009 tarihleri arasındaki diğer kararla ilgili bir ifade bulunmamaktadır. Ancak, 119 sayılı kararın kaldırılmasına rağmen kimi kararlarda bu karara göndermeler yapılmakta olması yine bir tutum hatası olarak gözükmemektedir.

Bu karar eki çizelgede Teknoloji ve Tasarım ders alanına öğretmen kaynağı olarak, 12.5.2006 tarih ve 133 sayılı karar eki çizelge aynen tekrar edilmiştir.

- 1- Endüstriyel Teknoloji Öğretmenliği,
- 2- İş ve Teknik Öğretmenliği,
- 3- Endüstri Ürünleri Bölümü,
- 4- Endüstriyel Tasarım Bölümü gösterilmiş,

Görsel sanatlar dersine de,

Resim Öğretmenliği, (Bu adla özel yetenek sınavı ile öğrenci alan yükseköğretim kurumu mevcut değildir.) Hatta daha önceki kararlarda Uygulamalı Resim-İş eğitimi öğretmenliği ifadesi kullanılmıştır. Oysa, alanın özelliği bakımından öğretmen yetiştirmede, seçiminde ve geliştirmesinde adaylarda özel yetenek gerekmektedir.

Resim-İş Öğretmenliği,

Resim Bölümü mezunları öğretmen kaynağı olmuştur.

5.7.2012 tarih ve 97 sayılı karara eklenen geçici 4. madde ile 14.7.2005 tarih ve 192 sayılı kararla 2006/2007 öğretim yılından itibaren uygulamadan kaldırılan İş Eğitimi ( İş ve Teknik, Ev Ekonomisi, Tarım, Ticaret) alan öğretmenliğine 12.7.2004 tarih ve 119 sayılı karar eki çizelgede bu alanlara öğretmen kaynağı gösterilen yükseköğretim programlarında 2009/2010 öğretim yılı öğrenim görmekte olup mezun olanların Teknoloji ve Tasarım ders alanına herhangi bir öncelik tanınmadan atamalarına devam edileceğine karar verilmiştir. Herşeyden önce yürürlükten kalkan bir karar gönderme yaparak uygulama hatalarına devam edilmesi bir yana, (Ev Ekonomisi, Ticaret, Tarım derslerine kaynak olan programlar daha önce verilmişti) bu programların hangi özelliğinden dolayı hala Teknoloji ve Tasarım ders alanına öğretmen kaynağı gösterildiği, bunun yanında daha önce ifade edildiği üzere Resim-

İş Eğitimi Anabilim Dalları mezunları hangi özelliğinden dolayı dışarda bırakıldığını anlamak gerçekten güç olmaktadır.

14.8.2013 tarih ve 113 sayılı karar eki çizelgede Teknoloji ve tasarım ders alanına öğretmen kaynağı olan yükseköğretim kuruları, 97 sayılı karar eki çizelgeye göre, 5. sırada Çiçek – Örgü- Dokuma öğretmenliği 119 sayılı karardaki ihtiyacın karşılanamaması halinde İş ve Teknik Eğitimi dersine öğretmen kaynağı gösterilen yükseköğretim kurumları arasında yer almıştı. Yürürlükten kalkan karara dayandığı görülen bu karar da tartışmalıdır. Bu konu ile ilgili olarak araştırmamızın Problem başlığında ve Kuramsal Çerçeve bölümünde açıklamalar yapılmıştır.

1- Seramik Öğretmenliği,

2- Nakış Öğretmenliği,

3- Geleneksel Türk El Sanatları Öğretmenliği,

4- Dekoratif Ürünler Öğretmenliği gösterilmişti. 2013 yılında yürürlükten kalkan karar eki çizelgedeki bir yükseköğretim kurumuna hangi özelliğinden ve Teknoloji ve Tasarım ile nasıl ilgi kurularak öğretmen kaynağı olmasına yer verildiği bilinmemektedir. Bu kararı alanların, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarının programını, işleyişini, öğrencilerin bu alanla ilgili donanımlarını bilmedikleri düşünülmektedir. Görüldüğü üzere, TTK kararlarında sık sık değişmeler olmuş, kimi kararlar birbirleri ile çelişir duruma gelmiştir. Çünkü yürürlüğü kaldırılan kararlar eki çizelgede yer verilen ve öğretmen kaynağı olan yükseköğretim kurumlarına sonraki kararlarda tekrar yer verilmektedir. Oysa, öğretmen yetiştiren kurumlarda, MEB'e bağlı eğitim kurumlarındaki programlara paralel bir güncellemeyle sorun çözülebilir. Ayrıca, program değişikliğinden önce, o programı yürütecek öğretmen yetiştirilmeli, sonra program uygulaya konulmalıdır.

Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı mezunu bir öğretmen adayının açtığı dava ile ilgili Meb avukatının savunmasında, 2008 yılındaki Danıştay kararını gerekçe göstererek aynı olmadığını ileri sürdüğü Resim-İş Eğitimi Anabilim dalıyla, İş Eğitimi Anasanat dalının eş değer olduğunu en yetkili kurum olan YÖK genel sekreteri imzasıyla belirtilmiştir. Bu karar, Ankara Nöbetçi İdare Mahkemesinin arara kararı ile Yök'ten istediği görüş doğrultusunda verilen bilgide "15.5.2013 tarihli YÖK yürütme kurulunun toplantısında incelendiği, 2547 sayılı kanunun 2880 sayılı kanunla değişik 43/b maddesi uyarınca Üniversitelerarası Kurul Başkanlığının görüşü de alınarak YÖK bünyesinde yer alan Resim-İş Öğretmenliği (İş Eğitimi Anasanat Dalı) ile eğitim-öğretim, metod, kapsam, öğretim süresi ve yılıçi

değerlendirme bakımından halen Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünde bulunan Resim-İş öğretmenliği programının eşdeğer ve öğrenimden sonra kazanılan ünvanların ve elde edilen imkanların aynı olduğuna karar verildiği belirtilmektedir. (EK: YÖK karar Metni) Dolayısıyla Danıştayın, uzmanı olmadığı bu konuda karar verirken bu kurumdan görüş alması gerekirdi. Danıştay, mevcut yönetmelik ve kararlara dayanarak, hukuk açısından değerlendirme yapmıştır. Oysa, eğitimin gerekleri açısından bakıldığında, durum farklı olmaktadır. Bu yüzden ülkemizde ihtisas mahkemeleri gerekli gözükmektedir.

### **5.5. Değerlendirme**

Öğretmenlik mesleği diğer bütün meslekler gibi kendine has özellikleri olan bir meslektir.

Konuya, yasalardaki öğretmen tanımları açısından bakarsak, 13 Mart 1924 tarih ve 439 sayılı Kanunu'nun 1.maddesinde “Muallimlik, eğitim-öğretim ile yönetim görevlerini üzerine alan bir meslek” olarak tanımlanmıştır. Bu kanun'un 8. maddesinde ise, Resim, El İşleri, Musiki gibi sanat derslerini yürürütecek Muallimlerin malumatı meslekiye veren Ali Müessesatı Mahsusa mezunlarından ve ehliyetnamelilerden intisap olunacağı” hükme bağlanmıştır. Bu yasaya göre, bu derslerin öğretmenleri kuruluş amaçları öğretmen yetiştirmek olan yüksek eğitim kurum mezunlarından, dolayısıyla günümüzdeki adıyla Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı ve Müzik Eğitimi Anabilim dalı mezunlarından atanması gerekmektedir.

11.7.1958 tarih ve 40441 sayılı hükümet kararnamesi ile, söz konusu 439 sayılı kanunun bazı maddeleri değiştirilmiştir. Kanundaki yeni düzenlemeye göre, öğretmende aranacak özellikler sıralanmış, bedeni ve ruhi bir arazın olmaması gerektiği, dışarıdan öğretmen olmak isteyenlerin (öğretmen yetiştiren kurumlar dışından) Eğitim Enstitüleri müfredatına göre yazılı ve sözlü sınava tabi tutulmaları, ayrıca Beden Eğitimi, Müzik ve Resim-İş ile İş Eğitimi ders öğretmenliğine müracat edenlerin uygulama sınavına alınacakları, kanuna eklenmiştir. Yapılan bu eklemede, herkesin öğretmen olamayacağı anlayışı, dikkati çekmektedir. Kaldı ki, günümüzde bu alan için ilgili yükseköğretim kurum mezunlarının ihtiyacı karşılayamaması gibi bir sorun da bulunmamaktadır. Çünkü, 2000'den bu yana bu bölümlerden yılda ortalama 1200 öğretmen adayı mezun olmaktadır. Buna karşılık, bu alan için öğretmen istihdamı veya ihtiyacı yılda ortalama 300-400 civarındadır. Bu sayı, bu alan eğitimi için ayrılan ders saatlerinin azalması ile daha da aşağı düşmektedir. Hemen ifade

edilmelidir ki, bu ders saatlerinin sayısını azalmak yerine en azından haftada 2 saat çıkarılmalıdır. Bunun sebepleri araştırmamızın önceki bölümlerinde izah edilmektedir.

439 sayılı kanundan 49 yıl sonra çıkarılan 14.6.1973 tarih ve 1739 sayılı “Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 43. maddesinde “Öğretmenlik özel ihtisas mesleğidir” tanımı yapılmıştır. Aynı kanunun 45. maddesinde öğretmenin nitelikleri ve alacağı eğitim programını dolayısıyla meslek adamı olması için ne tür bir program izleneceği belirtilmektedir. Bu durum, 1982’de yapılan, XI. Milli Eğitim Şura’sında açıklığa kavuşturulmuştur. O halde, öğretmen yetiştirme, ona mesleki yeterlik kazandırma önem kazanmaktadır. Bu yüzden, öğretmen yetiştirme ve istihdamındaki süreçler, bu süreçleri belirleyen yasalar, Milli Eğitim Şuraları kararları, Beş yıllık Kalkınma Planları ve TTK’nun öğretmen atamaya esas kararları ve öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları bağlamında YÖK’ün önemi öne çıkmaktadır.

Bu önemi, Beş Yıllık Kalkınma Planları, Milli Eğitim Şuraları ve TTK ‘nun öğretmen atamaya esas kararlarını sırayla değerlendirerek açıklayacak olursak:

Kalkınma Planları, devletin ekonomik, sosyal hayat, eğitim ve kültür alanında gelişmeyi, bilim- sanat-tasarım-teknoloji bağlamında muassır medeniyetlerin seviyesine çıkmayı hedeflemektedir.

Bu planların hedeflerinden biri de, eğitimin en önemli bileşeni olan öğretmenin yetiştirmesidir. Planda, öğretmen yetiştiren kurumların geliştirilmesine öncelik verileceği, bunların sayılarının da planda belirlenen oranda ve yurdun imkan ve ihtiyaçlarına uyan bir sistem içinde kurulmasına dikkat edileceği belirtilmektedir. (I. Beş Yıllık Kalkınma Planı 1963/1967) Burada önemli olan, ihtiyaç duyulan öğretmenin sayıları, nitelikleri, eğitimleri açısından dikkat çekilmektedir. Diğer bir deyişle açmış olmak için öğretim kurumu açmak, yetiştirmiş olmak için öğretmen yetiştirmek olmadığı net biçimde ifade edilmektedir. Planda, ihtiyaç dışı insan gücü yetiştirme problemi belirtilmiş ve bunun önüne geçilmesi gerektiği belirtilmiştir. Fakat, sonraki uygulamalarda görüldüğü üzere planlara uyulmamıştır.

Öğretmen açığının giderilmesi için 5.1.1961 tarih ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu’yla vekil öğretmenlik ve yedek subay öğretmen uygulamasının getirilmesinin

sorunlar doğurduğu ileri sürülmüştür. (II. 5 Y.Plan 1968-1972) Bu yüzden öğretmenin sadece ihtiyaç duyulan alan ve sayıda yetiştirileceği, bunun için özel programlar yapılacağı belirtilmektedir. Bunun sonucu olarak da, 1968-1969 öğretim yılında Eğitim Enstitülerinde düzenlemeler yapılmış ve 1969 da çıkarılan bu kurumların yönetmeliğinde akademik yapı 12 bölüm olarak belirlenmiş ve öğrenim süresi bakımından farklılık ortadan kaldırılmış, bütün bölümlerde üç yıl olarak belirlenmiştir. Bu bölümlerden biri de Resim-İş Bölümüdür. Bu bölüm mezunları MEB öğretim kurumlarının Resim-İş ve İş Eğitimi derslerini yürütmek üzere istihdam edilmiştir.

III. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1972'den sonra öğretmene olan ihtiyaç, okullaşmaya paralel olarak artmış, bunun üzerine tedbir olarak) öğretmen yetiştiren kurumların kontenjanlarının arttırılacağı belirtilmiştir. (III. 5.Y.Plan 1972-1977) Bunun sonucu olarak, 1974'de mektupla öğretim ile 1978 sonunda hızlandırılmış eğitim uygulamasıyla öğretmen yetiştirilmeye çalışılmıştır. Bu iki uygulamada da, branşın özelliğinden dolayı Resim-İş Eğitimi için öğretmen yetiştirmeye yer verilmemiştir. Mektupla veya hızlandırılmış eğitimle sanat eğitimcisi yetiştirmek, alanın özelliği gereği mümkün değildir. Çünkü, bu alan için yetişecek adaylar öğrenim süreci boyunca uygulama ve deneyimler yapmak zorundadır ve özel yetenek gerektirmektedir. Ayrıca diğer alanlar için de, öğretmen nitelikleri açısından iyi bir sonuç olduğu söylenemez. Çünkü, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun amir hükümlerinin adayda somutlaşması bu tür uygulama ile sağlamak oldukça zordur. Zaten anarşik bir ortamda, böyle bir uygulama amaca hizmet etmeyecektir, etmemiştir.

IV. Planda, öğretmenlik mesleğinin, önceki planlarda olduğu gibi cazip hale getirileceği (IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı 1979-1983) belirtilmekle beraber, bunun nasıl olacağı konusunda açıklamalar yapılmamıştır. Genel yeterlikler ve nitelikler bilinmekle birlikte, öğretmen olarak bireyin öz netelikleri üzerinde durulmamıştır. Bu meslek, sadece bir iş sahibi olmak düşüncesiyle değil, o mesleğin bütün gereklerini öğrenmeyi, bunu içselleştirmeyi gerektirir.

İlk defa, kültür-sanat kavramlarının birlikte kullanıldığı V.Plandaki yaklaşım, önemli görünmektedir. (V.Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989) Ancak, bu kavramlarının gerçek değerini bulması yetişecek bütün yeni nesillere kültür-sanat eğitiminin verilmesiyle mümkün olabileceği söylenebilir. Yine bu planda, öğretmen **eğitimin temel taşıdır** ifadesi önem kazanmaktadır. O halde öğretmen yetiştirmek, hayati önemi haiz olarak gözükmektedir. Bu

bağlamda, sanat eğitimi verecek öğretmenlerin de aynı çerçevede değerlendirilmesi gerekmektedir.

Öğretmen yetiştirme sisteminde değişikliğe gidileceği, bu manada lisans eğitiminden sonra eğitim akademilerinde mesleki eğitim verileceği belirtilen VII. Plandaki yaklaşım, (VII.Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996-2000) geçmişte Yükseköğretmen okullarında da deneşmiş, bu kurumlarda yetişenlerin bir kısmı akademik çalışmayı tercih ettiklerinden, istenilen sayıda öğretmen yetiştirilememiştir. Ülkemizde, sadece bir test sınavında (KPSS) başarılı olanlar öğretmen olarak atanmaktadır. Bu tür sınav, adayın öz niteliğini ölçmemektedir. Kaldı ki, bütün branşlar için aynı olan bu sınavlarda Eğitim Bilimleri Bölümü mezunları eğitim bilimleri sınavında, Matematik Bölümü mezunları sayısal sorularda, Türkçe-Edebiyat Bölümü mezunları da Türkçe testinde avantajlıyken, Resim-İş Eğitimi, Müzik Eğitimi ve Beden Eğitimi mezunları bu testlerde dezavantajlı duruma gelmektedir. Bu durumda, söz konusu sınavın branşların özelliğine göre yapılması gerekmektedir. Bunun yanında, her branşın kendi alan bazındaki bilgileri, becerileri ve kişilik özelliklerini de ölçmek gerekmektedir. Beceri ve yeteneğin ölçülmediği bir sınav ile bu alana öğretmen istihdamı, doğru bir uygulama olarak gözükmemektedir.

Öğretmen yetiştirme ve istihdamı konusunda çözüm geliştirmek amacıyla, Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilgili birimlerinin koordisiyle çeşitli çalıştaylar ve araştırmalar yapılmaktadır. Bunlardan biri, tarihi süreçte işlerliği ve kamusal konumu yasalarla düzenlenmiş, eğitimin en büyük paydası olan ve sorunları bire bir yaşayan eğitim çalışanları ile eğitim bilimcilerin katıldığı, milli eğitimin genel ve özel sorunlarının ele alındığı, eğitim sistem ve programları ile öğretmen konularının tartışıldığı, istişare edildiği ve aldığı kararları MEB'e tavsiye niteliğinde olan **Milli Eğitim Şuraları** ilk sırada gelmektedir. O yüzden Milli Eğitim Şura kararlarının uygulanması önem arz etmektedir. Fakat, tüm kararların uygulanmadığı için, hala dünün sorunlarının bugün de sürdüğü görülmektedir.

1949 IV. Milli Eğitim Şurasında alınan kararlardan biri de Eğitim Enstitülerinde, Beden Eğitimi, Müzik Eğitimi ve Resim-İş Eğitimi branşlarının ayrı branşlar olarak ele alınması kararlaştırılmıştır. Bu yüzden bu alan eğitimini verebilecek öğretmen yetiştirme kararı alınmıştır. Bu bakımdan alan eğitiminin dikkate alınması önemli görünmektedir. Daha önce değişik kurum (Güzel Sanatlar Akademileri) mezunlarının bu alan için öğretmen olarak atanması kosundaki eleştiriler sonucu bu kararın alındığı söylenebilir. Bu düşünceyle Eğitim

Enstitülerinde Resim-İş Eğitimi Bölümleri açılmış, mezunları da MEB kurumlarının Resim-İş ve İş Eğitimi derslerini yürütmek üzere istihdam edilme uygulaması 2000’li yıllara kadar devam etmiştir. 2004 tarih ve 119 sayılı karara kadar sürmüştür. 20004 programının 2006/2007 öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanmasıyla, bu bölüm mezunları, İş ve Teknik Eğitimi derslerinin yerine gelen Teknoloji ve Tasarım dersine öğretmen kaynağı olmaktan çıkarılmış, bu derslere, kuruluş amaçlarıyla programları farklı çeşitli yükseköğretim kurum mezunları öğretmen kaynağı gösterilmiştir. Bu durum bir uygulama hatası olarak önümüzdedir.

1953 V. Milli Eğitim Şurasında, Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri “Vekaletimiz iyi vasıfta öğretmen yetiştirme ve yetişenleri mesleki bakımdan olgunlaştırma kararındadır” demiştir. İyi vasıf öğretmen kendi mesleğinde fedakarca hizmet etmesi, mesleki bilgi deneyim ve yeterlikler açısından üst düzey bir donanıma sahip olması, sürekli kendini ve bilgilerini yenileyen güncelleyen öğretmen olarak tanımlanabilir. Bunun sağlanması da bu alan öğretmenin alan öğretmeni yetiştirmek üzere açılmış yükseköğretim kurumlardan yetmiş olması gerekmektedir. Çünkü bu kurumların kuruluş amaçları ve programları, söz konusu alan öğretmeni yetiştirmektir.

1962 7. Milli Eğitim Şurasında Milli Eğitim bakanı Hilmi İncesulu, nitelikli öğretmen yetiştirmek için yeni eğitim müesseselerinin kurulması ve kurulmuş olanların da takviye edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu çerçevede şura kararlarında öğretmenin meslek bilgisi, alan bilgisi ile beceri bakımından donatılmış ve gerekli deneyim geçirmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Bu yaklaşım, öğretmenin, kendini mesleğine vakfetmesi ile mesleğin fedakarlık gerektirdiği anlayışına işaret etmektedir. Bu şura tavsiyeleri ile II. Beş Yıllık Kalkınma planları çerçevesinde, Eğitim Enstitülerinde yukarıda sözü edilen akademik yapı oluşturulmuştur. Bu düzenlemelerin, günümüz Eğitim Fakültelerinin de Akademik yapısının temeli olduğu söylenebilir.

1974 IX. Milli Eğitim Şurasında milli eğitimin amaçları tartışılmış ve tespit edilmiştir. Bu tespitler 14.6.1973 tarih ve 1739 sayılı **Milli Eğitim Temel Kanunu**’nda yer alan ilkelere göre belirlenmiştir. Bu şurada İlköğretim programları ve haftalık ders çizelgeleri belirlenmiştir. Buna göre diğer derslerin yanında seçmeli ve dönüşümlü dersler olarak İş Eğitimi haftalık ders çizelgesinde Tablo 6 deki gibi olmuştur.



Bu çizelgede, Köy Enstitüleri programının izleri görülmektedir. Çünkü, bu enstitülerin kuruluş kanununda çeşitli meslek erbanı yetiştirmek amacının olduğu belirtilmiştir.

1982 11. Milli Eğitim Şura kararlarından biri de, YÖK ile MEB arasında, yakın işbirliği ve koordinasyonun zorunlu olarak sağlanmasıdır. Fakat, bu işbirliğininin, özellikle 2000-2008 döneminde sağlanamadığı görülmektedir. Çünkü, MEB kurumlarında yapılan yenileşme ve program değişikliğine paralel olarak bu kurumlara öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında güncellemeler yapılmamıştır. Özelde Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı mezunlarının, öğretmen atamasında görülen öğretmen kaynağı olması konusunda yaşanan sorunların, bu bölümlerin adlarındaki tanımları veya tanımlanamalarından kaynaklandığı söylenebilir. Bu yüzden ilgili alan öğretmenliğine öğretmen yetiştirmede Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarına, başka yükseköğretim kurum mezunları ortak edilmiştir.

Yine bu şurada, 14.6.1973 tarih ve 1739 sayılı kanunun amir hükümlerine göre, yetişecek öğretmenlerin eğitim sürecinde hangi disiplin eğitimini hangi yüzdeyle alacakları Tablo:7' deki gibi tespit edilmiştir.

1993 14. Milli Eğitim Şurasında da Yukarıda sözü edilen YÖK-MEB arasındaki işbirliğini sağlayacak, Öğretmen Yetiştirme Koordinasyon Kurulu oluşturmak için yasal düzenlemelerin yapılması gerektiği belirtilmiştir. Bu karar gereği, 1996 yılında kurulan Öğretmen Yetiştirme Milli Komitesi (ÖYMK) adıyla bir birim oluşturulmuştur. Birimin görevleri arasında Öğretmen Yetiştiren Yök ile öğretmeni istihdam eden MEB arasında koordinasyonu sağlamak, öğretmenin niteliklerini belirlemek, MEB kurumlarındaki yenileşmelere bağlı olarak öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumları programlarında güncellemelerin yapılmasını sağlamak, öğretmen arz-talep durumunu tespit etmek olarak sayılabilir. Fakat, ya bu birimin çalışmalarının dikkate alınmadığı veya bu birimin görevini yerine getirmediği algısını oluşturan uygulamalar sürüp gitmektedir. En azından Görsel sanatlar alanı ve Teknoloji ve Tasarım dersleri öğretmenliğine öğretmen atama konusunda, ihtiyacın karşılanamaması gerekçesiyle farklı ve çeşitli yükseköğretim kurumu mezunları, öğretmen kaynağı gösterilmesindeki ihtiyaç hali, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı mezunlarının bu alana öğretmen kaynağı olmaktan çıkarılmasının sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu Anabilim Dalı mezunları, MEB Personel Genel Müdürlüğü'nün 12.5.2011 tarihli duyuru ekinde belirtilen söz konusu derlere öğretmen kaynağı gösterilen yükseköğretim kurumu mezunlarına göre, aldıkları eğitim açısından, bu alan öğretmenliği

için çok daha ehliyet sahibidirler. Bu uygulama yüzünden, arz-talep dengesi sağlanmadığı gibi, bu alanlarla hiç ilgisi olmayan yükseköğretim kurumları mezunlarına öğretmen olma hakkı verilerek arz-talep makası giderek daha da açılmıştır.

1996 15. Milli Eğitim Şurasında, öğretmen yetiştiren Eğitim Fakültelerinin gelişmiş çevrelerde açılması tavsiye edilmiştir. Bu tavsiye kararına da uyulmamış olup sebepleri tartışılabilir olmakla birlikte, 2000 yılında 34 olan eğitim fakültesi sayısı günümüzde 97 ye ulaşmıştır. Bu durum, kalkınma planlarında dile getirilen atıl insan gücü yetiştirmekten başka bir işe yaramamıştır. Çünkü, öğretmen ihtiyacı 100 ise, 300 öğretmen yetiştirilmiştir. Bunun yanında pedagojik formasyon uygulaması ile atıl insan gücüne yenileri eklenmiş ve eklenmektedir. Ayrıca, diğer yükseköğretim kurum mezunlarının “hiç değilse öğretmen olayım” anlayışıyla öğretmen olarak istihdamı, yukarıda izah edilmeye çalışıldığı üzere, hem arz-talep makasının açılmasına sebep olmakta, hem de mesleğin öz nitelikleri bakımından doğru gözükmemektedir.

2006 17. Milli Eğitim Şurasında bu sorun tartışılmış eğitim fakültelerinin sayısının azaltılması, sadece gelişmiş çevrelerde, alt yapı ile öğretim üyesi bakımından yeterli olanların kalması tavsiye edilmiştir. Bu bağlamda, 2000’li yıllarda 20 olan Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü sayısı bugün 30 olmuştur. Hem öğretim üyesi açısından, hem de sosyal çevre ve altyapı bakımından yeterli olmayan yerlerde bu bölümlerin açılmasıyla, bir yandan Milli Eğitim Şura kararlarına, bir yandan da, Beş Yıllık Kalkınma Planlarında dile getirilen atıl insan gücü yetiştirilmesinin önüne geçilememiştir. Bu durum, günümüzün sosyal bir problemi olan “atanamayan öğretmenler” sorununu doğurmuştur.

2010 18. Milli Eğitim Şurasında öğretmen kaynağı öncelikle Eğitim Fakülteleri olması gerektiği belirtilerek, bir dizi tavsiye kararları alınmıştır. Bu kararlardan biri de, sözünü ettiğimiz, öğretmen yetiştiren kurumlar dışından öğretmen atamasının yapılmamasıdır. Bu tutum, mesleğin yasalarda belirtilen “özel ihtisas mesleği” tanımına sahip çıkılması olarak açıklanabilir. Çünkü, Eğitim Fakülteleri, sadece öğretmen yetiştirmek üzere açılmış olan yükseköğretim kurumlarıdır. Buna karşılık, yetiştirilen öğretmenlerin, atandıktan sonra da mesleki eğitimi ile geliştirilmeleri önem kazanmaktadır. Ayrıca bu, Türkiye’nin de taraf olduğu, İLO-UNESCO sözleşmesinin de gereğidir.

Genel olarak öğretmen istihdamında “herkes öğretmen olabilir” yaklaşımı, öğretmeni olduğu alan için yeterli bilgi ve beceri eğitimini alıp almadığına, deneyim sahibi olup olmadığına bakılmaksızın öğretmen atama uygulaması bir tutum hatası olarak gözükmektedir.

Bu durum, daha öğretmen yetiştirme sürecinde başlayan ve sonraları istihdam edilmesi sırasında kimi sorunların yaşanmasına sebep olmaktadır. Bu sebepler arasında, MEB kurumlarında yapılan eğitim program düzenlemelerine uyumlu olarak, bu kurumlara öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarında yeni düzenlemelerin yapılmamış olması, yine bu sırada TTK’ nun hangi alana, hangi yükseköğretim kurumu mezunlarının, hangi sebeplerle öğretmen kaynağı olacağı hakkında “öğretmen atamaya esas” kararlarında değişiklik gösteren uygulamalar sayılabilir.

2006/2007 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulamaya konulan 2004 programında, bu anabilim dalının adındaki tanıma uyan, MEB öğretim kurularında ders kalmaması da bu kurumlarda güncellemleri zorunlu kılmaktadır. Ohalde, bu anabilim dallarında başta adı olmak üzere, programında ve tanımında güncellemelerin olması kaçınılmaz olmaktadır. Zaman içinde bu Anabilim Dalları programlarında kimi güncellemeler yapılmıştır. Fakat, bu güncellemeler, öğretmenini yetiştirdiği kurumların gerisinde kalmıştır. Bu sorumluluk tamamen ÖYMK ve YÖK’e aittir. Yetiştirilen öğretmenlerin büyük bir yüzdesini, MEB istihdam etmektedir. O halde YÖK, 2011 den sonra ÖYMK’nin yerini alan MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü ile işbirliği ve koordinasyonla MEB’in istediği vasıfta öğretmen yetiştirmek zorundadır; bu hem ülkeye, hem de yetiştirdiği gençlere borcu ve görevidir.

Bu anlamda, Eylül 9-10-11 2013’te, İstanbul Zübeyde Hanım Hizmetiçi Eğitim Enstitüsünde, MEB merkez ve taşra teşkilatı temsilcileri, YÖK ve Üniversitelerden davet edilen alan uzmanlarının katılımı ile yapılan ve 7.7.2009 tarih ve 80 sayılı TTK kararının uygulaması sırasında ortaya çıkan sorunların ve buna ilişkin etkin ve kalıcı çözüm önerilerinin belirlenmesi amacıyla bir çalıştay düzenlenmiştir. Çalıştay raporu doğrultusunda, yeni düzenlemelerin yapılacağı bildirilmiştir. Bu olumlu çalışmanın devam ettirilmesinde, sayısız faydalar vardır. Bu bağlamda, 20.02.2014 tarih ve 9 sayılı kararla 7.7.2009 tarih ve 80 sayılı öğretmen atamaya esas kara eki çizelgelerde kimi değişiklikler yapılmıştır. Bunun ardından güncel bir gelişme olarak, bu bölüm mezunlarının açtığı dava

ile ilgili, YÖK görüşünün de alındığı, Ankara 7. İdare Mahkemesi'nin 16 Ocak 2014 tarihli ve Esas no: 2013/1512 sayılı kararı doğrultusunda, önceki TTK kararları ile Teknoloji ve Tasarım alanı öğretmenliğine kaynak olmaktan çıkarılan Güzel Sanatlar Eğitimi bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim dalı mezunlarına haklarının iade edildiği, karara göre, 2009-2010 öğretim yılından önce Resim-İş Öğretmenliği bölümünden mezun olanlar ile bu öğretim yılında adı geçen bölüme kayıtlı olup mezun olanlara Teknoloji ve Tasarım alanı öğretmenliğine atanma hakkının tanındığı Bakanlık Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği duyurusunda bu durumun, TTK Web sayfasında, 12 Mart 2014'den itibaren yer aldığı bildirilmiştir.

18. Milli Eğitim Şurası kararları arasında, öğretmen yetiştirme ve geliştirme bağlamında, öğretmen yetiştirmek görevinde olan Eğitim Fakültelerinde olması gerektiği tekrar edilmiştir. Bunu “diğer kurumlarda öğrenim görenler ne olacak?” kaygısını bir tarafa bırakarak, köklü bir reform ile sorunun çözümü, ilgili taraflara, eksileri artıları apaçık ifade edilerek yapılması gerekmektedir. Mevcut durumda, başka amaçla kurulan yükseköğretim kurumu mezunlarının, formasyon alarak, öğretmen olmak istemeleri ve buna da bakanlıkça olur verilmesi, bir uygulama hatası olarak gözükmemektedir. Bu durumda olanlar, mezun olduktan sonra işsiz kalmamak için, “bari öğretmen olayım” anlayışı ile bu çabaya girmektedirler. Bu da, mesleğin özelliğine uygun düşmemektedir. Sorunun çözümüne, kontenjanların, ihtiyaç duyulan öğretmen sayısı kadar belirlenmesiyle ve bu şurada belirtilmiş gibi, öğretim üyesi bakımından yeterli, gelişmiş sosyal çevrede ve alt yapısı tam, kurumsallaşmış Eğitim Fakültelerini bırakıp diğerlerini kapatarak başlamak gerekmektedir. Böyle bir uygulamada, kontenjanların sınırlanacağından daha başarılı öğrencilerin bu fakültele alınmasını sağlanacak, dolayısıyla da nitelikli öğretmen yetiştirmek mümkün olabilir.

Bu reform, gelecek 5-10 yıldaki sorunları atlattıktan sonra, yetişecek idealist, kendini eğitime ve öğrencilerine adanmış öğretmenlerin yetişmesiyle, yeni nesiller, geleceğe daha iyi hazırlanmış olacaktır. Benzer reform hareketini, Japonya yapmıştır. Japonya, eğitim reformunun ilkini, 1936'da, ikincisini 1950 ve sora da 1980'li yıllarda yapmıştır. Aynı biçimde ve kararlı olarak ülke ve dünya gerçeklerine uygun bir eğitim reformu gerekli görülmektedir. Reformun sonuçlarını gözlemek ve değerlendirmek, uzun zaman aldığından, ilgili tarafların işbirliğini gerektirmektedir. Bu işbirliği ile, öğretmen yetiştirme ve

geliştirme olgusu, politik ve siyasi çekişmenin de merkezinde olmayabilir, kurumsallaşmış kimliği ile kendi mecrasında yürüyebilir.

Öğretmen yetiştirmek hayati önemi haizdir. Zira, her neslin şekillenmesinde dolayısıyla toplumun gelecekte toplumumuzun istenilen düzeyde olması eğitimle mümkün olup, bunu da ancak, öğretmenler sağlayabilir. Atatürk, “Muallimler, gelecek nesil sizin eseriniz olacaktır.” sözüyle, bu gerçeği ifade etmiştir. Bu tutum, Milli Eğitiminin genel amaçlarının 3. maddesinde de ifade edilmektedir.

Beş Yıllık Kalkınma Planlarında ve son Milli Eğitim Şuralarında hedef olarak, “öğretmenlik mesleğinin cazip hale getirileceği” kararlaştırılmıştır. Mesleğin cazip hale gelmesi için şunlar yapılabilir:

1-5-10 yıllık periyottaki muhtemel öğretmen ihtiyacı tespit edilerek, kontenjanlar belirlenerek, öğretmen yetiştirmede arz fazlalığının önüne geçilebilirken, diğer gençlerin, başka mesleklere yönelmesi sağlanabilir.

2-Öğretmen adaylarının, meslek adamı olmaları yönünde, kontenjan sınırlaması ile kendiliğinden bir seleksiyon yapılmış olabilir, gelişmeye ve yeniliğe açık, bunu kendi hayatında uygulayan öğretmen tutumuyla, mesleki saygınlık hak ettiği yeri bulabilir.

3-Diğer taraftan da, bu meslek insanlarının, öğrenci velileri ile iletişim kurabilen, çalışma erdemini, kendi yaşantısında yansıtarak öğrencilerine rol model olan, algı düzeyi yüksek gibi öz niteliğe sahip olmaları gerekmektedir. Bu özelliklerde bir öğretmen yetiştirmenin yolu, başarılı öğrencilerin öğretmen yetiştiren kurumlarını tercih etmelerini sağlamakla mümkün olabilir. Ülke gerçekleri bazında, hatta bazan zorlanarak bu meslek insanlarının geçim statülerinin yükseltilmesi bu mesleği cazip hale getirebilir. Bu durumda, Kalkınma Planlarında belirlenen hedefler doğrultusunda, daha başarılı öğrencilerin öğretmenlik mesleğini tercih etmeleri sağlanabilir. Bunun sonucu olarak, yetiştirilen öğretmenlerin, öz nitelikleri istenilen düzeyde olabileceğinden, bugünün güncel ülke sorunu olan, dersane sistemini de kendiliğinden ortadan kaldırabilir.

Bir soru ile tamamlamak gerekirse, bu yapılanmanın benzerleri olarak, bu gün ülkemizde ne kadar subaya, polise ihtiyacımız varsa o kadar kontenjan belirlenerek, yeni yetiştirileceklerin

sayıları belirlenmektedir. Öğretmen yetiştirme konusu onlardan daha mı önemsizdir ki, aynı hassasiyet gösterilmesin? Dolayısıyla öğretmen ihtiyaçları önceden hem sayısal hem de niteliksel olarak belirlenip sadece öğretmen yetiştirmek üzere açılan Yükseköğretim Kurumlarının kontenjanları tespit edilebilir. Bu durumda birçok sorun daha başta çözülmüş olabilir.

## ALTINCI BÖLÜM

### SONUÇ VE ÖNERİLER

#### 6.1. Tespitler

1.Görsel Sanatlar dersi için öğretmen kaynağı olan kurum mezunlarının sayısı ihtiyaçtan fazladır.

2.Teknoloji ve Tasarım dersi için öğretmen kaynağı olmaktan çıkarılan Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarının önceki mezunlarınının, İş ve Teknik dersi öğretmenliğine atamaları yapılmış olanların Talim ve Terbiye Kurulu'nun **30.11.2006 Tarih ve 387** sayılı kararı ile (Ev Ekonomisi, Ticaret ve Tarım dersi öğretmenleriyle birlikte) Teknoloji ve Tasarım dersi alanına kadrolarıyla beraber geçebilecekleri kararlaştırılmıştır. Yine **06.07.2006 Tarih ve 306 Sayılı** Talim ve Terbiye Kurulu kararına göre bu alanlara öğretmen kaynağı gösterilen Yükseköğretim kurumlarında öğrenim görmekte olanların da mezun olduklarında Teknoloji ve Tasarım dersine öğretmen atanabilecekleri kararlaştırılmıştır. **12.05.2006 Tarih ve 133** Sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı ile de daha sonra kimi kararlarda ve MEB Personel Genel Müdürlüğü'nün 12.5. 2011 tarihinde ki duyurusunda, Teknoloji ve Tasarım dersine öğretmen kaynağı gösterilmiş olan Yükseköğretim Kurumu Mezunları, kendi alanlarına öğretmen kaynağı gösterilmiştir.

İstihdam alanı daralan veya dersi kaldırılan öğretmenlerin “hiç değilse Teknoloji ve Tasarım dersini yürütebilir” anlayışıyla bu alana atamaları uygulaması, bu dersin amaç ve ilkelerini dikkate almamanın bir sonucu olmaktadır.

**133 sayılı karar eki çizelgede bu derse,**

- . Endüstriyel Teknoloji Öğretmenliği,
- . İş ve Teknik Eğitimi Öğretmenliği,
- . Endüstri Ürünleri Öğretmenliği,

Endüstriyel Tasarım Bölümü mezunları öğretmen kaynağı gösterilmiştir.

**17.09.2007 Tarih ve 155** sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı eki çizelgede yine sonraki kararlarda Teknoloji ve Tasarım dersi öğretmenliğine öğretmen kaynağı gösterilecek olan Yüksek öğretim kurum mezunları öğrenim gördükleri alanlara öğretmen kaynağı gösterilmişlerdir. Bu durum 07.07.2009 Tarih ve 80 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı geçici 5. maddesine göre Teknoloji ve Tasarım dersi öğretmeni olanların istemeleri halinde öğrenim gördükleri alanlara geçebilecekleri belirtilmiştir. Bu madde, yapılan yanlışın farkında olduğunu göstermektedir.

13.03.2007 Tarih ve 16 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararında, önceden atanmış farklı alanların derslerini vermektedir olan öğretmenlerden, isteyenlerin bir defaya mahsus olmak üzere tıpkı 30.11.2006 Tarih ve 387 Sayılı kararda olduğu gibi Teknoloji ve Tasarım ders alanına geçebilecekleri belirtilmiştir.

**3.** Buna karşılık, 07.07 2009 Tarih ve 80 Sayılı kararla Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları mezunlarının bu ders alanına öğretmen kaynağı olmaktan çıkarılması bir çelişki ortaya koymaktadır.

**4.** Bir yandan bu alan mezunlarının arz fazlalığı oluşturması sebebiyle, bu bölümlerin II. Öğretimlerinin kapatılmasına karşılık, 2012 de 28 olan bölüm sayısı, 2013'te 30'a çıkmıştır. 2013/2014 eğitim-öğretim yılında bu bölümlerin öğrenci kontenjanı 1275 olup, toplamda 5.647 öğrenci öğrenim görmektedir.

**5.** Bu bölümlerin açıldığı bir çok yerde öğretim üyesi ve fiziksel ortamların yetersizdir. Bu durum, 18. Milli Eğitim Şura kararlarında da dile getirilmiştir.

**6.** Milli Eğitim Şuralarının bu konudaki kararlarına ve beş yıllık kalkınma planlarına uyulmamıştır.

**7.** Bu bölümlerin akademik yapısı ve adı konusunda MEB'e bağlı eğitim kurumlarındaki program ve ders değişikliklerine paralel bir yapı değişikliği yapılamamıştır.

**8.** Herkesin, eğitimi ne olursa olsun, alan eğitimi konusunda yeterli kredi ders almayanların da yoğunlaştırılmış pedagojik formasyon eğitimi ile bu alana ve diğer alanlara öğretmen olabileceği algısı yaygınlaşmıştır.

**9.** “80” sayılı kararda belirtilen görsel sanatlar alanı için 1. sırada öğretmen kaynağı gösterilen “Resim Öğretmenliği” adıyla özel yetenek sınavı ile öğrenci alan öğretmenlik programı mevcut değildir. Oysa, bu alan özel yeteneği gerektirmektedir.

**10.** Resim-İş Eğitimi anabilim dalı mezunlarının aldığı dersler bakımından hem Görsel Sanatlar, hem Teknoloji ve Tasarım dersi için yeterli donanıma sahiptirler.

**11.** Söz konusu dersler, özellikle Teknoloji ve Tasarım dersi öğretmenliğine, bu alan ile hiç organik bağı olmayan yükseköğretim kurumu mezunlarının ataması yapılmıştır.

**12.** MEB ilk ve orta öğretim kurumlarında görsel sanatlar dersinin toplam derslere oranı, giderek ders saati açısından azalmıştır.

**13.** MEB Personel Genel Müdürlüğü'nün 2011 duyurusunda, Ticaret, Turizm, Muhasebe, Yiyecek İçecek Hizmetleri gibi, birçok Yüksek Öğretim Program mezunlarının “0” sıfır taban puanla “Teknoloji ve Tasarım” dersi öğretmenliğine başvuru yapabileceği belirtilirken, 1932'den beri ilk, orta ve liselerin eski adı “Resim-İş” ve “İş ve Teknik Eğitimi” dersi olan alana, öğretmen yetiştirmek amacıyla kurulmuş ve bu güne kadar devam



eden, bugünkü adıyla “Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalları mezunlarının, ilgili ders için öğretmen kaynağı olmaktan çıkarılmıştır.

**14.** Alandışı program mezunlarının hizmetiçi eğitim kursundan geçirilerek bu dersi yürütebilecek öğretmen temin edilebileceği hatasına düşülmüştür.

**15.** 4.5.2012 Tarihli “Bugün Gazetesinin” haberindeki, dönemin Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer’in açıklamalarına göre, 2012 itibari ile “Görsel Sanatlar/Resim Dersi” için, **2.846**, Teknoloji ve Tasarım Dersi için ise, **8.267** öğretmen açığı olduğu belirtilmiştir. **Oysa, bu alanlara atanan öğretmen sayısı bu rakamların çok altında kalmıştır.**

## **6.2. Öneriler**

**1-** 1932’den beri İlk ve Orta öğretim Kurumlarının, önceleri Resim-İş ve İş ve Teknik Eğitimi derslerine öğretmen yetiştiren, bu günün yapısıyla Eğitim Fakülteleri – ki, bu fakültelerin tek amacı, öğretmen yetiştirmektir - Güzel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalları dışından söz konusu ders alanlarına diğer yüksek öğretim kurumları mezunlarının öğretmen atama işlemine son verilmelidir.

**2-** Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dallarının başta adı, programı ve akademik yapısı çağdaş anlayışla yeniden düzenlenmeli, burada yetişecek ve Milli Eğitim Bakanlığı eğitim kurumlarında görev alacak öğretmenlerin nitelik ve yeterlikleri belirlenmelidir. Bu yeterlikler konusunda çalışmalar yapılmış ve MEB’ınca yayınlanmıştır. Bunlar arasında Görsel Sanatlar Öğretmeni ve Teknoloji ve Tasarım Öğretmeni yeterlikleri belirlenmiştir. Ancak bu yeterlikler üzerinde tekrar çalışılmalıdır. Çünkü, özellikle “Tasarım” konusunda çalışmamızın giriş kısmında söz edildiği gibi, bu kavram doğru tanımlanmalı; buna göre de “Teknoloji ve Tasarım Öğretmeni” yeterlikleri etraflıca gözden geçirilmeli, ve bu öğretmenin yetişme sürecinde hangi disiplinleri öğrenmesi gerektiği belirlenmelidir. Bu da, bu alan öğretmenlerinin yetiştiği yüksek öğretim kurumları programlarının yeniden düzenlenmesiyle mümkün olabilir.

**3-** Herkesin öğretmen olabileceği anlayışı Meşrutiyet’ten beri süren bir tutum olarak bu mesleğin kutsallığına gölge düşürmektedir. 1958’de hükümet talimatıyla, ihtiyaç olması sebebiyle söz konusu kurumlar dışından öğretmen atamak durumunda bazı şartlar konmuştur. Bunlar, bedeni, ruhi bir engelinin olmaması, bu alan için öğretmen olmak

isteyenlerin, Eğitim Enstitüleri müfredatına göre yazalı sınav yapılması, ayrıca sözlü ve uygulamalı sınavın yapılmasını şart koşturmuştur. Bu hassasiyetin sonraki yıllarda gözardı edildiği görülmektedir. Behamal bu uygulamadan vaz geçilmelidir. Hele duygusal olarak bu mesleğe hazır olmayanların “ Formasyon kursu alıp öğretmen olayım” düşüncesiyle öğretmen olmak istemeleri ile nitelikli bir öğretmen olunamayacağı söylenebilir. Zira, kısa sürede ve yoğunlaştırılmış formasyon kurslarında öğretmen adaylarının öğrendikleri bilgileri deneyim süreci yaşamadan içselleştirmeleri beklenmemelidir. Hatta, öğretmenlik için formasyon uygulaması hepten kaldırılmalıdır. Bu yaklaşım 15. Milli Eğitim Şurasında da dile getirilmiştir. Çünkü, sözgelimi, öğretmen yetiştiren bir yüksek öğretim kurumu mezununun, kısa süreli kurslar alarak Avukat, Hekim, Ziraat veya İnşaat mühendisi olabilir mi? O halde başka alanlarda eğitim alanların, formasyon alarak öğretmen olabilir mi sorusuna verilecek cevap önemlidir.

Türk Eğitim tarihinde önemli bir yeri olan eğitimci Mustafa Satı Bey daha 19. Y.y. başlarında “Toplumda herkesin öğretmenlik yapabileceği anlayışına şiddetle karşı çıkmış, öğretmenliğin özel yeteneklere, bilgilere dayanan bir meslek olduğunu savunmuştur. Bu gerçeğin anlaşılabilmesi için eğitimimizin” (Akyüz, 2008 s.302) ve öğretmenlik mesleği algısı açısından bu günün bile en önemli sorunudur.

Eğitimin, bir milletin, var olma noktasında şah damarı, kalbi ve beyni olduğu söylenebilir. Bu itibarla, bazı mesleklerde gösterilen itinanın, eğitimin en önemli bileşeni olan **öğretmenlik** mesleğinden esirgenmesini anlamak zordur. Mesela, asker, polis gibi mesleklerde aranan tam sıhhatlilik durumu, onları da yetiştiren öğretmenlik mesleği için düşünülmemesi şaşırtıcıdır.

Bu meslek için engelli insanların da hakkı olduğu yaklaşımı tam bir populist yaklaşımdır. Bu düşünceyle, o insanları hakir görmek gibi bir anlayışımız asla olamaz; ama, onların da yapabileceği meslekler vardır. Bu insanların öğretmen olabileceğini söyleyenlerin eğitim, eğitim ortamını ve en önemlisi öğretmenlik mesleğini bilmediği söylenebilir. Öğretmen, her tutum ve davranış ve görünüşüyle öğrencilere rol modelidir. Öğretmenin bazı eksiklerinin olması, çocukların gelişim çağındaki özelliklerini bilenlerin anlayabileceği gibi, kimi olumsuzlukların yaşanabileceği bilinmelidir.

Bu anlayışla, araştırma konumuzla ilgili olarak, görme, konuşma duyma gibi engeli olanlar, nasıl görsel sanatlar eğitimi dersine rretmen olabilir? Bu soruyu tüm alanlar için de sorabiliriz.

4- nceki bölümlerde belirtildiği üzere, ilk ve orta ğretim kurumlarında görsel sanatlar derslerinin toplam dersler nezdinde ağrılığının azaldığı görülmüştür. Bu azaltılmanın gerekçeleri konusunda TTK'nun karar eklerinde yayınlanmamıştır.. Oysa, yine önceki bölümlerde söz edilđi gibi, bu derslerin toplam dersler içindeki ağrılığının daha fazla olmasının gerekçeleri izah edilmeye çalışılmıştır. Bu derslerin haftalık çizelgede toplam dersler içindeki ağrılığının bu gün %3.8' seviyelerindedir. Bu ağrılık en az, % 7-8 olmalıdır. Yine bu konuda 15. şurada kararlar mevcuttur.

5- Eğitim tarihi sürecinde, bu kurumlara kimi dersler konmuş, kimileri kaldırılmıştır. Bu sık sık değişiklik yine Tanzimat'tan beri grlen bir uygulamadır. Akyüz, Nisan 1919'da bir yazarin, Eğitimde sık sık yapılan ıslahat ve ders değişikliklerini eleştirerek, dn konulan bir dersin bu gün kaldırılması karşısında talebelerin şaşkın olduğunu, dolayısıyla bir istikrarın sağlanması gerektiğini ifade ettiğini aktarmaktadır. Bugün, hiç kimse yoktur ki, muallimlik yapacağına inanmasın. (Bkz. Akyüz, 2008 s. 415) Nerdeyse 95 yıl sonra bile, benzer uygulamalarla karşılaşmamız düşündürücüdür. Dolayısıyla köklü bir eğitim reformuyla istikrar sağlanmalı, siyasi iradeye göre değişiklik olmamalı ancak, güncellemeler, bilimsel çalışmalarla elde edilen veriler ışığında sürekli yapılmalıdır. Bu tutum, ğretmen atamalarında yaşanan sorunları ozebilir.

6- Genel olarak yapılan adlandırmalarda, en üstten en alt kademeye kadar YK akademik çevrelerinde ve MEB'in ilgili birimlerinde Resim ğretmenliği, Resim-İş ğretmenliği gibi kavramlar kullanılmakta, bu yüzden ğretmen atamalarında kavram ve tanım kargaşasına bağlı olarak uygulama hatalarına düşülmektedir. Bunun için en başta bu bölüm adı ve programında olmak üzere, MEB'e bağlı ilk ve orta ğretim kurumları derslerinin adı ve programlarında birlik ve istikrar sağlanmalıdır. Bu durum günümüzde yaşanan olumsuzları ortadan kaldıracaktır. Bunun için yapılması gereken bu kurumlara ğretmen yetiştirme görevi milli eğitim şuralarında da dile getirildiği gibi Eğitim Fakülteleri olmalı, bu fakültelerin akademik birim ve programları da, İlk ve Ortaöğretim kurumları müfredatlarına paralel yapılandırılmalıdır. Bu kurumlarda öğrenim greceklein hangi dersin ğretmeni olacağı, bu dersi nasıl yürüteceği açıklığa kavuşacaktır. Bu araştırmanın problem kısmında belirtilen ğretmen kaynağı göstermedeki karışıklık ve çeşitlilik ortadan

kalkacaktır. Çünkü, hekim Tıp Fakültesinde, subay Harp Okulunda, yargı mensupları da Hukuk Fakültesinde yetiştiği gibi öğretmen de (Meslek okulları için öğretmen yetiştiren kurumlar dışında) sadece Eğitim Fakültesinde yetiştirilmelidir. Bunun dışında öğretmenlik meslek bilgisi dersi olmayan yükseköğretim kurumları mezunları öğretmen kaynağı olmaktan çıkarılmalıdır. Çünkü, bu derslerin öğretmen adayına kazandırdıkları tutum ve beceriler, alan dersleri ile sekronize olarak verilmesi, onların deneyim süreciyle bunu içselleştirmelerinin sağlanması gerekir.

Hali hazırda Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarının tarihsel süreçte güncellenerek bu güne gelen sınıflara göre ders çizelgelerine bakıldığında yukarıda ileri sürülen görüşleri doğrulamaktadır. Fakat, bu çizelgenin de bu günün şartlarına göre güncellenmesi gerekmektedir.

### Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarındaki Mevcut Ders Çizelgesi

I. Yarıyıl				II. Yarıyıl			
DERSİN ADI	T	P	K	DERSİN ADI	T	P	K
Temel Tasarım I	4	4	6	Temel Tasarım I	4	4	6
Desen I	2	2	3	Desen I	2	2	3
Perspektif	1	2	2	Sanat Tarihine Gir.	2	0	2
Eğitim Bilimine Gir.	3	0	3	Eğitim Psikolojisi	3	0	3
5 İ Dersleri				5 İ Dersleri			

I. Yarıyıl				I. Yarıyıl			
DERSİN ADI	T	P	K	DERSİN ADI	T	P	K
Anasanat Atölye I	2	4	4	Anasanat Atölye II	2	4	4
Seçmeli Sanat Atölye I	2	2	3	Seçmeli Sanat Atölye II	2	2	3
Yazı	1	2	2	<b>Çocuğun Sanatsal Geliş.</b>	2	0	2
<b>Bilgisayar Ortamında Tas. I</b>	2	2	3	<b>Bilgisayar Ortamında Tas. II</b>	2	2	3
Batı sanatı Tarihi	3	0	3	Öğretim Tekn. Ve Mat. Geliş.	2	2	3
Öğretim İlk eve Yönt.	2	0	2	<b>Sanat Felsefesi</b>	2	0	2
Seçmeli) Estetik ve san. Eğit.	2	0	2				

I. Yarıyıl				I. Yarıyıl			
DERSİN ADI	T	P	K	DERSİN ADI	T	P	K
Anasanat Atölye III	2	4	4	Anasanat Atölye IV	2	4	4
Seçmeli Sanat Atölye III	2	2	3	Seçmeli Sanat Atölye IV	2	2	3
Türk Sanatı Tarihi	3	0	3	Sanat Eleştirisi	2	0	2
<b>Bilimsel Arş Yönt.</b>	2	0	2	Çağdaş Sanat	3	0	3
Sınıf Yönetimi	2	0	2	<b>Türk eğitim Tarihi</b>	2	0	2
Özel Öğretim Yöntemleri I	2	2	3	Özel öğretim Yöntemleri II	2	2	3
				Ölçme ve Değerlendirme	3	0	3

I. Yarıyıl				I. Yarıyıl			
DERSİN ADI	T	P	K	DERSİN ADI	T	P	K
Anasanat Atölye V	4	4	6	Anasanat Atölye VI	4	4	6
Seçmeli Sanat Atölye V	2	2	3	Seçmeli Sanat Atölye VI	2	2	3
Müze eğitimi Uyg.	2	2	3	<b>Topluma Hiz. Uyg.</b>	1	2	2
<b>Özel Eğitim</b>	2	0	2	Türk Eğitim Sis. Ve Ok. Yön.	2	0	2
Okul Deneyimi	1	4	3	Öğretmenlik Uyg.	2	6	5
Rehberlik	3	0	3				

Tablo: 20 Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarındaki Mevcut Ders Çizelgesi

Burada belirtilen 5 İ dersleri, bütün yüksek öğretim kurumları ortak dersleri olan, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, Türkçe Sözlü ve Yazılı Anlatım ile Yabancı dillerdir. Ana sanat ve seçmeli sanat atölye dersleri olarak Resim, Grafik Tasarım, Seramik, Endüstriyel Tasarım ve Heykel olarak öğrenciler tarafından seçilip 6 dönem okumaktadırlar. Bunun yanında her yıl değişerek, Ana Sanat Atölye disiplinlerinden birini seçmeli olarak alıp iki dönem okumaktadırlar. Resim Ana Sanat Atölye alan öğrenci, seçmeli olarak Grafik Tasarım, Seramik, Heykel ve Endüstriyel Tasarım disiplinlerini münavebeli olarak almaktadırlar. Bu işlem diğer Ana Sanat Atölye disiplinlerini seçen öğrenciler içinde aynı uygulama yapılmaktadır. Bu çizelge, YÖK’ün kararı ile bu bölümlerin tümünde %95 aynıdır.

8- Mevcut haliyle “**Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü**” iki anabilim dalını içermektedir. Bunlar “Resim-İş Eğitimi” ve “Müzik Eğitimi” anabilim dallarıdır. Bu yapı iki bölüm olarak yeniden düzenlenmeli ve “**Müzik Eğitimi Bölümü**” ve “**Görsel Sanatlar -Teknoloji ve Tasarım Eğitimi Bölümü**” olarak birbirinden ayrı iki bölüm olmalıdır.

Program olarak ders çizelgelerinde de, derslerin adı ve içeriği, ders kredileri, bu kurumların öğretmen yetiştirdiği MEB eğitim kurumlarının yeni programına uygun hale getirilmelidir. Bu konuda 1997’de kurulan Öğretmen Yetiştirme Milli Komitesi, şimdiki adı “Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü” ile YÖK arasında işbirliği yapılarak bu uygulama hayata geçirilmelidir. Ayrıca bu işbirliği, ilgili birimin görevleri arasındadır.

İlk ve Ortaokullar ile Liselerin “Görsel Sanatlar” dersi, Orta Okuların “Tasarım ve Teknoloji” dersine öğretmen kaynağı olması bakımından mevcut Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarının, adı ve akademik yapılanması değişerek, “**GÖRSEL SANATLAR – TEKNOLOJİ ve TASARIM BÖLÜMÜ**” adını almalı ve “**Görsel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı**” ile “**Teknoloji ve Tasarım Eğitimi Anabilim Dalı**” olarak iki anabilim dalına ayrılmalı, ders çizelgeleri olarak da, (ÇİZELGE- 1) ve (ÇİZELGE- 2) uygulanmalıdır.

Bu bölüm mezunlarının 1. ve 2. sınıf derslerinin iki anabilim dalında ortak olması, çift anadal uygulamasına da uygun olarak, “Teknoloji ve Tasarım” dersi öğretmeni, ihtiyaç olması halinde “Görsel Sanatlar” dersini de yürütebilecektir.

**GÖRSEL SANATLAR - TEKNOLOJİ VE TASARIM EĞİTİMİ BÖLÜMÜ**  
Görsel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Ders Çizelgesi: **ÇİZELGE: 1**

<b>I. Yarıyıl</b>				<b>II. Yarıyıl</b>			
<b>DERSİN ADI</b>	<b>T</b>	<b>P</b>	<b>K</b>	<b>DERSİN ADI</b>	<b>T</b>	<b>P</b>	<b>K</b>
Temel Tasarım I	4	4	6	Temel Tasarım I	4	4	6
Desen I	2	2	3	Desen I	2	2	3
Perspektif I	2	2	3	Perspektif II	2	2	3
Eğitim Bilimine Gir.	3	0	3	Sanat Tarihine Gir.	2	0	2
Öğretmenlik Mesleğine Giriş	2	0	2	Eğitim Psikolojisi	3	0	3
5 İ Dersleri				5 İ Dersleri			
			17				17

<b>III. Yarıyıl</b>				<b>IV. Yarıyıl</b>			
<b>DERSİN ADI</b>	<b>T</b>	<b>P</b>	<b>K</b>	<b>DERSİN ADI</b>	<b>T</b>	<b>P</b>	<b>K</b>
Anasanat Atölye I	2	4	4	Anasanat Atölye II	2	4	4
Seçmeli Sanat Atölye I	2	2	3	Seçmeli Sanat Atölye II	2	2	3
Tipografi	2	2	3	Çocuğun Sanatsal Geliş.	2	0	2
Öğretim Tek. Ve mat. Geliş.	2	2	3	<b>Türk Eğitim Tarihi</b>	2	0	2
Estetik	2	0	2	Sanat Eleştirisi	2	0	2
Sınıf Yönetimi	2	0	2	Sanat Felsefesi	2	0	2
				Batı Sanatı Tarihi	2	0	2
			17				17

**III. SINIF**

<b>V. Yarıyıl</b>				<b>VI. Yarıyıl</b>			
<b>DERSİN ADI</b>	<b>T</b>	<b>P</b>	<b>K</b>	<b>DERSİN ADI</b>	<b>T</b>	<b>P</b>	<b>K</b>
Anasanat Atölye III	2	4	4	Anasanat Atölye IV	2	4	4
Seçmeli Sanat Atölye III	2	2	3	Seçmeli Sanat Atölye IV	2	2	3
<b>Bilimsel Arş Yönt.</b>	2	0	2	<b>Çağdaş Malzeme Bilgisi</b>	2	0	2
Bilg. Ortamında Tsarım	2	2	3	Bilg. Ortamında Tasarım	2	2	3
Çağdaş Sanat	2	0	2	Ölçme ve Değerlendirme	3	0	3
Özel Öğretim Yöntemleri I	2	0	2	Özel Öğretim Yöntemleri I	2	0	2
Türk Sanatı Tarihi	3	0	3	<b>Sanat Sosyolojisi</b>	2	0	2
			19				19

<b>VII. Yarıyıl</b>				<b>VIII. Yarıyıl</b>			
<b>DERSİN ADI</b>	<b>T</b>	<b>P</b>	<b>K</b>	<b>DERSİN ADI</b>	<b>T</b>	<b>P</b>	<b>K</b>
Anasanat Atölye V	4	4	6	Anasanat Atölye VI	4	4	6
Seçmeli Sanat Atölye V	2	2	3	Seçmeli Sanat Atölye VI	2	2	3
Müze eğitimi Uyg.	2	2	3	<b>Topluma Hiz. Uyg.</b>	1	2	2
Rehberlik	3	0	3	Türk Eğitim Sis. Ve Ok. Yön.	2	0	2
Okul Deneyimi	1	4	3	Öğretmenlik Uyg.	2	6	5
			18				18
			71				71

Tablo 21/a Görsel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Çizelgesi

## “Tasarım ve Teknoloji” Eğitimi Anabilim Dalı

1.ve 2. Sınıf ders çizelgeleri ortak olup 3. sınıftan itibaren “Teknoloji ve Tasarım” Eğitimi Anabilim Dalında ÇİZELGE 2 uygulanabilir.

### GÖRSEL SANATLAR - TEKNOLOJİ VE TASARIM EĞİTİMİ BÖLÜMÜ

Teknoloji ve Tasarım Eğitimi Anabilim Dalı Ders Çizelgesi: ÇİZELGE: 2

I. Yarıyıl				II. Yarıyıl			
DERSİN ADI	T	P	K	DERSİN ADI	T	P	K
Temel Tasarım I	4	4	6	Temel Tasarım I	4	4	6
Desen I	2	2	3	Desen I	2	2	3
Perspektif I	2	2	3	Perspektif II	2	2	3
Eğitim Bilimine Gir.	3	0	3	Sanat Tarihine Gir.	2	0	2
Öğretmenlik Mesleğine Giriş	2	0	2	Eğitim Psikolojisi	3	0	3
5 İ Dersleri				5 İ Dersleri			
			17				17

III. Yarıyıl				IV. Yarıyıl			
DERSİN ADI	T	P	K	DERSİN ADI	T	P	K
Anasanat Atölye I	2	4	4	Anasanat Atölye II	2	4	4
Seçmeli Sanat Atölye I	2	2	3	Seçmeli Sanat Atölye II	2	2	3
Tipografi	2	2	3	Çocuğun Sanatsal Geliş.	2	0	2
Öğretim Tek. Ve mat. Geliş.	2	2	3	<b>Türk Eğitim Tarihi</b>	2	0	2
Estetik	2	0	2	Sanat Eleştirisi	2	0	2
Sınıf Yönetimi	2	0	2	Sanat Felsefesi	2	0	2
				Batı Sanatı Tarihi	2	0	2

V. Yarıyıl				VI. Yarıyıl			
DERSİN ADI	T	P	K	DERSİN ADI	T	P	K
Proje Çalışmaları I	4	4	4	Proje Çalışmaları II	4	4	4
Seçmeli Sanat Atölye III	2	2	3	Seçmeli Sanat Atölye IV	2	2	3
<b>Bilimsel Arş Yönt.</b>	2	0	2	Çağdaş Malzeme Bilgisi	2	0	2
<b>Tasarıma Giriş</b>	2	0	2	Tasarım Kuram ve Yönt.	2	0	2
Üç Boyutlu Modelleme Tek. I	2	2	3	Üç boyutlu Modelleme Tek. II	2	2	3
Özel Öğretim Yöntemleri I	2	0	2	Bilim ve Teknoloji tarihi	2	0	2
Ergonomi	2	0	2	Sanat Sosyolojisi	2	0	2
			18				18

VII. Yarıyıl				VIII. Yarıyıl			
DERSİN ADI	T	P	K	DERSİN ADI	T	P	K
Bireysel Proje Çalışmaları III	4	4	6	Bireysel Proje Çalışmaları IV	4	4	6
Seçmeli Sanat Atölye V	2	2	3	Seçmeli Sanat Atölye VI	2	2	3
Bilim ve Tasarım Müzeleri	2	2	3	Türk Eğitim Sis. Ve Ok. Yön.	2	0	2
Rehberlik	3	0	3	Sibernetik	2	0	2
Okul Deneyimi	1	4	3	Öğretmenlik Uyg.	2	6	5
			18				18
Toplam Kredi			71	Toplam Kredi			71

Tablo: 21/b Teknoloji ve Tasarım Eğitimi Anabilim Dalı Ders Çizelgesi

## KAYNAKÇA

- AKYÜZ, Yahya (2008). **Türk Eğitim Tarihi**, Ankara: Pagem Yay. 12. Bas.
- ALP, Esin (1996). **“Ortak Yapımcılığın Tasarlama Üzerindeki Etkileri”** Tasarımda Evrenselleşme Ulusal Tasarım Kongresi Bildiri Kitabı 13-15 Mart 1996, İstanbul
- ALTINKURT, Lale, (2005). **“Türkiye’de Sanat Eğitiminin Gelişimi”** Dumlupınar Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 12,
- ALTUNER, Huriye (2007). **Türkiye’de Orta Öğretim Müfredatında Sanat Tarihi Derslerinin Tarihi Süreç İçinde Değerlendirilmesi Ve Avrupa Birliği Ülkeleriyle Karşılaştırılması (Doktora)** Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- ARIK, İ. Alev (1990). **Yaratıcılık**, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara
- AKPINAR Burhan, ÇERMİK Fatih (2010). **Dezavantajlı Bölgelerde Bulunan Eğitim Fakültelerinin Öğretmen Yetiştirmede Karşılaştıkları Sorunlar** Hacettepe Üniversitesi Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları Sempozyumu II 16-18 Mayıs 2010 **Bildiriler Kitabı** Hacettepe Üniversitesi, Beytepe-ANKARA
- ARVASI, S. Ahmet, (1982). **Diyalektiğimiz ve Estetiğimiz**, İstanbul, Türkmen Yay. 1. Bas.
- ASLANAPA, Oktay (1980). **Kültür Sanat**, Milliyetçiler III. Büyük Kurultayı Tebliğler, Açıklamalar, Müzakereler, Boğaziçi Yay. İstanbul
- ASLAN, Erdal. **1924 İlk Mektepler Programı** www.İlköğretim Oline org.tr.
- AYAYDIN, Abdullah (2010). **“Resim-İş Öğretmeni Yetiştirme Programları ile Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Arasındaki Uyum Sorunları”** Ankara: Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları Sempozyumu II 2010 Ankara
- AYDOĞAN, Kibar Evren, (2010). **Sanat Eğitimi ve Sanat Eleştirisi, Türkiye’de Görsel Sanatlar Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar Örneği**, (Doktora ) Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir
- AZAR, Ali, (2011). **“Nicelik mi, Nitelik mi? Öğretmen Yetiştirme Politikaları”** Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science
- BALAMİR, Bünyamin (1999). **Sanat Eğitiminde Özgürlük ve Özgünlük**, Ankara: Kültür Bakanlığı yay. 1. Bas.
- BAKİ, Müjgan ve BAKİ, Adnan (2010). **“Türkiye’nin Öğretmen Yetiştirme Deneyimi ve Matematik Öğretmeninin Alanı Öğretme Bilgisi”** Hacettepe Üniversitesi Azerbaycan Devlet



Pedagoji Üniversitesi Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları Sempozyumu II **Bildiriler Kitabı 2010 -ANKARA**

BARNARD, Malkolm (2010). **Sanat, Tasarım ve Görsel Kültür** (Çev. Güliz Korkmaz) Ankara: Ütopya yay. 1. Bas.

BAŞARAN, İbrahim Ethem (2007). **Eğitim Bilimine Giriş**, Ankara: Ekinoks yay.

BAYAZIT, Nagihan (2004). **Tasarlama Kuramları ve Metotları**, İstanbul: Birsen Yay.

BİNBAŞIOĞLU, Cavit (1988) **Eğitime Giriş** Ankara Binbaşoğlu yay.

BOYDAŞ, Nihat (1996). “**Sanat Kültürü Yansıtır**” MEB Dergisi S.131

ÇELEBİ, Mevlüt (2004). “**Atatürk’ün Himayesinde Kurulan Türk Maarif Cemiyeti**” (1928-1933). Tarih İncelemeleri Dergisi Cilt/Volume XIX, Sayı/Number 2 **Aralık/December 2004, 35-53.**

DELİDUMAN, Cenan Gence (1999 ). “**Güzel Sanatlar Fakültesi Mezunları ve Sanat Öğretmenliği**” Milli Eğitim Dergisi S.142

DOĞAN, Mehmet, (1976). **Batılılaşma İhaneti**, Ankara: Rehber Yay.

DUMAN, Tayyip (1991).**Türkiye’de Orta Öğretime Öğretmen Yetiştirme**, Ankara: MEB yay.

DURA, Cihat (1990) **Bilgi Toplumu**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay. Bilim ve Teknoloji Dizisi 3

DURSUNOĞLU, Halit (2003). “**Cumhuriyet Döneminde İlköğretime Öğretmen Yetiştirmenin Tarihi Gelişimi**” Milli Eğitim Dergisi Sayı: 160 Güz

ELİBOL, Saadettin, (1985). **İlim ve İdeoloji**, Ankara: Birlik yayınları 2. Baskı

ERGÜN, Mustafa (2006). “**Atatürk Döneminde Öğretmen Yetiştirme**” Ankara: Atatürk Döneminden Günümüze Cumhuriyetin Eğitim Felsefesi ve Uygulamaları Sempozyumu 2006 Ankara

ERGÜN, Mustafa “**Türkiye Yüksek Öğretmen Okullarının Kuruluşu**” www.Türkiye Sanal Eğitim Kütüphanesi (Ziyaret: Mart 213)

ERGÜN, Mustafa (1998). “**Bilgi Toplumunda Öğretmen Yetiştirme**” MEB Dergisi S. 138 s.3-5

ERİNÇ, M. Sıtkı (2004). **Kültür Sanat- Sanat Kültür**, Ankara: Ütopya Yay.

ERKAL, Mustafa (1992). **İktisadi Kalkınmanın Kültürel Temelleri**, İstanbul: Kuşak Ofset 3. Baskı

ERKAL, Mustafa (1984). **Sosyal Meselelerimiz ve Sosyal Değişme**, Ankara: Mayaş

Yay.ERKİN, Memduh, (2000). **Bir Bileşeni Olduğu Sistem Bütünlüğünde Varlık**

- Nedenleriyle İlgileri Açısından Resim- İş Eğitimi Anasanat Dalları*, İstanbul: Marmara Üniversitesi I.Ulusal Sanat Eğitimi Sempozyumu
- ERKİN, Memduh, ( 2012). Dekanlar Konseyi için hazırlanan Rapor
- ERKİN, Memduh. (2013). MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü'nün Düzenlediği (9-11 Eylül 2013 ). Çalıştay Raporu
- EŞME, İsa, ( 2003). **Öğretmen Yetiştirmede 130 Yıllık serüvenin Öyküsü: Yüksek Öğretmen Okulları**, Milli Eğitim Dergisi, Güz, Sayı: 160
- EŞME, İsa (1999). **“Öğretmen Yetiştirmenin Kısa Tarihçesi, Bugünün Öğretmen Yetiştirme Modeli: Sorunlar ve Çözüm Önerileri”** M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi Yıl:, Sayı: 11, Sayfa: 141-152
- FEINBERG, Y. (1991). **Bilim ve Sanat Üzerine**, (Türkçesi: Oğuz Özügül) İstanbul: Us Yay.
- GEIGER, Moritz (1985). **Estetik Anlayış**, (çev. Tomris Mengüçoğlu) İstanbul Remzi Kitabevi
- GELİŞLİ, Yücel; OKUR, Abdurrahman ve CUMA, Sinan (2009). **“İlköğretim 6. Sınıf Teknoloji ve Tasarım Ders Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi,”**Gazi Üni. Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:24, s. 67-80
- GENÇ, Adem ve SİPAHİOĞLU, Ahmet (1990). **Görsel Algılama, “Sanatla yaratıcı süreç”** İzmir Sezgi Yay.,
- GÖKALP, Ziya (1996). **Türkleşmek, İslamlaşmak, Maaasırlaşmak**, (sadeleştiren Cengiz Han) İstanbul:Kamer Yay.
- GÜLER, Gürsel (2010). **“Farklı Perspektiflerden Öğretmen Yeterlikleri”** Hacettepe Üniversitesi Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları Sempozyumu Yetiştirme Politikaları ve Sorunları Sempozyumu II 16–18 Mayıs 2010 – Hacettepe Üniversitesi, Beytepe-ANKARA
- GÜNGÖR, Erol (1994). **Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik**, İstanbul: Ötüken yayınları 8. Basım
- GÜRLEN, Eda ve DEMİREL, Özcan (2010). **“Avrupa Birliği ve Türkiye'deki Öğretmen Yeterliklerinin Karşılaştırmalı İncelenmesi”** Hacettepe Üniversitesi Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları Sempozyumu 16–18 Mayıs 2010 – Hacettepe Üniversitesi, Beytepe-ANKARA
- İLHAN, Ayşe Çakır (1998). **“Türkiye’de Resim-İş Eğitiminin 75 Yılı”**, II. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Cumhuriyet ve Çocuk, 1998, Ankara,

- IPEK, İsmail (2003), “**Bilgisayar, Görsel Tasarım ve Görsel Öğrenme Stratejileri,**” The Turkish Online Journal of Education Technology
- İŞİROĞLU, Nazan (2010). **Paul Klee ,Bauhaus Ders Notları ve Yazıları** (Çev. Uluer Emre Özdi) İstanbul: Hayalbaz Yay. 1. Bas.
- İZ BÖLÜKOĞLU, Hülya (2002). “**Bilgi çağında Eğitim Fakültelerinde Resim- İş Eğitiminin genel Bir Değerlendirmesi,**” Gazi Üni. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 22, Sayı 3 s.247-259
- KALYONCU, Raif (2009). **İlköğretim 8. Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Kent Projesi Konusunda Proje Tabanlı Öğrenmeye Dayalı Bir Uygulama Örneği** (Doktora Tezi) **Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara**
- KANDINSKY, W. (1981). **Sanatta Manevîlik Üzerine,** (Çev. Ahmet Necati BİGALİ) Özden Ofset Özden Ofset
- KAPLAN, Mehmet (1986). **Kültür ve Dil** İstanbul, Dergah Yay. 4. Bas.
- KARAGÖZ, Uğur (2009). “**İnivasyon, Türkiye’deki Durum ve İPKM’ler,**” Türk İdare Dergisi s.151-168
- KARATAŞ, Süleyman (2002). **Batılılaşma Döneminde Ders Programı Değişimi** (Yüksek Lisans) Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Afyon
- KAVCAR, Cahit (1999). “**Nitelikli Öğretmen Sorunu,**” D.E. Üni. Buca Eğitim Fakültesi Dergisi
- KAVCAR, Cahit (1982). “**Tarihe Karışan Bir Öğretmen Yetiştirme Modeli Yüksek Öğretmen Okulu**” Ank. Üni. Eğt. Bil. Fak. Der. Cilt:15 sayı:1
- KAVCAR, Cahit (2002). “**Cumhuriyet Dönemi Dal Öğretmeni Yetiştirme**” Ankara Üni. Eğt. Bil. Fak. dergisi cilt 35 s.1-2
- KAVURAN, Tamer (2003). “**Türkiye’de Eğitim Fakülteleri Resim-İş Öğretmenliği Programlarının Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri**” Fırat Üni. Sosyal Bilimler Dergisi Cilt: 13, Sayı: 2, Sayfa: 167-190
- KAYA, İsmail. “ **Ülkemizde Sanat Eğitiminin Sorunları**” E- Dergi (A.Ü. GSF Sanat Dergisi S.11, 2007) (Ziyaret: Mart 2013)
- KEHNEMUYI, Zerrin (1995). **Çocuğun Görsel Sanat Eğitimi,** İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- KIRIŞOĞLU, Olcay (2002). **Sanatta Eğitim,** Ankara: Pagem Yay. 2. Baskı
- KOÇER, Hasan Ali (1973). “**Öğretmen Yetiştirme Problemi**” Ankara Üni. Eğitim Bilimleri Dergisi C.6 S.1

- KURTULUŞ, Yıldız (2002). “**İlköğretimde Resim-İş derslerinin Haftalık Dağıtım İçindeki Yeri ve Öğrenciler Üzerindeki Etkisi**” MEB Der. S.153-154 Kış -Bahar
- KÜÇÜKAHMET, Leyla (2007). “**2006-2007 Öğretim Yılında Uygulanmaya Başlanan Öğretmen Yetiştirme Lisans Programlarının Değerlendirilmesi**” Türk Eğitim Bilimleri Dergisi Bahar 5(2), 203-218
- KÜÇÜKOĞLU, Ahmet (2004). “**Türkiye’nin Öğretmen Yetiştirme Serüveninde Eğitim Enstitüleri ve Bir Model Olarak Kazım Karabekir Eğitim Enstitüsü**” Eğitim Enstitülerinin kuruluşu XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya
- PRETEXTAT, Lekomte, (1901). **Türkiye’de Sanatlar ve Zenaatlar**, 19. y.y. Sonu, (Haz. Ayda Düz) İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser, (Seri no: 59)
- MAMUR, Nuray (2011). “**Görsel Sanatlar Alan Öğretmen Adaylarının Yaklaşımlarına İlişkin Yeterlikleri**” Türk Eğitim Bilimleri Dergisi Yaz, 9 (3), 597-626
- MAY, Rollo (1987). **Yaratma Cesareti** (Çev. Alper Oysal) İstanbul Metis yay.
- MEB Strateji Geliştirme Genel Müdürlüğü 2011 Raporu **Türk Eğitim Sisteminin Örgütlenmesi 2011**
- MEB Personel Genel Müdürlüğü 2009-1 Sözleşmeli Öğretmenlik İçin Başvuru Klavuzu - Mart 2009
- MEB 2010 Öğretmenlik İçin Başvuru Klavuzu -Haziran
- MEB 2011 Öğretmenlik İçin Başvuru Klavuzu -Haziran
- Ondokuzmayıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü [www. omu.edu. tr](http://www.omu.edu.tr) güzel sanatlar Enstitüsü 2009 web sayfası**
- ÖGEL, Bahattin (1991). **Türk Kültür Tarihine Giriş**, Ankara: Kültür Bakanlığı yay. 3. Bas. Cilt: 1
- ÖZMUSUL, Mustafa (2010). “**Öğretmen Eğitiminde Yaratıcılık ve İnovasyon**” Hacettepe Üniversitesi Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları Sempozyumu II, 16-18 Mayıs 2010, Ankara
- ÖZSOY, Vedat (1998). “**Türkiye ve ABD’de Sanat Eğitimi ve Sanat Öğretmeni Yetiştirme Yöntemlerinin Araştırılması,**” MEB Dergisi sayı 137 Ocak Şubat Mart
- ÖZSOY, Vedat (2004). Gazi Üni. Gazi Eğitim Fakültesi Sanat Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı 2004 Ankara
- PARSA, Alev Fatoş “**İmgenin gücü ve görsel kültürün yükselişi**” Maltepe edu.tr. Doc dosyası (ziyaret 21.11.2013 saat 13.30)

- POINCERE, H. (1998). **Bilim ve Hipotez**, (çev: Fethi Yücel) İstanbul: MEB Yay.
- Ruhbilimleri Sözlüğü TDK ,1974**
- Resmi Gazete 11 Temmuz 1958, Sayı: 9952**
- SAN, İnci “**Yaratıcılık, İki Düşünme Biçimi ve Çocuğun Yaratıcı Eğitimi**” (26-28 Ekim 1979 da TRT’nin, Antalya Çocuk Yayınları Semineri’nde Sunulan Bildirinin Genişletilmiş Şekli)
- SAN, İnci (1985), **Sanat ve Eğitim**, Ankara: Ankara Üni. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yay. No:151
- SAN, İnci (1983). **Sanat Eğitimi Kuramları**, Ankara: Tan Yay.1. Baskı
- SAN, İnci (2004). **Sanat ve Eğitim**, Ankara: Ütopya yay. 3. Bas.
- SARI, Sadettin (1997). “**Resim-İş Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi**” Pamukkale Üni. Eğitim Fakültesi Derg. Sayı: 2
- SEMİZ, Yaşar ve KUŞ, Recai “**Osmanlıda Mesleki Teknik Eğitim**” ([www.Turkiyat.Selcuk.edu.tr](http://www.Turkiyat.Selcuk.edu.tr)- Ziyaret: Mart 2013)
- SEYLAN, Ali (2005). **Temel Tasarım**, Samsun: M Kitap Dağdelen Basın Yay.
- SEZGİ, Osman (1996). “**Özgür Küresel Bir Dünya İçin Tasarım/ Yerel Kimliğin Var Olma Hakkı**” Ulusal Tasarım Kongresi Bildiri Kitabı 13-15 Mart 1996, İstanbul
- SO, Amano ve ASO, Makato (1986). **Japon Eğitim Sisteminin Kültürel Kaynakları**, (Çev. Mustafa ÖZCAN) Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- SÖNMEZ, Murat (2004). **Öğretmen Yetiştirme**, (Doktora Tezi) Ankara Üni. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- SÖZEN, Metin ve TANYELİ, Uğur (1996). **Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Remzi Kitabevi 6. Baskı
- SUNGUR, Nuray (1992). **Yaratıcı Düşünce**, İstanbul: Özgür Yay.
- ŞAHAN, Melek (2004). **İlköğretim 6. Sınıflarda Üç Boyutlu Çalışma Konularının Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemiyle Uygulanması**, (Doktora) Gazi Üni. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- ŞAHİN, Mustafa (1996). **Türkiyede Öğretmen Yetiştirme Uygulamalarında Yabancı Uzmanların Yeri**, (Doktora) Dokuz Eylül Üni. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir
- ŞANAL, Mustafa (2002). “**Mustafa Satı Bey’in Hayatı ve Eğitim Tarihi İçindeki Yeri**” M.E.B.Dergisi S.153-154
- ŞATIR, Seçil (1996). “**Yasalar Karşısında Tasarımın Özgünlüğü**” Tasarımda Evrenselleşme Ulusal Tasarım Kongresi Bildiri Kitabı 13-15 Mart 1996 İstanbul

- SCHILLER (1990). **İnsanın Estetik Eğitimi Üzerine Bir Dizi Mektup** (Çev. Melehat Özgü) İstanbul: MEB Yay.
- ŞEHİRLİ, Yücel Atila (2010). **“İlköğretim Alanlarına Öğretmen Yetiştirme Tarihi Gelişimi ve Günümüzdeki Mevcut Durumu”** Hacettepe Üniversitesi Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları Sempozyumu II Bildiriler Kitabı 2010, Ankara:
- ŞENGÜL, Erhun (2006). **Teknolojinin Görsel Sanatlarda Kullanımı ve Sanat Eğitime Katkısı** (Doktora) Marmara Üni. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- TANSUĞ, Sezer (1990). **Türk Resminde Yeni Dönem**, İstanbul: Remzi Kitabevi II. Basım
- TEKELİ, Turgut **“Yapılandırmacı Eğitim Yaklaşımı”** M. Hekim Eğitim Kültür sitesi (ziyaret 10. 12 .2012)
- TOPÇU, Nurettin (1970). **Türkiye’nin Maarif Davası**, İstanbul: Hareket Yay 2. Baskı
- TUNALI, İsmail (1989). **Estetik** İstanbul: Remzi Kitabevi, 3. Basım
- TUNALI, İsmail (2009). **Tasarım Felsefesi, Tasarım Modelleri ve Endüstri Tasarımı** İstanbul: Yem yayınları,
- TURGUT, İhsan (1990). **Sanat Felsefesi**, İzmir: Karınca Matbaacılık
- TÜRKKAN, Burçin (2008) **İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Bağlamında Görsel Kültür Çalışmaları: Bir Eylem Araştırması**, (Doktora) Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir
- UÇAN, Ali (1996). **“Resim-İş Eğitimi”nden “Plastik Sanat Eğitimi”ne** MEB Dergisi S.131
- UÇAR, Alpaslan ( 2007). **Türkiye ve İtalya’da Yüksek Öğretimde Plastik Sanatlar ve Bilgi Teknolojisinin Sanat Eğitime Katkısı** (Doktora) Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- YAVUZER, Haluk (1995). **Resimleriyle Çocuk**, İstanbul: Remzi Kitabevi 5. Bas. ist.
- YAZICIOĞLU, Yahşi; ERDOĞAN, Samiye; ŞANLI, H. Sinem ve SADIÇOĞLU CELEP, Gülçin (2008). **“Ülkemizde ve Dünyada Teknoloji ve Tasarım Eğitimi”** Süleyman Demirel Üni. Arte Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi Cilt 1 S. 2
- YETKİN, Suut Kemal (1979). **Estetik ve Ana Sorunları**, İstanbul: İnkılap ve Aka Yay.
- YILDIRIM, Ramazan (1998). **Yaratıcılık ve yenilik**, İstanbul: Sistem Yay.
- YILMAZ, Mehmet (2009). **Sanatın Felsefesi, Felsefenin Sanatı**, (Çev: Nazım Özüaydın) Ankara: Ütopya yay. Sanat dizisi 2. Bas.
- T.C.Yükseköğretim Kurulu (2005). **Türk Yüksek Öğretiminin Bugünkü Durumu** Kasım Ankara.

T.C. Yükseköğretim Kurulu Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri (1982-2007). **(Öğretmenin Üniversitede Yetiştirilmesinin Değerlendirilmesi)** Ankara.

YÜKSEL, Sedat (2003). **“Türkiye’de Program Geliştirme Çalışmaları ve Sorunları”** Milli Eğitim Dergisi Sayı: 159 Yaz

WOLFF, Janet (2000). **Sanatın Toplumsal Üretimi**, (Çev. Ayşegül Demir) İstanbul: Özne Yay. 1. Bas.

WOLFFLIN, Heinrich (1985). **Sanat Tarihinin Temelleri**, (Çev. Hayrullah Örs) İstanbul: Remzi Kiktabevi

WOLKENSTEIN, M. (1991). **Bilim ve Sanat Üzerine**, (Türkçesi: Oğuz Özügül) İstanbul: Us Yay.

([www.eurydice.org](http://www.eurydice.org) 2006/2007) <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>  
[www.e-skop.com](http://www.e-skop.com)

[www.bilimakademi.com](http://www.bilimakademi.com)

**1921 Kanunu Esasi**

**1924 Anayasası**

**1961 Anayasası**

**1982 Anayasası**

**YASALAR :** (Eğitim-öğretim ve öğretmen yetiştirme ile ilgili)

**MİLLİ EĞİTİM ŞURALARI:** (Çalışma konumuzla ilgili kararlar)

**BÜROKRATİK KARARLAR:** Talim ve Terbiye Kurulu’nun **“Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumlarına Öğretmen Olarak Atanacakların Atamalarına Esas Olan Alanlar İle Mezun Oldukları Yüksek Öğretim Programları ve Aylık Karşılığı Okutacakları Derslere İlişkin Esaslar”** ilgili kararları

## ÖZGEÇMİŞ

1957 yılında Samsun ili, Bafra ilçesi Çulhakoca Köyünde doğdu. İlkokulu 1970, Ladik Akpınar İlköğretmen okulunu 1978 ve Yüksek öğrenimini Ondokuzmayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Bölümünde 1984 yılında tamamladı.

1985-1987 yılları arasında MEB’de öğretmen olarak çalıştı.

1987 yılında Ondokuzmayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Bölümüne Öğr. Gör. olarak atanmış, hala aynı görevde devam etmektedir.

1995’de yüksek lisansını tamamladı.1995’de başladığı doktora programına çeşitli sebeplerle kesintiye uğramış söz konusu programı 2014 yılında tamamladı.

2011 yılından buyana Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü bölüm başkan yardımcılık görevini sürdürmektedir.

Çeşitli karma ve kişisel sergileri:

1984 Samsun

1987 Kars

1991 Samsun

1991 52. Devlet Resim/heykel sergisi

1996 Samsun

2000 Samsun

2004 Ordu Fatsa

2009 Samsun

2011 Samsun

2011 Ordu-Ünye

Katıldığı Seminer ve Projeler:

1-1987 Bandırma MEB “Sanat Eğitimi” hizmetiçi eğitim semineri,

2-1988 Prof.Dr. Bayram Kodaman yönetiminde “Karadeniz Bölgesi’nin Maddi Kültür Varlıklarının Görüntülenmesi” projesi,

3- 1997 Kastamonu MEB-YÖK-Dünya Bankası işbirliği ile “Milli Eğitimi Güçlendirme Projesi” çerçevesinde “İlköğretim Sanat Eğitimi” semineri.



## Öğretmenlik Alanları, Atama ve Ders Okutma Esasları Yeniden Düzenlendi

Talim ve Terbiye Kurulunun 07 Temmuz 2009 tarihli ve 80 Sayılı Kararı ile yürürlüğe giren Millî Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Eğitim Kurumlarına Öğretmen Olarak Atanacakların Atamalarına Esas Olan Alanlar İle Mezun Oldukları Yükseköğretim Programları ve Aylık Karşılığı Okutacakları Derslere İlişkin Esaslarda, eğitim öğretimde değişme ve ihtiyaçlara bağlı olarak zaman zaman kısmî değişiklikler yapılmıştır. Ancak Bakanlığımıza bağlı okul ve kurumların öğretim programlarında meydana gelen değişikliklerin yanı sıra son yıllarda öğretmenliğe kaynaklık eden yükseköğretim programlarının yapılanmasında ve program adlarında da çok sayıda değişiklik olmuştur. Örneğin, Mesleki ve Teknik Eğitim Fakülteleri ile Teknik Eğitim Fakültelerinin Teknoloji Fakültelerine, Mesleki Eğitim Fakültelerinin Sanat ve Tasarım Fakültelerine, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültelerinin Turizm Fakültelerine dönüştürülmeleri, bazı branşlarda öğretmenliğe kaynaklık eden yükseköğretim programlarının yeniden belirlenmesini gerektirmiştir.

“Öğretmenlik Alanları, Atama ve Ders Okutma Esasları”nın yeniden belirlenmesinde, 80 sayılı Kararın uygulanmasında karşılaşılan sorunlarla ilgili Bakanlığımıza yazılı başvurular, öğretmenliğe kaynaklık edecek programlar konusunda üniversitelerle yazışmalar ve programların taranması sonucu elde edilen bilgiler değerlendirilmiştir. Bu bilgilerle birlikte mevcut durumun analizi yapılmış ve konu Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın koordinatörlüğünde, Bakanlığımızın ilgili birimlerinden 18 temsilcinin katılımıyla oluşturulan Çalışma Grubunda değerlendirilerek Esaslar ve Çizelgeye bir taslak metin oluşturulmuştur. Bu çalışma sonucu ortaya çıkan taslak metin, Bakanlığımızın ilgili birimlerinden görüşler alınarak Çalışma Grubunca revize edilmiştir.

Çalışma Grubunca hazırlanan taslak metin, Bakanımız Sayın Nabi Avcı'nın başkanlığında; Müsteşarımız ve Birim Amirlerinin de katılımı ile YÖK, Üniversite, sivil toplum kuruluşları, çeşitli tür ve düzeyde okul ve kurumlardan öğretmen ile yöneticilerden oluşan 101 temsilcinin yer aldığı Çalıştayda tartışmaya açılmıştır. 9-11 Eylül 2013 tarihleri arasında gerçekleştirilen Çalıştayda, geniş bir katılımıla ilgili tarafların görüşleri ve önerileri alınmıştır.

Çalıştay sonucunda ortaya çıkan görüş ve öneriler, Çalışma Grubunca değerlendirilerek taslak metinler yeniden düzenlenmiş ve bu şekliyle son kez görüşleri alınmak üzere Bakanlığın ilgili birimlerine gönderilmiştir.

Bakanlığın ilgili birimlerinin görüşleri, Çalışma Grubunca değerlendirilerek taslak metinlere son şekli verilmiş ve Kurul'da görüşülerek “Öğretmenlik Alanları, Atama ve Ders Okutma Esasları”, Bakanımız Sayın Nabi Avcı'nın onayları ile yeniden düzenlenmiştir.

“Öğretmenlik Alanları, Atama ve Ders Okutma Esasları”nın yeniden düzenlenmiş halinde yer alan başlıca değişiklikler şu şekilde özetlenebilir:

### A. Esaslarda;

- 1) Esasların adı “**Öğretmenlik Alanları, Atama ve Ders Okutma Esasları**” olarak değiştirilmiştir.
- 2) “**Pedagojik Formasyon**” tanımı sadeleştirilmiştir.
- 3) “**Yan alan**” tanımında yer alan “**yüksek lisans üzerine doktora eğitimi**” ifadesi “**yüksek lisans veya doktora eğitimi**” şeklinde değiştirilmiştir.
- 4) Daha önceki kararlar kapsamında elde edilen haklar bu Kararla da korunmuştur.
- 5) Özel Eğitim alanında öğretmen ihtiyacının karşılanamaması durumunda bu alana, öğretmenlik alanları mezunu olup görme, işitme, zihinsel engelliler alanında tezli-tezsiz yüksek lisans veya doktora mezunlarının atanmalarına imkân tanınmıştır.
- 6) Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulundan 12 Temmuz 2004 tarihinden önce mezun olanlar ile bu tarih itibarıyla söz konusu okullara kayıtlı bulunup mezun olanlardan Pedagojik Formasyon eğitimini tamamlayanlara Beden Eğitimi öğretmenliğine atanma hakkı tanınmıştır.
- 7) **Ankara 7. İdare Mahkemesinin 16 Ocak 2014 tarihli ve Esas No: 2013/1512 sayılı kararı doğrultusunda 2009-2010 öğretim yılından önce Resim-İş Öğretmenliği bölümünden mezun olanlar ile bu öğretim yılında adı geçen bölüme kayıtlı olup mezun olanlara Teknoloji ve Tasarım alanı Öğretmenliğine atanma hakkı tanınmıştır.**
- 8) Sağlık alanına ilişkin atamalarda karşılaşılan güçlükleri gidermek için düzenleme yapılmıştır.

#### **B. Çizelgede:**

- 1) “**Görme Engelliler Öğretmenliği**”, “**İşitme Engelliler Öğretmenliği**” ve “**Zihinsel Engelliler Öğretmenliği**” alanları, “**Özel Eğitim**” adı altında birleştirilmiştir.
- 2) “**Rehber Öğretmen**” alanının adı “**Rehberlik**” olarak değiştirilmiştir.
- 3) 47 alanın alana kaynaklık eden yükseköğretim programları güncellenmiştir.
- 4) 58 alana ait “okutacağı dersler” sütununda güncelleme yapılmıştır.
- 5) “**Tekstil Teknolojisi**” alanının alt alanları yeniden düzenlenmiştir.
- 6) “**Drama**” ve “**Zekâ Oyunları**” derslerinin kimler tarafından okutulacağı yeniden belirlenmiştir.

Talim ve Terbiye Kurulu'nun 20 Şubat 2014 Tarih ve 9 Sayılı Kararı ile yeniden düzenlenen “**Öğretmenlik Alanları, Atama Ve Ders Okutma Esasları**” ile bu karara göre “**Öğretmenliğe Kaynaklık Eden Program/Bölüm/Dal Mezunlarının Atanabilecekleri Alanlar**” 12 Mart 2014 tarihi itibarıyla Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının web sayfasında yayınlanmıştır.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

**Basın ve Halkla İlişkiler  
Müşavirliği**

“**Öğretmenlik Alanları, Atama Ve Ders Okutma Esasları**” ile bu karara göre “**Öğretmenliğe Kaynaklık Eden Program/Bölüm/Dal Mezunlarının Atanabilecekleri Alanlar**” için tıklayınız.

EK:2

**REHBER ÖĞRETMEN İLE TEKNOLOJİ VE TASARIM ALANINA BAŞVURU YAPACAK  
ÖĞRETMEN ADAYLARI İÇİN**

**DUYURU**

Bakanlığımız Talim ve Terbiye Kurulunun 11/05/2011 tarihli ve B.08.0.TTK.0.07.04.00.360.04/3192 sayılı yazısına göre;

1- Rehber Öğretmenliği Alanına kaynak olarak belirlenen 12/07/2010 tarihli ve 74 sayılı Kararla değişik 07/07/2009 tarihli ve 80 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı eki Çizelgedeki yükseköğretim programları mezunlarından, taban puanı aranmadan başvuruda bulunanların tamamının puan üstünlüğü esasına göre atanmasından sonra rehber öğretmen açığının giderilmemesi durumunda, 2011 yılı atama dönemlerine mahsus olmak üzere aynı kararın Felsefe alanına kaynak teşkil eden yükseköğretim programlarından mezun olanların da bu alan öğretmenliğine atanmaları; bu şekilde ataması yapılanların Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanında yüksek lisans yapanlar hariç olmak üzere atandıkları alanla ilgili "Özel alan kredisinden az olmamak üzere" hizmet içi eğitim kursundan geçirilmeleri,

2- Teknoloji ve Tasarım Alanına kaynak olarak belirlenen 12/07/2010 tarihli ve 74 sayılı Kararla değişik 07/07/2009 tarihli ve 80 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı eki Çizelgedeki yükseköğretim programları mezunlarından, taban puanı aranmadan başvuruda bulunanların tamamının puan üstünlüğü esasına göre atanmasından sonra Teknoloji ve Tasarım Alanı Öğretmenliği açığının giderilememesi durumunda, 2011 yılı atama dönemlerine mahsus olmak üzere aynı kararın Ahşap Teknolojisi, Aile ve Tüketici Bilimleri, Bilişim Teknolojileri, Büro Yönetimi ve Sekreterlik, El Sanatları Teknolojisi, Elektrik-Elektronik Teknolojisi, Giyim Üretim Teknolojisi, Görsel Sanatlar/Resim, Grafik ve Fotoğraf, İnşaat Teknolojisi, Konaklama ve Seyahat Hizmetleri, Makine Teknolojisi, Matbaa, Metal Teknolojisi, Metalurji Teknolojisi, Motorlu Araçlar Teknolojisi, Muhasebe ve Finansman, Plastik Teknolojisi, Sanat ve Tasarım, Seramik ve Cam Teknolojisi, Tekstil Teknolojisi, Tesisat Teknolojisi ve İklimlendirme, Yiyecek ve İçecek Hizmetleri alanına kaynaklık teşkil eden yükseköğretim programlarından mezun olanların bu alan öğretmenliğine atanmaları ancak bu şekilde atanmaların hizmet içi eğitim kursundan geçirilmeleri,

uygun mütalaa edilmiştir.

Buna göre, yukarıda sözü edilen alanlara belirtilen yükseköğretim program mezunlarının başvurularının alınması gerekmektedir.

Bu nedenle, **Teknoloji ve Tasarım** alanının taban puanı "0" olarak belirlenmiştir.

İlgililere ve görevlilere önemle duyurulur.

**12/05/2011 Personel Genel Müdürlüğü**



T.C.  
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU BAŞKANLIĞI

Sayı : 79830169-303.01.01.01/ 4201  
Konu : Üst Öğretim (Ara Kurul)

20.04.2013

ANKARA NÖBETÇİ İDARE MAHKEMESİ  
KANALI İ.L.F.  
MARDİN İDARE MAHKEMESİNE

Konu No:2013/181

İş: 28/05/2013 tarihli ara karar.

Yukarıda esas numarası bildirilen dava ile ilgili olarak ilgili kurulu ara kararın ile Bakanlığımızdan sorulan husus mefleridir.

Mardin İdare Mahkemesi'nin 28/05/2013 tarih ve 2013/213 esas numaralı ara karar ile, Yükseköğretim Kurumları bünyesinde yer alan "Rusya-İç Öğretmenliği (İç Eğitim Anasana Dalı)" programına tarıhalı girmiş ve arılan programın mevcut durumu ile ilgili detaylı bir açıklama yapılarak eğitim-öğretim, ücret, kıyaset, öğrenim süresi ve yıl içindeki değerlendirilme esasları bakımından Rusya-İç Öğretmenliği programı ile halin Eğitim Fakültesi Genel Seneler Eğitim bünyesinde bulunan Rusya-İç Öğretmenliği programına öğrenciler alıp alınmadığına ve öğrenimden sonra kazanılan unvanların aynı ve diğer edilen hakların eşdeğer sayılıp sayılmayacağı konusundaki yazma 14/05/2013 tarihli Yükseköğretim Yürütme Kurulu toplantısında incelendi ve 2547 sayılı Kanun'un 2880 sayılı Kanun'la değişik 43-h maddesi uyarınca, (müvazirlerimizin Kurul Başkanlığı'na gittiği de dikkate alınarak, Yükseköğretim Kurumları bünyesinde yer alan "Rusya-İç Öğretmenliği (İç Eğitim Anasana Dalı)" ile eğitim-öğretim, ücret, kıyaset, öğrenim süresi ve yıl içindeki değerlendirilme esasları bakımından halin Eğitim Fakültesi Genel Seneler Eğitim bünyesinde bulunan Rusya-İç Öğretmenliği programına öğrenciler alınmadığına ve öğrenimden sonra kazanılan unvanların aynı ve diğer edilen hakların eşdeğer sayılmayacağına karar verilmiştir.

Bilgilerinize saygılarımla arz ederim.

  
 Prof. Dr. A. Mustafa  
 Genel Sekreter

**EKLER:**  
Ek-1: Karar örneği (1 sayfa)